Anul IX Nr. 1–2

BULETINUL
COMISIEI
MONUMENTELOR ISTORICE

București
1998

http://patrimoniu.gov.ro

Coperta I: Stema Țării Românești pe hrisovul lui Matei Basarab din 29 martie 1645, dat în Târgoviște, pentru mănăstirea Căldărușani
(Arhivele Naționale, fond *Mănăstirea Căldărușani*, XXVII/2)

Coperta IV: Biserica evanghelică fortificată din Viscri (Deutsch-Weiss Kirch), județul Brașov – vedere dinspre sud-est
Foto: Aurelian Stroe

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Anca Brătuleanu
Peter Derer
Ștefan Gorovei
Eugenia Greceanu
Sergiu Iosipescu
Ioan Istudor
Dan Mohanu
Cezara Mucenic
Paul Niedermaier
Constantin Pavelescu
Andrei Pippidi (președintele colegiului)
Marius Porumb
Tereza Sinigalia
Georgeta Stoica
Aurelian Trișcu

REDACȚIA:

Redactor-șef: **Doina Florea**
Redactori: **Maria-Elena Negoescu**
Macheta artistică și tehnică: **Sanda Gusti**
Secretar de redacție: **Dragoș Ardeleanu**

Buletinul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice – str. Ienăchiță Văcărescu nr. 16, sector 4, București, cod 70528, telefon 336 54 24, interior 132. Administrația: Muzeul Național de Istorie – Calea Victoriei nr. 112. Abonamentele se pot face la redacție sau administrație prin virament la Revista Monumentelor Istorice în contul 50034192952, Trezoreria sectorului 1, București. Prețul unui abonament anual este de 20 000 lei (5 000 lei/număr). Relații suplimentare la Serviciul contabilitate – telefon: 315 82 07; fax: 311 33 56. Contabil-șef: Cristina Zimzian

Dorim să mulțumim cu acest prilej tuturor acelora care au ajutat la elaborarea conținutului acestui număr, acelora care cu multă pasiune și dăruire au asigurat traducerea textelor documentelor internaționale, făcând posibilă o răspândire în toate planurile a doctrinelor internaționale privind protejarea patrimoniului cultural.

NOTĂ: acest număr al Buletinului Comisiei Monumentelor Istorice a apărut la inițiativa și ca urmare a eforturilor depuse de dr. **Cezara Mucenic,** membru al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice și arh. **Mariana Nițelea,** Oficiul pentru Patrimoniu Cultural Național, pentru selectarea documentației științifice internaționale necesare elaborării Cartei Naționale a Monumentelor Istorice.

http://patrimoniu.gov.ro

Comisia Națională
a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice

BULETINUL

COMISIEI NAȚIONALE A MONUMENTELOR, ANSAMBLURILOR ȘI SITURILOR ISTORICE

Nr. 1–2/1998

http://patrimoniu.gov.ro

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE – Mariana Nițelea 9

COMUNICĂRI ȘI RAPOARTE DE CERCETARE

SERGIU NISTOR, *Sensul și rolul juridic al documentelor internaționale* 11

CEZARA MUCENIC, MARIANA NIȚELEA, *Lista principalelor Carte și Convenții europene și internaționale* 12

MARIANA NIȚELEA, SERGIU NISTOR, *Norme juridice internaționale ratificate de România până în prezent* 13

CEZARA MUCENIC, MARIANA NIȚELEA, *Carte internaționale și europene privind protejarea monumentelor istorice - istoric și evoluția conceptelor* 14

RODICA CRIȘAN, *Metodă de analiză și decizie în reabilitarea clădirilor, pe baza conceptului de performanță* 16

MIRCEA CRIȘAN, *Stabilirea tipului de intervenție în restaurarea structurală* 20

LEGI, REGULAMENTE, NORMATIVE

Convenția de la Haga privind protejarea patrimoniului cultural în caz de conflict armat, 1954 25

Carta de la Veneția privind conservarea și restaurarea monumentelor istorice, 1964 39

Convenția privind patrimoniul cultural și natural mondial, UNESCO, 1972 (trad. **SERGIU NISTOR***)* 41

Carta europeană a patrimoniului arhitectural, Amsterdam, 1975 48

Declarația de la Amsterdam, 1975 (trad. **RODICA CRIȘAN***)* 50

Carta turismului cultural, ICOMOS, 1976 55

Carta de la Florența, ICOMOS, 1982 57

Convenția de la Granada privind salvgardarea patrimoniului arhitectural european, Consiliul Europei, 1985 (trad. **RODICA CRIȘAN***)* 60

Carta de la Toledo privind conservarea orașelor și zonelor istorice, ICOMOS, 1986 (trad. **SERGIU NISTOR***)* 64

Carta de la Washington privind salvgardarea orașelor istorice, ICOMOS, 1987 (trad. **RODICA CRIȘAN***)* 66

Carta de la Bura, ICOMOS, 1987 68

Carta de la Lausanne, pentru protecția și gestiunea patrimoniului arheologic, ICOMOS, 1990 (trad. **IOANA BOGDAN CĂTINICIU***)* 81

Convenția de la La Valetta – revizuită –, Consiliul Europei pentru protejarea patrimoniului arheologic european, 1985–1986 84

Carta de la Sofia privind protecția patrimoniului subacvatic, ICOMOS, 1996 88

Convenția UNIDROIT privind bunurile culturale furate sau exportate ilicit, Consiliul Europei 92

Cartele italiene de restaurare **(RODICA CRIȘAN)** 98

Convenția de la New Delhi, recomandări definind principiile internaționale de aplicat în domeniul săpăturilor arheologice, UNESCO, 1956 (trad. **IOANA BOGDAN CĂTINICIU***)* 110

Recomandări referitoare la protejarea bunurilor culturale periclitate de lucrări publice sau private – extrase – UNESCO, 1968 (selecție și traducere **SERGIU NISTOR***)* 115

Recomandări referitoare la protecția la nivel național a patrimoniului cultural și natural, extrase, UNESCO,1972 (selecție și trad. **SERGIU NISTOR***)* 117

Recomandări referitoare la protejarea și rolul contemporan al zonelor istorice – extrase – UNESCO, Nairobi, 1976 (selecție și trad. **SERGIU NISTOR***)* 119

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

„Împreună pentru protecția monumentelor" – masă rotundă organizată la sediul GDS, aprilie 1998 (**MARIANA NIȚELEA**) 125

IZVOARE

Procesele-verbale ale ședințelor de avizare organizate de Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcții, partea a VI-a – **EUGENIA GRECEANU** 126

RECENZII, EXPOZIȚII, PREZENTĂRI

Patrimoniul universal. Natura și cultura protejate de UNESCO. Europa Centrală și de Nord, ed. Schei, Brașov (**LILIANA ROȘIU**) 143

*
* *

INVENTARUL FONDULUI CMI DIN ARHIVA DMI, I–L (**IULIU ȘERBAN**) 145

http://patrimoniu.gov.ro

SUMMARY

FOREWORD – MARIANA NIȚELEA 9

RESEARCH PAPERS AND REPORTS

SERGIU NISTOR, *The juridical rôle and signification of the international documents* . . 11

CEZARA MUCENIC, MARIANA NIȚELEA, *The list of the mains europeans and internationals Charters and Conventions* 12

MARIANA NIȚELEA, SERGIU NISTOR, *International juridical norms ratified by Romania till today* 13

CEZARA MUCENIC, MARIANA NIȚELEA, *European and International Charters regarding historical monuments protection – history and concepts' evolution* 14

RODICA CRIȘAN, *Decision and analysis method for the buildings rehabilitation, based on the performance concept* 16

MIRCEA CRIȘAN, *The establishing of the international type in the structural restoration* 20

LAWS, REGULATIONS, NORMS

The Hague Convention on the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, 1954 25

The Venice Charter on the Preservation and the Restoration of Historical Monuments, 1964 39

The Convention concerning the Protection of Cultural and Natural Heritage, UNESCO, 1972 (translation **SERGIU NISTOR***)* 41

The European Charter of Architectural Heritage, Amsterdam, 1975 48

The Declaration from Amsterdam, 1975 (translation **RODICA CRIȘAN***)* 50

The Charter of Cultural Tourism, ICOMOS, 1976 55

The Florence Charter, ICOMOS, 1982 57

The Convention for the Preservation of the European Architectural Heritage, Granada, European Council, 1985 (translation **RODICA CRIȘAN***)* 60

The Charter on the Towns and Historical Zones Preservation, Toledo, ICOMOS, 1986 (translation **SERGIU NISTOR***)* 64

The Charter on the Historical Towns Preservation, Washington, ICOMOS, 1987 (translation **RODICA CRIȘAN***)* 66

The Bura Charter, ICOMOS, 1987 (translation **MARIANA NIȚELEA***)* 68

The Charter on the Protection and the Administration of Archaeological Heritage, Lausanne, ICOMOS, 1990 (translation **IOANA BOGDAN CĂTINICIU***)* 81

The La Valetta Convention – revised – on the Protection of the European Archaeological Heritage, European Council, 1985–1986 . 84

The Sofia Charter on the Protection of the Submarine Heritage, ICOMOS, 1996 88

The UNIDROIT Convention on the Stolen or Illegaly Exported Cultural Property 92

The Italian Restauration Charters (translation **RODICA CRIȘAN***)* 98

The New Delhi Conference – Recommandations on the International Principles concerning the Archaeological Research, UNESCO, 1956 (translation **IOANA BOGDAN CĂTINICIU***)* 110

Recomandations on the Cultural Property's Protection Endangered by Public or Private Works, UNESCO, 1968 (selection and translation **SERGIU NISTOR***)* 115

Recomandations on the National Protection of the Cultural and Natural Heritage, UNESCO, 1972 (selection and translation **SERGIU NISTOR***)* 117

Recomandations on the Protection and the Contemporary Rôle of Historical Zones, Nairobi, UNESCO, 1976 (selection and translation **SERGIU NISTOR***)* 119

SCIENTIFIC LIFE

"Together for the Protection of Bucarest's Monuments: Autorities and Civil Society", Debate – Bucarest, 9 April 1998 – **MARIANA NIŢELEA** 125

SOURCES

The Proceedings of Authorization Sessions Organized by the State Committee for Architecture and Constructions, VI **(EUGENIA GRECEANU)** 126

REVIEWS, EXHIBITIENS, PRESENTATIONS

"The Universal Heritage. Nature and Culture Protected by UNESCO. The Central and North Europe", Schei Publishing House, Braşov – **LILIANA ROŞIU** 143

*
* *

THE INVENTORY OF HMC FROM HMD'S ARCHIVE, I–L **(IULIU ŞERBAN)** 145

SOMMAIRE

AVANT-PROPOS – Mariana Nițelea 9

EXPOSÉS ET RAPPORTS DE RECHERCHE

SERGIU NISTOR, *Le sens et le rôle juridique des documents internationaux* 11

CEZARA MUCENIC, MARIANA NIȚELEA, *La liste des principales Chartes et Conventions européennes et internationales* 12

MARIANA NIȚELEA, SERGIU NISTOR, *Normes juridiques internationales ratifiées par la Roumanie jusqu'à présent* 13

CEZARA MUCENIC, MARIANA NIȚELEA, *Chartes internationales et européennes concernant la protection des moments historiques – histoire et évolution des concepts* 14

RODICA CRIȘAN, *Méthode d'analyse et de décision dans le domaine de la rehabilitation, basée sur le concept de performance* 16

MIRCEA CRIȘAN, *L'établissement du type d'intervention dans la restauration structurale* 20

LOIS, RÉGULAMENTS, NORMATIFS

La Convention de la Haye sur la protection des biens culturels en cas de conflict armé, 1954 25

La Charte de Venise sur la conservation et la restauration des monuments historiques, 1964 39

La Convention sur le patrimoine culturel et naturel mondial, UNESCO, 1972 (trad. **SERGIU NISTOR***)* 41

La Charte européene du patrimoine architectural, Amsterdam,1975 48

La Declaration du Amsterdam, 1975 (trad. **RODICA CRIȘAN***)* 50

La Charte du tourisme culturel – ICOMOS, 1976 55

La Charte de Florence – ICOMOS, 1982 57

La Convention de Granade sur la sauvegarde du patrimoine architectural européen, Conseil de l'Europe,1985 (trad. **RODICA CRIȘAN***)* 60

La Charte de Toledo sur la préservation des villes et des zones historiques, ICOMOS, 1986 (trad. **SERGIU NISTOR***)* 64

La Charte de Washington sur la sauvegarde des villes historiques, ICOMOS, 1987 (trad. **RODICA CRIȘAN***)* 66

La Charte de Bura, ICOMOS, 1987 68

La Charte de Lausanne pour la protection et la gestion du patrimoine archéologique, ICOMOS, 1990 (trad. **IOANA BOGDAN CĂTINICIU***)* 81

La Convention de La Valetta – révisée – sur la protection du patrimoine archéologique européen, Le Conseil de l'Europe, 1985–1986 84

La Charte de Sofia sur la protection et la gestion du patrimoine culturel subaquatique, 1996 . . 88

La Convention UNIDROIT sur les biens culturels volés ou exportés illicitement 92

Les Chartes italiennes de restauration (trad. **RODICA CRIȘAN***)* 98

La Conférence de New Delhi – Recommandations définissant les principes `a appliquer dans le domaine des fouilles archéologiques, UNESCO, 1956 (trad. **IOANA BOGDAN CĂTINICIU***)* 110

Recommandations sur la protection des biens culturels mis en péril par les travaux publiques ou privés, UNESCO, 1968 (selection et traduction par **SERGIU NISTOR***)* 115

Recommandations sur la protection au niveau national du patrimoine culturel et naturel, UNESCO, 1972 (selection et traduction par **SERGIU NISTOR***)* 117

Recomandations sur la protection et le rôle contemporain des zones historiques, UNESCO, Nairobi, 1976 (selection et traduction par **SERGIU NISTOR***)* 119

LA VIE SCIENTIFIQUE

«Ensemble pour la protection des monuments de Bucarest – les autorités et la société civile» – débat, Bucarest, 9 avril, 1998 – **MARIANA NIȚELEA** 125

SOURCES

Les procés-verbaux des séances d'autorisation organisées par le Comité d'Etat pour Architecture et Bâtiments, VI-ème partie (dr. arh. **EUGENIA GRECEANU***)* 126

COMPTE-RENDUS, PRÉSENTATIONS, EXPOSITIONS

«Le patrimoine universel. La nature et la culture protégées par l'UNESCO. L'Europe centrale et du Nord» – **LILIANA ROȘIU** 143

* * *

L'INVENTAIRE DU FOND CMH DE L'ARCHIVE DMH, I–L **(IULIU ȘERBAN)** 145

http://patrimoniu.gov.ro

În 1997, după elaborarea proiectului de lege privind protejarea monumentelor istorice, Comisia Naţională a Monumentelor Istorice a stabilit ca prioritate imediată necesitatea definirii la nivel naţional a principiilor ştiinţifice fundamentale ce trebuie să reglementeze acest domeniu, în deplină concordanţă cu evoluţia doctrinelor similare europene şi internaţionale.

Cu ajutorul Ministerului Culturii care a susţinut elaborarea noului proiect de lege a monumentelor istorice, a fost definit de către grupul de lucru al proiectului:

- categoria de obiecte ce trebuie protejate [1];

şi au fost instituite:

- regimul de protejare;
- protectorii monumentelor istorice [2].

Fiind stabilită astfel clar categoria de monument istoric ca expresie a moştenirii şi identităţii culturale a cărui protejare reprezintă un interes general, s-a putut trece la etapa următoare de definire a metodelor de protejare a monumentelor istorice.

Alături de **metoda juridică** (cadrul legislativ în concordanţă cu legislaţia europeană similară) asigurată prin adoptarea proiectului de lege şi de **metoda economică** (asigurarea resurselor economico-financiare necesare protejării) este stabilită ca prioritate şi definirea **metodelor ştiinţifice** de protejare.

În acest sens Comisia Naţională a Monumentelor Istorice cu sprijinul Ministerului Culturii şi al World Trade Center Bucureşti [3], instituţie preocupată de domeniul protejării patrimoniului, declanşează la sfârşitul anului 1997 programul naţional al „Elaborării Cartei Monumentelor Istorice din România" [4] având ca obiectiv:

reglementarea ştiinţifică a activităţii de protejare a monumentelor istorice din România prin stabilirea principiilor doctrinare ale domeniului şi adoptarea acestora de către forul specialiştilor din România,

respectiv îndepărtarea intervenţiilor arbitrare asupra monumentelor urmare a creativităţii orgolioase a arhitectului şi stabilirea unui punct de vedere ştiinţific comun local.

Necesitatea cunoaşterii aprofundate a prevederilor acestor convenţii internaţionale, cât şi a cadrului general al doctrinelor din domeniul protejării monumentelor istorice a determinat apariţia acestui număr al **Buletinului Monumentelor Istorice** care încearcă prin traduceri sau prin texte originale să ilustreze preocupările similare la nivel internaţional dar şi la nivel naţional, în măsura în care acestea au fost identificate de grupul de lucru [5]

Această prezentare a principiilor internaţionale ştiinţifice [6] din domeniul protejării monumentelor istorice a fost făcută în speranţa ca, în urma cercetării ei de către plenul specialiştilor români, să constituie fundamentul pe care să se clădească **Carta Monumentelor Istorice din România**, fie sub forma unor principii generale (Carta de la Veneţia), fie sub forma unor principii mai aprofundate (Carta de la Bura).

---

1 Selecţie din textul proiectului de lege privind definirea monumentelor istorice:

Art. 1. În sensul prezentei legi, monumentele istorice sunt bunuri imobile, construcţii şi terenuri, situate pe teritoriul României şi care sunt semnificative pentru cultura şi civilizaţia naţională şi universală.

Monumentele istorice constituie parte integrantă a patrimoniului cultural naţional.

Monumentele istorice sunt de interes general şi sunt protejate prin lege.

În prezenta lege prin protejare se înţelege ansamblul de măsuri de ordin ştiinţific, juridic, administrativ, financiar, fiscal şi tehnic menite să asigure identificarea, cercetarea, inventarierea, clasarea, conservarea, inclusiv paza şi întreţinerea, consolidarea, restaurarea şi punerea în valoare a monumentelor istorice prin integrarea social-economică şi culturală în viaţa comunităţilor.

Art. 2. Regimul juridic de monument istoric este conferit prin clasarea acestor bunuri imobile în Lista Monumentelor Istorice conform procedurii prevăzute în prezenta lege.

Asupra monumentelor istorice se aplică servituţi de utilitate publică instituite conform prevederilor legale.

Pentru protejarea monumentelor istorice se stabilesc măsuri stimulative cu caracter economic sau de altă natură.

Art. 3. Conform art. 1 sunt protejate sub titlul de monument istoric următoarele categorii de bunuri imobile situate suprateran, subteran sau subacvatic:

a) MONUMENT: construcţia sau părţi de construcţie împreună cu instalaţiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acestea, precum şi lucrări artistice comemorative, funerare şi de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic şi care constituie mărturii cultural-istorice remarcabile din punct de vedere arhitectural, arheologic, artistic, religios, social, ştiinţific sau tehnic;

b) ANSAMBLU: grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic, de construcţii urbane sau rurale, împreună cu terenul aferent, care formează o unitate delimitată topografic şi care constituie mărturii cultural-istorice remarcabile din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, artistic, religios, social, ştiinţific sau tehnic;

c) SIT: teren delimitat topografic cuprinzând acele creaţii ale naturii sau creaţii ale omului în cadrul natural care sunt mărturii cultural-istorice remarcabile din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, artistic, religios, social, ştiinţific, tehnic sau al peisajului cultural.

Art. 9. Monumentele istorice se împart în următoarele grupe:

a) grupa A: monumente istorice naţionale, care includ şi monumentele istorice declarate de valoare universală, şi

b) grupa B: monumente istorice locale.

Împărţirea în grupe se face de către Comisia Naţională a Monumentelor Istorice pe baza criteriilor elaborate de către Oficiul Naţional al Monumentelor Istorice, instituţie subordonată Ministerului Culturii, avizate de către Comisia Naţională a Monumentelor Istorice şi aprobate ulterior prin ordin al ministrului culturii în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare a legii.

Art. 10. Pentru fiecare monument istoric se instituie zona sa de protecție care urmărește conservarea monumentului istoric și a cadrului său construit sau natural.

Delimitarea și instituirea zonei de protecție se face simultan cu conferirea regimului juridic de monument istoric în condițiile legii. În zona de protecție pot fi instituite servituți de utilitate publică prin planurile și regulamentele de urbanism aprobate și avizate conform legii.

Procedura de delimitare și instituire a zonelor de protecție se stabilește de către Ministerul Culturii prin metodologie elaborată de către Oficiul Național al Monumentelor Istorice, avizată de Comisia Națională a Monumentelor Istorice și ulterior aprobată prin ordin al ministrului în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare a legii.

Art. 11. Monumentelor istorice împreună cu zonele de protecție aferente stau la baza declarării de zone protejate delimitate și instituite conform legii prin planurile și regulamentele de urbanism.

[2] Au fost stabilite responsabilitățile autorităților administrației publice centrale (Ministerul Culturii – Direcția Monumentelor Istorice) și locale, cât și cele ale proprietarilor de monumente istorice.

Selecție din textul de lege:

Art. 6. Statul garantează și asigură protejarea monumentelor istorice în condițiile stabilite prin prezenta lege.

Autoritățile publice centrale, instituțiile de specialitate subordonate acestora și autoritățile administrației publice locale colaborează și răspund, după caz, de activitatea de protejare a monumentelor istorice.

Ministerul Culturii este organul de specialitate al administrației publice centrale prin care statul garantează și asigură protejarea monumentelor istorice.

Autoritățile publice centrale, instituțiile de specialitate ale administrației publice centrale și autoritățile administrației publice locale cooperează cu proprietarii monumentelor istorice, persoane fizice sau juridice, cu deținătorii și administratorii acestora, precum și cu instituțiile publice și organizațiile neguvernamentale din domeniul protejării monumentelor istorice. Aceste relații de colaborare se bazează pe reciprocitate și sunt reglementate prin prezenta lege și prin regulamentul său de aplicare.

Art. 7. Organismele și instituțiile de specialitate prevăzute în prezenta lege sunt: Ministerul Culturii, instituțiile sale subordonate și comisiile naționale care au atribuții și competențe în domeniul protejării monumentelor istorice.

Art. 8. Comisia Națională a Monumentelor Istorice este unica autoritate științifică în domeniul protejării monumentelor istorice. În cadrul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice funcționează secțiuni de specialitate pe domenii de activitate.

În conformitate cu prevederile Regulamentului său de funcționare, Comisia Națională a Monumentelor Istorice deleagă unele din atribuțiile sale Comisiilor Zonale ale Monumentelor Istorice care reprezintă organisme subordonate ale acesteia în teritoriu.

[3] World Trade Center București a inițiat, încă din 1996, ciclul de seminare „Un viitor pentru trecutul nostru". Seminarul organizat în 1996 împreună cu Primăria Generală a Municipiului București, Ministerul Culturii și Fundația Ghica, „Starea actuală a patrimoniului arhitectural din România" s-a concretizat cu un document semnal ce a cuprins măsurile necesare îmbunătățirii situației de criză și care a stat la baza elaborării proiectului legii monumentelor istorice (1997).

[4] Scopul și calendarul programului **„CARTA MONUMENTELOR ISTORICE DIN ROMÂNIA"**

FAZA I (11–12 dec. 1997): stabilirea conținutului și principiilor Cartei Monumentelor Istorice în cadrul plenului de specialiști români:

- I.1. identificarea noțiunilor de bază ale Cartei;
- I.2. specificul național și implicațiile acestuia asupra principiilor doctrinare din România.

FAZA II (1998): integrarea noțiunilor Cartei Monumentelor Istorice din România în contextul european:

- II.1. cunoașterea experiențelor doctrinare la nivel european (Convențiile Consiliului Europei, Cartele ICOMOS, Cartele internaționale – anexa III);
- II.2. elaborarea unui chestionar european privind aspectele pozitive și negative ale aplicării cartelor naționale pe teritoriul lor de competență – colaborarea cu instituțiile internaționale de specialitate; elaborarea și adoptarea Cartei de către plenul specialiștilor din România în parteneriat cu specialiștii recomandați de către instituțiile internaționale de specialitate.

Parteneri și responsabilități:

- **Ministerul Culturii – Comisia Națională a Monumentelor Istorice:**
  - coordonează prin grupul de lucru conținutul științific al programului și realizarea parteneriatului între specialiștii români și străini;
  - finanțează deplasările specialiștilor români și străini;
  - finanțează deplasările specialiștilor români la seminarii;
  - editează conținutul Cartei.
- **World Trade Center București:**
  - asigură sprijinul logistic al întregului program;
  - asigură comunicarea între partenerii la program;
- **plenul specialiștilor din domeniu** (uniunile de creație și profesionale, instituțiile specializate de stat, ONG-urile din domeniu, societăți private de specialitate);
  - elaborează conținutul Cartei;
- **organisme internaționale de specialitate** (UNIUNEA EUROPEANĂ, CONSILIUL EUROPEI, ICOMOS):
  - asigură prin intermediul specialiștilor consulting-ul pentru elaborarea cartei;
  - finanțarea deplasării specialiștilor proprii la seminarul din 11–13.11.1998 (România)

Calendarul operațiunilor programului:

- **11–12 decembrie 1997:** seminar privind principiile și conținutul Cartei monumentelor din România. Sinteza seminarului va constitui parte a documentației de elaborare a cartei
- **trimestrul I–III 1998:**
  - asigurarea realizării rețelei ce va sta la baza parteneriatului specialiștilor din țară prin conectarea acestora la Internet – proiect (posibilă sponsorizare a Fundației SOROS);
  - elaborarea și analiza rezultatelor chestionarului internațional privind conținutul și efectele cartelor din Europa și Australia. Analiza va constitui parte a documentației partenerilor de program;
  - coordonarea parteneriatului specialiștilor români și străini în vederea definirii conținutului cartei.
- **11–13 noiembrie 1999:** seminarul internațional pentru elaborarea **Cartei Monumentelor Istorice din România**:
  - discutarea textului final al cartei
  - adoptarea textului final de către plenul specialiștilor;
- **trimestrul I 1999:** editarea **Cartei Monumentelor Istorice din România.**

Grupul de lucru:
Dr. **Cezara MUCENIC**
Arh. **Mariana NIȚELEA**

[5] Grupul de lucru este alcătuit din: dr. istoric de artă Cezara MUCENIC și arh. Mariana NIȚELEA, manager cultural.

[6] Textul cartelor și convențiilor a fost completat și cu o selecție din principalele recomandări din domeniul patrimoniului imobil în scopul formării unei imagini cât mai complete asupra tuturor elementelor în legătură cu protejarea monumentelor istorice.

MARIANA NIȚELEA

http://patrimoniu.gov.ro

SENSUL ȘI ROLUL JURIDIC AL DOCUMENTELOR INTERNAȚIONALE: CONVENȚII, RECOMANDĂRI, REZOLUȚII ȘI CARTE

Fără a avea pretenția unei explicații juridice foarte detaliate, este necesar să plecăm de la înțelegerea sensului și rolului juridic al documentelor internaționale care privesc domeniul protecției monumentelor și ansamblurilor istorice.

Termenii de *Convenție, recomandare, rezoluție, cartă,* deși par la prima vedere exprimări sinonime ale hotărârii unui for într-o anumită problemă, sunt în realitate puternic diferențiați. Diferența stă atât în felul în care iau naștere, cât și prin efectele pe care le au documentele purtând aceste denumiri (în funcție de forul emitent și procedeul de consacrare a hotărârii).

Convențiile (ONU sau ale Consiliului Europei) sunt documente juridice ale acestor organizații internaționale în care sunt reprezentate statele membre, prin delegați ai puterii legislative și executive. Adunarea Generală ONU sau Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei adoptă *Convențiile* cu majoritate de voturi (2/3 în cazul Adunării Generale ONU).

Convențiile, o dată ratificate, obligă statele membre să ia toate măsurile legislative și administrative astfel încât, în conformitate cu practica constituțională din fiecare stat, obiectivele convenției să fie puse în practică.

Recomandările ONU (sau ale Consiliului Europei) sunt documente ale Adunării Generale (sau ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei), adoptate de către acestea cu majoritate simplă și nu sunt supuse regimului ratificării. *Recomandările* nu creează obligații directe, ci sunt menite să ghideze activitatea legislativă și administrativă a statelor în vederea realizării obiectivelor acestora[1].

Rezoluțiile reprezintă „moțiuni adoptate de către o adunare deliberantă, ce constituie fie un simplu deziderat, fie o dispoziție, o reglementare internă"[2]. *Rezoluțiile* sunt adoptate prin procedura și cu majoritatea stabilită de forul care le emite.

Cartele sunt rezoluții adoptate prin consens de către forul care le emite. De aceea, *o cartă* cuprinde numărul maxim de prevederi asupra cărora pot conveni fără rezerve mai mulți reprezentanți, specialiști, experți etc.

Lector arh. **SERGIU NISTOR**

---

1 Art. IV, par. 4 al Constituției O.N.U.: „fiece stat trebuie să supună autorităților sale competente recomandările și convențiile [chiar dacă statul în cauză a votat sau nu, a ratificat sau nu documentele] în termen de un an de la adoptarea acestora de către Adunarea Generală".

2 Cap. VI, art. 16, (Norme de procedură): „Statele membre transmit Adunării Generale rapoarte speciale asupra felului în care acționează pentru a da viață conținutului convențiilor și recomandărilor".

3 *Petit Larousse Illustré,* p. 889, Librairie Larousse, Paris, 1975.

LISTA PRINCIPALELOR CARTE ȘI CONVENȚII EUROPENE ȘI INTERNAȚIONALE

cu prevederi referitoare la protejarea monumentelor istorice

1954 – Convenția de la Haga
privind protejarea patrimoniului cultural în caz de conflict armat

1965 – Carta de la Veneția
privind conservarea și restaurarea monumentelor istorice

1972 – Convenția privind patrimoniul cultural și natural mondial – UNESCO

1975 – Carta Europeană a Patrimoniului Arhitectural – Consiliul Europei
(Declarația de la Amsterdam)

1976 – Carta turismului cultural – ICOMOS

1982 – Carta de la Florența – ICOMOS
privind grădinile istorice

1985 – Convenția de la Granada – Consiliul Europei
privind salvgardarea patrimoniului arhitectural european

1986 – Carta de la Toledo – ICOMOS
privind conservarea orașelor și zonelor istorice

1987 – Carta de la Washington – ICOMOS
privind salvarea orașelor istorice

1988 – Carta de la Bura – revizuită (Australia – 1979, 1981, 1988) – ICOMOS
privind conservarea zonelor cu semnificație culturală

1990 – Carta internațională de la Lausanne – ICOMOS
pentru gestionarea patrimoniului arheologic

1992 – Convenția de la La Valetta revizuită (1985–1986) – Consiliul Europei
privind protejarea patrimoniului arheologic european

1996 – Carta de la Sofia – ICOMOS
privind protecția și gestiunea patrimoniului cultural subacvatic

1997 – Convenția UNIDROIT – Consiliul Europei
privind bunurile culturale furate sau exportate ilicit

1932, 1938, 1972, 1987 – Cartele și instrucțiunile italiene de restaurare

CEZARA MUCENIC
MARIANA NIȚELEA

http://patrimoniu.gov.ro

În domeniul protejării patrimoniului, din punct de vedere juridic, România este obligată să respecte acele prevederi cuprinse în Convențiile internaționale la care a aderat (în conformitate cu angajamentele luate și sub incidența prevederilor Constituției).

În plus, fața de *Convenții*, diferitele *Recomandări* ale instanțelor internaționale, cele din care țara noastră face parte sau se pregătește să facă parte [1], configurează un set de principii care sunt menite să ghideze activitatea normativă în domeniu și care, prin acest rol, sunt de o deosebită utilitate pentru un domeniu care în România, din păcate, este la început de drum.

În domeniul protecției patrimoniului cultural, România a ratificat următoarele Convenții:

A) CONVENȚII ONU – UNESCO:

- 1954 – Convenția de la Haga, referitoare la protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat (ratificată de România în 1958) împreună cu protocolul Convenției de la Haga (amendat de România în 1958);
- 1970 – Convenția referitoare la mijloacele de prevenire și interzicere a transferului, importului și exportului ilicit de bunuri culturale (ratificată de România prin Legea nr. 79/1993);
- 1972 – Convenția referitoare la protecția patrimoniului cultural și natural mondial (ratificată de România în 1990).

B) CONVENȚII ALE CONSILIULUI EUROPEI

- 1954 – Convenția de la Paris, Convenția Culturală Europeană (ratificată de România prin Legea nr. 77/1991);
- 1985 – Convenția de la Granada, referitoare la protecția patrimoniului arhitectural european (ratificată de România în 1997);
- 1992 – Convenția de la La Valetta revizuită, referitoare la protecția patrimoniului arheologic european (ratificată de România în 1997);
- 1995 – Convenția UNIDROIT privind bunurile culturale furate sau exportate ilicit (ratificată de România în 1997 prin Legea nr. 149/1997).

Ca stat membru al ONU și UNESCO, România a luat notă de următoarele recomandări care vizează protecția patrimoniului cultural;

1. Recomandări privitoare la principiile internaționale aplicabile săpăturilor arheologice – 1956.
2. Recomandări referitoare la salvgardarea frumuseții și caracterului peisajului și siturilor – 1962.
3. Recomandări referitoare la mijloacele de interzicere și prevenire a transferului, importului și exportului de bunuri culturale – 1964.
4. Recomandări referitoare la protejarea bunurilor culturale periclitate de lucrări publice sau private – 1968.
5. Recomandări referitoare la protecția la nivel național a patrimoniului cultural și național – 1972.
6. Recomandări referitoare la schimbul internațional de bunuri culturale – 1976.

Arh. **MARIANA NIȚELEA**
Lector arh. **SERGIU NISTOR**

[1] Este vorba de Uniunea Europeană.

http://patrimoniu.gov.ro

CARTE INTERNAȚIONALE ȘI EUROPENE PRIVIND PROTEJAREA MONUMENTELOR ISTORICE *

Istoric și evoluția conceptelor

În urma semnării de către România a unor convenții internaționale și europene privind protejarea monumentelor istorice, o prioritate în programul Ministerului Culturii și a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice este elaborarea **Cartei Monumentelor Istorice din România.**

„Rezoluții adoptate prin consens de către forul specialiștilor care le emite, cartele cuprind prevederile asupra cărora pot conveni fără rezerve mai mulți reprezentanți, specialiști, experți etc. ai unui domeniu".

Până în prezent au fost identificate la nivel internațional și european următoarele documente de această natură:

1964 Carta de la Veneția reprezentând carta internațională privind conservarea și restaurarea monumentelor istorice.
A fost promulgată de cel de-al III-lea Congres Internațional al Arhitecților și Tehnicienilor de Monumente Istorice și adoptată de ICOMOS în 1965;

1975 Carta Europeană a Patrimoniului Arhitectural.
A fost promulgată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei și adoptată prin **Declarația de la Amsterdam** la finalul anului 1975 care a reprezentat anul european al patrimoniului arhitectural.

1982 Carta de la Florența reprezentând **Carta Internațională a Grădinilor și Siturilor Istorice** (ICOMOS/decembrie 1982)

1985 Convenția de la Granada reprezentând **Convenția pentru Protecția Patrimoniului Arhitectural al Europei**.
Această Convenție a Consiliului Europei constituie continuarea Cartei de la Amsterdam. A fost ratificată de Parlamentul României la 11 iunie 1997.

1986 Carta de la Toledo reprezentând **Carta pentru Conservarea Orașelor și Zonelor Istorice** (ICOMOS/1986).

1987 Carta de la Washington reprezentând **Carta Internațională pentru Salvgardarea Orașelor Istorice** (ICOMOS/ octombrie 1987)

1990 Carta de la Lausanne reprezentând **Carta Internațională privind Gestionarea Patrimoniului Arheologic** (ICOMOS/ 1990).

1991 Convenția de la La Valetta reprezentând **Convenția Europeană pentru Protejarea Patrimoniului Arheologic** (Consiliul Europei/1991).

Evoluția conceptelor cuprinse în cartele monumentelor istorice

Referiri privind monumentele istorice, respectiv a patrimoniului arhitectural, se fac în cadrul convențiilor de la Veneția, Amsterdam și Granada.

Se precizează în Carta de la Veneția și cea de la Amsterdam faptul că monumentul istoric reprezintă atât creația punctiformă, cât și ansamblul de elemente punctiforme care reprezintă mărturii istorice și culturale semnificative.

În **Declarația de la Amsterdam** apare, ca idee nouă, noțiunea de patrimoniu arhitectural european. Această noțiune dorește a determina pe toți europenii să fie conștienți de istoria și destinul lor comun. Din acest punct de vedere conservarea sa devine de o importanță vitală și sunt prezentate amenințările la care este supus patrimoniul arhitectural: neglijența și degradarea, demolarea deliberată, construcțiile noi nearmonizate cu contextul și circulația excesivă.

Convenția de la Granada clarifică această noțiune împărțind patrimoniul arhitectural în 3 categorii: *monumente, ansambluri* și *situri.*

Carta de la Veneția continuă prin precizarea noțiunilor de bază din domeniul protejării monumentelor istorice, și anume conservarea și restaurarea care „constituie o disciplină care face apel la toate științele și la toate mijloacele tehnice putând a contribui la studiul și salvarea patrimoniului monumental". În continuarea cartei sunt precizate principiile care trebuie aplicate în cazul celor 2 tipuri de intervenții. Noțiunea de conservare nu se oprește numai la limita monumentului sau ansamblului, ci continuă și asupra cadrului înconjurător al acestora.

* Text prezentat la deschiderea lucrărilor seminarului „Elaborarea Cartei Monumentelor Istorice din România", World Trade Center, 11–12 decembrie 1997.

http://patrimoniu.gov.ro

Aceste intervenții, cât și cele privind săpăturile arheologice trebuie să aibă la bază norme științifice și să fie însoțite de documentații precise.

În continuarea normelor generale stipulate în documentul din 1964, **Carta de la Amsterdam** și **Convenția de la Grenada** precizează măsurile tehnice de detaliu care trebuie aplicate pentru a se realiza protejarea monumentelor.

În **Carta de la Amsterdam** apar următoarele precizări:

- conservarea patrimoniului arhitectural trebuie să fie obiect prioritar al *planificării urbane*. Este prima dată când se face legătura între noțiunea de conservare și cea de dezvoltare urbană;
- autoritățile locale trebuie să fie primele responsabile de protecția patrimoniului arhitectural;
- pentru a se putea proteja monumentele trebuie luate și măsuri legislative și măsuri administrative aplicabile la nivelul întregii țări;
- proprietarii de monumente istorice trebuie să fie susținuți de către stat din punct de vedere financiar și fiscal;
- trebuie intensificat programul educativ care să fie aplicat la toate nivelele de vârstă;
- o noțiune nouă este *conservarea integrată* a monumentelor istorice care în acest document este echivalentă cu responsabilitatea comună a autorităților locale și a cetățenilor asupra monumentelor istorice; un complex mai mare de măsuri legislative completate cu măsuri administrative și la care se adaugă mijloace financiare. În aceeași noțiune sunt cuprinse și o serie de metode, tehnici și competențe profesionale obligatorii în cazul restaurării și reabilitării.

Convenția de la Granada, în completarea **Cartei de la Amsterdam** stabilește noi măsuri și metode de protejare cum ar fi:

- necesitatea stabilirii inventarului patrimoniului arhitectural;
- necesitatea autorizării și controlului intervențiilor sau desființărilor în zona monumentelor și a siturilor;
- păstrarea calității mediului în jurul monumentului; efectuarea de studii antipoluare inclusiv realizarea unei politici antipoluare în favoarea monumentelor;
- găsirea pentru monumentele istorice de funcțiuni conform cerințelor contemporane, cât și adaptarea monumentelor pentru noi utilizări;
- limitarea vizitării monumentului în scopul protejării acestuia.

În ce privește conservarea integrată se trece de la această noțiune la conceptul de politică de conservare integrată care cuprinde:

- includerea protecției patrimoniului arhitectural între obiectivele esențiale ale amenajării teritoriului și ale urbanismului;
- promovarea programelor de restaurare și întreținere a patrimoniului arhitectural;
- includerea conservării, animării și punerii în valoare a patrimoniului arhitectural ca element major în politica culturală și de mediu;
- favorizarea conservării acelor clădiri valoroase integrate într-un mediu rural sau urban specific;
- dezvoltarea și aplicarea tehnicilor și materialelor tradiționale.

Trebuie precizat că, în afară de reglementările științifice de natură doctrinară sunt prevăzute și o serie de recomandări de natură juridico-administrativă care diferențiază acest text de cel al celorlalte carte.

Menționăm printre aceste prevederi următoarele:

- posibilitatea autorităților publice de a obliga proprietarul să intervină atunci când monumentul deținut necesită aceasta sau de a se substitui acestuia în cazul în care proprietarul este incapabil să intervină;
- găsirea metodelor de încurajare a proprietarilor pentru efectuarea lucrărilor de conservare și restaurare a monumentului deținut;
- sancționarea celor vinovați de distrugerea monumentelor cu obligativitatea refacerii acestora, inclusiv posibilitatea de a demola o clădire nouă construită fără autorizarea legală.

Deosebit de importantă este accentuarea faptului că politica în domeniul protejării monumentelor istorice trebuie realizată prin „cooperarea efectivă, la toate eșaloanele, între serviciile responsabile pentru conservare, activitate culturală, mediu și amenajarea teritoriului". Această cooperare este extinsă și asupra societății civile în ce privește informarea și consultarea privind protejarea monumentelor, cât și punerea acestora în valoare ca element al identității culturale.

Ultimul capitol al convenției se ocupă de coordonarea europeană a politicilor de conservare care trebuie să determine în special schimbul de informații, posibilitatea oferirii de noi tehnologii în domeniu, asistența tehnică mutuală și schimbul periodic de specialiști.

După 1985, anul **Convenției de la Granada**, preocupările la nivel internațional ale specialiștilor din domeniul protejării patrimoniului arhitectural s-au îndreptat asupra unor domenii mai restrânse, respectiv asupra: conservării orașelor și zonelor istorice, protejării și gestionării patrimoniului arheologic, în dorința stabilirii unor prevederi cu caracter general pentru aceste domenii speciale.

Având ca model preocupările și documentele mai sus prezentate, dorim ca efortul specialiștilor prezenți la acest seminar să se îndrepte asupra identificării și definirii principiilor ce vor sta la baza elaborării **Cartei Monumentelor Istorice România**.

Dr. ist. art. **CEZARA MUCENIC**
Arh. **MARIANA NIȚELEA**

METODĂ DE ANALIZĂ ȘI DECIZIE ÎN REABILITAREA CLĂDIRILOR, PE BAZA CONCEPTULUI DE PERFORMANȚĂ [1]

Se constată în ultimele decenii în lume o extindere a criteriilor în raport cu care se operează evaluarea existentului construit. În trecut valoarea artistică și istorică constituiau în exclusivitate criteriile de identificare a obiectelor construite destinate a fi în atenția unor intervenții conservative. Astăzi interesul s-a lărgit către *patrimoniul construit în ansamblul său*. Problema salvgardării patrimoniului construit nu mai este văzută ca o problemă strict estetică, limitată la centrele istorice, ci și un demers complex – social, economic și cultural – la scara întregului oraș. Determinată pe de o parte de necesitatea conservării identității culturale a orașelor, amenințată de o dezvoltare urbanistică agresivă, și, pe de altă parte, de criza economică mondială declanșată în anii '70 ce a impus în toate sectoarele de activitate – inclusiv cel al construcțiilor – un nou mod de a gândi orientat către utilizarea la maximum a resurselor existente, această nouă viziune asupra patrimoniului construit este pusă în evidență de o serie de documente internaționale formulate în ultimele două decenii în cadrul Consiliului Europei și al reuniunilor ICOMOS.

În1975, **„Carta europeană a patrimoniului arhitectural"**, adoptată de Congresul de la **Amsterdam** organizat în cadrul Consiliului Europei, reafirma voința promovării unei politici europene comune și a unei acțiuni concertate de protecție a patrimoniului arhitectural, bazată pe *principiile conservării integrate*, respectiv conservarea patrimoniului arhitectural și integrarea acestuia în viața contemporană, *„prin folosirea tehnicii de restaurare conjugată cu căutarea de funcțiuni adecvate"*.

La art. 1 al **Cartei** se sublinia faptul că patrimoniul european *„nu este format numai din monumentele cele mai importante, ci și din ansamblurile de edificii care formează orașele și satele noastre tradiționale"... „Mai mult, grupuri de clădiri pot prezenta calități ambientale, chiar în lipsa unor episoade arhitecturale excepționale, ceea ce le conferă o valoare artistică diversificată și articulată"*.

În continuare documentul arată că „patrimoniul arhitectural constituie un *capital spiritual, cultural, economic și social de valoare inestimabilă"; ca atare „exigența economisirii resurselor se impune; departe de a fi un lux pentru colectivitate, utilizarea patrimoniului este sursă de economie"* (art. 3).

„Acest patrimoniu este în pericol" (art. 6). *„Este amenințat de ignoranță, timp, degradare sub diverse forme, abandon. Un anumit tip de urbanism îi favorizează distrugerea atunci când autoritățile atribuie excesivă atenție intereselor economice și exigențelor de circulație. Tehnologia contemporană prost aplicată degradează vechile structuri. Restaurările abuzive sunt nefaste. În fine, și în mod special, speculația funciară și imobiliară profită de toate acestea și anulează cele mai bune planuri."*

Se evidențiază, de asemenea, faptul că *„zonele vechi, degradate sau abandonate, au devenit în timp surse de locuințe ieftine"* ce trebuie luate în considerare, precum și necesitatea ca *principiul 'conservării integrate' „să constituie unul dintre elementele preliminare ale planificării urbane și teritoriale"*.

În Declarația finală a Congresului, se reia, sub formă de concluzii și recomandări, ideea necesității și urgenței unei *„noi politici de protecție și conservare integrată a orașelor istorice, a vechilor cartiere urbane"*. Protecția acestora poate fi definită doar *„dintr-o perspectivă globală, ținând cont de toate clădirile ce au o valoare culturală, de la cele mai prestigioase, la cele mai modeste, fără a le uita pe cele de epocă modernă, ca și mediul în care ele se integrează. Această protecție globală va completa protecția punctuală a monumentelor și siturilor izolate"*. În ceea ce privește integrarea patrimoniului arhitectural în viața socială, ***efortul conservativ trebuie măsurat nu numai pe baza valorii culturale a clădirilor, ci și pe baza valorii lor de utilizare***. *Problemele sociale ale conservării integrate pot fi rezolvate numai printr-o referire conjugată la cele două scări de valori.*

Textul **Convenției de la Granada**, adoptat de Comitetul de miniștri al Consiliului Europei în mai 1985, stipulează faptul că părțile semnatare se obligă să adopte *politici de conservare integrată* care, între altele, *„să favorizeze, pe cât posibil, în cadrul procesului de planificare și urbanism, conservarea și utilizarea clădirilor a căror importanță nu justifică o protecție în sensul ... [regimului legal instituit – n.n.], dar care prezintă o valoare de context, din punct de vedere al ambientului urban sau rural, sau al cadrului de viață"*.

Carta de la Washington pentru conservarea orașelor istorice *(1987)* precizează în „Preambul", faptul că *„toate orașele lumii... sunt expresiile materiale ale diversității societății de-a lungul istoriei și sunt, prin aceasta, toate istorice."* Carta se referă la *„orașele, mari și mici, și centrele sau cartierele istorice, cu*

---

[1] Comunicarea prezentată în cadrul Sesiunii „Cercetarea în învățământul de arhitectură", Institutul de Arhitectură „Ion Mincu" – București, 20–21 februarie 1998.

http://patrimoniu.gov.ro

ambientul lor natural și construit, care exprimă, dincolo de calitatea lor de document istoric, valori particulare de civilizații urbane tradiționale. Acum, ele sunt amenințate de degradare, de destructurare sau, mai bine spus, distrugere, sub efectul unui mod de urbanizare născut în epoca industrială și care afectează astăzi, pretutindeni, toate societățile". Constatând această situație, *„deseori dramatică, ce provoacă pierderi ireversibile cu caracter cultural, social și economic"* ICOMOS a considerat necesară redactarea respectivei „Carte internaționale", ca o completare a Cartei de la Veneția, care să definească *„principiile și obiectivele, metodele și instrumentele apte să conserve calitatea orașelor istorice, să favorizeze armonia vieții individuale și sociale și să perpetueze ansamblul bunurilor, chiar modeste, ce constituie memoria umanității"*.

Același document precizează că, *„pentru a fi eficientă, acțiunea de salvgardare a orașului istoric și a cartierelor istorice trebuie să fie parte integrantă a unei politici coerente de dezvoltare economică și socială, și să fie luată în considerare în planurile de amenajare a teritoriului și urbanism, la toate nivelurile... Planul de salvgardare trebuie să identifice clădirile sau grupurile de clădiri ce trebuie protejate în mod deosebit, conservate în anumite condiții și demolate, în cazuri excepționale..."*

Acestei viziuni globale, asupra conținutului noțiunii de patrimoniu cultural, i se asociază preocupări din sfera celor orientate către *protecția mediului*, ca una dintre marile probleme actuale, avută de asemenea în vedere de o serie de documente internaționale recente. În acest sens, în Declarația finală a celei de-a IV-a Conferințe europene a miniștrilor responsabili de patrimoniul cultural (Helsinki, mai 1996) se precizează faptul că *risipirea resurselor în domeniul construitului este de natură să amenințe memoria noastră istorică, respectiv identitatea culturală și deci echilibrul psihologic;* ca atare, se impune *afirmarea unei noi calități a vieții bazată pe o mai atentă utilizare a resurselor, în spiritul conceptului de „dezvoltare durabilă"*.

În acest context, într-o accepțiune holistică asociată conținutului larg atribuit în prezent noțiunii de patrimoniu, *prin termenul reabilitare se identifică o abordare a reproiectării existentului construit, structurată pe principii conservative corelate cu necesitatea adecvării la cerințe contemporane a unor clădiri îmbătrânite moral și deseori într-o stare avansată de uzură fizică, fără a preciza conținutul concret al intervenției.*

Cu alte cuvinte, *reabilitarea este un concept ce definește o atitudine*, și nu o categorie de intervenție.

Această accepțiune a termenului subliniază *caracterul complex al reproiectării existentului*, vizând deopotrivă protecția patrimoniului cultural și ameliorarea globală a calității locuirii, incluzând în preocupări ansambluri și clădiri reprezentând diverse categorii de valoare culturală – monumente istorice de interes național sau local, clădiri cu valoare arhitectural-tipologică, clădiri cu valoare istoric-ambientală – precum și clădiri recente și/sau fără valoare culturală.

Ca atitudine astfel definită, reabilitarea se traduce practic printr-un număr de soluții alternative în raport cu exigențele rezultate din specialitatea obiectului și corespunzând diverselor obiective posibile. În acest sens, termenul de reabilitare reunește diverse *comportamente operative*, denumite curent *întreținere, asanare, conservare, restaurare, reconversie, reutilizare ș.a.m.d.*

Reabilitarea fondului construit existent – în cadrul căruia *locuințele ocupă primul loc*, nu numai prin ponderea majoră, ci și prin implicațiile social-economice și culturale asociate – este considerată pe plan internațional cel mai evident fenomen urban al ultimelor decenii. În ceea ce privește locuințele, s-a conturat în lume o nouă orientare politică legată de conștientizarea posibilității satisfacerii necesarului de locuințe nu numai pe baza construcțiilor noi, ci și prin reabilitarea celor existente, de nevoia de a asigura locuințe celor mai puțin înstăriți ce ocupă locuințe degradate, ca și de reconsiderarea unor avantaje oferite de vechile case în raport cu producția de locuințe noi. Nu în ultimul rând demersul este susținut de motivații de ordin cultural, legate de necesitatea conservării identității culturale a orașelor marcată evident de-a lungul timpului de forme specifice de locuire. Este vorba în principal de clădiri a căror valoare nu justifică protecție punctuală în sensul legii monumentelor, dar care compun țesuturile urbane tradiționale stratificate și capătă semnificație – după cum spunea Roberto Pane – „tocmai din existența lor împreună" [2].

În acest context problematic, se observă în legislațiile țărilor vest-europene formulate începând din anii '70 *convergența prevederilor legislative* cu referire la protecția patrimoniului, cu a celor din domeniul urbanismului și locuințelor. Acest fapt se regăsește în plan operativ în cadrul *PROGRAMELOR INTEGRATE DE REABILITATE, ce au în vedere ameliorarea calității locuirii și totodată protejarea valorilor culturale la scară urbană*. Punerea în aplicare a unei politici de acest fel și stimularea interesului public către o astfel de politică presupune mijloace complexe – juridice, administrative, financiare, tehnice și educative – cu conținut specific și, nu în ultimul rând, o metodă adecvată de evaluare a existentului.

Exigența fundamentării deciziilor de intervenție prin analize multicriteriale (istorice, stilistice, tipologice, socio-economice, tehnologice etc.) este astăzi în lume general acceptată de specialiștii implicați în reabilitare.

---

[2] R. Pane, „Introducere" la *Attualità e dialettica del restauro*, antologie îngrijită de M. Civita, Chieti 1987.

În practică, acest fapt implică relații reciproce relativ complexe și uneori dificile în ceea ce privește obținerea și integrarea de informații provenind din domenii disciplinare diverse.

În acest context, literatura de specialitate actuală arată – în cadrul unor analize critice ale experiențelor anterioare – faptul că *ignorarea abordării tehnologice în reabilitare a determinat disfuncții și dezechilibre în programarea economică a intervențiilor, în evaluarea oportunității reabilitării și în verificarea posibilităților de executare a operațiunilor.* Utilizarea aleatorie a tehnicilor de intervenție a condus frecvent la *carențe ale intervențiilor efectuate, uneori cu efecte dramatice constatate cu ocazia verificării ulterioare a condițiilor reale de locuibilitate în imobilele reabilitate.*

Abordarea tehnologică în reabilitare presupune în primul rând punerea la punct a unor metode de lectură a construitului diferite de cele propuse în domeniul urbanistic, structural și cel al restaurării. La schemele de analiză utilizate curent în aceste domenii, trebuie asociate alte instrumente de analiză, capabile să evidențieze și să evalueze *performanțele oferite* încă de componentele sistemului construit, ca rezultat al unor anumite *caracteristici tehnologice*, precum și disponibilitățile („vocațiile") existente în vederea ameliorării calităților locative, respectiv a *valorii de utilizare*, ca măsură a integrării existentului în viața contemporană.

În același timp, recunoașterea obiectului, ca premisă esențială a deciziilor, conduce la definirea unui *sistem complex de „limite"*, pe care intervenția trebuie să le respecte, constituit de caracteristicile particulare ale obiectului, purtătoare de calitate intrinsecă, exprimate printr-un sistem de valori. Este vorba de limitele pe care obiectul construit le impune transformării sale și deci, în cadrul procesului de adaptare la noi exigențe de utilizare, de *nivelele de transformări compatibile*. Conceptul de „limită" se referă în acest caz la criterii de valoare culturală legate de raportul cu locul, tradiția de locuire, calitatea imaginii, regulile de compunere, materialele și procedeele constructive care au caracterizat o anumită civilizație.

Cu alte cuvinte, diversele categorii de analize preliminare converg către definirea a două categorii de valori ale sistemului construit: valoarea culturală și valoarea de utilizare, cărora le corespund, în cadrul intervenției latura conservativă și respectiv cea transformativă, aflate într-un raport de echilibru determinat de specificitatea obiectului avut în vedere.

Plecând de la aceste premise, în cadrul unei cercetări finanțate de CNCSU [3] în perioada 1995–97 (și care ar urma să continue în acest an), am încercat *formularea unei metode integrative de evaluare a construitului prin prisma raportului între valoarea culturală și cea de utilizare.*

[3] Consiliul Național de Cercetare Științifică Universitară.

Metoda propusă are ca obiectiv *identificarea clădirilor de locuit compatibile cu reabilitarea și a problemelor tehnice ce trebuie corectate de intervenție, precum și determinarea „limitelor transformării" impuse* de valoarea culturală.

La nivel de investigare preliminară, astfel de evaluări trebuie frecvent făcute *rapid* și în condiții de observare ce permit numai o *examinare exterioară și a părților comune;* ca atare este necesară o metodă aproximativă, ușor de aplicat, dar care să prezinte totuși un grad suficient de încredere.

Pe de altă parte, *metoda trebuie să aibă un caracter suficient de general pentru a putea fi aplicată în condiții foarte diferite* ca tipologie, degradare, folosință, vârstă, relație cu contextul etc., fără ca aceste variații să influențeze excesiv aprecierile. Această calitate a metodei rezultă în mod special utilă cu referire la necesitatea de a confrunta evaluări formulate de operatori diferiți – la momente diferite, asupra aceleași clădiri sau a unor clădiri diferite, sau în contexte diferite – și devine o condiție indispensabilă atunci când trebuie corelate mai multe evaluări – pentru a formula o ipoteză de program cu privire la o zonă urbană, sau pentru menținerea sub observație continuă a construitului.

Plecând de la metodele curent utilizate de *analiza valorii*, în propunerea formulată s-a optat pentru *metoda scărilor valorice (metoda Qualitel)*, bazată pe stabilirea unei liste de criterii reținute ca semnificative, cărora le este asociată o scară valorică.

Analiza a fost defalcată în următoarele componente operaționale:

- caracteristicile generale ale clădirii;
- analiza valorii de utilizare și intervenții necesare;
- analiza valorii culturale și intervenții admise;
- sinteza rezultatelor și atitudinea propusă.

a) *Caracteristici generale ale clădirii*

Fișa de identificare a clădirii cuprinde imagini semnificative și date sintetice privind caracteristicile clădirii, contextul său și utilizatorii.

b) *Analiza valorii de utilizare a clădirii*

Metoda se bazează pe stabilirea unei liste de criterii de evaluare, ce corespund cerințelor de performanță în raport cu utilizarea, și anume: rezistență mecanică și stabilitate, siguranță în utilizare, siguranță la foc, igiena mediului interior, igiena mediului exterior, izolare termică, economie de energie, echipare, funcționalitate, calitatea percepției exterioare.

Aceste criterii reprezintă în principal exigențele esențiale prevăzute de Directiva Consiliului Europei din 1988 privind produsele de construcții și Legea nr. 10/1995 privind calitatea în construcții – la care au fost adăugate „funcționalitatea" și „calitatea percepției".

http://patrimoniu.gov.ro

Cerințelor de performanță în raport cu construcția le este atribuită o scară valorică de la 4 la 0, exprimând răspunsul clădirii față de aceste cerințe, respectiv performanțele oferite. Prin punctajul atribuit, sunt evidențiate acele aspecte care semnifică reducerea unor performanțe, dificultatea și amploarea intervenției.

Analiza cuprinde evaluări calitative generale, ale investigatorului și ale utilizatorilor intervievați.

Utilizarea acestor indicatori nu implică, evident, o certitudine absolută, evaluarea fiind cu ușurință influențată de aprecieri subiective și de condițiile de observare, dar ansamblul lor poate furniza o evaluare globală cu suficientă probabilitate de a se apropia de condițiile și oportunitățile efective, cu o marjă de eroare redusă în raport cu alte evaluări practicate.

Identificarea clădirilor compatibile cu reabilitarea se bazează pe observația că, în bună măsură, *orice clădire poate prezenta oportunitatea unor intervenții diverse* cu referire la prezența unor probleme ce depășesc întreținerea curentă, și totuși să nu evidențieze condiții de risc și gravitate în măsură să sugereze demolarea și înlocuirea clădirii.

Din aceste considerente, pot fi considerate *de reabilitat* toate clădirile cuprinse în *domeniul vast delimitat de două situații extreme:* pe de o parte, clădirile ce nu necesită nici o intervenție, pe de altă parte, clădirile evident irecuperabile.

Se obțin astfel indicații privind atitudinea necesar a fi adoptată în raport cu calitatea locuirii, respectiv categoria de *intervenție necesară: nici o intervenție, reabilitare – ușoară, medie, grea – sau demolare.*

c) *Analiza valorii culturale a clădirii*

Metoda cuprinde o listă de criterii de natură să admită judecăți de valoare asupra clădirii și comportamentelor sale, cu referire la categoriile de valoare artistică și de execuție, autenticitate, raritate, identitate culturală și valoare istoric-ambientală, cărora le este asociată o scară valorică de la 4 la 0.

În spiritul celor arătate anterior în legătură cu conținutul intervenției de reabilitare, ca raport de *echilibru între conservare și transformare,* acest tip de analiză este de natură să contribuie la *conturarea „sistemului de limite“* pe care existentul, prin caracteristicile sale intrinseci, le opune transformării. Pe baza evidențierii prezenței unor anumite caracteristici de valoare în cadrul categoriilor amintite și a relevanței acestora, clădirea este încadrată în una din următoarele categorii de valoare: monument istoric (clasat sau propus spre clasare, conform legislației specifice), clădire cu valoare arhitectural-tipologică, clădire cu valoare istoric-ambientală, clădire recentă și/sau fără valoare, precum și categoria non-valoare. În raport cu fiecare categorie de valoare sunt precizate *categoriile de intervenții admise,* iar în cadrul respectivelor categorii de intervenții, lucrările admise și restricțiile specifice.

d) Sinteza rezultatelor

Concluziile analizei *valorii de utilizare* – respectiv intervențiile necesare – sunt confruntate, în faza de concluzii, cu rezultatele analizei *valorii culturale* a clădirilor, respectiv cu intervențiile și categoriile de lucrări admise funcție de categoria de valoare culturală în care se încadrează clădirea.

În cazul incompatibilității între intervenții necesare și admise, analiza se reiterează în raport cu noi exigențe modificate prin schimbarea destinației de folosință și/sau a utilizatorului.

Din corelarea celor două tipuri de analize pot rezulta următoarele cazuri extreme:

* O clădire poate rezulta demolabilă din punct de vedere al valorii de utilizare, dar având în vedere valoarea sa culturală va trebui conservată (integral,sau componentele sale de valoare), valoarea de utilizare dând în acest caz măsura efortului necesar.

* O clădire cu valoare de utilizare ridicată poate fi avută în vedere pentru demolare, din alte considerente, de exemplu de restructurare urbanistică; în acest caz valoarea de utilizare dă măsura implicațiilor social-economice ale unei asemenea operațiuni.

Metoda poate fi utilizată, ca analiză preliminară, în cadrul unor *programe integrate de reabilitare* – vizând ameliorarea calității locuirii și protejarea valorilor culturale cu referire la o zonă urbană – precum și în cazul intervențiilor punctuale, pentru *stabilirea oportunității reabilitării* sau pentru *evaluarea efortului necesar* – în cazul când decizia este luată aprioric din considerente de conservare obligată a unor valori de patrimoniu cultural.

În plus, o astfel de analiză preliminară permite *formularea unor prime decizii privind conținutul proiectului* într-o fază ce ar corespunde studiului de fezabilitate: problemele tehnice ce trebuie rezolvate, descrierea și localizarea lor, amploarea intervențiilor și categoriilor de lucrări avute în vedere, evaluarea alternativelor posibile, menținerea sau schimbarea destinației de folosință, precum și stabilirea direcțiilor de aprofundare a investigațiilor prin metode specializate, în raport cu problemele semnalate.

Conținutul analizei poate fi adaptat și pentru alte funcțiuni decât cea de locuire, ca și în raport cu cazuri concrete în ceea ce privește caracteristicile tehnologice ale clădirilor avute în vedere, eventuale condiții particulare impuse de contextul urban și exigențe specifice de utilizare.

RODICA CRIȘAN

STABILIREA TIPULUI DE INTERVENȚIE ÎN RESTRUCTURAREA STRUCTURALĂ

„... înainte de a fi tehnică, restaurarea trebuie să fie o filozofie". [1]

În general, orice intervenţie de consolidare a unei construcţii existente produce modificări cu atât mai ample cu cât intervenţia este mai extinsă.

În cazul monumentelor de arhitectură, exigenţa de a limita restaurarea (şi implicit consolidarea) la operaţiunile indispensabile menţinerii integrităţii acestora, a fost dezbătută şi însuşită de toate întrunirile şi documentele internaţionale în domeniul protecţiei patrimoniului.

Pe plan internaţional, chiar şi în rândul structuriştilor s-a acceptat ideea că, dacă se doreşte conservarea obiectului în esenţa sa, trebuie reduse la minimum intervenţiile. Pentru aceasta este necesară înainte de toate aprofundarea fazei de cunoaştere a obiectului şi a fenomenelor perturbative [2], pentru evitarea unor lucrări uneori inutile şi chiar dăunătoare, şi pentru identificarea, dintre posibilele intervenţii de consolidare, a celei care induce **perturbarea minimă şi avantajul maxim pentru conservarea construcţiei.**

Obiectivul restaurării fiind cel de a conserva pe cât posibil *autenticitatea* construcţiei vechi (garantată fundamental de conservarea autenticităţii materiei), vor trebui preferate „reparaţiile" în raport cu „substituirile" şi, în orice caz, aplicate acele intervenţii menite să readucă construcţia la capacitatea sa originară de rezistenţă sau să-i îmbunătăţească această capacitate fără modificarea schemei statice originare.

În cazul României, dacă pe de o parte polemicile ce caracterizează dezbaterile asupra restaurării monumentelor, şi în special cele asupra intervenţiilor structurale, dovedesc interesul general pentru conservarea patrimoniului istoric şi artistic, pe de altă parte, şi în lipsa unor reglementări adecvate, aceste polemici au condus în plan practic la o anumită dezorientare în rândul celor chemaţi să activeze pe diverse planuri operative şi decizionale în domeniu, dezorientare materializată uneori prin intervenţii de consolidare excesive, cu tehnici care produc fie eliminarea fizică a materiei monumentului, fie modificarea structurală a acestuia, fie ambele.

[1] Roberto Pane, „Introducere" la volumul *„Actualitatea şi dialectica restaurării"*, antologie îngrijită de M. Civita, Chieti 1987, p. 15.

[2] O primă etapă, esenţială pentru definirea conţinutului intervenţiei, o constituie *identificarea cauzelor* avariilor constatate, funcţie de simptomele specifice şi alte informaţii conexe obţinute prin analize critice şi experimentale. În lipsa acestei faze a studiului, orice soluţie propusă nu poate fi decât arbitrară şi deseori supradimensionată pentru a acoperi cu „exuberanţă" carenţele cunoaşterii. Intervenţia va avea deci drept prim scop *eliminarea cauzelor* perturbatoare şi abia ulterior va propune asanarea stării de degradare şi readucerea structurii în domeniul elastic, prin metode adecvate în raport cu tipul avariilor şi caracteristicilor construcţiei.

De aceea, considerăm util a analiza experienţe străine în domeniul restructurării structurale a monumentelor în regim seismic şi îndeosebi **experienţa italiană**, pe care o apreciem ca cea mai interesantă pentru noi din următoarele motive:

– valoarea şi consistenţa patrimoniului cu care operează;
– folosirea frecventă a zidăriei de cărămidă;
– tradiţia şi autoritatea recunoscută pe plan internaţional în domeniul teoriei şi practicii restaurării;
– regimul seismic (cu zone seismice de grad 6, 9 şi 12) şi preocupările vechi, în plan practic, teoretic dar şi normativ, privind asigurarea antiseismică a construcţiilor existente;
– constatarea unor similitudini de abordare a problemei protecţiei antiseismice a patrimoniului la un decalaj în timp de cca 10 ani şi deci, supoziţia unor similitudini posibile în evoluţia viitoare a reglementărilor cu referire la intervenţiile asupra patrimoniului construit în regim seismic din România.

Într-o trecere în revistă foarte succintă a evoluţiei prevederilor normative în acest domeniu în Italia, trebuie notate trei momente cu deosebită relevanţă.

I. În urma cutremurului care în 1980 a afectat regiunile Italiei meridionale, în **1981** a fost emis **„Normativul pentru repararea şi consolidarea construcţiilor afectate de cutremur"** (D.M. 2/07/1981). În cadrul acestui decret se abordează pentru prima dată problematica *„adaptării antiseismice"* şi a *„verificării seismice"* pentru construcţii din zidărie, ridicând astfel neliniştitoare întrebări privind *posibilitatea aplicării acestui decret la construcţii cu valoare istorico-artistică*. Într-adevăr, intervenţiile necesare pentru adaptare sunt de natură ca, aplicate fiind, să producă în majoritatea cauzelor daune grave construcţiei de conservat, nu numai în plan estetic, ci şi în plan fizic, afectând autenticitatea materiei [3].

[3] Nelinişti similare produce în acest moment la noi tendinţa aplicării în restaurare structurală a „Normativului P 100-92 pentru proiectarea antiseismică a construcţiilor", cu privire la metodele de evaluare şi a unui nivel de asigurare comparabil cu cel cerut clădirilor noi (sau chiar mai mare!), cu toate că, la Cap. 1, aliniatul 2, Normativul prevede faptul că „monumente istorice şi de arhitectură se vor proiecta pe bază de prescripţii specifice", care prescripţii însă pentru moment nu există.

http://patrimoniu.gov.ro

II. Situația incertă a durat în practică italiană până în **1986**, când a fost promulgat D.M. 24/01/1986 **„Norme tehnice pentru construcții în zone seismice"**. Secțiunea C.9. „Intervenții asupra construcțiilor existente", conține pentru prima dată referiri normative asupra tipurilor de intervenții posibile.

Sunt prevăzute astfel două tipuri de intervenții (C.9.1.):

- **Intervenții de „adaptare"**, ce constau în „executarea unui complex de lucrări ce rezultă necesare pentru a face construcția aptă să reziste la acțiuni seismice", comparabile celor prevăzute pentru construcțiile noi (cu un coeficient de asigurare seismică redus cu 30%);
- **Intervenții de „ameliorare"**, definite ca apte a determina un grad mai mare de siguranță prin intervenții la nivelul unor elemente structurale izolate „fără a modifica substanțial comportamentul global al construcției".

Deși distincția între cele două tipuri de intervenții nu se referă direct la construcții monumentale, are o importanță relevantă în ceea ce privește definirea obiectivelor ce trebuie să se afle la baza unei intervenții asupra patrimoniului monumental.

Raționând prin analogie, din precizarea cazurilor în care este obligatorie „adaptarea" se poate observa că intervențiile asupra patrimoniului monumental nu intră de regulă, prin natura lor, în nici unul din aceste cazuri.

Într-adevăr, *„adaptarea"* este obligatorie în cazul în care se prevede o *supraetajare a construcției, o creștere a încărcărilor cu peste 20% față de cele originare prin schimbare de destinație, dacă se prevăd lucrări de transformare globală cu implicații structurale conducând la o clădire diferită de cea inițială, dacă se prevăd renovări și substituiri de componente structurale ce implică modificări substanțiale ale comportamentului global al construcției, sau în cazul unor intervenții structurale ce au ca scop reintegrarea clădirii.*

Procedând prin eliminare, **intervențiile de ameliorare** *sunt cele care interesează în general clădirile monumentale și clădirile cu valoare ambientală din centrele istorice*, în cazul cărora, anterior acestui decret, au existat cele mai multe dificultăți de dozare a intervențiilor din cauza ambiguității normelor, destinate construcțiilor obișnuite, fără valoare, și neluând în considerație construcțiile monumentale cu caracteristici particulare.

În ceea ce privește monumentele, decretul conține totuși o anumită doză de ambiguitate, nefiind o lege specifică.

Această ambiguitate rezultă în primul rând din prevederea obligativității adaptării antiseismice în cazul schimbării de folosință, ceea ce face obligatoriu acest tip de intervenție pentru monumentele a căror conservare este garantată exclusiv de o utilizare diferită de cea originară, în cazul în care noua destinație presupune majorări importante ale încărcărilor sau presupune transformări cu implicații structurale majore.

Același decret precizează că *verificarea seismică nu este obligatorie pentru construcțiile din zidărie* (C.9.2.1). Verificarea *„poate fi omisă și înlocuită de un raport tehnic corespunzător"*. Pentru intervențiile de **ameliorare** (cazul general al monumentelor) acest raport tehnic *trebuie să demonstreze că intervențiile propuse nu produc modificări substanțiale în comportamentul structural de ansamblu.*

III. Plecând de la *analiza experiențelor acumulate* și constatarea că, în urma aplicării reglementărilor antiseismice în vigoare, intervențiile structurale asupra monumentelor au fost frecvent inutil de „grele", excesiv de costisitoare și nu întotdeauna eficiente, *Comitetul național pentru protecția patrimoniului cultural față de riscul seismic* a aprobat în iunie **1986** documentul numit **„Intervenții asupra patrimoniului monumental cu tipologie specială în zone seismice. Recomandări"**, însușit și transmis în teritoriu de către Ministerul Bunurilor Culturale și Ambientale. (Circulara nr. 1032 din 18/07/1986.)

Textul analizează în mod critic numeroasele intervenții pe construcții monumentale efectuate în anii '70–'80 în Italia, în special în urma evenimentelor seismice, și care au întâmpinat în practică **dificultăți**, deseori majore, legate de factori de diverse categorii, ce pot fi sintetizate sub formă de concluzii demne de reținut, după cum urmează:

- delicatețea și caracterul particular al domeniului, datorită valorii și vârstei construcțiilor;
- necesitatea unei abordări interdisciplinare;
- lipsa clarității normative privind aspectele tehnice ale intervențiilor și tendința, cu efecte negative, de a aplica în mod impropriu norme tehnice concepute pentru construcții monumentale cu tipologie specială, cum ar fi biserici și palate, cuprinzând în general spații mari, acoperiri boltite, tavane sau pereți cu fresce sau cu decorații prețioase;
- conflictul dintre exigențele de conservare și restaurare, pe de o parte, și protecția antiseismică a construcției și a vieților umane, pe de altă parte, cu respectivele implicații de responsabilitate ale profesioniștilor angrenați în intervenții și ale celor din organele de control;
- lipsa de claritate tehnică, tehnologică, și chiar conceptuală sau culturală, care se manifestă în

privința folosirii materialelor moderne în intervențiile asupra construcțiilor vechi;

- absența de modele de calcul și verificare recunoscute ca valabile pentru tipologii speciale, suplinită deseori, în mod cu totul impropriu, prin adoptarea de modele valabile numai în limite precise.

Astfel – se arată în continuare – *„intervențiile asupra monumentelor au fost deseori concepute ca* ***restructurări statice prin intermediul unor intervenții masive*** *ce reiau, cu criterii larg extensive, cultura noilor materiale, în special a oțelului și a betonului armat, dezvoltând astfel o strategie de restaurare structurală ce* ***încearcă să remodeleze construcțiile vechi după schemele de rezistență proprii materialelor moderne".***

Rezultatele unor astfel de intervenții, bazate pe normele de proiectare antiseismică în vigoare, se traduc frecvent prin:

- intervenții inutil de masive, dacă nu chiar dăunătoare, care deseori alterează monumentul din punct de vedere al autenticității și valorii sale;
- intervenții excesiv de costisitoare, în dauna altor intervenții necesare la alte construcții și care nu mai pot fi realizate din cauza epuizării fondurilor disponibile;
- garanție de siguranță deseori iluzorie, fiind fundamentată pe modele de calcul improprii;
- imposibilitatea practică frecventă de a putea controla eficiența intervențiilor efectuate (cazul injectărilor armate, al injectărilor cu mortare sau rășini etc.).

Fața de această stare de fapt și în raport cu tipurile de intervenții prevăzute de D.M. 24/011986, *Recomandările* sus-menționate precizează că **obiectivul intervențiilor asupra patrimoniului monumental în ceea ce privește siguranța la acțiuni seismice este asimilabil „ameliorării"**, având în vedere că, în general, intervențiile asupra monumentelor nu sunt de natură să le modifice substanțial comportamentul structural.

În această optică, *Recomandările* apreciază că intervențiile asupra patrimoniului monumental trebuie să urmărească *o creștere a siguranței față de acțiunile seismice, fără a se pune totuși în mod rigid problema respectării verificărilor formale la acțiunile seismice de calcul prevăzute pentru noile construcții.*

În același spirit se recomandă *un comportament bazat pe recurgerea sistematică la intervenții de ameliorare având permanent în atenție valoarea culturală a construcției considerate,* ceea ce implică pe tot parcursul proiectului:

- o atenție particulară acordată *materialelor și tehnicilor originare*, ca și *transformărilor succesive*;
- o atentă *reconstituire a istoriei seismice a construcției*, cu referire specială la *eventualele reparații* în urma cutremurelor trecute;
- o abordare interdisciplinară riguroasă și seismică în toate fazele de proiectare;
- recurgerea la *tehnici și materiale pe cât posibil apropiate de cele originare* și realizarea unui sever examen critic interdisciplinar al eventualelor intervenții diferite de cele de mai sus.

În ceea ce privește conținutul intervenției, în numeroase cazuri și în orice caz în cele de „patologii obișnuite", se constată tendința actuală (în țări cu tradiție în domeniul restaurării – Italia, Marea Britanie, Franța, Grecia ș.a.) de a orienta intervenția către o consolidare discretă, în sensul conceptului de **ameliorare**, prin intervenții locale, pe cât posibil cu tehnici tradiționale dar fără intenții imitative, apte să atenueze degradarea și să readucă construcția la performanțele sale originare de rezistență și stabilitate, sau să i le majoreze, fără modificări ale schemei structurale. Doar în cazul unei „patologii extraordinare", datorate unor defecte originare în concepția structurală și unei stări de degradare foarte accentuate, asociate unui hazard seismic important, se impune o evaluare mai complexă, pluridisciplinară, ce poate conduce la preconizarea unei intervenții cu caracter de restructurare statică și adaptare antiseismică.

În acest context, considerăm firesc ca decizia de intervenție să aibă în general în vedere soluția minimală capabilă să prevină prăbușirea totală sau parțială a construcției [4], cu următoarele variante în ceea ce privește tipul intervenției, funcție de patologia constatată: INTERVENȚII DE CONSERVARE (menținerea și/sau refacerea performanțelor inițiale ale elementelor structurale degradate) și INTERVENȚII DE AMELIORARE (îmbunătățirea performanțelor unor elemente structurale izolate și/sau a sistemului structural în ansamblu, fără a modifica substanțial comportamentul global).

Se poate pune firesc întrebarea dacă, în felul acesta, utilizatorii clădirilor istorice nu se află cumva într-o situație potențial periculoasă determinată de o siguranță structurală mai mică decât a unei clădiri noi. Este însă un lucru dovedit și susținut public de numeroși specialiști în domeniu, faptul că există în cazul clădirilor vechi o capacitate de rezistență antiseismică intrinsecă, deloc inferioară celei cerute de

[4] Și nicidecum asigurarea unor condiții de funcționare similare construcțiilor noi, după cum de altfel se precizează și în versiunea 1996 a Normativului P100-92, paragraful C.12.2.3, cu referire la cazul general al construcțiilor existente; același paragraf precizează că „valorile R min (între 0.5 [i 0.7 – n.n.])... au caracter orientativ, pentru cuantificarea aproximativă a extinderii măsurilor propuse".

http://patrimoniu.gov.ro

normele actuale [5], determinată de o serie de factori ce nu pot fi însă puşi foarte explicit în evidenţă sau cuantificaţi [6], în măsura în care clădirea respectă regulile de conformare şi alcătuire constructivă specifice epocii de construcţie. Vechii constructori erau poate chiar mai atenţi decât astăzi la calitatea execuţiei, întrucât nu dispuneau de proiecte detaliate şi verificări analitice ale siguranţei, şi trebuind totuşi să asigure protecţia vieţilor umane în faţa pericolului cutremurelor frecvente. Experienţa transmisă din generaţie în generaţie furniza criterii de realizare eficientă a construcţiilor, iar respectarea acelor criterii oferea utilizatorilor siguranţă similară celei obţinute astăzi pe bază de calcule. Cu diferenţa că, abandonarea acelor criterii era imediat vizibilă şi uneori „sancţionată" dur de construcţia însăşi, în timp ce depăşirea limitelor de valabilitate a unor algoritmi poate uşor trece neobservată.

Studiul tehnologiilor istorice, având ca obiect acele clădiri a căror bună comportare seismică a fost confirmată de trecerea timpului, ar permite nu numai înţelegerea comportamentului lor structural, ci ar constitui şi o sursă de tehnici de intervenţie adecvate clădirilor ce trebuie restaurate.

Din motivele arătate anterior, considerăm că, a readuce o structură din zidărie la situaţia sa originară, cu condiţia inexistenţei unor vicii congenitale, oferă în general suficiente garanţii de siguranţă. În cazul în care siguranţa este considerată insuficientă, ea poate fi ameliorată, fără a modifica însă concepţia structurală originară. În cazul în care siguranţa nu poate fi ameliorată fără profunde modificări structurale, este preferabilă schimbarea destinaţiei de folosinţă sau chiar scoaterea monumentului din uzul public curent şi menţinerea lui la dispoziţia vizitatorilor şi studioşilor.

Intervenţiile de *adaptare* le considerăm în principal asociate unor situaţii în care, din alte considerente decât cele ce depind de inginerul proiectant al intervenţiei structurale, se propun modificări importante ale clădirii cu implicaţii majore asupra structurii de rezistenţă originare, de tipul restructurării globale sau reconstruirii într-o proporţie semnificativă a vechii clădiri (în urma prăbuşirii sau demolării), situaţie de natură să impună practic, pentru refuncţionalizarea clădirii, proiectarea unei noi structuri de rezistenţă.

Ing. **MIRCEA CRIŞAN**

---

[5] Capacitatea dovedită de durabilitatea acestor clădiri ce depăşeşte frecvent „durata de viaţă" luată în mod obişnuit în considerare în ceea ce priveşte menţinerea performanţelor unei clădiri noi.

[6] Acest fapt este remarcat, cu privire la construcţiile existente, şi în Comentariile aferente Capitolului 12 din Normativul P100/92 – varianta 1996 (C.12.2.3).

ACTUL FINAL AL CONFERINȚEI INTERGUVERNAMENTALE PRIVIND PROTEJAREA PATRIMONIULUI CULTURAL ÎN CAZ DE CONFLICT ARMAT, HAGA ,1954

FINAL ACT OF THE INTERGOVERNMENTAL CONFERENCE ON THE PROTECTION OF CULTURAL PROPERTY IN THE EVENT OF ARMED CONFLICT, THE HAGUE, 1954

FINAL ACT

The Conference convened by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization for the purpose of drawing up and adopting

a Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict,

Regulations for the Execution of the said Convention, and

a Protocol to the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict

was held at The Hague, on the invitation of the Government of the Netherlands from 21 April to 14 May, 1954, and deliberated on the basis of drafts prepared by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

The Conference established the following texts:

Convention of The Hague for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and Regulations for the execution of the said Convention;

Protocol for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict.

This Convention, these Regulations and this Protocol, the texts of which were established in the English, French, Russian and Spanish languages, are attached to the present Act.

The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization will make the translation of these texts into the other official languages of its General Conference.

The Conference further adopted three resolutions which are also attached to the present Act.

In witness whereof the undersigned, duly authorized by their respective Governments, have signed the present Final Act.

Done at The Hague, this fourteenth day of May. 1954, in the English, French, Russian and Spanish languages. The original and the documents accompanying it shall be deposited in the archives of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

CONVENTION FOR THE PROTECTION OF CULTURAL PROPERTY IN THE EVENT OF ARMED CONFLICT

The High Contracting Parties,

Recognizing that cultural property has suffered grave damage during recent armed conflicts and that, by reason of the developments in the technique of warfare, it is in increasing danger of destruction;

Being convinced that damage to cultural property belonging to any people whatsoever means damage to the cultural heritage of all mankind, since each people makes its contribution to the culture of the world;

Considering that the preservation of the cultural heritage is of great importance for all peoples of the world and that it is important that this heritage should receive international protection;

Guided by the principees concerning the protection of cultural property during armed conflict, as established in the Conventions of The Hague of 1899 and of 1907 and in the Washington Pact of 15 April, 1935;

Being of the opinion that such protection cannot be effective unless both national and international measures have been taken to organize it in time of peace;

Being determined to take all possible steps to protect cultural property;

Have agreed upon the following provisions:

CHAPTER I

GENERAL PROVISIONS REGARDING PROTECTION

Article 1

DEFINITION OF CULTURAL PROPERTY

For the purposes of the present Convention, the term "cultural property" shall cover, irrespective of origin or ownership:

(a) movable or immovable property of great importance to the cultural heritage of every people, such as monuments of architecture, art or history, whether religious or secular; archaeological sites;

groups of buildings which, as a whole, are of historical or artistic interest; works of art; manuscripts, books and other objects of artistic, historical or archaeological interest; as well as scientific collections and important collections of books or archives or of reproductions of the property defined above;

(b) buildings whose main and effective purpose is to preserve or exhibit the movable cultural property defined in sub-paragraph *(a)* such as museums, large libraries and depositories of archives, and refuges intended to shelter, in the event of armed conflict, the movable cultural property defined in subparagrapf *(a)*;

(c) centres containing a large amount of cultural property as defined in sub-paragraps *(a)* and *(b)*, to be known as "centres containing monuments".

Article 2

PROTECTION OF CULTURAL PROPERTY

For the purposes of the present Convention, the protection of cultural property shall comprise the safeguarding of and respect for such property.

Article 3

SAFEGUARDING OF CULTURAL PROPERTY

The High Contracting Parties undertake to prepare in time of peace for the safeguarding of cultural property situated within their own territory against the foreseeable efects of an armed conflict, by taking such measures as they consider appropriate.

Article 4

RESPECT FOR CULTURAL PROPERTY

1. The High Contracting Parties undertake to respect cultural property situated within their own territory as well as within the territory of other High Contracting Parties by refraining from any use of the property and its immediate surroundings or of the appliances in use for its protection for purposes which are likely to expose it to destruction or damage in the event of armed conflict; and by refraining from any act of hostility directed against such property.

2. The obligations mentioned in paragraph 1 of the present Article may be waived only in cases where military necessity imperatively requires such a waiver.

3. The High Contracting Parties further undertake to prohibit, prevent and, if necessary, put a stop to any form of theft, pillage or misappropriation of, and any acts of vandalism directed against, cultural property. They shall refrain from requisitioning movable cultural property situated in the territory of another High Contracting Party.

4. They shall refrain from any act directed by way of reprisals agains cultural property.

5. No High Contracting Party may evade the obligations incumbent upon it under the present Article, in respect of another High Contracting Party, by reason of the fact that the latter has not applied the measures of safeguard referred to in Article 3.

Article 5

OCCUPATION

1. Any High Contracting Party in occupation of the whole or part of the territory of another High Contracting Party shall as far as possible support the competent national authorities of the occupied country in safeguarding and preserving its cultural property.

2. Should it prove necessary to take measures to preserve cultural property situated in occupied territoty and damaged by military operations, and should the competent national authorities be unable to take such measures, the Occupying Power shall, as far as possible, and in close co-operation with such authorities, take the most necessary measures of preservation.

3. Any High Contracting Party whose government is considered their legitimate government by members of a resistance movement, shall, if possible, draw their attention to the obligation to comply with those provisions of the Convention dealing with respect for cultural property.

Article 6

DISTINCTIVE MARKING OF CULTURAL PROPERTY

In accordance with the provisions of Article 16, cultural property may bear a distinctive emblem so as to facilitate its recognition.

Article 7

MILITARY MEASURES

1. The High Contracting Parties undertake to introduce in time of peace into their military regulations or instructions such provisions as may ensure observance of the present Convention, and to foster in the members of their armed forces a spirit of respect for the culture and cultural property of all peoples.

2. The High Contracting Parties undertake to plan or establish in peace-time, within their armed forces, services or specialist personnel whose purpose will be to secure respect for cultural property and to co-operate with the civilian authorities responsible for safeguarding it.

CHAPTER II

SPECIAL PROTECTION

Article 8

GRANTING OF SPECIAL PROTECTION

1. There may be placed under special protection a limited number of refuges intended to shelter movable cultural property in the event of armed conflict, of centres containing monuments and other immovable

http://patrimoniu.gov.ro

cultural property of very great importance, provided that they:

(*a*) are situated at an adequate distance from any large industrial centre or from any important military objective constituting a vulnerable point, such as, for example, an aerodrome, broadcasting station, establishment engaged upon work of national defence, a port or railway station of relative importance or a main line of communication;

(*b*) are not used for military purposes.

2. A refuge for movable cultural property may also be placed under special protection, whatever its location, if it is so constructed that, in all probability, it will not be damaged by bombs.

3. A centre containing monuments shall be deemed to be used for military purposes whenever it is used for the movement of military personnel or material, even in transit. The same shall apply whenever activities directly connnected with military operations, the stationing of military personnel, or the production of war material are carried on within the centre.

4. The guarding of cultural property mentioned in paragraph 1 above by armed custodians specially empowered to do so, or the presence, in the vicinity of such cultural property, of police forces normally responsible for the maintenance of public order shall *not be deemed* to be use for military purposes.

5. If any cultural property mentioned in paragraph 1 of the present Article is situated near an important military objective as defined in the said paragraph, it *may nevertheless* be placed under special protection if the High Contracting Party asking for that protection undertakes, in the event of armed conflict, to make no use of the objective and particularly, in the case of a port, railway station or aerodrome, to divert all traffic therefrom. In that event, such diversion shall be prepared in time of peace.

6. Special protection is granted to cultural property by its entry in the "International Register of Cultural Property under Special Protection". This entry shall only be made, in accordance with the provisions of the present Convention and under the conditions provided for in the Regulations for the execution of the Convention.

Article 9

IMMUNITY OF CULTURAL PROPERTY UNDER SPECIAL PROTECTION

The High Contracting Parties undertake to ensure the immunity of cultural property under special protection by refraining, from the time of entry in the International register, from any act of hostility directed against such property and, except for the cases provided for in paragraph 5 of Article 8, from any use of such property or its surroundings for military purposes.

Article 10

IDENTIFICATION AND CONTROL

During an armed conflict, cultural property under special protection shall be marked with the distinctive emblem described in Article 16, and shall be open to international control as provided for in the Regulations for the execution of the Convention.

Article 11

WITHDRAWAL OF IMMUNITY

1. If one of the High Contracting Parties commits, in respect of any item of cultural property under special protection, a violation of the obligations under Article 9, the opposing Party shall, so long as this violation persists, be released from *the obligation to ensure* the immunity of the property concerned. Nevertheless, whenever possible, the latter Party shall first request the cessation of such violation within a reasonable time.

2. Apart from the case provided for in paragraph 1 of the present Article, immunity shall be withdrawn from cultural property under special protection only in exceptional cases of unavoidable military necessity, and only for such time as that necessity continues. Such ncessity can be established only by the officer commanding a force the equivalent of a division in size or larger. Whenever circumstances *permit, the* opposing Party shall be notified, a reasonable time in advance, of the decision to withdraw immunity.

3. The Party withdrawing immunity shall, as soon as possible, so inform the Commissioner-General for cultural property provided for in the Regulations for the execution of the Convention, in writing, stating the reasons.

CHAPTER III

TRANSPORT OF CULTURAL PROPERTY

Article 12

TRANSPORT UNDER SPECIAL PROTECTION

1. Transport exclusively engaged in the transfer of cultural property, whether within a territory or to another territory, may, at the request of the High Contracting Party concerned, take place under special protection in acordance with the conditions specified in the Regulations for the execution of the Convention.

2. Transport under special protection shall take place under the international supervision provided for in the aforesaid Regulations and shall display the distinctive emblem described in Article 16.

3. The High Contracting Parties shall refrain from any act of hostility directed against transport under special protection.

Article 13

TRANSPORT IN URGENT CASES

1. If a High Contracting Party considers that the safety of certain cultural property requires its transfer and that the matter is of such urgency that the procedure laid down in Article 12 cannot be followed, especially at the beginning of an armed conflict, the transport may display the distinctive emblem described in Article 16, provided that an application for immunity refferred to in Article 12 has not already been made and refused. As far as possible, notification of transfer should be made to the opposing Parties. Nevertheless, transport conveying cultural property to the territory of another country may not display the distictive emblem unless immunity has been expressly granted to it.

2. The High Contracting Parties shall take, so far as possible, the necessary precautions to avoid acts of hostility directed against the transport described in paragraph 1 of the present Article and displaying the distinctive emblem.

Article 14

IMMUNITY FROM SEIZURE, CAPTURE AND PRIZE

1. Immunity from seizure, placing in prize, or capture shall be granted to:

(a) cultural property enjoying the protection provided for in Article 12 or that provided for in Article 13;

(b) the means of transport exclusively engaged in the transfer of such cultural property.

2. Nothing in the present Article shall limit the right of visit and search.

CHAPTER IV
PERSONNEL

Article 15

PERSONNEL

As far as is consistent with the interests of security, personnel engaged in the protection of cultural property shall, in the interests of such property, be respected and, if they fall into the hands of the opposing Party, shall be allowed to continue to carry out their duties whenever the cultural property for which they are responsible has also fallen into the hands of the opposing Party.

CHAPTER V
THE DISTINCTIVE EMBLEM

Article 16

EMBLEM OF THE CONVENTION

1. The distinctive emblem of the Convention shall take the form of a shield, pointed below, per saltire blue and white (a shield consisting of a royal-blue square, one of the angles of which form the point of the shield, and of a royal-blue triangle above the square, the space on either side being taken up by a white triangle).

2. The emblem shall be used alone, or repeated three times in a triangular formation (one shield below), under the conditions provided for in Article 17.

Article 17

USE OF THE EMBLEM

1. The distinctive emblem repeated three times may be used only as a means of identification of:

(a) immovable cultural property under special protection;

(b) the transport of cultural property under the conditions provided for in Articles 12 and 13.

(c) improvised refuges, under the conditions provided for in the regulations for the execution of the Convention.

2. The distinctive emblem may be used alone only as a means of identification of:

(a) cultural property not under special protection;

(b) the persons responsible for the duties of control in accordance with the regulations for the execution of the Convention;

(c) the personnel engaged in the protection of cultural property;

(d) the identity cards mentioned in the Regulations for the execution of the Convention.

3. During an armed conflict, the use of the distinctive emblem in any other cases than those mentioned in the preceding paragraphs of the present Article, and the use for any purpose whatever of a sign resembling the distinctive emblem, shall be forbidden.

4. The distinctive emblem may not be placed on any immovable cultural property unless at the same time there is displayed an authorization duly dated and signed by the competent authority of the High Contracting Party.

CHAPTER VI
SCOPE OF APPLICATION OF THE CONVENTION

Article 18

APPLICATION OF THE CONVENTION

1. Apart from the provisions which shall take effect in time of peace, the present Convention shall apply in the event of declared war or of any other armed conflict which may arise between two or more of the High Contracting Parties, even if the state of war is not recognized by one or more of them.

2. The Convention shall also apply to all cases of partial or total occupation of the territory of a High Contracting Party, even if the said occupation meets with no armed resistance.

http://patrimoniu.gov.ro

3. If one of the Powers in conflict is not a Party to the present Convention, the Powers which are Parties thereto shall nevertheless remain bound by it in their mutual relations. They shall furthermore be bound by the Convention, in relation to the said Power, if the latter has declared that it accepts the provisions thereof and so long as it applies them.

Article 19

CONFLICTS NOT OF AN INTERNATIONAL CHARACTER

1. In the event of an armed conflict not of an international character occurring within the territory of one of the High Contracting Parties, each party to the conflict shall be bound to apply, as a minimum, the provisions of the present Convention which relate to respect for cultural property.

2. The parties to the conflict shall endeavour to bring into force, by means of special agreements, all or part of the other provisions of the present Convention.

3. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization may offer its services to the parties to the conflict.

4. The application of the preceding provisions shall not affect the legal status of the parties to the conflict.

CHAPTER VII

EXECUTION OF THE CONVENTION

Article 20

REGULATIONS FOR THE EXECUTION OF THE CONVENTION

The procedure by which the present Convention is to be applied is defined in the Regulations for its execution, which constitute an integral part thereof.

Article 21

PROTECTING POWERS

The present Convention and the Regulations for its executions shalll be applied with the co-operation of the Protecting Powers responsible for safeguarding the interests of the Parties to the conflict.

Article 22

CONCILIATION PROCEDURE

1. The Protecting Powers shall lend their good offices in all cases where they may deem it useful in the interests of cultural property, particularly if there is disagreement between the Parties to the conflict as to the application or interpretation of the provisions of the present Convention or the Regulations for its execution.

2. For this purpose, each of the Protecting Powers may, either at the invitation of one Party, of the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, or on its own initiative, propose to the Parties to the conflict a meeting of their representatives, and in particular of the authorities responsible for the protection of cultural property, if considered appropriate on suitably chosen neutral territory. The Parties to the conflict shall be bound to give effect to the proposals for meeting made to them. The Protecting Powers shall propose for approval by the Parties to the conflict a person belonging to a neutral Power or a person presented by the Director-general of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, which person shall be invited to take part in such a meeting in the capacity of Chairman.

Article 23

ASSISTANCE OF UNESCO

2. The High Contracting Parties may call upon the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization for technical assistance in organizing the protection of their cultural property, or in connexion with any other problem arising out of the application of the present Convention or the Regulations for its execution. The Organization shall accord such assistance within the limits fixed by its programme and by its resources.

2. The Organization is authorized to make, on its own initiative, proposals on this matter to the High Contracting Parties.

Article 24

SPECIAL AGREEMENTS

1. The High Contracting Parties may conclude special agreements for all matters concerning which they deem it suitable to make separate provision.

2. No special agreement may be concluded which would diminish the protection afforded by the present Convention to cultural property and to the personnel engaged in its protection.

Article 25

DISSEMINATION OF THE CONVENTION

The High Contracting Parties undertake, in time of peace as in time of armed conflict, to disseminate the text of the present Convention and the Regulations for its execution as widely as possible in their respective countries. They undertake, in particular, to include the study thereof in their programmes of military and, if possible, civilian training, so that its principles are made known to the whole population, especially the armed forces and personnel engaged in the protection of cultural property.

Article 26

TRANSLATIONS. REPORTS

1. The High Contracting Parties shall communicate to one another, through the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, the official translations of the present Conventions and of the Regulations for its execution.

2. Furthermore, at least once every four years, they shall forward to the Director-General a report giving whatever information they think suitable concerning any measures being taken, prepared or contemplated by their respective administrations in fulfilment of the present Convention and of the regulations for its execution.

Article 27

MEETINGS

1. The Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Oranization may, with the approval of the Executive Board, convene meetings of representatives of the High Contracting Parties. He must convene such a meeting if at least one-fifth of the High Contracting Parties so request.

2. Without prejudice to any other functions which have been conferred on it by the present Convention or the regulations for its execution, the purpose of the meeting will be to study problems concerning the application of the Convention and of the regulations for its execution, and to formulate recommendations in respect thereof.

3. The meeting may further undertake a revision of the Convention or the Regulations for its execution if the majority of the High Contracting Parties are represented, and in accordance with the provisions of Article 39.

Article 28

SANCTIONS

The High Contracting Parties undertake to take, within the framework of their ordinary criminal jurisdiction, all necessary steps to prosecute and impose penal or disciplinary sanctions upon those persons, of whatever nationality, who commit or order to be committed a breach of the present Convention.

FINAL PROVISIONS

Article 29

LANGUAGES

1. The present Convention is drawn up in English, French, Russian and Spanish, the four texts being equally authoritative.

2. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall arrange for translations of the Convention into the other official languages of its General Conference.

Article 30

SIGNATURE

The present Convention shall bear the date of 14 May, 1954 and, until the date of 31 December, 1954, shall remain open for signature by all States invited to the Conference which met at The Hague from 21 April, 1954 to 14 May, 1954.

Article31

RATIFICATION

1. The present Convention shall be subject to ratification by signatory States in accordance with their respective constitutional procedures.

2. The instruments of ratification shall be deposited with the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Article 32

ACCESSION

From the date of its entry into force, the present Convention shall be open for accession by all States mentioned in Article 30 which have not signed it, as well as any other State invited to accede by the Executive Board of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Article 33

ENTRY INTO FORCE

1. The present Convention shall enter into force three months after five instruments of ratification have been deposited.

2. Thereafter, it shall enter into force, for each High Contracting Party, three months after the deposit of its instrument of ratification or accession.

3. The situations referred to in Articles 18 and 19 shall give immediate effect to ratifications or accessions deposited by the Parties to the conflict either before or after the beginning of hostilities or occupation. In such cases the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall transmit the communications referred to in Article 38 by the speediest method.

Article 34

EFECTIVE APPLICATION

1. Each State Party to the Convention on the date of its entry into force shall take all necessary measures to ensure its effective application within a period of six months after such entry into force.

2. This period shall be six months from the date of deposit of the instruments of ratification or accession for any State which deposits its instrument of ratification or accession after the date of the entry into force of the Convention.

Article 35

TERRITORIAL EXTENSION OF THE CONVENTION

Any High Contracting Party may, at the time of ratification or accession, or at any time thereafter, declare by notification addressed to the Director-

http://patrimoniu.gov.ro

General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, that the present Convention shall extend to all or any of the territories for whose international relations it is responsible. The said notification shall take effect three months after the date of its receipt.

Article 36

RELATION TO PREVIOUS CONVENTIONS

1. In the relations between Powers which are bound by the Conventions of The Hague concerning the Laws and Customs of War on Land (IV) and concerning Naval Bombardament in Time of War (IX), whether those of 29 July, 1899 or those of 18 October, 1907, and which are Parties to the present Convention, this last Convention shall be supplementary to the aforementioned Convention (IX) and to the Regulations annexed to the aforementioned Convention (IV) and shall substitute for the emblem described in Article 5 of the aforementioned Convention (IX) the emblem described in Article 16 of the present Convention, in cases in which the present Convention and the Regulations for its execution provide for the use of this distinctive emblem.

2. In the relations between Powers which are bound by the Washington Pact of 15 April, 1935 for the Protection of Artistic and Scientific Institutions and of Historic Monuments (Roerich Pact) and which are Parties to the present Convention, the latter Convention and the Regulations for its execution provide for the use of this distictive emblem.

Article 37

DENUNCIATION

1. Each High Contracting Party may denounce the present Convention, on its own behalf, or on behalf of any territory for whose international relations it is responsible.

2. The denunciation shall be notified by an instrument in writing, deposited with the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

3. The denunciation shall take effect one year after the receipt of the instrument of denunciation. However, if, on the expiry of this period, the denouncing Party is involved in an armed conflict, the denunciation shall not take effect until the end of hostilities, or until the operations of repatriating cultural property are completed, whichever is the later.

Article 38

NOTIFICATIONS

The Director-general of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall inform the States referred to in Articles 30 and 32, as well as the United Nations, of the deposit of all the instruments of ratification, accession or acceptance provided for in Articles 31, 32 and 39 and of the notifications and denunciations provided for respectively in Articles 35, 37 and 39.

Article 39

REVISION OF THE CONVENTION AND OF THE REGULATIONS FOR ITS EXECUTION

1. Any High Contracting Party may propose amendments to the present Convention or the Regulations for its execution. The text of any proposed amendment shall be communicated to the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization who shall transmit it to each High Contracting Party with the request that such Party reply within four months stating whether it:

(a) desires that a Conference be convened to consider the proposed amendment;

(b) favours the acceptance of the proposed amendment without a Conference; or

(c) favours the rejection of the proposed amendment without a Conference.

2. The Director-General shall transmit the replies, received under paragraph 1 of the present Article, to all High Contracting Parties.

3. If all the High Contracting Parties which have, within the prescribed time-limit, stated their views to the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, pursuant to paragraph 1 *(b)* of this Article, inform him that they favour acceptance of the amendment without a Conference, notification of their decision shall be made by the Director-General in accordance with Article 38. The amendment shall become effective for all the High Contracting parties on the expiry of ninety days from the date of such notification.

4. The Director-General shall convene a Conference of the High Contracting Parties to consider the proposed amendment if requested to do so by more than one-third of the High Contracting Parties.

5. Amendment to the Convention or to the Regulations for its execution, dealt with under the provisions of the preceding paragraph, shall enter into force only after they have been unanimously adopted by the High Contracting Parties represented at the Conference and accepted by each of the High Contracting Parties.

6. Acceptance by the High Contracting Parties of amendments to the Convention or to the regulations for its execution, which have been adopted by the Conference mentioned in paragraphs 4 and 5, shall be effected by the deposit of a formal instrument with the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

7. After the entry into force of amendments to the present Convention or to the regulations for its

execution, only the text of the Convention or of the Regulations for its execution thus amended shall remain open for ratification or accession.

Article 40

REGISTRATION

In accordance with Article 102 of the Charter of the United Nations, the present Conventions shall be registered with the Secretariat of the United Nations at the request of the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

In faith whereof the undersigned, duly authorized, have signed the present Convention.

Done at The Hague, this fourteenth day of May, 1954, in a single copy which shall be deposited in the archives of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, and certified true copies of which shall be delivered to all the States referred to in Articles 30 and 32 as well as to the United Nations.

REGULATIONS FOR THE EXECUTION OF THE CONVENTION FOR THE PROTECTION OF CULTURAL PROPERTY IN THE EVENT OF ARMED CONFLICT

CHAPTER I

CONTROL

Article 1

INTERNATIONAL LIST OF PERSONS

On the entry into force of the Convention, the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall compile an international list consisting of all persons nominated by the High Contracting Parties as qualified to carry out the function of Commissioner-General for Cultural Property. On the initiative of the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, this list shall be periodically revised on the basis of requests formulated by the High Contracting Parties.

Article 2

ORGANIZATION OF CONTROL

As soon as any High Contracting Party is engaged in an armed conflict to which Article 18 of the Convention applies:

(a) It shall appoint a representative for cultural property situated in its territory; if it is in occupation of another territory, it shall appoint a special representative for cultural property situated in that territory;

(b) The Protecting Power acting for each of the Parties in conflict with such High Contracting Party shall appoint delegates accredited to the latter in conformity with Article 3 below;

(c) A Commissioner-General for Cultural Property shall be appointed to such High Contracting Party in accordance with Article 4.

Article 3

APPOINTMENT OF DELEGATES OF PROTECTING POWERS

The Protecting Power shall appoint its delegates from among the members of its diplomatic or consular staff or, with the approval of the Party to which they will be accredited, from among other persons.

Article 4

APPOINTMENT OF COMMISSIONER-GENERAL

1. The Commissioner-General for Cultural Property shall be chosen from the international list of persons by joint agreement between the Party to which he will be accredited and the Protecting Powers acting on behalf of the opposing Parties.

2. Should the Parties fail to reach agreement within three weeks from the beginning of their discussions on this point, they shall request the President of the International Court of Justice to appoint the Commissioner-General, who shall not take up his duties until the Party to which he is accredited has approved his appointment.

Article 5

FUNCTION OF DELEGATES

The delegates of the Protecting Powers shall take note of violations of the Convention, investigate, with the approval of the Party to which they are accredited, the circumstances in which they have occurred, make representations locally to secure their cessation and, if necessary, notify the Commissioner-General of such violations. They shall keep him informed of their activities.

Article 6

FUNCTIONS OF THE COMMISSIONER-GENERAL

1. The Commissioner-General for Cultural property shall deal with all matters referred to him in connexion with the application of the Convention, in conjuction with the representative of the Party to which he is accredited and with the delegates concerned.

2. He shall have powers of decision and appointment in the cases specified in the present Regulations.

3. With the agreement of the Party to which he is accredited, he shall have the right to order an investigation or to conduct it himself.

http://patrimoniu.gov.ro

4. He shall make any representations to the Parties to the conflict or to their Protecting Powers which he deems useful for the application of the Convention.

5. He shall draw up such reports as may be necessary on the application of the Convention and communicate them to the Parties concerned and to their Protecting Powers. He shall send copies to the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, who may make use only of their technical contents.

6. If there is no Protecting Power, the Commissioner-General shall exercise the functions of the Protecting Power as laid down in Article 21 and 22 of the Convention.

Article 7

INSPECTORS AND EXPERTS

1. Whenever the Commissioner-General for Cultural Property considers it necessary, either at the request of the delegates concerned or after consultation with them, he shall propose, for the approval of the Party to which he is accredited, an inspector of cultural property to be charged with a specific mission. An inspector shall be responsible only to the Commissioner-General.

2. The Commissioner-General, delegates and inspectors may have recourse to the services of experts, who will also be proposed for the approval of the Party mentioned in the preceding paragraph.

Article 8

DISCHARGE OF THE MISSION OF CONTROL

The Commissioners-General for Cultural Property, delegates of the Protecting Powers, inspectors and experts shall in no case exceed their mandates. In particular, they shall take account of the security needs of the High Contracting Party to wich they are accredited and shall in all circumstances act in accordance with the requirements of the military situation as communicated to them by that High Contracting Party.

Article 9

SUBSTITUTES FOR PROTECTING POWERS

If a Party to the conflict does not benefit or ceases to benefit from the activities of a Protecting Power, a neutral State may be asked to undertake those functions of a Protecting Power which concern the appointment of a Commissioner-General for Cultural Property in accordance with the procedure laid down in Article 4 above. The Commissioner-General thus appointed shall, if need be, entrust to inspectors the functions of delegates of Protecting Powers as specified in the present Regulations.

Article 10

EXPENSES

The remuneration and expenses of the Commissioner-General for Cultural Property, inspectors and experts shall be met by the Party to which they are accredited. Remuneration and expenses of delegates of the protecting Powers shall be subject to agreement between those Powers and the States whose interests they are safeguarding.

CHAPTER II

SPECIAL PROTECTION

Article 11

IMPROVISED REFUGES

1. If, during an armed conflict, any High Contracting Party is induced by unforeseen circumstances to set up an improvised refuge and desires that it should be placed under special protection, it shall communicate this fact forthwith to the Commissioner-General accredited to the Party.

2. If the Commissioner-General considers that such a measure is justified by the circumstances and by the importance of the cultural property sheltered in this improvised refuge, he may authorize the High Contracting Party to display on such refuge the distinctive emblem defined in Article 16 of the Convention. He shall communicate his decision without delay to the delegates of the Protecting Powers who are concerned, each of whom may, within a time-limit of 30 days, order the immediate withdrawal of the emblem.

3. As soon as such delegates have signified their agreement or if the time-limit of 30 days has passed without any of the delegates concerned having made an objection, and if, in the view of the Commissioner-General, the refuge fulfils the conditions laid down in Article 8 of the Convention, the Commissioner-General shall request the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization to enter the refuge in the register of Cultural Property under Special Protection.

Article 12

INTERNATIONAL REGISTER OF CULTURAL PROPERTY UNDER SPECIAL PROTECTION

1. An "International Register of Cultural Property under Special Protection" shall be prepared.

2. The Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall maintain this register. He shall furnish copies to the Secretary-General of the United Nations and to the High Contracting Parties.

3. The Register shall be divided into sections, each in the name of a High Contracting Party. Each section

shall be sub-divided into three paragraphs, headed: Refuges, Centres containing Monuments, Other Immovable Cultural Property. The Director-General shall determine what details each section shall contain.

Article 13

REQUESTS FOR REGISTRATION

1. Any High Contracting Party may submit to the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization an application for the entry in the register of certain refuges, centres containing monuments or other immovable cultural property situated within its territory. Such application shall contain a description of the location of such property and shall certify that the property complies with the provisions of Article 8 of the Conventions.

2. In the event of occupation, the Occupying Power shall be competent to make such application.

3. The Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall, without delay, send copies of applications for registration to each of the High Contracting Parties.

Article 14

OBJECTIONS

1. Any High Contracting Party may, by letter addressed to the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, lodge an objection to the registration of cultural property. This letter must be received by him within four months of the day on which he sent a copy of the application for registration.

2. Such objection shall state the reasons giving rise to it, the only valid grounds being that:

(a) the property is not cultural property;

(b) the property does not comply with the conditions mentioned in Article 8 of the Convention.

3. The Director-General shall send a copy of the letter of objection to the High Contracting Parties without delay. He shall, if necessary, seek the advice of the International Committee on Monuments, Artistic and Historical Sites and Archaeological Excavations and also, if he thinks fit, of any other competent organization or person.

4. The Director-General, or the High Contracting Party requesting registration, may make whatever representations they deem necessary to the High Contracting Parties which lodged the objection, with a view to causing the objection to be withdrawn.

5. If a High Contracting Party which has made an application for registration in time of peace becomes involved in an armed conflict before the entry has been made, the cultural property concerned shall at once be provisionally entered in the Register, by the Director-General, pending the confirmation, withdrawal or cancellation of any objection that may be, or may have been, made.

6. If, within a period of six months from the date of receipt of the letter of objection, the Director-General has not received from the High Contracting Party lodging the objection a communication stating that it has been withdrawn, the High Contracting Party applying for registration may request arbitration in accordance with the procedure in the following paragraph.

7. The request for arbitration shall not be made more than one year after the date of receipt by the Director-General of the letter of objection. Each of the two Parties to the dispute shall appoint an arbitrator. When more than one objection has been lodged against an application for registration, the High Contracting Parties which have lodged the objections shall, by common consent, appoint a single arbitrator. These two arbitrators shall select a chief arbitrator from the international list mentioned in Article 1 of the present Regulations. If such arbitrators cannot agree upon their choice, they shall ask the President of the International Court of Justice to appoint a chief arbitrator who need not necesarily be chosen from the international list. The arbitral tribunal thus constituted shall fix its own procedure. There shall be no appeal from its decisions.

8. Each of the High Contracting Parties may declare, whenever a dispute to which it is a Party arises, that it does not wish to apply the arbitration procedure provided for in the preceding paragraph. In such cases, the objection to an application for registration shall be submitted by the Director-general to the High Contracting Parties. The Objection will be confirmed only if the High Contracting Parties so decide by a two-third majority of the High Contracting Parties voting. The vote shall be taken by correspondence, unless the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization deems it essential to convene a meeting under the powers conferred upon him by Article 27 of the Convention. If the Director-General decides to proceed with the vote by correspondence, he shall invite the High Contracting Parties to transmit their votes by sealed letter within six months from the day on wich they were invited to do so.

Article 15

REGISTRATION

1. The Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall cause to be entered in the Register, under a serial number, each item of property for which application for registration is made, provided that he has not received an objection within the time-limit prescribed in paragraph 1 of Article 14.

http://patrimoniu.gov.ro

2. If an objection has been lodged, and without prejudice to the provision of paragraph 5 of Article 14, the Director-General shall enter property in the Register only if the objection has been withdrawn or has failed to be confirmed following the procedures laid down in either paragraph 7 or paragraph 8 of Article 14.

3. Whenever paragraph 3 of Article 11 applies, the Director-General shall enter property in the register if so requested by the Commissioner-General for Cultural Property.

4. The Director-General shall send without delay to the Secretary-General of the United Nations, to the High Contracting Parties, and, at the request of the Party applying for registration, to all other States referred to in Articles 30 and 32 of the Convention, a certified copy of each entry in the Register. Entries shall become effective thirty days after despatch of such copies.

Article 16

CANCELLATION

1. The Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall cause the registration of any property to be cancelled:

(a) at the request of the High Contracting Party within whose territory the cultural property is situated;

(b) if the High Contracting Party which requested registration has denounced the Convention, and when that denunciation has taken effect;

(c) in the special case provided for in Article 14, paragraph 5, when an objection has been confirmed following the procedures mentioned either in paragraph 7 or in paragraph 8 of Article 14.

2. The Director-General shall send without delay, to the Secretary-General of the United Nations and to all states which received a copy of its cancellation. Cancellation shall take effect thirty days after the despatch of such copies.

CHAPTER III

TRANSPORT OF CULTURAL PROPERTY

Article 17

PROCEDURE TO OBTAIN IMMUNITY

1. The request mentioned in paragraph 1 of Article 12 of the Convention shall be addressed to the Commmissioner-General for Cultural Property. It shall mention the reasons on which it is based and specify the approximate number and the importance of the objects to be transferred, their present location, the location now envisaged, the means of transport to be used, the route to be folllowed, the date proposed for the transfer, and any other relevant information.

2. If the Commissioner-General, after taking such opinions as he deems fit, considers that such transfer is justified, he shall consult those delegates of the Protecting Powers who are concerned, on the measures proposed for carrying it out. Following such consultation, he shall notify the Parties to the conflict concerned of the transfer, including in such notification all useful information.

3. The Commissioner-General shall appoint one or more inspectors, who shall satisfy themselves that only the property stated in the request is to be transferred and that the transport is to be by the approved methods and bears the distinctive emblem. The inspector or inspectors shall accompany the property to its destination.

Article 18

TRANSPORT ABROAD

Where the transfer under special protection is to the territory of another country, it shall be governed not only by Article 12 of the Convention and by Article 17 of the present Regulations, but by the following further provisions:

(a) while the cultural property remains on the territory of another State, that State shall be its depositary and shall extend to it as great a measure of care as that which it bestows upon its own cultural property of comparable importance;

(b) the depositary State shall return the property only on the cessation of the conflict; such return shall be effected within six months from the date on which it was requested;

(c) during the various transfer operations, and while it remains on the territory of another State, the cultural property shall be exempt from confiscation and may not be disposed of either by the depositor or by the depositary. Nevertheless, when the safety of the property requires it, the depositary may, with the assent of the depositor, have the property transported to the territory of a third country, under the conditions laid down in the present article;

(d) the request for special protection shall indicate that the State to whose territory the property is to be transferred accepts the provisions of the present Article.

Article 19

OCCUPIED TERRITORY

Whenever a High Contracting Party occupying territory of another High Contracting Party transfers cultural property to a refuge situated elsewhere in that territory, without being able to follow the procedure provided for in Article 17 of the Regulations, the transfer in question shall not be regarded as misappropriation within the meaning of Article 4 of the Convention, provided that the Commissioner-General for Cultural Property certifies in writing, after having consulted the usual custodians, that such transfer was rendered necessary by circumstances.

http://patrimoniu.gov.ro

CHAPTER IV

THE DISTINCTIVE EMBLEM

Article 20

AFFIXING OF THE EMBLEM

1. The placing of the distinctive emblem and its degree of visibility shall be left to the discretion of the competent authorities of each High Contracting Party. It may be displayed on flags or armlets; it may be painted on an object or represented in any other appropriate form.

2. However, without prejudice to any possible fuller markings, the emblem shall, in the cases mentioned in Articles 12 and 13 of the Convention, be placed on the vehicles of transport so as to be clearly visible in daylight from the air as well as from the ground.

The emblem shall be visible from the ground:

(a) at regular intervals sufficient to indicate clearly the perimeter of a centre containing monuments under special protection;

(b) at the entrance to other immovable cultural property under special protection.

Article 21

IDENTIFICATION OF PERSONS

1. The persons mentioned in Article 17, paragraph 2 *(b)* and *(c)* of the Convention may wear an armlet bearing the distinctive emblem, issued and stamped by the competent authorities.

2. Such persons shall carry a special identity card bearing the distinctive emblem. This card shall mention at least the surname and first names, the date of birth, the title or rank, and the function of the holder. The card shall bear the photograph of the holder as well as his signature or his fingerprints, or both. It shall bear the embossed stamp of the competent authorities.

3. Each High Contracting Party shall make out its own type of identity card, guided by the model annexed, by way of example, to the present Regulations. The High Contracting Parties shall transmit to each other a specimen of the model they are using. Identity cards shall be made out, if possible, at least in duplicate, one copy being kept by the issuing Power.

4. The said persons may not, without legitimate reason, be deprived of their identity card or of the right to wear the armlet.

PROTOCOL

The High Contracting Parties are agreed as follows:

I

1. Each High Contracting Party undertakes to prevent the exportation, from a territory occupied by it during an armed conflict, of cultural property as defined in Article 1 of the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, signed at The Hague on 14 May, 1954.

2. Each High Contracting Party undertakes to take into its custody cultural property imported into its territory either directly or indirectly from any occupied territory. This shall either be effected automatically upon the importation of the property or, failing this, at the request of the authorities of that territory.

3. Each High Contracting Party undertakes to return, at the close of hostilities, to the competent authorities of the territory previously occupied, cultural property which is in its territory, if such property has been exported in contravention of the principle laid down in the first paragraph. Such property shall never be retained as war reparations.

4. The High Contracting Party whose obligation it was to prevent the exportation of cultural property from the territory occupied by it, shall pay an indemnity to the holders in good faith of any cultural property which has to be returned in accordance with the preceding paragraph.

II

5. Cultural property coming from the territory of a High Contracting Party and deposited by it in the territory of another High Contracting Party for the purpose of protecting such property against the dangers of an armed conflict, shall be returned by the latter, at the end of hostilities, to the competent authorities of the territory from which it came.

III

6. The present Protocol shall bear the date of 14 May, 1954 and, until the date of 31 December, 1954, shall remain open for signature by all States invited to the Conference which met at The Hague from 21 April, 1954 to 14 MAy, 1954.

7. (a) The present Protocol shall be subject to ratification by signatory States in accordance with their respective constitutionel procedures.

(b) The instruments of ratification shall be deposited with the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

8. From the date of its entry into force, the present Protocol shall be open for accession by all States mentioned in paragraph 6 which have not signed it as well as any other State invited to accede by the Executive Board of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

9. The States referred to in paragraphs 6 and 8 may declare, at the time of signature, ratification or accession, that they will not be bound by the provisions

http://patrimoniu.gov.ro

of Section I or by those of Section II of the present Protocol.

10. *(a)* The present Protocol shall enter into force three months after five instruments of ratification have been deposited.

(b) Thereafter, it shall enter into force, for each High Contracting Party, three months after the deposit of its instrument of ratification or accession.

(c) The situations referred to in Articles 18 and 19 of the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, signed at The Hague on 14 May, 1954, shall give immediate effect to ratifications and accessions deposited by the Parties to the conflict either before or after the beginning of hostilities or occupation. In such cases, the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall transmit the communications referred to in paragraph 14 by the speediest method.

11. *(a)* Each State Party to the Protocol on the date of its entry into force shall take all necessary measures to ensure its effective application within a period of six months after such entry into force.

(b) This period shall be six months from the date of deposit of the instruments of ratification or accession for any State which deposits its instrument of ratification or accession after the date of the entry into force of the Protocol.

12. Any High Contracting Party may, at the time of ratification or accession, or at any time thereafter, declare by notification addressed to the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, that the present Protocol shall extend to all or any of the territories for whose international relations it is responsible. The said notification shall take effect three months after the date of its receipt.

13. *(a)* Each High Contracting Party may denounce the present Protocol, on its own behalf, or on behalf of any territory for whose international relations it is responsible.

(b) The denunciation shall be notified by an instrument in writing, deposited with the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

(c) The denunciation shall take effect one year after receipt of the instrument of denunciation. However, if, on the expiry of this period, the denouncing Party is involved in an armed conflict, the denunciation shall not take effect until the end of hostilities, or until the operations of repatriating cultural property are completed, whichever is the later.

14. The Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall inform the States referred to in paragraphs 6 and 8, as well as the United Nations, of the deposit of all the instruments of ratification, accession or acceptance provided for in paragraphs 7, 8 and 15 and the notifications and denunciations provided for respectively in paragraphs 12 and 13.

15. (a) The present Protocol may be revised if revision is requested by more than one-third of the High Contracting Parties.

(b) The Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall convene a Conference for this purpose.

(c) Amendments to the present Protocol shall enter into force only after they have been unanimously adopted by the High Contracting Parties represented at the Conference and accepted by each of the High Contracting Parties.

(d) Acceptance by the High Contracting Parties of amendments to the present Protocol, which have been adopted by the Conference mentioned in subparagraphs *(b)* and *(c)*, shall be effected by the deposit of a formal instrument with the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

(e) After the entry into force of amendments to the present Protocol, only the text of the said Protocol thus amended shall remain open for ratification or accession.

In accordance with Article 102 of the Charter of the United Nations, the present Protocol shall be registered with the Secretariat of the United Nations at the request of the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

In faith whereof the undersigned, duly authorized, have signed the present Protocol.

Done at The Hague, this fourteenth day of May, 1954, in English, French, Russian and Spanish, the four texts being equally authoritative, in a single copy which shall be deposited in the archives of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, and certified true copies of which shall be delivered to all the States referred to in paragraphs 6 and 8 as well as to the United Nations.

RESOLUTIONS

RESOLUTION I

The Conference expresses the hope that the competent organs of the United Nations should decide, in the event of military action being taken in implementation of the Charter, to ensure application of the provisions of the Convention by the armed forces taking part in such action.

RESOLUTION II

The Conference expresses the hope that each of the High Contracting Parties, on acceding to the

http://patrimoniu.gov.ro

Convention, should set up, within the framework of its constitutional and administrative system, a national advisory committee consisting of a small number of distinguished person: for example, senior officials of archaeological services, museums etc., a representative of the military general staff, a representative of the Ministry of Foreign Affairs, a specialist in international law and two or three other members whose official duties or specialized knowledge are related to the fields covered by the Convention.

The Committe should be under the authority of the minister of State or senior official responsible for the national service chiefly concerned with the care of cultural propery. Its chief function would be:

a) to advise the governmment concerning the measures required for the implementation of the Convention in its legislative, technical or military aspects, both in time of peace and during an armed conflict;

b) to approach its government in the event of an armed conflict or when such a conflict appears imminent, with a view to ensuring that cultural property situated within its own territory or within that of other countries is known to, and respected and protected by the armed forces of the country, in accordance with the provisions of the Convention;

c) to arrange, in agreement with its government, for liaison and co-operation with other similar national committees and with any competent international authority.

RESOLUTION III

The Conference expresses the hope that the Director-General of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization should convene, as soon as possible after the entry into force of the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, a meeting of the High Contracting Parties.

Certified a true and complete copy of the original of the Final Act of the Intergovernmental Con ference on the Protection of Cultural Property in the event of Armed Conflict, of the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and of the Protocol for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, signed at The Hague on 14th May, 1954, and of the Resolutions Annexed to the Final Act.

Paris,
Legal Adviser
of the United Nations Educational,
Scientific and Cultural
Organization

http://patrimoniu.gov.ro

CARTA INTERNAȚIONALĂ DE LA VENEȚIA ASUPRA CONSERVĂRII ȘI RESTAURĂRII MONUMENTELOR, 1964 *

Purtătoare a unui mesaj spiritual al trecutului, operele monumentale ale popoarelor rămân, în zilele noastre, mărturia vie a tradițiilor lor seculare. Umanitatea, care pe zi ce trece devine tot mai conștientă de unitatea valorilor umane, le consideră patrimoniu comun și se socotește solidar responsabilă de salvarea lor față de generațiile viitoare. Ea are datoria de a le transmite urmașilor cu toată bogata lor autenticitate.

Este deci esențial ca principiile conducătoare ale conservării și restaurării monumentelor să fie trasate în comun și formulate pe plan internațional, lăsând totuși fiecărei națiuni grija de a asigura aplicarea lor în cadrul propriei culturi și conform tradițiilor proprii.

Dând o primă formă acestor principii fundamentale, Carta de la Atena din anul 1931 a contribuit la dezvoltarea unei vaste mișcări internaționale, care s-a tradus mai ales prin documente naționale, prin activitatea UNESCO și prin crearea de către acesta din urmă a Centrului Internațional de Studii pentru Conservarea și Restaurarea Bunurilor Culturale. Sensibilitatea și spiritul critic se îndreaptă spre probleme din ce în ce mai complexe și mai nuanțate; pare să fi venit momentul ca principiile Cartei să fi revizuite în vederea adâncirii lor și lărgirii eficienței lor într-un nou document.

În consecință, al II-lea Congres internațional al arhitecților și tehnicienilor de monumente istorice – întrunit la Veneția între 25 și 31 mai 1964 – a aprobat următorul text:

Definiții

Art. 1

Noțiunea de monument istoric cuprinde atât creația arhitecturală izolată cât și așezarea urbană sau rurală care aduce mărturia unei civilizații anumite, a unei evoluții semnificative sau a unui eveniment istoric. Ea se extinde nu numai asupra marilor creații, ci și asupra operelor modeste care au căpătat cu trecerea timpului o semnificație culturală.

Art. 2

Conservarea și restaurarea monumentelor constituie o disciplină care face apel la toate științele și la toate mijloacele tehnice putând contribui la studiul și salvarea patrimoniului monumental.

* Text reprodus din BCMI nr. 3–4/1990, p. 19–21.

Scop

Art. 3

Conservarea și restaurarea monumentelor are ca scop atât salvarea operei de artă cât și aceea a mărturiei istorice.

Conservarea

Art. 4

Conservarea monumentelor impune în primul rând permanenta lor întreținere.

Art. 5

Conservarea monumentelor este totdeauna favorizată de afectarea lor unei funcții utile societății; o astfel de folosință este deci de dorit, cu condiția însă de a nu schimba ordonanța sau decorația edificiilor. Deci, în aceste limite trebuie să concepem și să autorizăm amenajările impuse de evoluția cerințelor vieții de toate zilele.

Art. 6

Conservarea unui monument implică și pe aceea a cadrului corespunzător. Când cadrul tradițional mai există, acela trebuie conservat și orice construcție nouă, orice amenajare ce ar putea altera raporturile de volum și culoare trebuie interzise.

Art. 7

Monumentul este inseparabil legat atât de epoca istorică a cărei mărturie este, cât și de cadrul ce-l înconjoară. În consecință mutarea unei părți sau a întregului monument nu poate fi permisă decât în cazul când salvarea monumentului impune această mutare, sau când motive de interes național sau internațional o justifică.

Art. 8

Elementele de sculptură, de pictură sau de decorație ce fac parte integrantă din monument nu pot fi separate decât în cazul când aceasta este singura cale de a le asigura conservarea.

Restaurare

Art. 9

Restaurarea este o operație ce trebuie să aibă îndeobște un caracter excepțional. Ea are ca scop conservarea și punerea în evidență a valorii estetice și istorice a monumentelor și se bazează pe respectul rămășițelor trecutului și pe documentele autentice. Ea

http://patrimoniu.gov.ro

se oprește acolo unde începe ipoteza; dincolo de aceasta, orice lucrare de completare considerată indispensabilă va fi înţeleasă ca o compoziţie arhitecturală şi va trebui să poarte pecetea epocii noastre.

Art. 10

Când mijloacele tehnice tradiţionale se dovedesc inadecvate, consolidarea unui monument poate fi asigurată făcându-se apel la toate mijloacele tehnice moderne de conservare şi de construcţie a căror eficacitate va fi fost demonstrată prin date ştiinţifice şi garantate de experienţă.

Art. 11

Contribuţiile valabile ale diverselor epoci la ridicarea unui monument trebuie să fie respectate, scopul unei restaurări nefiind unitatea de stil. Când un edificiu comportă mai multe etape de construcţie suprapuse, degajarea unor elemente ascunse nu se justifică decât în mod excepţional şi cu condiţia ca cele îndepărtate să nu prezinte decât un interes minor, iar lucrarea scoasă la lumină să constituie o mărturie de înaltă valoare istorică, arheologică sau estetică şi ca starea ei de conservare să fie socotită satisfăcătoare. Aprecierea valorii elementelor în cauză şi hotărârea în ce priveşte eliminările ce ar trebui efectuate nu pot depinde exclusiv de proiectant.

Art. 12

Elementele destinate a înlocui părţile lipsă trebuie să se integreze armonios ansamblului, deosebindu-se totuşi de părţile originare pentru ca restaurarea să nu falsifice documentul de artă şi de istorie.

Art. 13

Adăugirile nu pot fi tolerate decât în măsura în care ele respectă toate părţile interesate ale edificiului, cadrul său tradiţional, echilibrul compoziţiei şi legătura monumentului cu peisajul înconjurător.

Centre monumentale
(ansambluri istoricește constituite)

Art. 14

Ansamblurile monumentale trebuie să facă obiectul unei griji speciale pentru a le salva integritatea şi pentru a le asigura întreţinerea, amenajarea şi punerea lor în valoare.

Săpături arheologice

Art. 15

Săpăturile arheologice trebuie să se efectueze conform unor norme ştiinţifice şi „Recomandărilor definind principiile internaţionale ce trebuie aplicate în săpăturile arheologice", adoptate de UNESCO în 1956. Se va asigura amenajarea ruinelor şi se vor lua măsurile necesare pentru conservarea şi protecţia permanentă a elementelor arhitecturale şi a obiectelor descoperite.

În afară de aceasta, vor fi luate toate măsurile având ca scop o mai uşoară înţelegere a monumentului şi scoaterea sa la lumină, fără însă a-i denatura în nici un caz semnificaţia.

Orice lucrare de reconstrucţie va trebui totuşi exclusă *a priori*, numai anastiloza ar putea fi acceptată, adică recompunerea părţilor existente dar dezmembrate. Elementele integrate vor trebui să fie întotdeauna uşor de recunoscut şi vor reprezenta minimum necesar asigurării condiţiilor de conservare şi de restabilire a unei continuităţi a formelor monumentului [2].

Publicitate

Art. 16

Lucrările de conservare, de restaurare, precum şi săpăturile vor trebui să fie întotdeauna însoţite de o documentaţie precisă, sub formă de rapoarte analitice şi critice, însoţite de desene şi fotografii, Toate fazele de degajare, de consolidare, de recompunere şi integrare, cât şi elementele tehnice şi arhitecturale identificate în cursul lucrărilor vor fi consemnate în această documentaţie.

Întreaga documentaţie va fi depusă la arhiva unei instituţii publice de specialitate şi pusă la dispoziţia cercetătorilor; se recomandă publicarea ei.

---

[2] Pentru dezvoltarea ulterioară şi modul cum au fost aplicate principiile Cartei de la Veneţia, vezi: Grigore Ionescu, *Evoluţia concepţiilor privind necesitatea conservării şi restaurării monumentelor istorice*, în „Monumente istorice şi de artă", 2, 1979.

http://patrimoniu.gov.ro

CONVENȚIA
PENTRU PROTEJAREA PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NATURAL MONDIAL [1]
UNESCO, 1972

Conferința Generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură întrunită la Paris din 17 Octombrie până în 21 Noiembrie 1972 în cea de a 17-a sesiune a sa,

Luând notă de amenințarea crescândă de distrugere a patrimoniului cultural și natural nu numai prin cauzele tradiționale de ruinare, dar deasemenea prin schimbarea condițiilor sociale și economice ce agravează situația [acestuia] prin fenomene mai deosebite de degradare și distrugere,

Considerând că deteriorarea sau dispariția oricărui obiect al patrimoniului cultural sau natural constituie o degradantă sărăcire a patrimoniului tuturor țărilor lumii,

Considerând că protecția acestui patrimoniu la nivel național deseori incompletă datorită nivelului insuficient al resurselor economice, științifice și tehnice ale țării în care acest bun protejat este situat,

Amintind de Constituția Organizației care prevede că va menține, îmbogați și difuza cunoștințe prin asigurarea conservării patrimoniului mondial, și prin recomandarea unor convenții internaționale necesare națiunilor interesate,

Considerând că existentele convenții, recomandări și rezoluții internaționale referitoare la bunurile culturale și naturale demonstrează importanța pentru toate popoarele lumii a salvgardării acestor unice și de neînlocuit bunuri, indiferent cărui popor ar aparține,

Considerând că părți ale patrimoniului cultural și natural sunt de un deosebit interes și prin aceasta trebuiesc protejate ca parte a patrimoniului mondial al umanității ca un întreg,

Considerând că, față de magnitudinea și gravitatea noilor pericole ce le amenință, incumbă comunității internaționale ca un tot să participe la protecția patrimoniului cultural și natural de deosebită valoare universală prin alocarea de asistență colectivă ce, fără a înlocui acțiunea Statelor interesate, va servi ca un necesar complement,

Considerând că este necesar în acest scop să se adopte noi prevederi în forma unei convenții stabilind un sistem colectiv de protecție a patrimoniului cultural și natural de valoare universală deosebită, organizat pe baze permanente și în concordanță cu metode științifice moderne,

Decizând, în sesiunea a 16-a, ca această problemă să facă subiectul unei convenții internaționale,

Adoptă în această zi de noiembrie această Convenție.

[1] Conventions and Recommendations of UNESCO Concerning the Protection of the Cultural Heritage, UNESCO 1983, ISBN 92-3-102101-X, pp. 79-94.

I. DEFINIȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NATURAL

Articolul 1

Pentru scopurile acestei Convenții, următoarele vor fi considerate drept „Patrimoniu cultural":

monumente: opere de arhitectură, de sculptură sau pictură monumentală sau structuri de natură arheologică, inscripții, locuințe rupestre sau combinații între aceste trăsături care sunt de valoare universală deosebită din punct de vedere al istoriei, artei sau științei;

situri: opere ale omului sau combinații ale acestora și a celor ale naturii, areale incluzând situri arheologice care sunt de valoare universală deosebită din punct de vedere istoric,estetic, etnologic sau antropologic.

Articolul 2

Pentru scopurile acestei Convenții, următoarele vor fi considerate drept „patrimoniu natural":

caracteristici naturale constând în formațiuni fizice sau biologice sau grupuri de asemenea formațiuni care sunt de valoare universală deosebită din punct de vedere estetic sau științific;

formațiuni geologice sau geografice și areale precis delimitate care constituie habitatul unor specii periclitate de animale sau plante de valoare universală deosebită din punct de vedere al științei sau conservării [naturii];

situri naturale sau areale natural precis delimitate de valoare universală deosebită din punct de vedere al științei, conservării sau frumuseții naturale.

Articolul 3

Este de datoria fiecărui Stat Parte a acestei Convenții de a identifica și delimita bunurile menționate în articolul 1 și 2 situate pe teritoriul lor.

II. PROTECȚIA NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ A PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NATURAL

Articolul 4

Fiecare Stat Parte a acestei Convenții recunoaște că este datoria sa primordială să asigure identificarea, protecția, conservarea, prezentarea și transmiterea către generațiile viitoare a patrimoniului cultural și natural definit prin Articole 1 și 2 situate pe teritoriul său. [Pentru aceasta] el va face tot ce îi este posibil,

http://patrimoniu.gov.ro

în limita resurselor sale și, dacă este nevoie, în cooperare,cu asistența internațională pe care va fi în măsură să o obțină, în particular financiară, artistică și tehnică.

Articolul 5

Pentru a asigura că sunt luate măsuri efective și active pentru protecția, conservarea și prezentarea patrimoniului cultural și natural situat pe propriul teritoriu, fiecare Stat Parte a acestei Convenții trebuie să prevadă, în măsura posibilului și corespunzător fiecare țări:

a) adoptarea unei politici generale menite să dea patrimoniului cultural și natural o funcțiune în viața comunității și să integreze protecția acestui patrimoniu în programele complexe de amenajare a teritoriului;

b) să organizeze în teritoriu, acolo unde ele nu există, unul sau mai multe servicii pentru protecția, conservarea și prezentarea patrimoniului cultural și natural, cu un personal corespunzător și capabil de a-și îndeplini atribuțiile;

c) să dezvolte studiul și cercetarea științifică și tehnică și să pună la punct metodologii care să permită Statului să fie capabil de a contracara amenințările asupra patrimoniului său cultural și natural;

d) să ia măsurile corespunzătoare din punct de vedere legislativ, științific, tehnic, administrativ și financiar pentru identificarea, protejarea, conservarea, prezentarea și reabilitarea patrimoniului; și

e) să sprijine crearea și dezvoltarea de centre naționale sau regionale de pregătire în domeniul protecției, conservării și prezentării patrimoniului cultural și natural și să încurajeze cercetarea științifică în acest domeniu.

Articolul 6

1. Respectând întru totul suveranitatea Statelor în al căror teritoriu se află patrimoniul cultural și natural menționat în Articolul 1 și 2; fără a aduce prejudicii dreptului de proprietate prevăzut în legislația națională, Statele Părți ale acestei Convenții recunosc că acest patrimoniu constituie un patrimoniu mondial pentru a cărui protecție este de datoria comunității internaționale să coopereze.

2. Statele Părți se angajează, în conformitate cu prevederile acestei Convenții, să ofere sprijinul lor în identificarea, protecția, conservarea și protejarea patrimoniului cultural și natural la care se referă Articolul 11 în paragraful 2 și 4 care se află pe teritoriul unui Stat care solicită acest lucru.

3. Fiecare Stat Parte a acestei Convenții se angajează să nu ia în mod deliberat măsuri care să aducă atingere direct sau indirect patrimoniului cultural la care se referă Articolul 1 și 2 care se află pe teritoriul altor State Părți ale Convenției.

Articolul 7

Pentru scopurile acestei Convenții, protecția internațională a patrimoniului cultural și natural mondial trebuie înțeleasă ca stabilirea unui sistem internațional de cooperare și asistență destinat sprijinirii Statelor Părți ale Convenției în eforturile lor de conservare și identificare a acestui patrimoniu.

III. COMITETUL INTERGUVERNAMENTAL PENTRU PROTECȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NATURAL MONDIAL

Articolul 8

1. Este înființat un Comitet Interguvernamental pentru Protecția Patrimoniului Cultural și Natural de valoare universală deosebită, denumit „Comitetul Patrimoniului Mondial", în cadrul Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. El este compus din 15 State Părți ale Convenției, alese de către Statele Părți la Adunările generale ale Convenției în cadrul sesiunilor ordinare ale Conferinței Generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. Numărul Statelor membre ale Comitetului va crește la 21 de la data sesiunii ordinare a Conferinței Generale ulterioare intrării în vigoare a Convenției în cel puțin 40 de State.

2. Alegerea membrilor Comitetului va asigura o reprezentare echitabilă a diferitelor regiuni și culturi din lume.

3. Un reprezentant al Centrului Internațional pentru Studiul Protecției și Restaurării Bunurilor Culturale (Centrul de la Roma), un reprezentant al Consiliului Internațional al Monumentelor și Siturilor (ICOMOS) și un reprezentant al Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii și a Resurselor Naturale (IUCN), cărora li se adaugă, la cererea Statelor Părți ale Convenției întrunite în adunare generală în sesiunile ordinare ale Conferinței Generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, reprezentanți ai altor organizații interguvernamentale sau neguvernamentale, cu obiective similare, pot participa la adunările Comitetului având un rol consultativ.

Articolul 9

1. Termenul mandatului Statelor membre în Comitetul Patrimoniului Mondial se întinde de la sfârșitul sesiunii ordinare a Conferinței Generale în care acestea sunt alese până la sfârșitul celei de-a treia sesiuni ordinare ce-i urmează.

2. Termenul mandatului unei treimi din membrii desemnați în același timp se încheie la finele primei Conferințe Generale ce urmează celei în care au fost aleși; termenul mandatului unei de-a doua treimi încetează la sfârșitul celei de-a doua Conferințe Generale ce urmează celei în care au fost aleși. Numele acestor membri va fi ales de către

http://patrimoniu.gov.ro

Președintele Conferinței Generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură prin tragere la sorți.

3. Statele membre ale Comitetului vor alege drept reprezentanți persoane calificate din domeniul patrimoniului cultural și natural.

Articolul 10

1. Comitetul Patrimoniului Mondial adoptă propriile Reguli de Procedură.

2. Comitetul poate invita oricând organizații publice sau private să participe la adunările sale pe post de consultanți în probleme specifice.

Articolul 11

1. Fiecare Stat Membru al acestei Convenții, în limita posibilităților, trebuie să supună Comitetului Patrimoniului Mondial un inventar al bunurilor făcând parte din patrimoniul cultural și natural situate pe teritoriul propriu și care sunt susceptibile de a fi incluse în lista prevăzută în paragraful 2 al acestui articol. Acest inventar, care nu va fi considerat exhaustiv, va include documentația referitoare la amplasarea bunului și semnificația sa.

2. Pe baza inventariilor realizate de către State în conformitate cu paragraful 1, Comitetul va stabili, actualiza și publica sub titlul de *„Lista Patrimoniului Mondial"* o listă a bunurilor făcând parte din patrimoniul cultural și patrimoniul natural așa cum sunt ele definite în Articolul 1 și 2 ale acestei Convenții și care sunt considerate a fi de valoare universală deosebită în termenii criteriilor ce vor fi stabiliți. O listă actualizată va fi distribuită la fiecare doi ani.

3. Includerea pe *Lista Patrimoniului Mondial* reclamă consimțământul Statului interesat. Includerea unui bun situat într-un teritoriu a cărui suveranitate sau jurisdicție este reclamată de mai mult de un Stat nu trebuie să aducă prejudicii drepturilor părților în dispută.

4. Comitetul va stabili, actualiza și publica, ori de câte ori circumstanțele o vor cere, sub titlul de *Lista Patrimoniului Mondial în Pericol,* o listă a bunurilor aparținând *Listei Patrimoniului Mondial* pentru a căror conservare sunt necesare operațiuni majore și pentru care a fost cerută asistența prevăzută de către această Convenție. Această listă va conține și costul estimativ al operațiunilor. Lista poate include doar acele bunuri ce sunt parte a patrimoniului cultural și natural ce sunt amenințate de pericole serioase și specifice, precum pericolul de dispariție cauzată de deteriorări rapide; proiecte publice sau private de dezvoltare urbanistică sau turistică la scară mare; distrugeri cauzate de schimbări în regimul de folosință sau proprietate asupra terenurilor; schimbări majore datorate unor cauze necunoscute; abandon cauzat de cauze diverse; izbucnirea unui conflict armat; calamități sau cataclisme; incendii puternice, cutremure de pământ, alunecări de teren; erupții vulcanice; schimbări în nivelul apelor, inundații și maree. Comitetul poate în orice moment, în caz de nevoie, să includă bunuri în *Lista Patrimoniului Mondial în Pericol* și să aducă la cunoștința publicului acest lucru.

5. Comitetul va defini criteriile pe baza cărora un bun aparținând patrimoniului cultural și natural poate fi inclus fie într-una fie într-alta dintre listele menționate în paragrafele 2 și 4 ale acestui articol.

6. Înainte de a refuza includerea într-una din cele două liste menționate în paragrafele 2 și 4 ale acestui articol, Comitetul va consulta Statele Părți pe teritoriul cărora sunt situate bunurile în chestiune.

7. Comitetul va putea, cu aprobarea Statelor interesate, să coordoneze și să încurajeze studiile și cercetările necesare realizării listelor la care se referă paragrafele 2 și 4 ale acestui articol.

Articolul 12

Faptul că un bun aparținând patrimoniului cultural și natural nu a fost inclus în vreuna din listele menționate în paragrafele 2 și 4 ale Articolului 11 nu trebuie interpretat în nici un fel că acesta nu are o valoare universală deosebită relativă la scopuri altele decât cele rezultând din includerea în aceste liste.

Articolul 13

1. Comitetul Patrimoniului Mondial primește și studiază cererile de asistență internațională formulate de către Statele Părți ale acestei Convenții în legătură cu bunurile făcând parte din patrimoniul cultural și natural situate în teritoriul lor care sunt cuprinse sau ar fi posibil de cuprins în listele la care se referă paragrafele 2 și 4 ale Articolului 11. Scopul acestor cereri poate să fie acela de asigurare a protecției, conservării, prezentării sau reabilitării unor asemenea bunuri.

2. Cererile de asistență internațională sub incinta paragrafului 1 al acestui articol pot fi deasemenea adresate în legătură cu identificarea bunurilor culturale sau naturale definite prin Articolul 1 și 2, atunci când investigații preliminare au arătat că cercetări suplimentare sunt justificate.

3. Comitetul va decide asupra acțiunii ce va fi urmată referitor la aceste cereri, va determina acolo unde este cazul natura și amploarea asistenței și va aproba, în ceea ce-l privește, aranjamentele necesare cu guvernul interesat.

4. Comitetul va determina ordinea de priorități pentru operațiunile sale. Va ține cont în aceasta de importanța bunului pentru patrimoniul cultural și natural mondial, nevoia de a oferi asistență internațională bunurilor celor mai reprezentative pentru mediul natural sau pentru geniul și istoria popoarelor lumii, urgența lucrărilor ce trebuie executate, resursele disponibile în statele în al cărui teritoriu bunul periclitat se găsește și în particular capacitatea până la care un astfel de bun poate fi protejat prin mijloace proprii.

http://patrimoniu.gov.ro

5. Comitetul va întocmi, actualiza și publica o listă a bunurilor pentru care a fost oferită asistența internațională.

6. Comitetul va decide asupra utilizării Fondului stabilit de către Articolul 15 al acestei Convenții. El va căuta modalități de creștere a acestor resurse și va întreprinde acțiuni în acest sens.

7. Comitetul va coopera cu organizații internaționale și naționale, guvernamentale și neguvernamentale ce au obiective similare cu cele ale Convenției. Pentru implementarea programelor și proiectelor sale Comitetul se poate sprijini pe asemenea organizații, în mod particular pe centrul Internațional de Studii asupra Prezervării și Restaurării Bunurilor Culturale (Centrul din Roma), pe Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor (ICOMOS) și pe Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii și a Resurselor Naturale (IUCN), precum și pe organisme publice și private sau indivizi.

8. Deciziile Comitetului se iau cu majoritate de două treimi din membrii prezenți și participanți la vot. Majoritatea membrilor Comitetului constituie un cvorum.

Articolul 14

1. Comitetul Patrimonului Mondial va fi asistat de către un Secretariat numit de către Directorul general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

2. Directorul General al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, utilizând la maximum posibil serviciile oferite de către Centrul Internațional de Studii asupra Prezervării și Restaurării Bunurilor Culturale (Centrul din Roma), de Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor (ICOMOS) și de Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii și a Resurselor Naturale (IUCN) în domeniul lor de competență și acțiune, va pregăti agenda întrunirilor și documentația Comitetului și va avea responsabilitate deplină asupra implementării deciziilor sale.

IV. FONDUL PENTRU PROTECȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NATURAL MONDIAL

Articolul 15

1. Se înființează un Fond pentru Protecția Patrimoniului Cultural și Natural Mondial de Valoare Universală Deosebită, numit „Fondul Patrimoniului Mondial".

2. Fondul este constituit drept un fond mutual, în conformitate cu prevederile reglementărilor Financiare ale Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

3. Resursele Fondului se constituie din:

(a) contribuții obligatorii și voluntare făcute de către Statele Părți ale acestei Convenții;

(b) contribuții donații sau moșteniri făcute de către:

(I) alte State;

(II) Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, alte organizații ale sistemului Națiunilor Unite, în mod particular Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare sau alte organizații interguvernamentale;

(III) organisme publice sau private, indivizi.

(c) dobânzi revenite din resursele Fondului;

(d) fonduri obținute din colete și rețete ale manifestărilor realizate în beneficiul Fondului; și

(e) orice alte resurse autorizate de către reglementările Fondului, așa cum sunt ele întocmite de către Comitetul Patrimoniului Mondial.

4. Contribuțiile către Fond și celelalte forme de asistență puse la dispoziția Comitetului pot fi folosite doar pentru anumite programe sau proiecte, cu condiția ca Comitetul să fi decis asupra implementării unor asemenea programe sau proiecte. Nu pot fi puse condiții politice contribuțiilor făcute către Fond.

Articolul 16

1. Fără a prejudicia orice contribuție suplimentară, Statele Părți ale acestei Convenții se angajează să plătească în mod regulat, odată la 2 ani, contribuții către Fondul Patrimoniului Mondial, contribuții al căror cuantum, sub forma unui procentaj uniform aplicat tuturor statelor va fi determinat de către Adunarea Generală a Statelor Părți ale Convenției, întrunită în sesiunile Conferinței generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. Această decizie a Adunării Generale reclamă participarea și votarea de către majoritatea Statelor care nu au făcut declarația la care se referă paragraful 2 al acestui articol. În nici un caz contribuția obligatorie a Statelor Părți ale Convenției nu va depăși 1% din contribuția la Bugetul Regulat al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

2. Cu toate acestea, fiecare Stat, cu referire la Articolul 31 și 32 al acestei Convenții poate să declare, la momentul depunerii instrumentelor de ratificare, acceptare sau aderare, că nu se va spune prevederilor paragrafului 1 al acestui articol.

3. Un Stat Parte a Convenției care a făcut o declarație cu referire la paragraful 2 al acestui articol poate să-și retragă în orice moment declarația făcută prin notificarea directorului General al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. Cu toate acestea, retragerea declarației nu va avea efect în legătură cu contribuția obligatorie datorată de către State decât după data următoarei Adunări Generale a Statelor Părți ale Convenției.

4. În vederea capacității Comitetului de a-și planifica eficient operațiunile, contribuțiile Statelor Părți ale acestei Convenții și care au făcut declarația la care face referire paragraful 2 al prezentului articol trebuie

http://patrimoniu.gov.ro

plătită în mod regulat, cel puțin o dată la doi ani, și nu poate fi mai mică decât cea pe care ar fi trebuit să o plătească dacă s-ar fi conformat prevederilor paragrafului 1 al acestui articol.

5. Orice Stat Parte a acestei Convenții care are arierate la plata contribuției obligatorii pentru anul curent și cel anterior nu poate fi eligibil ca Membru al Comitetului Patrimoniului Mondial; cu toate acestea, această prevedere nu este aplicabilă la primele alegeri.

Termenul de mandat al unui astfel de Stat care este deja membru al Comitetului se termină la momentul alegerilor așa cum este prevăzut în Articolul 8, paragraful 1 al acestei Convenții.

Articolul 17

Statele Părți ale acestei Convenții vor lua în considerare încurajarea sau stabilirea de fundații și asociații naționale, publice și private, al căror scop este de a solicita donații pentru protecția patrimoniului cultural și natural așa cum este el definit prin Articolul 1 și 2 al acestei Convenții.

Articolul 18

Statele Părți ale acestei Convenții vor acorda sprijin campaniei internaționale de strângere de fonduri pentru Fondul Patrimoniului Mondial sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. Ele vor facilita colectele realizate de către organismele menționate în paragraful 3 al Articolului 15 în acest scop.

V. CONDIȚII ȘI PREVEDERI PENTRU ASISTENȚĂ INTERNAȚIONALĂ

Articolul 19

Orice Stat Parte a acestei Convenții poate solicita asistență internațională pentru bunuri făcând parte din patrimoniul cultural și natural de valoare universală deosebită care este situat pe teritoriul său.

El va supune împreună cu această cerere acele informații și documentații care îi stau la dispoziție cum sunt cele prevăzute în Articolul 21 și care permit Comitetului să ia o decizie.

Articolul 20

1. Comitetul Patrimoniului Mondial va defini procedura prin care cererile de asistență internațională vor fi luate în considerare și va specifica conținutul acestor cereri, ce vor defini operația prevăzută, lucrările care sunt necesare, costul estimativ al acestora, gradul de urgență și rațiunile pentru care resursele Statului ce solicită asistență nu acoperă asemenea cheltuieli. Asemenea cereri trebuie sprijinite ori de câte osi este posibil prin rapoarte ale experților.

2. Cererile bazate pe dezastre sau calamități naturale trebuie, din rațiuni ce țin de urgența lucrărilor ce trebuie realizate, să fie considerate imediat, cu prioritate de către Comitet, care va avea un fond de rezervă la dispoziție pentru astfel de situații.

3. Înainte de a lua o decizie, Comitetul va întreprinde acele studii și consultări pe care le consideră necesare.

Articolul 22

Asistența oferită de către Comitetul Patrimoniului Mondial ia următoarele forme:

(a) studii referitoare la problemele artistice, științifice și tehnice ridicate de protecția, conservarea, prezentarea și reabilitarea patrimoniului cultural și natural așa cum este el definit în paragrafele 2 și 4 ale Articolului 11 al acestei Convenții;

(b) asigurarea de experți, tehnicieni și specialiști pentru realizarea corectă a lucrărilor;

(c) pregătirea personalului și a specialiștilor la toate nivelurile din domeniul identificării, protecției, conservării, prezentării și reabilitării patrimoniului cultural și natural;

(d) prevederea de echipament pe care statul interesat nu îl posedă sau nu este în măsură să-l achiziționeze;

(e) credite cu dobândă redusă sau fără dobândă recuperabile pe termen lung;

(f) oferirea, în cazuri excepționale și pentru motive speciale, de subvenții nerambursabile.

Articolul 23

Comitetul Patrimoniului Mondial poate de asemenea să ofere asistență internațională centrelor naționale sau regionale pentru pregătirea specialiștilor și a personalului de la toate nivelurile din domeniul identificării, protecției, conservării, prezentării și reabilitării patrimoniului cultural și național.

Articolul 24

Asistența internațională de anvergură va fi precedată de studii științifice, economice și tehnice detaliate. Aceste studii se vor baza pe cele mai avansate tehnici de protejare, conservare, prezentare și reabilitare a patrimoniului cultural și natural și vor fi compatibile cu obiectivele Convenției. Studiile vor căuta de asemenea să utilizeze rațional resursele disponibile din Statul interesat.

Articolul 25

Ca o regulă generală, doar o parte a costului lucrărilor necesare va fi suportată de către comunitatea internațională. Contribuția Statului ce beneficiază de asistență internațională trebuie să constituie o parte importantă a resurselor destinate fiecărui program sau proiect, în afara cazului în care resursele sale proprii nu-i permit aceasta.

Articolul 26

Comitetul Patrimoniului Mondial și Statul asistat vor defini în înțelegerea la care vor ajunge condițiile în care se va desfășura un program sau un proiect pentru care se prevede asistența internațională în termenii acestei Convenții. Va fi în responsabilitatea Statului ce primește o asemenea asistență să continue să protejeze, să conserve și să prezinte bunul astfel salvgardat, respectând condițiile stabilite de către înțelegere.

VI. PROGRAME EDUCAȚIONALE

1. Statele Părți ale acestei Convenții se vor strădui cu mijloace corespunzătoare, și în particular prin programe educaționale și de informare, să întărească aprecierea și respectul popoarelor lor pentru patrimoniul cultural și natural definit în articolul 1 și 2 al Convenției.

2. Ele se vor angaja să țină publicul la curent cu principalele informații asupra pericolelor ce planează asupra acestui patrimoniu și asupra activităților realizate în conformitate cu această Convenție.

Articolul 28

Statele Părți ale acestei Convenții care primesc asistența internațională sub prevederile Convenției vor lua măsurile ce se cuvin să facă cunoscute importanța bunurilor pentru care a fost primită o astfel de asistență cât și rolul jucat de către aceasta.

VII. RAPOARTE

Articolul 29

1. Statele Părți ale acestei Convenții vor da, în rapoartele ce le vor transmite Conferinței generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, la date și în maniera cerută de către aceasta, informații referitoare la prevederile legislative și administrative pe care le-au adoptat, precum și orice altă acțiune pe care au întreprins-o în vederea aplicării acestei Convenții, împreună cu experiența pe care au dobândit-o în acest domeniu.

2. Aceste rapoarte vor fi aduse în atenția Comitetului Patrimoniului Mondial.

3. Comitetul va supune un raport asupra activității sale la fiecare din sesiunile Conferinței Generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

VIII. CLAUZE FINALE

Articolul 30

Această Convenție este întocmită în arabă , engleză, franceză, rusă și spaniolă, cele cinci texte fiind autoritativ egale.

Articolul 31

1. Această Convenție va fi subiectul ratificării ori acceptării de către Statele membre ale Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură în conformitate cu propriile lor proceduri constituționale.

2. Instrumentele de ratificare sau acceptare vor fi depuse Directorului General al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

Articolul 32

1. Această Convenție va fi deschisă spre aderare tuturor Statelor nemembre ale Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură care sunt invitate de către Conferința Generală să adere la ea.

2. Aderarea va fi efectuată prin depunerea unui instrument de aderare Directorului General al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

Articolul 33

Această Convenție intră în vigoare trei luni după data depunerii celui de al douăzecilea document de ratificare, aderare sau acceptare, dar referitor doar la acele State ce au depus documentele lor de ratificare, aderare sau acceptare înainte de această dată. Ea intră în vigoare față de orice Stat la trei luni de la depunerea documentelor sale de ratificare, aderare sau acceptare.

Articolul 34

Următoarele prevederi se aplică acelor State Părți ale acestei Convenții care au un sistem constituțional federal sau non-unitar:

(a) cu privire la prevederile acestei Convenții, a cărei implementare revine jurisdicției puterii federale sau legislative centrale, obligațiile guvernului federal sau central vor fi asemenea celor ale Statelor Părți ce nu sunt State federale;

(b) cu privire la prevederile acestei Convenții, a cărei implementare revine jurisdicției statelor individuale constituente, țărilor, provinciilor sau cantoanelor ce nu sunt obligate din punct de vedere al sistemului constituțional federativ să ia măsuri legislative, guvernul federal va informa autoritățile competente ale fiecărui astfel de Stat, țara, provincie sau canton de prevederile amintite, cu recomandarea adoptării lor.

Articolul 35

1. Fiecare Stat Parte a acestei Convenții poate să denunțe Convenția.

2. Denunțarea va fi notificată printr-un instrument în scris, depus Directorului General al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

3. Denunțarea va căpăta efect douăsprezece luni după primirea documentelor de denunțare. Ea nu va afecta obligațiile financiare ale Statului denunțător până la data în care retragerea devine efectivă.

http://patrimoniu.gov.ro

Articolul 36

Directorul General al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură va informa Statele membre ale Organizației la care face referire Articolul 32, și de asemenea Organizația Națiunilor Unite, despre depunerea oricărui instrument de ratificare, acceptare sau aderare, așa cum sunt prevăute în Articolele 31 și 32, și asupra denunțărilor prevăzute prin articolul 35.

Articolul 37

1. Această Convenție poate fi revizuită de către Conferința Generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. Totuși, orice asemenea revizuire obligă doar Statele ce devin Părți ale Convenției revizuite.

2. Dacă Conferința generală va adopta o nouă Convenție prin revizuirea în totalitate sau în parte a acestei Convenții, atunci, și numai dacă noua convenție nu prevede altcumva, această Convenție va înceta să mai fie deschisă spre ratificare, acceptare sau aderare, de la data la care noua Convenție intră în vigoare.

Articolul 38

În conformitate cu Articolul 102 al Cartei Națiunilor Unite, această Convenție va fi înregistrată la Secretariatul Organizației Națiunilor Unite la cererea Directorului General al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

Data: la Paris, în ziua de douăzeci și trei noiembrie 1972, în două copii autentice purtând semnătura Președintelui celei de-a șaptesprezecea sesiuni a Conferinței generale și cea a Directorului General al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, și certificând drept valabile copiile transmise către toate Statele la care se referă Articolele 31 și 32 precum și către Națiunile Unite.

traducere lector arh. **SERGIU NISTOR**

http://patrimoniu.gov.ro

Carta a fost adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la data de 26 septembrie 1975 și promulgată în mod solemn în cadrul Congresului privind patrimoniul arhitectural european (Amsterdam, 21–25 octombrie 1975).

«Comitetul de Miniștri,

- având în vedere faptul că scopul final al Consiliului Europei este cel de a realiza o mai strânsă uniune a membrilor săi, în particular pentru salvgardarea și promovarea idealurilor și principiilor care constituie patrimoniu comun;
- având în vedere faptul vă statele membre ale Consiliului Europei participante la Convenția culturală europeană încheiată la 19 decembrie 1954 s-au obligat, în baza art. 1 al acestei Convenții, să ia măsuri pentru salvgardarea aportului lor la patrimoniul cultural comun al Europei și să încurajeze dezvoltarea acestuia;
- recunoscând faptul că patrimoniul arhitectural, expresie de neînlocuit a bogăției și diversității culturii europene, constituie moștenirea comună a tuturor popoarelor și faptul că salvgardarea acestuia implică solidaritatea efectivă a statelor europene;
- având în vedere faptul că salvgardarea patrimoniului arhitectural depinde global de integrarea acestuia în cadrul de viață al locuitorilor și de luarea sa în considerare de către planurile teritoriale și urbanistice;
- având în vedere recomandarea Conferinței miniștrilor europeni responsabili de patrimoniul arhitectural ținută la Bruxelles în 1969 și recomandarea 589 (1979) a Adunării Consultative a Consiliului Europei privind o Cartă a patrimoniului arhitectural;
- reafirmă voința sa de a promova o politică europeană comună și o acțiune concertată de protecție a patrimoniului arhitectural, bazată pe principiile conservării integrate;
- recomandă guvernelor statelor membre adoptarea de măsuri legislative, administrative, financiare și educative necesare punerii în aplicare a unei politici de conservare integrată a patrimoniului arhitectural și dezvoltării interesului publicului pentru o astfel de politică, ținând cont de rezultatele campaniei Anului European al Patrimoniului Arhitectural, organizată în 1975 sub auspiciile Consiliului Europei.
- adoptă și proclamă principiile prezentei Carte, elaborată de Comitetul pentru Monumente și Situri, principii enunțate în continuare:

1. Patrimoniul arhitectural european nu este format numai din monumentele noastre cele mai importante, ci și din ansamblurile de clădiri care constituie orașele și satele noastre tradiționale în contextul lor natural sau construit.

Mult timp au fost protejate și restaurate numai monumentele cele mai importante, fără a ține seamă de contextul lor. Acestea pot însă pierde mare parte din valoarea lor dacă acest context este alterat. Mai mult, grupuri de clădiri, chiar lipsite de episoade arhitecturale excepționale, pot prezenta calități ambientale care să le confere o valoare artistică diversificată și articulată. Aceste grupuri de clădiri trebuie conservate ca atare.

Patrimoniul arhitectural constituie o mărturie a istoriei și a importanței acesteia în viața contemporană.

2. Mărturia trecutului atestată de patrimoniul arhitectural constituie un mediu esențial pentru echilibrul și dezvoltarea culturală a omului.

În contextul unei civilizații în continuă schimbare ale cărei aspecte negative sunt la fel de evidente ca și cele pozitive, oamenii de astăzi își dau seama spontan de valoarea acestui patrimoniu.

Acesta constituie un element esențial al memoriei omului de astăzi și, dacă nu ar fi transmis generațiilor viitoare în bogăția sa autentică și în diversitatea sa, umanitatea ar suferi o amputare a conștiinței viitorului său.

3. Patrimoniul arhitectural constituie un capital spiritual, cultural, economic și social a cărui valoare este de neînlocuit.

Fiecare generație interpretează trecutul în manieră diferită și în raport cu idei noi. Orice reducere a acestui capital constituie o diminuare de valori acumulate, cu atât mai mult cu cât nu poate fi compensată nici chiar de creații de calitate elevată.

Mai mult decât atât, exigența economisirii resurselor se impune. Departe de a fi un lux pentru colectivitate, utilizarea acestui patrimoniu constituie o sursă de economie.

4. Structura ansamblurilor de clădiri istorice favorizează echilibrul armonios al societăților.

Acestea oferă într-adevăr un cadru adecvat desfășurării unei game largi de activități. În trecut ele au permis în general evitarea segregării claselor sociale. Pot din nou facilita o bună distribuție a funcțiunilor și integrarea mai amplă a populațiilor.

---

[1] Traducere din limba italiană de arh. Rodica CRIȘAN, după *Documenti norme ed istruzioni per il restauro dei monumenti*, a cura di Emanuele Romeo, în Restauro – criteri, metodi, esperienze, a cura di Stella Casiella. Electa Napoli, 1990.

http://patrimoniu.gov.ro

5. Patrimoniul arhitectural prezintă o valoare educativă deosebită.

Permite constatarea și confruntarea semnificației formelor și constituie exemple ale utilizării lor. Imaginea și contactul direct au importanță decisivă în formația omului. Este deci necesară conservarea mărturiilor tuturor epocilor și tuturor experiențelor.

Aceste mărturii pot supraviețui numai dacă necesitatea protejării lor este înțeleasă de cea mai mare parte a populației și în special de tânăra generație care își va asuma responsabilitatea lor în viitor.

6. Acest patrimoniu este în pericol.

Este amenințat de ignoranță, de timp, de diverse forme de degradare, de abandon. Un anumit gen de urbanism favorizează distrugerea sa, atunci când autoritățile atribuie excesivă atenție intereselor economice și exigențelor traficului. Tehnologia contemporană prost aplicată degradează structurile vechi. Restaurările abuzive sunt nefaste. În fine, și cu precădere, specula funciară și imobiliară predomină și anulează cele mai bune planuri.

7. Conservarea integrată îndepărtează amenințările.

Conservarea integrată este rezultatul folosirii tehnicii de restaurare în corelare cu căutarea de funcțiuni adecvate.

Evoluția istorică a făcut ca nucleul degradat al orașelor istorice, și uneori chiar satele abandonate, să devină rezerve de locuințe ieftine. Restaurarea acestora trebuie realizată într-un spirit de justiție socială și nu trebuie să fie însoțită de exodul locuitorilor de condiție modestă. De aceea conservarea integrată trebuie să constituie unul dintre elementele preliminare ale planificării urbane și teritoriale.

E bine de reținut faptul că conservarea integrată nu exclude arhitectura contemporană din cartierele vechi, dar aceasta va trebui să țină cont de contextul existent, să respecte proporțiile, forma și dispunerea volumelor, ca și materialele tradiționale.

8. Conservarea integrată necesită mijloace juridice, administrative, financiare și tehnice.

Mijloace juridice:

Conservarea integrată trebuie să folosească toate legile și regulamentele existente, indiferent de domeniul acestora, ce pot contribui la salvgardarea și tutela patrimoniului. Atunci când aceste dispoziții nu permit atingerea obiectivelor propuse, este oportună completarea lor și crearea instrumentelor juridice indispensabile la nivelele adecvate: naționale, regionale și locale.

Mijloace administrative:

Punerea în aplicare a acestei politici presupune organizarea unor structuri administrative adecvate și suficient de consistente.

Mijloace financiare:

Întreținerea și restaurarea elementelor de patrimoniu arhitectural trebuie să poată beneficia de orice ajutor și stimulent financiar, inclusiv instrumentele fiscale. Este esențial ca mijloacele financiare atribuite de instanțele publice restaurării cartierelor vechi să fie cel puțin egale celor destinate construcțiilor noi.

Mijloace tehnice:

Arhitecții, specialiștii în diverse domenii tehnice, antreprizele specializate, meseriașii calificați capabili să realizeze restaurările sunt în număr insuficient. Este necesară dezvoltarea activității de formare și a utilizării de personal și manoperă calificată, adaptarea industriei construcțiilor la necesitățile specifice și favorizarea dezvoltării unor meserii pe cale de dispariție.

9. Colaborarea tuturor este indispensabilă pentru reușita acțiunii de conservare integrată.

Deși patrimoniul arhitectural este proprietatea tuturor, fiecare parte a sa este la dispoziția fiecăruia dintre noi.

Pe de altă parte, fiecare generație dispune de patrimoniul arhitectural numai cu titlu temporar. Este responsabilă de transmiterea acestuia către generațiile viitoare.

Informarea publicului trebuie să fie cu atât mai mult dezvoltată având în vedere că locuitorii au dreptul de a participa la deciziile care privesc mediul lor de viață.

10. Patrimoniul arhitectural constituie un bun comun al continentului nostru.

Toate problemele de conservare sunt comune întregii Europe și trebuie abordate în mod coordonat. Consiliului Europei îi revine sarcina de a asigura coerența politicii statelor membre și de a promova solidaritatea acestora.»

http://patrimoniu.gov.ro

Documentul final al Congresului de la Amsterdam consemnează aprobarea Cartei și constată angajamentul statelor membre de a proteja patrimoniul european comun pe baza unei colaborări active între ele, precum și cu celelalte state europene. Totodată documentul formulează *concluzii și recomandări* cu referire la conținutul Cartei.

«Ca finalizare solemnă a Anului European al Patrimoniului Arhitectural 1975, Congresul de la Amsterdam, reunind delegați provenind din întreaga Europă, aprobă cu căldură Carta Europeană a Patrimoniului Arhitectural promulgată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, care recunoaște arhitectura singulară a Europei ca patrimoniu comun tuturor popoarelor care o compun și afirmă intenția statelor membre de a coopera între ele și cu celelalte state europene pentru a-l proteja.

Totodată Congresul afirmă faptul că patrimoniul arhitectural al Europei consituie parte integrantă a patrimoniului cultural mondial și constată cu satisfacție angajamentul reciproc de a favoriza cooperarea și schimburile în domeniul cultural, angajament inclus în Actul final al Conferinței privind securitatea și cooperarea europeană aprobat la Helsinki în iulie.

În acest context, Congresul pune accent pe următoarele considerații fundamentale:

a) Dincolo de faptul că are o valoare culturală inestimabilă, patrimoniul arhitectural european face ca toți europenii să devină conștienți de istoria și destinul comun. Ca atare conservarea acestuia este de importanță vitală.

b) Patrimoniul cuprinde nu numai edificiile izolate de valoare excepțională și contextul acestora, ci și ansamblurile, cartierele orașelor și satelor, care prezinză interes istoric și cultural.

c) Aceste bogății constituie un bun comun al tuturor popoarelor Europei; ele au datoria comună de a le proteja de pericolele care le amenință din ce în ce mai mult: neglijența și degradarea, demolarea deliberată, construcții noi discrepante și circulație excesivă.

d) Conservarea patrimoniului arhitectural nu trebuie considerată o problemă marginală, ci un obiectiv esențial al planificării urbane și teritoriale.

e) Autoritățile locale, cărora le revine cea mai mare parte a deciziilor importante în materie de amenajare urbană și teritorială, sunt în mod particular responsabile de protecția patrimoniului arhitectural și trebuie să se întrajutoreze schimbând reciproc idei și informații.

f) Reabilitarea vechilor cartiere trebuie să fie definită și realizată, pe cât posibil, fără modificări importante ale compoziției sociale a rezidenților și în așa fel încât toate straturile sociale să beneficieze de o operațiune finanțată din fonduri publice.

g) Măsurile legislative și administrative necesare trebuie întărite și făcute mai eficiente în toate țările.

h) Pentru a face față costurilor restaurării, amenajării și întreținerii clădirilor și siturilor cu valoare arhitecturală sau istorică, un ajutor financiar adecvat trebuie pus la dispoziția instituțiilor locale și a proprietarilor privați; mai mult, pentru aceștia din urmă trebuie prevăzute scutiri de impozite.

i) Patrimoniul arhitectural va supraviețui numai dacă va fi apreciat de public și îndeosebi de noile generații. De aceea programele educative trebuie să se preocupe mai mult, la toate nivelele, de acest sector.

j) Este necesară încurajarea organizațiilor private internaționale, naționale și locale, în așa fel încât să contribuie la suscitarea interesului publicului.

k) Arhitectura contemporană este patrimoniul de mâine; este necesar să se facă tot posibilul pentru a asigura o arhitectură contemporană de înalt nivel calitativ.

În Carta europeană a patrimoniului arhitectural, Comitetul de Miniștri a recunoscut că așteaptă de la Consiliul Europei să asigure coerența politicilor statelor membre și să promoveze solidaritatea acestora. Este indispensabilă redactarea unor rapoarte periodice privind stadiul de avansare a lucrărilor de conservare arhitecturală în țările europene, într-o formă care să permită schimbul de experiență.

Congresul face apel la guverne, la parlamente, la instituțiile spirituale și culturale, la institutele profesionale, la firmele comerciale și industriale, la asociațiile private, la fiecare cetățean, să sprijine obiectivele Declarației și să facă tot posibilul pentru a le pune în aplicare.

Numai astfel se va conserva patrimoniul arhitectural de neînlocuit al Europei pentru îmbogățirea vieții tuturor popoarelor, în prezent și în viitor.

La încheierea dezbaterilor, Congresul supune aprobării următoarele concluzii și recomandări:

- În scurt timp societatea noastră va trebui să renunțe la patrimoniul arhitectural și la siturile care formează mediul său de viață tradițional, dacă nu va fi urgent pusă în aplicare o nouă politică de protecție și de conservare integrată

http://patrimoniu.gov.ro

a acestui patrimoniu. Este necesară protejarea orașelor istorice, a cartierelor urbane vechi și a satelor tradiționale, inclusiv parcurile și grădinile istorice. Protecția acestor ansambluri arhitecturale poate fi definită numai într-o perspectivă globală, ținând cont de toate clădirile care au o valoare culturală, de la cele mai prestigioase la cele mai modeste, fără a le uita pe cele de epocă modernă, ca și contextul în care ele se inserează. O astfel de protecție globală va completa protecția punctuală a monumentelor și siturilor izolate.

- Semnificația patrimoniului arhitectural și legitimitatea conservării sale sunt astăzi mai bine înțelese. Se știe că păstrarea continuității istorice este indispensabilă pentru menținerea sau creșterea unui mediu care să permită omului găsirea propriei sale identități și trăirea unui sentiment de siguranță în fața transformărilor brutale ale societății; o nouă concepție urbanistică încearcă să regăsească spațiile închise, dimensiunea umană, interpătrunderea funcțiunilor și varietatea socio-culturală ce caracterizau țesuturile urbane vechi. Se descoperă totodată faptul că păstrarea clădirilor existente favorizează economia de resurse și lupta împotriva risipei, una dintre marile preocupări ale societății contemporane. Este necesar să adăugăm faptul că activitatea de conservare recurge la artiști și artizani cu calificare specială, al căror talentat și îndemânare trebuie păstrate și transmise mai departe. În fine, reabilitarea habitatului existent contribuie la reducerea invaziei asupra terenurilor agricole și permite evitarea sau reducerea sensibilă a deplasărilor de populație, ceea ce constituie un important avantaj social al politicii de conservare.
- Chiar dacă din toate aceste motive legitimitatea conservării patrimoniului arhitectural se înfățișează astăzi cu forțe noi, este necesar să i se asigure o bază solidă și definitivă; în acest scop ea trebuie să promoveze cercetări cu caracter fundamental și să fie inclusă în toate programele de educație și dezvoltare culturală.

1. *Conservarea patrimoniului arhitectural trebuie să constituie unul din principalele obiective ale planificării urbane și amenajării teritoriale.*

Planificarea urbană și teritorială trebuie să includă exigența conservării patrimoniului arhitectural și să nu mai trateze această problemă în mod fracționat sau ca element secundar, cum frecvent s-a întâmplat într-un trecut apropiat. De aceea a devenit indispensabil un dialog permanent între conservatori și planificatori.

Urbaniștii trebuie să recunoască faptul că spațiile nefiind echivalente, este necesar ca ele să fie tratate funcție de caracteristicile lor specifice. Integrarea valorilor estetice și culturale ale patrimoniului arhitectural trebuie să conducă la fixarea unor obiective și reguli de organizare particulare pentru ansamblurile vechi. Acest fapt nu trebuie să se limiteze la suprapunerea necoordonată a regulilor curente de planificare și a normelor specifice de protecție a clădirilor istorice.

Pentru a face posibilă această integrare, este necesară inventarierea clădirilor, ansamblurilor arhitecturale și a siturilor, cu delimitarea zonelor perimetrale de protecție. Ar fi de dorit ca aceste inventare să fie larg difuzate, îndeosebi autorităților locale și regionale, ca și responsabililor privind amenajarea teritorială și urbanismul, pentru a le atrage atenția asupra edificiilor și zonelor ce merită a fi protejate. Un astfel de inventar va avea rolul de bază realistă pentru conservare, ca element calitativ fundametal pentru gestionarea spațiilor.

Politica de amenajare regională trebuie să includă exigența conservării patrimoniului arhitectural și să-și aducă contribuția în acest sens. Acest fapt poate stimula noi activități de implementat în zone de declin economic, frânând depopularea și, teoretic, împiedicând degradarea clădirilor vechi. Pe de altă parte, măsurile privind dezvoltarea zonelor adiacente marilor aglomerări trebuie orientate astfel încât să atenueze presiunile ce agravează vechile cartiere. În acest scop, politicile de transport, de ocupare a forței de mucă și o mai bună subdivizare a polilor de activitate urbană, pot avea incidențe importante asupra conservării patrimoniului arhitectural.

Dezvoltarea unei politici continui de conservare presupune o largă descentralizare și luarea în considerare a culturilor locale. Acest fapt presupune existența unor responsabili privind conservarea la toate nivelele (central, regional și local) la care se iau decizii în materie de amenajare teritorială și urbană.

Dar conservarea patrimoniului nu privește doar specialiștii. Sprijinul opiniei publice este esențial. Populația trebuie să participe, pe baza unei informări obiective și complete, de la elaborarea inventarelor și până la pregătirea deciziilor.

În fine, conservarea patrimoniului se integrează unei noi viziuni generale, atentă la noi criterii de calitate și măsură, care trebuie să înlocuiască opțiuni și obiective prea des fixate pe termen scurt, cu o viziune tehnică limitată și o concepție depășită.

2. *Conservarea integrată implică responsabilitatea instituțiilor locale și necesită participarea cetățenilor.*

Instituțiile locale trebuie să aibă competențe precise și extinse în ceea ce privește protejarea patrimoniului arhitectural. Aplicând principiile unei

http://patrimoniu.gov.ro

conservări integrate, instituțiile locale trebuie să țină cont de continuitatea realităților sociale și fizice existente în comunitățile urbane și rurale. Viitorul nu poate și nu trebuie să fie construit în defavoarea trecutului.

Pentru a pune în aplicare o astfel de politică, care să respecte în mod inteligent sensibilitatea și economia mediului construit de om, instituțiile locale trebuie:

- să se bazeze pe o analiză a țesutului ansamblurilor urbane și rurale, în special a structurii acestora, a funcțiunilor lor complexe, ca și a caracteristicilor arhitecturale și volumetrice ale spațiilor construite și deschise;
- să atribuie clădirilor funcțiuni care (respectându-le caracteristicile) răspund condițiilor actuale de viață și le garantează astfel supraviețuirea;
- să țină cont de faptul că studiile prospective privind evoluția serviciilor publice (educative, administrative, medicale) demonstrează faptul că gigantismul este defavorabil calității și eficienței acestora;
- să dedice acestei politici o parte adecvată a bugetului; în acest context, instituțiile locale ar trebui să ceară guvernelor instituirea unor fonduri specifice; subvențiile și împrumuturile acordate particularilor și unor diverse grupuri de întreprinderi locale trebuie să incite implicarea lor morală și financiară;
- să aleagă delegați responsabili pentru toate problemele ce privesc patrimoniul arhitectural și siturile;
- să instituie organisme de utilitate publică care să asigure o legătură directă între utilizatorii potențiali ai vechilor clădiri și proprietarii acestora;
- să faciliteze constituirea și funcționarea eficientă de asociații voluntare de restaurare și reabilitate.

Autoritățile locale trebuie să-și perfecționeze tehnicile de consultare pentru a cunoaște opiniile grupurilor interesate de planurile de conservare și trebuie să țină cont de aceste opinii la elaborarea proiectelor. În cadrul politicii de informare a publicului, deciziile trebuie luate „transparent", utilizând un limbaj clar și accesibil tuturor, așa încât populația să poată cunoaște, discuția și aprecia motivele deciziilor. Trebuie prevăzute locuri de întâlnire pentru colaborarea publică.

În acest sens, ar trebui să devină o practică curentă recurgerea la reuniuni publice, expoziții, sondaje de opinie, mass-media și la orice alte mijloace adecvate.

Unul din principalele imperative ale acțiunii comune este educarea tinerilor în problemele mediului și implicarea acestora în misiunile de salvgardare.

Propunerile complementare sau alternative prezentate de asociații sau particulari trebuie considerate ca o contribuție prețioasă la activitatea de planificare.

În fine, instituțiilor locale le este de folos comunicarea reciprocă a propriilor experiențe. În acest scop, aceste instituții trebuie să promoveze un schimb constant de informații și idei prin orice mijloace posibile.

3. *Luarea în considerare a factorilor sociali condiționează succesul oricărei politici de conservare integrată.*

O politică de conservare implică integrarea patrimoniului arhitectural în viața socială. Efortul de conservare trebuie măsurat nu numai pe baza valorii culturale a clădirilor, ci și pe baza valorii lor de utilizare. Problemele sociale ale conservării integrate pot fi rezolvate numai prin raportarea conjugată la aceste două scări de valori.

Reabilitarea unui ansamblu ce face parte din patrimoniul arhitectural nu este obligatoriu mai costisitoare decât o construcție nouă pe o infrastructură existentă sau decât construcția unui ansamblu într-un sit neurbanizat. Deci, în evaluarea comparativă a costurilor celor trei variante (cu implicații sociale diferite) nu trebuie uitată evaluarea costului social. Acesta privește nu numai proprietarii și chiriașii, ci și meșteșugarii, comercianții și întreprinzătorii ce activează în zona respectivă și care asigură vitalitatea și întreținerea cartierului.

Pentru a evita ca legile pieței să acționeze riguros în cartierele restaurate (provocând îndepărtarea locuitorilor ce nu pot plăti chirii majorate), autoritățile publice trebuie să intervină pentru a modera mecanismele economice, așa cum procedează în mod curent în cazul locuințelor sociale. Intervențiile financiare se pot subîmpărți în prime de restaurare pentru proprietari, reglate prin fixarea unei chirii maximale, și indemnizații de chirie pentru chiriași, pentru a diminua și eventual completa diferența între vechile și noile chirii.

Pentru a permite locuitorilor să participe la elaborarea programelor, este necesar să le fie furnizate elementele necesare pentru a studia situația: ca atare este nevoie, pe de o parte, să li se explice valoarea istorică și arhitecturală a clădirilor de conservat și, pe de altă parte, să li se dea toate indicațiile privind rezolvările definitive și provizorii.

Această participare este cu atât mai importantă cu cât este vorba nu de restaurarea unor clădiri privilegiate, ci de reabilitarea unor întregi cartiere.

O astfel de sensibilizare practică față de cultură ar avea importante avantaje în plan social.

4. *Conservarea integrată necesită adaptarea măsurilor legislative și administrative.*

Noțiunea de patrimoniu arhitectural a fost progresiv extinsă de la monumentul istoric izolat la ansamblurile arhitecturale urbane și rurale, ca și la contribuții ale unor epoci recente; ca atare, o reformă profundă a

http://patrimoniu.gov.ro

legislației, completată de o întărire a mijloacelor administrative, constituie condiția indispensabilă unei acțiuni eficiente.

Reforma trebuie ghidată de necesitatea coordonării legislației cu privire la amenajarea teritoriului și urbanism, pe de o parte, și cea privind patrimoniul arhitectural, pe de altă pare. Aceasta din urmă trebuie să dea o nouă definiție patrimoniului arhitectural și obiectivelor conservării integrate.

Mai mult, aceasta trebuie să prevadă proceduri speciale cu privire la:

- selectarea și delimitarea ansamblurilor arhitecturale;
- delimitarea zonelor perimetrale de protecție și a serviciilor de utilitate publică de amplasat în aceste zone;
- definirea unor programe de conservare integrată și introducerea prevederilor acestor programe în planurile urbanistice;
- aprobarea proiectelor și autorizarea executării lucrărilor.

Pe de altă parte, legiuitorul trebuie să prevadă dispozițiile necesare pentru:

- a redistribui în mod echilibrat fondurile destinate amenajării urbanistice, și cele atribuite reabilitării și respectiv construcțiilor noi;
- a conferi cetățenilor care decid să reabiliteze o clădire veche avantaje financiare comparabile cu cele de care ar beneficia pentru o construcție nouă;
- a revizui, funcție de noua politică de conservare integrată, sistemul de ajutoare financiare din partea statului și a altor instituții publice.

Ar fi necesar ca, în măsura posibilităților, aplicarea reglementărilor și a dispozițiilor în domeniul construcțiilor să devină mai elastică, în așa fel încât să satisfacă exigențele conservării integrate.

Pentru a crește capacitatea operativă a puterilor publice, este necesară revizuirea structurii administrației în așa fel încât serviciile responsabile de patrimoniul arhitectural să fie organizate la nivelele adecvate, cu personal calificat și în număr suficient, și dotate cu mijloacele științifice, tehnice și financiare indispensabile. Aceste servicii trebuie să sprijine autoritățile locale, să coopereze cu serviciile de amenajare teritorială și urbană, și să mențină legături constante cu organismele publice și private.

5. *Conservarea integrată necesită mijloace financiare adecvate.*

Este dificil de definit o politică financiară adecvată tuturor țărilor și de evaluat consecințele diverselor măsuri ce intervin în procesul de planificare, din cauza implicațiilor lor reciproce.

Acest proces este supus la rândul său unor factori externi rezultați din structura actuală a societății.

De aceea revine fiecărui stat misiunea definirii propriilor metode și instrumente de finanțare.

Totodată se poate afirma cu certitudine că nu există țări europene în care mijloacele financiare destinate conservării să fie suficiente.

Mai mult, se remarcă faptul că nici o țară europeană nu a conceput încă un mecanism administrativ perfect eficient pentru a satisface exigențele economice ale unei politici de conservare integrată.

Pentru a reuși rezolvarea problemelor economice ale conservării integrate, este necesar (și constituie un factor determinant) să fie elaborată o legislație care să supună construcțiile noi unor anumite restricții privind volumul (înălțimea, coeficient de utilizare a terenului) și care să favorizeze o integrare armonioasă.

Reglementările urbanistice trebuie să descurajeze concentrarea și, în schimb, să promoveze reabilitarea în locul demolării și reconstrucției.

Este necesară conceperea unor metode care să permită evaluarea supracosturilor datorate exigențelor programelor de conservare. Ar fi necesar să existe, în măsura posibilităților, mijloace financiare suficiente pentru a ajuta proprietarii care trebuie să realizeze lucrări de restaurare să suporte cheltuielile complementare. În cazul în care acest ajutor este acordat, trebuie evident controlat ca beneficiul să nu fie redus de impozite.

Este necesară aplicarea aceluiași principiu pentru reabilitarea ansamblurilor degradate de interes istoric sau arhitectural; acest fapt permite restabilirea echilibrului social.

Avantajele financiare și fiscale acordate în prezent pentru construcțiile noi trebuie acordate în aceeași măsură pentru întreținerea și conservarea clădirilor vechi (eventual deducând supracostul suportat).

Autoritățile publice trebuie să creeze sau să încurajeze constituirea de fonduri mobile furnizând colectivităților locale și asociațiilor cu scop nelucrativ lichiditățile necesare. Aceasta privește îndeosebi zonele în care finanțarea unui program, pe termen scurt sau lung, poate fi asigurată în mod autonom pe baza plusvalorii datorate puternicii cereri de proprietate stimulată prin astfel de măsuri atractive.

Totodată este indispensabilă încurajarea tuturor surselor de finanțare privată, în special de proveniență industrială. Într-adevăr, numeroase inițiative private au demonstrat rolul pozitiv pe care acestea îl pot avea în asociere cu autoritățile publice, atât la nivel național cât și local.

6. *Conservarea integrată necesită promovarea metodelor, tehnicilor și competențelor profesionale specifice restaurării și reabilitării.*

Metodele și tehnicile de restaurare și reabilitare a clădirilor și ansamblurilor istorice trebuie mai bine valorificate, în diverse moduri.

http://patrimoniu.gov.ro

Tehnicile specializate puse la punct cu ocazia restaurării ansamblurilor istorice importante trebuie acum să fie folosite pentru o gamă largă de clădiri și ansambluri ce prezintă interes artistic redus.

Este necesar a urmări ca materialele de construcție tradiționale să fie în continuare aplicate.

Întreținerea permanentă a patrimoniului arhitectural permite, pe termen lung, evitarea unor costisitoare operațiuni de reabilitare.

Orice program de reabilitare trebuie studiat în detaliu înaintea executării: este necesară strângerea unei documentații complete privind materialele și tehnicile și, împreună cu aceasta, efectuarea unei analize a costurilor. Această documentație trebuie adunată în centre adecvate.

Materialele și tehnicile trebuie utilizate numai cu acordul prealabil al instituțiilor științifice neutre.

Este necesară realizarea de cercetări pentru elaborarea unui catalog de metode și tehnici și constituirea, în acest scop, de instituții științifice care să colaboreze strâns între ele. Catalogul ar trebui transmis tuturor celor implicați; acest fapt ar facilita reformarea metodelor de restaurare și reabilitare.

Este absolut necesar a dispune de cele mai bune programe pentru formarea de personal calificat. Aceste programe trebuie să fie elastice, pluridisciplinare și să cuprindă un învățământ care să permită dobândirea de experiență practică pe teren. Schimbul internațional de cunoștințe, experiențe și practicanți este un element esențial al formării personalului implicat.

În acest fel ar fi mai simplu de obținut urbaniștii, arhitecții, specialiștii tehnici și meseriașii necesari pentru realizarea programelor de conservare, precum și pentru asigurarea promovării meseriilor tradiționale care intervin în restaurare și care riscă să dispară.

Posibilitățile de calificare, condițiile de lucru, retribuțiile, siguranța lucrului și statului social trebuie să fie suficient de atractive pentru a stimula tinerii să se orienteze către disciplinele din domeniul restaurării și să rămână în acest sector de activitate.

Mai mult, autoritățile responsabile de programele de învățământ la orice nivel trebuie să încerce trezirea interesului tinerilor către diversele meserii de conservare.»

Trad. **RODICA CRIȘAN**

http://patrimoniu.gov.ro

Adoptée par ICOMOS, novembre 1978

Introduction

1. L'ICOMOS a la vocation de favoriser la sauvegarde et d'assurer la conservation et la mise en valeur de la part privilégiée du patrimoine humain que représentent les sites et les monuments. `A ce titre, il se sent directement concerné par les effets, positifs et négatifs, qu'entraîne pour ce patrimoine le remarquable développement des activités touristiques dans le monde.

2. L'ICOMOS est conscient qu'aujourd'hui moins que jamais l'action isorée d'un organisme, si puissant soit-il dans son domaine particulier, ne peut influencer valablement le cours des événements. C'est pourquoi il a cherché à s'associer dans une réflexion commune avec les grandes organisations mondiales et régionales qui à l'un ou l'autre titre, partagent ses préoccupations et qui sont susceptibles de contribuer à la mise en oeuvre d'une action universeile, cohérente et efficace.

3. Les représentants de ces Organismes réunis à Bruxelles – Belgique – les 8 et 9 novembre 1976 pendant le Séminaire International Tourisme et Humanisme Contemporain, ont convenu ce qui suit:

I. Position de principe

1. Le tourisme est un fait social, humain, économique et culturel irréversible.

L'influence qu'il exerce dans le domaine des sites et des monuments en particulier est considérable, et ne pourrait que s'accentuer en raison des conditions connues de développement de cette activité.

2. Considéré dans la perspective du quart de siècle à venir, situé dans le contexte des phénomènes susceptibles d'exercer sur l'environnement de l'Homme en général, sur les sites et les monuments en particulier une influence extrèmement significative. Pour rester supportable, cette influence doit étre soigneusement éudiée, et faire l'objet à tous les niveaux d'une politique concertée et effective. Sans prétendre répondre en tout à ce besoin, la présente approche, limitée au tourisme culturel, se croit constituer un élément positif de la solution globale requise.

3. Le Tourisme culturel est celui qui a pour objet, entre autres objectifs, la découverte des sites et des monuments. Il exerce sur ceux-ci un effet positif considérable dans la mesure où, pour ses propres fins, il concourt à leur maintien en vie et à leur protection. Cette forme de tourisme justifie en effet les efforts que ce maintien et cette protection exigent de la communauté humaine, en raison des bénéfices socio-culturels et économiques qui en découlent pour l'ensemble des populations concernées.

4. Quels que soient cependant ses motivations et les bienfaits qui en dérivent, le tourisme culturel, tel qu'il est actuellement pratiqué, ne saurait être séparé des effets négatifs, spoliateurs ou destructeurs, qu'entraîne l'emploi massif et incontrôlé des sites et monuments qui en font l'objet.

Le respect de ceux-ci, aussi bien que l'élémentaire souci de les maintenir en état de jouer un rôle d'attrait touristique et d'éducation culturelle, implique la définition et l'application de normes acceptables.

En tout état de cause, dans la perspective d'avenir où nous nous situons, c'est le respect du patrimoine mondial, culturel et naturel, qui doit prévaloir sur toute autre considération, si justifiée qu'elle puisse être du point de vue social, politique ou économique.

Un tel respect ne saurait être assuré que par une politique d'implantation d'équipement et d'orientation du mouvement des touristes conçue en tenant compte des seuils d'ocupation et d'utilisation qui ne sauraient être franchis sans péril.

Il faut condamner d'autre part toute implantation d'équipement et de service touristique réalisée en contradiction avec le souci premier du respect dû au patrimoine culturel existant.

II. Base d'action

Sur la base de ce qui précède,

– les organismes représentatifs du Tourisme d'une part, de la protection du patrimoine naturel et monumental d'autre part, profondément convaincus que la protection et la mise en valeur du patrimoine culturel et naturel pour le bénéfice du plus grans nombre ne pourra s'accomplir que dans l'ordre, c'est-à-dire dans l'intégration des valeurs culturelles aux objectifs sociaux et économiques compris dans la planification des ressources des États, des régions et des communautés locales;

– prennent connaissance avec le plus vif intérêt des mesures que chacun d'entre-eux se déclare prêt à adopter, formulées dans les annexes à la présente déclaration.

– font appel à la volonté des États pour assurer la mise en application énergique et rapide de la

http://patrimoniu.gov.ro

Convention internationale pour la protection du patrimoine mondial culturel et naturel adoptée le 16/11/1972 ainsi que de la Recommandation de Nairobi,

– espèrent voir l'Organisation Mondiale du Tourisme dans la plénitude de sa vocation et l'Unesco dans le cadre de la convention préappelée, mettre tout en oeuvre, en collaboration avec les organismes signataires et tous autres qui seront à l'avenir amenés à s'y rallier, pour assurer l'application de la politique qu'ils ont définie, seule susceptible de prémunir l'Humanité contre les effets d'une croissance touristique anarchique conduisant à la négation de ses propres objectifs.

Ils souhaitent que les États, au travers de leurs structures administratives, des organisations d'opérateurs de tourisme et des associations d'usagers, adoptent toutes mesures appropriées de sensibilisation, destinées à faciliter l'information et la formation des personnes, se déplaçant à des fins touristiques à l'intérieur ou vers l'extérieur de leur pays d'origine.

Conscients de l'extrème nécessité où l'on se trouve de modifier l'attitude du public le plus vaste à l'égard des phénomènes découlant du développement massif des besoins touristiques, ils souhaitent que, dès l'Ecole, l'enfance et la jeunesse soit éduquée dans la compréhension et le respect des sites, des monuments et du patrimoine artistique et que tous les organes d'information écrite, parlée et visuelle exposent au public les données du problème, contribuant ainsi à une effective prise de conscience universelle.

Unanimement soucieux de protéger le patrimoine culturel qui est la base même du tourisme international, ils s'engagent à soutenir la lutte entamée sur tous les fronts contre la destruction de ce patrimoine par toutes les sources connues de pollution; et font appel aux architectes et experts scientifiques du monde entier pour que soient mobilisées, au service de la protection des monuments, les ressources les plus élaborées de la technique monderne.

Ils recommandent que les spécialistes qui doivent intervenir dans la conception et la mise en oeuvre de l'utilisation touristique du patrimoine culturel et naturel reçoivent une formation adaptée à la nature et à l'interdisciplinarité du problème, et soient associés dès l'origine à la programmation et à l'exécution des plans de développement et d'équipement touristique.

Ils affirment solenellement que leur action a pour objet le respect et la protection de l'authenticité et de la diversité des valeurs culturelles tant des régions et pays en voie de développement que des pays industrialisés, le sort du patrimoine culturel de l'Humanité étant, dans la perspective du développement touristique, de la plus profonde unité.

Signataires:

Académie Internationale du Tourisme (ACIT), **M. Francis Palmero**, Président

Alliance Internationale du Tourisme (AIT), **M. Kabes**, Secrétaire Général

Association Internationale d'Experts Scientifiques du Tourisme (AIEST), **Professeur Kaspar**, Président

Association Internationale de l'Hôtellerie (AIH), **M. René Pechère**, Président.

Bureau International du Tourisme Social (BITS), **Mme Troisgros**, Présidente

Europa Nostra (EN), **M. Richard Hare**, Directeur

European Travel Commission (ETC), **M. Arthur Haulot**, Vice-Président

Fédération Internationale des Auberges de Jeunesses (FIAJ), **M. Piet Kimzece**, Président

Fédération Internationale de l'Automobile (FIA), **M. J.J. Freville**, Secretaire Général

Fédération Internationale des Journalistes et Écrivains de Tourisme (FUET), **M. Jean-Paul Delfeld**, Président

Fédération Universelle des Associations d'Agences de Voyage (FUAAV), **M. Juliano Magnoni**, Président Honoraire

Fondation Van Clé/Van Clé-Stichting (FVC/VCS), **M. R.H. Lecoutre**, Administrateur-Délégué

Conseil International des Monuments et des Sites (ICOMOS), **M. Raymond Lemaire**, Président

Institution Internationale des Châteaux Historiques (IICH), **M. Anton de Zwaan**. Secrétaire Général

Organisation Mondiale de Tourisme (OMT), **M. Robert Lonati**, Secrétaire Général

Union Internationale des Architectes (UIA), **M. Victor-Gaston Martiny**, Délégué

Union Internationale pour la Conservation de la nature et de ses Ressources (UICN), **M. Duncan Poore**, Directeur Général intérimaire.

http://patrimoniu.gov.ro

Adoptee par ICOMOS en décembre 1982.

PRÉAMBULE

Réuni à Florence le 21 mai 1981, Le Comité international des Jardins historiques ICOMOS-IFLA a décidé d'élaborer une charte relativeà la sauvegarde des jardins historiques qui portera le nom de cette ville. Cette charte a été rédigée par le Comité et enregistrée le 15 décembre 1982 par l'ICOMOS en vue de compléter la Charte de Venise dans ce domaine particulier.

DÉFINITIONS ET OBJECTIFS

Article 1

„Un jardin historique est une composition architecturale et végétale qui, du point de vue de l'histoire ou de l'art, présente un intérêt public". Comme tel, il est considéré comme un **monument**.

Article 2

„Le jardin est une composition d'architecture dont le matériau est principalement végétal donc vivant, et comme tel périssable et renouvelable".

Son aspect résulte ainsi d'un perpétuel équilibre entre le mouvement cyclique des saisons, du développement et du dépérissement de la nature, et la volonte d'art et d'artifice qui tendà en pérenniser l'état.

Article 3

En tant que monument le jardin historique doitêtre sauvegardé selon l'esprit de la Charte de Venise. Toutefois, en tant que **monument vivant**, sa sauvegarde relève de règles spécifiques qui font l'objet de la présente Charte.

Article 4

Relèvent de la composition architecturale du jardin historique:

- son plan et les différents profils de son terrain,
- ses masses végétales: leurs essences, leurs volumes, leur jeu de couleurs, leurs espacements, leurs hauteurs respectives,
- ses éléments construits ou décoratifs,
- les eaux mouvantes ou dormantes, reflet du ciel.

Article 5

Expression des rapports étroits entre la civilisation et la nature, lieu de délectation, propre à la méditation ou à la rêverie, le jardin prend ainsi le sens cosmique d'une image idéalisée du monde, un „paradis" au sens étymologique du terme, mais qui porte témoignage d'une culture, d'un style, d'une époque, éventuellement de l'originalité d'un créateur.

Article 6

La dénomination de jardin historique s'applique aussi bien à des jardins modestes qu'aux pares ordonnancés ou paysagers.

Article 7

Qu'il soit lié ou nonà un édifice, dont il est alors le complément inséparable, le jardin historique ne peut être séparé de son propre environnement urbain ou rural, artificiel ou naturel.

Article 8

Un site historique est un paysage défini, évocateur d'un fait mémorable: lieu d'un événement historique majeur, origine d'un mythe illustre ou d'un combat épique, sujet d'un tableau célèbre etc.

Article 9

La sauvegarde des jardins historiques exige qu'ils soient identifiés et inventariés. Elle impose les interventions différenciées que sont l'entretien, la conservation, la restauration. On peut en recommander éventuellement la restitution. **L'authenticité** d'un jardin historique concerne tout aussi bien le dessin et le volume de ses parties que son décor ou le choix des végétaux ou des minéraux qui le constituent.

ENTRETIEN, CONSERVATION, RESTAURATION, RESTITUTION

Article 10

Toute opération d'entretien, de conservation, de restauration ou de restitution d'un jardin historique ou d'une de ses parties doit prendre en compte simultanément tous ses éléments. En séparer les traitements altérerait le lien qui les réunit.

ENTRETIEN ET CONSERVATION

Article 11

L'entretien des jardins historiques est une opération primordiale et nécessairement continue. Le matériau principal étant le végétal, c'est par des

remplacements ponctuels et, à long terme, par des renouvellements cycliques (coupe à blanc et replantation de sujets déjà formés) que l'oeuvre sera maintenue en état.

Article 12

Le choix des espèces d'arbres, d'arbustes, de plantes, de fleurs à remplacer périodiquement doit s'effectuer en tenant compte des usages établis et reconnus pour les différentes zones botaniques et culturelles, dans une volonté de maintien et de recherche des espèces d'origine.

Article 13

Les éléments d'architecture, de sculpture, de décoration fixes ou mobiles qui font partie intégrante du jardin historique ne doivent être enlevés ou déplacés que dans la mesure où leur conservation ou leur restauration l'exige. Le remplacement ou la restauration d'éléments en danger doit se faire selon les principes de la Charte de Venise, et la date de toute substitution sera indiquée.

Article 14

Le jardin historique doit être conservé dans un environnement approprié. Toute modification du milieu physique mettant en danger l'équilibre écologique doit être proscrite. Ces mesures concernent l'ensemble des infrastructures qu'elles soient internes ou externes (canalisations, systèmes d'irrigation, routes, parkings, clôtures, dispositifs de gardiennage, d'exploitation etc.).

RESTAURATION ET RESTITUTION

Article 15

Toute restauration et à plus forte raison toute restitution d'un jardin historique ne sera entreprise qu'après une étude approfondie allant de la fouille à la collecte de tous les documents concernant le jardin concerné. En principe, elle ne saurait privilégier une époque aux dépens d'une autre sauf si la dégradation ou le dépérissement de certaines parties peuvent exceptionnellement être l'occasion d'une restitution fondée sur des vestiges ou une documentation irrécusable. Pourront être plus particulièrement l'objet d'une restitution éventuelle les parties du jardin les plus proches d'un édifice afin de faire ressortir leur cohérence.

Article 16

L'intervention de restauration doit respecter l'évolution du jardin concerné. En principe, elle ne saurait privilégier une époque aux dépens d'une autre sauf si la dégradation ou le dépérissement de certaines parties peuvent exceptionnellement être l'occasion d'une restitution fondée sur des vestiges ou une documentation irrécusable. Pourront être plus particulièrement l'objet d'une restitution éventuelle les parties du jardin les plus proches d'un édifice afin de faire ressortir leur cohérence.

Article 17

Lorsqu'un jardin a totalment disparu ou qu'on ne possède que des élément conjecturaux de ses états successifs, on ne saurait alors entreprendre une restitution relevant de la notion de jardin historique.

L'ouvrage qui s'inspirerait dans ce cas de formes traditionelles sur l'emplacement d'un ancien jardin, ou à où aucun jardin n'aurait préalablement existé, relèverait alors des notions d'**évocation** ou de **création**, excluant toute qualification de jardin historique.

UTILISATION

Article 18

Si tout jardin historique est destiné être vu et parcouru, il reste que son accès doit être modéré en fonction de son étendue et de sa fragilité de manière à préserver sa substance et son message culturel.

Article 19

Par nature et par vocation, le jardin historique est un lieu paisible favorisant le contact, le silence et l'écoute de la nature. Cette approche quotidienne doit contraster avec l'usage exceptionnel du jardin historique comme lieu de fête.

Il convient de définir alors les conditions de visite des jardins historiques de telle sorte que la fête, accueillie exceptionnellement, puisse elle-même magnifier le spectacle du jardin et non le dénaturer ou le dégrader.

Article 20

Si, dans la vie quotidienne, les jardins peuvent s'accommoder de la pratique de jeux paisibles, il convient par contre de créer, parallèlement aux jardins historiques, des terrains appropriés aux jeux vifs et violents et aux sports, de telle sorte qu'il soit répondu à cette demande sociale sans qu'elle nuise à la conservation des jardins et des sites historiques.

Article 21

La pratique de l'entretien ou de la conservation, dont le temps est imposé par la saison, ou les courtes opérations qui concourent à en restituer l'authenticité doivent toujours avoir la priorité sur les servitudes de l'utilisation. L'organisation de toute visite d'un jardin historique doit être soumise à des règles de convenance propres à en maintenir l'esprit.

http://patrimoniu.gov.ro

Article 22

Lorsqu'un jardin est clos de murs, on ne saurait l'en priver sans considérer toutes les conséquences préjudiciables à la modification de son ambiance et à sa sauvegarde qui pourraient en résulter.

PROTECTION LÉGALE ET ADMINISTRATIVE

Article 23

Il appartient aux autorités responsables de prendre, sur avis des experts compétents, les dispositions légales et administratives propres à identifier, inventorier et protéger les jardins historiques. Leur sauvegarde doit être intégrée aux plans d'occupation des sols, et dans les documents de planification et d'aménagement du territoire. Il appartient également aux autorités responsables de prendre, sur avis des experts compétents, les dispositions financières propres à favoriser l'entretien, la conservation, la restauration, éventuellement la restitution des jardins historiques.

Article 24

Le jardin historique est un des éléments du patrimoine dont la survie, en raison de sa nature, exige le plus de soins continus par des personnes qualiffiées. Il convient donc qu'une pédagogie appropriée assure la formation de ces personnes, qu'il s'agisse des historiens, des architectes, des paysagistes, des jardiniers, des botanistes.

On devra ausi veiller à assurer la production régulière des végétaux devant entrer dans la composition des jardins historiques.

Article 25

L'intérêt pour les jardins historiques devra être stimulé par toutes les actions propres à valoriser ce patrimoine et à le faire mieux connaître et apprécier: promotion de la recherche scientifique, échange international et diffusion de l'information, publication et vulgarisation, incitation à l'ouverture contrôlée des jardins au public, sensibilisation au respect de la nature et du patrimoine historique par les mass-média. Les plus éminents des jardins historiques seront proposés pour figurer sur la Lise du patrimoine mondial.

NOTA BENE

Telles sont les recommandations appropriées à l'ensemble des jardins historiques du monde.

Cette Charte sera ultérieurement susceptible de compléments spécifiques aux divers types de jardins liés à la description succinte de leur typologie.

CONVENȚIA DE LA GRANADA PENTRU SALVGARDAREA PATRIMONIULUI ARHITECTURAL EUROPEAN, CONSILIUL EUROPEI, 1985.

În urma Rezoluției 28 din 1976 a Consiliului de Miniștri – în care se recomanda guvernelor statelor membre să adapteze exigențelor „conservării integrate" sistemele legislative proprii – Consiliul Europei a formulat în 1982 Rezoluția 127 a „Conferinței autorităților locale și regionale din Europa" ca urmare a „celei de-a patra întruniri europene a orașelor istorice" organizată la Freiburg în octombrie 1981. În acest context, Comitetul de Miniștri a însărcinat Comitetul director pentru politici urbane și patrimoniu arhitectural (CDUP) să formuleze un punct de vedere privind posibilitățile și oportunitatea elaborării unei Convenții europene pentru salvgardarea respectivelor bunuri. Acesta s-a declarat favorabil propunerii și a înființat un Comitet restrâns de experți cu misiunea expresă de a redacta un proiect de convenție europeană pentru salvgardarea patrimoniului arhitectural, în perioada decembrie 1983 – noiembrie 1984.

«Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale prezentei Convenții:

– considerând că scopul Consiliului Europei este să realizeze o uniune mai strânsă între membrii săi, cu scopul salvgardării și promovării acelor idealuri și principii ce constituie patrimoniul lor comun;
– admițând faptul că patrimoniul arhitectural constituie o expresie de neînlocuit a bogăției și diversității patrimoniului cultural al Europei, o mărturie inestimabilă a trecutului nostru și un bun comun al tuturor europenilor;
– având în vedere Carta europeană a patrimoniului arhitectural adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 26.09.1975 și Rezoluția (76) 28 adoptată la 14.04.1976 cu referire la adoptarea sistemelor legislative și a reglementărilor naționale la exigențele conservării integrate a patrimoniului arhitectural;
– având în vedere Recomandarea 880 (1979) a Adunării parlamentare a Consiliului Europei cu privire la conservarea patrimoniului arhitectural;
– ținând cont de Recomandarea nr. R (80) 16 a Comitetului de Miniștri ai statelor membre privind formarea specializată de arhitecți, urbaniști, ingineri constructori și peisagiști, ca și de Recomandarea nr. R (81) 13 a Comitetului de Miniștri adoptată la 1.07.1981 privind acțiunile ce trebuie întreprinse în favoarea unor meserii ce riscă să dispară în cadrul activităților meșteșugărești;
– amintind că este importantă transmiterea unui sistem de referințe culturale către generațiile viitoare, ameliorarea cadrului de viață urban și rural, și totodată favorizarea dezvoltării economice, sociale și culturale a țărilor și regiunilor;
– afirmând că este importantă punerea de acord în privința orientărilor fundamentale ale unei politici comune care să garanteze salvgardarea și punerea în valoare a patrimoniului arhitectural,

convin asupra celor ce urmează:

Definiția patrimoniului arhitectural

Art. 1

În sensul prezentei Convenții, expresia „patrimoniu arhitectural" este considerată ca având în vedere următoarele bunuri imobiliare:

1) monumentele: toate realizările cu relevanță deosebită datorită interesului lor istoric, arheologic, artistic, științific, social sau tehnic, inclusiv instalațiile sau elementele decorative ce fac parte integrată din aceste realizări;

2) ansamblurile arhitecturale: grupuri omogene de construcții urbane sau rurale relevante pentru interesul lor istoric, arheologic, artistic, științific, social sau tehnic și suficient de coerente pentru a face obiectul unei delimitări topografice;

3) siturile: opere comune ale omului și naturii, parțial construite și constituind spații suficient de caracteristice și omogene pentru a face obiectul unei delimitări topografice, semnificative pentru interesul lor istoric, arheologic, artistic, științific, social sau tehnic.

Identificarea bunurilor de protejat

Art. 2

Cu scopul identificării precise a monumentelor, ansamblurilor și siturilor susceptibile de a fi protejate, fiecare țară se angajează să continue inventarierea și, în cazul unor amenințări grave la adresa bunurilor respective, să întocmească în cel mai scurt timp o documentație adecvată.

Proceduri legale de protecție

Art. 3

Fiecare parte se angajează:

1) să pună în aplicare un regim legal de protecție a patrimoniului arhitectural;

http://patrimoniu.gov.ro

2) să asigure, în cadrul acestui regim și prin mijloace proprii fiecărui stat sau regiuni, protecția monumentelor, ansamblurilor arhitecturale și siturilor.

Art.4

Fiecare parte se angajează:

1) să aplice, în virtutea protecției juridice a bunurilor considerate, proceduri de verificare și autorizare adecvate;

2) să evite ca bunurile protejate să fie desfigurate, ruinate sau demolate. În acest sens, fiecare parte se angajează să introducă – dacă nu există deja – în legislația sa dispoziții care prevăd:

a) supunerea aprobării unei autorități competente a proiectelor de demolare sau modificare a monumentelor protejate sau făcând obiectul unei proceduri de protejare, ca și a tuturor proiectelor ce se referă la contextul acestora;

b) supunerea aprobării unei autorități competente a proiectelor ce privesc, în totalitate sau în parte, un ansamblu arhitectural sau un sit, și care comportă lucrări de:
- demolare de clădiri
- construcție de clădiri noi
- modificări importante ce privesc caracterul ansamblului arhitectural sau sitului;

c) posibilitatea ca autoritățile publice să împiedice proprietarul unui bun protejat să efectueze lucrări sau să se substituie acestuia în cazul în care nu-și îndeplinește obligațiile;

d) posibilitatea exproprierii unui bun protejat.

Art. 5

Fiecare parte se angajează să împiedice deplasarea, integrală sau parțială, a unui monument, cu excepția cazului în care salvgardarea materială a respectivului monument o cere imperativ. În acest caz, autoritatea competentă va lua toate măsurile de siguranță necesare pentru demontarea, transformarea și remontarea acestuia într-un amplasament adecvat.

Măsuri complementare

Art. 6

Fiecare parte se angajează:

1) să prevadă, funcție de competențele naționale, regionale și locale și în limitele finanțelor disponibile, o contribuție financiară a autorităților publice la lucrările de întreținere și restaurare a patrimoniului arhitectural situat în teritoriul acestora;

2) să recurgă, dacă este cazul, la măsuri fiscale capabile să stimuleze conservarea acestui patrimoniu;

3) să încurajeze inițiativele private în domeniul întreținerii și restaurării acestui patrimoniu.

Art. 7

În vecinătatea monumentelor, în interiorul ansamblurilor arhitecturale și siturilor, fiecare parte se angajează să ia măsuri tinzând către ameliorarea calității mediului.

Art. 8

Cu scopul limitării riscurilor de degradare fizică a patrimoniului arhitectural, fiecare parte se angajează:

1) să susțină cercetarea științifică cu scopul identificării și analizării efectelor nocive ale poluării și cu scopul definirii mijloacelor de a-i reduce sau elimina efectele;

2) să ia în considerare problemele specifice conservării patrimoniului arhitectural în cadrul politicii de luptă împotriva poluării.

Sancțiuni

Art. 9

Fiecare parte se angajează ca, în contextul autorității de care dispune, să acționeze astfel încât încălcările legislației de protecție a patrimoniului arhitectural să facă obiectul unor măsuri adecvate și suficiente din partea instituțiilor competente. Aceste măsuri pot cuprinde, după caz, obligația autorilor de a demola o clădire nou construită neregulamentar sau de a readuce bunul protejat la starea precedentă daunei.

Politici de conservare

Art. 10

Fiecare parte se angajează să adopte politici de conservare integrată, care:

1) să situeze protecția patrimoniului arhitectural între obiectivele esențiale ale planificării teritoriale și urbanismului și să asigure urmărirea acestui imperativ în diversele faze ale elaborării planurilor de amenajare a teritoriului și ale autorizării lucrărilor;

2) să promoveze programe de restaurare și de întreținere a patrimoniului arhitectural;

3) să facă din conservarea, revitalizarea și punerea în valoare a patrimoniului arhitectural, un element superior al politicilor în domeniul culturii, mediului și amenajării teritoriului;

4) să favorizeze, pe cât posibil, în cadrul procesului de planificare teritorială și urbanism, conservarea și utilizarea clădirilor a căror importanță nu justifică o protecție în sensul art. 3, part. 1 al prezentei Convenții, dar care prezintă o valoare ambientală din punct de vedere al mediului urban sau rural, sau al cadrului de viață;

5) să favorizeze aplicarea și dezvoltarea tehnicilor și materialelor tradiționale, indispensabile pentru viitorul patrimoniului.

http://patrimoniu.gov.ro

Art. 11

Fiecare parte se angajează să favorizeze, în condiţiile respectării caracterului arhitectural şi istoric al patrimoniului:

- utilizarea bunurilor protejate ţinând cont de necesităţile vieţii contemporane;
- adaptarea clădirilor vechi la noi utilizări, atunci când aceasta rezultă convenabilă.

Art. 12

Admiţând că este de dorit facilitatea vizitării de către public a bunurilor protejate, fiecare parte se angajează să procedeze astfel încât consecinţele acestei deschideri către public, şi îndeosebi organizarea acceselor, să nu aducă daune caracterului arhitectural şi istoric al respectivelor bunuri şi contextului lor.

Art. 13

În scopul facilitării aplicării acestor politici, fiecare parte se angajează să dezvolte, în contextul organizării sale politice şi administrative, colaborarea eficientă, la diversele eşaloane, între serviciile responsabile de conservare, acţiune culturală, mediu şi amenajarea teritoriului.

Participare şi asociaţi

Art. 14

Cu scopul secondării acţiunii autorităţilor publice în direcţia cunoaşterii, protejării, restaurării, întreţinerii, gestionării şi revitalizării patrimoniului arhitectural, fiecare parte se angajează:

1) să creeze, la diverse nivele ale procesului decizional, structuri de informare, consultare şi colaborare între stat, colectivităţile locale, instituţiile şi asociaţiile culturale şi public;

2) să favorizeze dezvoltarea mecenatului şi a asociaţiilor fără scop lucrativ ce activează în domeniu.

Informare şi formare

Art. 15

Fiecare parte se angajează:

1) să conştientizeze importanţa conservării patrimoniului arhitectural la nivelul opiniei publice, atât ca element de identitate culturală, cât şi ca sursă de inspiraţie şi creativitate pentru generaţiile prezente şi viitoare;

2) să promoveze în acest scop politici de informare şi sensibilizare în special cu ajutorul tehnicilor moderne de difuzare şi animare, având în particular ca obiectiv:

a) trezirea sau dezvoltarea sensibilităţii publicului, încă de la vârsta şcolară, pentru protecţia patrimoniului, calitatea mediului construit şi expresia arhitecturală;

b) evidenţierea caracterului unitar al patrimoniului şi a legăturilor existente între arhitectură, arte, tradiţiile populare şi modurile de viaţă, la nivel european, naţional sau regional.

Art. 16

Fiecare parte se angajează să favorizeze formarea specializată a diverselor profesiuni şi meserii care intervin în conservarea patrimoniului arhitectural.

Coordonarea europeană a politicilor de conservare

Art. 17

Părţile se angajează să schimbe reciproc informaţii privind politicile lor de conservare în ceea ce priveşte:

1) metodele necesar a fi definite în materie de inventariere, protejare şi conservare a bunurilor, ţinând cont de evoluţia istorică şi creşterea progresivă a patrimoniului arhitectural;

2) modul optim de conciliere a imperativului protejării patrimoniului arhitectural cu necesităţile actuale ale vieţi economice, sociale şi culturale;

3) posibilităţile oferite de noile tehnologii, privind în general identificarea şi înregistrarea, acţiunea împotriva degradării materialelor, cercetarea ştiinţifică, lucrările de restaurare şi modul de gestionare şi revitalizare a patrimoniului arhitectural;

4) modul de promovare a creaţiei de arhitectură care asigură contribuţia epocii noastre la patrimoniul Europei.

Art. 18

Părţile se angajează să-şi acorde reciproc, ori de câte ori este cazul, asistenţă tehnică, constând în schimb de experienţă şi experţi în materie de conservare a patrimoniului arhitectural.

Art. 19

Părţile se angajează să favorizeze, în cadrul legislaţiilor naţionale de profil sau în cadrul acordurilor internaţionale prin care sunt legate, schimburile de specialişti în conservarea patrimoniului arhitectural, inclusiv cele necesare în domeniul formării permanente.

Art. 20

În sensul prezentei Convenţii, un comitete de experţi instituit de Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei în virtutea art. 17 al Statutului Consiliului Europei, este însărcinat să urmărească aplicarea Convenţiei şi în particular:

1) să prezinte periodic Comitetului de Miniştri al Consiliului un raport privind situaţia politicilor de conservare a patrimoniului arhitectural în statele participante la Convenţie, privind aplicarea principiilor enunţate de aceasta şi activităţile proprii;

http://patrimoniu.gov.ro

2) să propună Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei orice măsură vizând punerea în aplicare a dispoziţiilor Convenţiei, inclusiv în domeniul activităţilor multilaterale şi în materie de revizuire sau amendare a Convenţiei, precum şi privind informarea publicului asupra obiectivelor Convenţiei;

3) să facă recomandări Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei privind invitarea unor state care nu sunt membre ale Consiliului Europei să adere la Convenţie.

Art. 21

Dispoziţiile prezentei Convenţii nu afectează aplicarea dispoziţiilor specifice mai favorabile protecţiei bunurilor idicate la art. 1, conţinute în:

– Convenţia privind protejarea patrimoniului mondial, cultural şi natural, din 16 noiembrie 1972;
– Convenţia europeană pentru protejarea patrimoniului arheologic, din 6 mai 1969».

Notă: Nu sunt prezentate aici „Clauzele finale" (art. 22–27), care cuprind chestiuni cu caracter procedural privind:
– modalităţile de aderare a statelor membre ale Consiliului Europei, precum şi a celor care nu sunt membre;
– obligaţia asumată de Secretariatul general al Consiliului Europei de a face unele comunicări statelor semnatare[1].

Traducere **Rodica CRIŞAN**

[1] Textul Convenţiei a fost publicat în limba franceză în Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice, anul III, nr. 4/1992.

CARTA
PENTRU CONSERVAREA ORAȘELOR ȘI ZONELOR ISTORICE
Carta de la Toledo – ICOMOS – 1986

PREAMBUL ȘI DEFINIȚII

1. Toate comunitățile urbane, fie dezvoltate constant în decursul timpului sau create deliberat, sunt expresii ale diversității societăților în decursul timpului.

2. Acest caracter privește zone istorice urbane, mari sau mici, include orașe, centre istorice sau cartiere împreună cu ambientul lor natural sau artificial. În afara rolului lor de documente istorice, aceste areale materializează valorile culturilor urbane tradiționale. Astăzi multe asemenea areale sunt periclitate, degradate fizic, deteriorate sau chiar distruse de către impactul dezvoltării urbane ulterior industrializării societății.

3. În fața acestei situații dramatice, care deseori conduce la pierderi ireversibile din punct de vedere cultural, social și economic, Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor (ICOMOS) consideră că este necesar să întocmească o cartă pentru orașe și zone istorice care să completeze „Carta Internațională pentru Conservarea și Restaurarea Monumentelor și Siturilor", cunoscută uzual drept „Carta de la Veneția". Acest nou text definește principiile, obiectivele și metodele necesare conservării orașelor și zonelor istorice. Ea caută de asemenea să promoveze armonia dintre viața privată și cea comunitară în asemenea zone și să încurajeze prezervarea bunurilor culturale, oricât de modeste ca mărime, care constituie memoria umanității.

4. Așa cum este cuprins în „Recomandări Referitoare la Salvgardarea și Rolul Contemporan al Zonelor Istorice" – UNESCO (Varșovia–Nairobi, 1976), și în alte instrumente internaționale, „conservarea orașelor și zonelor istorice" este înțeleasă cuprinzând acei pași necesari pentru protecția, conservarea și restaurarea unor asemenea orașe și zone precum și pentru dezvoltarea și adaptarea lor armonioasă la viața contemporană.

PRINCIPII ȘI OBIECTIVE

1. Pentru a fi eficientă, conservarea orașelor și zonelor istorice trebuie inclusă în planificarea dezvoltării urbane și regionale la toate nivelurile.

2. Calitățile ce trebuie protejate includ caracterul istoric al orașului sau cartierului precum și acele elemente materiale și spirituale care sunt expresia acestui caracter, și în mod special:

a) textura urbană definită prin parcele și străzi;

b) relația dintre clădiri și spațiul liber sau verde;

c) aspectul formal, interior și exterior, al clădirilor, definit prin scară, mărime, stil, construcție, materiale, culoare și decorații;

d) relația dintre oraș sau cartier și zona înconjurătoare, atât naturală cât și artificială;

e) diversele funcțiuni ale orașului sau cartierului ce au apărut în decursul timpului. Orice periclitare a acestor calități compromite autenticitatea orașului sau cartierului istoric.

3. Participarea, implicarea rezidenților este esențială pentru succesul programelor de conservare și trebuie încurajată. Conservarea orașelor și zonelor istorice privește în primul rând pe locuitorii acestora.

4. Conservarea în orașe sau cartiere istorice cere prudență, un demers sistematic și disciplină. Rigiditatea trebuie evitată de vreme ce cazurile individuale prezintă probleme specifice.

METODE ȘI INSTRUMENTE

5. Planificarea conservării orașelor și cartierelor istorice trebuie precedată de studii multidisciplinare. Planurile de conservare trebuie să se adreseze tuturor factorilor relevanți, inclusiv arheologici, istorici, arhitecturali, tehnici, sociologici și economici.

Principalele obiective ale conservării, precum și mijloacele legislative, administrative și financiare necesare pentru atingerea lor trebuie să fie clar exprimate.

Planul de conservare trebuie să urmărească asigurarea unei relații armonioase între zonele istorice și orașul ca un întreg.

Planul de conservare trebuie să determine ce construcții trebuie păstrate, care trebuie păstrate în anumite circumstanțe și care, în anumite circumstanțe, pot fi completate. Înainte de orice intervenție, condițiile existente în zonă trebuie documentate complet.

Planul de conservare trebuie sprijinit de rezidenții cartierului istoric.

6. Până când un plan de conservare este realizat, orice activitate de conservare necesară este de realizat, în respectul principiilor și obiectivelor prezentei Carte și a Cartei de la Veneția.

7. Întreținerea permanentă este crucială pentru conservarea eficientă a orașelor și zonelor istorice.

http://patrimoniu.gov.ro

8. Noile funcţiuni şi activităţi trebuie să fie compatibile cu caracterul oraşului sau zonei istorice. Adaptarea acestora la viaţa contemporană solicită o atenţie deosebită în instalarea sau îmbunătăţirea echipamentului public urban.

9. Îmbunătăţirea locuirii trebuie să fie una din sarcinile de bază ale conservării.

10. Atunci când este necesar a se construi noi clădiri sau să se adapteze cele existente, trebuie respectată dispunerea spaţială existentă, în mod special în termeni de scară şi mărime de parcelă. Introducerea de elemente contemporane în armonie cu ambientul nu trebuie descurajată de vreme ce asemenea trăsături pot contribui la îmbogăţirea unei zone.

11. Cunoaşterea istoriei unui oraş sau zone istorice trebuie extinsă prin investigaţii arheologice şi prezentare corespunzătoare a descoperirilor arheologice.

12. Traficul din interiorul oraşelor sau zonelor istorice trebuie controlat şi spaţiile de parcare astfel proiectate încât să nu aducă atingere texturii sau ambientului istoric.

13. Atunci când planificarea urbană sau regională prevede construirea unor autostrăzi, acestea nu trebuie să penetreze zona sau oraşul istoric, dar trebuie să permită facilitarea accesului la acestea.

14. Oraşele istorice trebuie protejate împotriva dezastrelor naturale sau riscurilor precum poluarea sau vibraţiile în scopul prezervării patrimoniului şi pentru securitatea şi bunăstarea rezidenţilor. Indiferent de natura dezastrului afectând un oraş sau o zonă istorică, măsurile de prevenire şi de reparare trebuie să fie adaptate specificului caracterului bunurilor în cauză.

15. În scopul încurajării participării şi implicării lor, un program general de informare a rezidenţilor trebuie realizat, începând cu copii de vârstă şcolară.

Acţiunea asociaţiilor pentru protecţia patrimoniului trebuie de asemenea încurajată şi trebuie adoptate măsuri financiare în favoarea conservării şi restaurării.

16. Pregătirea specializată trebuie realizată pentru toate acele profesii implicate în conservare.

Traducere lector arh. **SERGIU NISTOR**

http://patrimoniu.gov.ro

CARTA DE LA WASHINGTON PENTRU SALVGARDAREA ORAȘELOR ISTORICE, ICOMOS, 1987

Adunarea generală a ICOMOS, reunită la Washington în octombrie 1987, a ratificat Carta susnumită. Acest document, ce cuprinde o serie de principii și obiective formulate pe baza unei concepții internaționale actualizate asupra conservării și restaurării, propune aplicarea respectivelor principii la relațiile socio-economice și culturale ale fiecărei țări în parte, cu colaborarea specialiștilor tehnici ce activează în orașele istorice și a organismelor guvernamentale și locale responsabile de amenajarea teritoriului.

«Preambul și definiții»

Toate orașele lumii, atât cele rezultate dintr-o dezvoltare mai mult sau mai puțin spontană, cât și cele proiectate, sunt expresiile materiale ale diversității societății de-a lungul istoriei și toate sunt, din acest motiv, istorice.

Mai precis, prezenta Cartă se referă la orașele, mari sau mici, și centrele sau cartierele istorice, cu mediul lor natural sau construit, care exprimă, dincolo de calitatea lor de document istoric, valori particulare de civilizație urbană tradițională. În prezent acestea sunt amenințate de degradare, destructurare sau, mai bine spus, distrugere, sub efectul unui mod de urbanizare născut în epoca industrială și care privește astăzi, pe plan universal, toate societățile.

În fața acestei situații, deseori dramatică, ce provoacă pierderi ireparabile cu caracter cultural, social și economic, Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor (ICOMOS) a considerat necesară redactarea unei „Carte internaționale pentru salvgardarea orașelor istorice".

Acest nou text, ce completează „Carta internațională a conservării și restaurării monumentelor și siturilor" (Veneția 1964), definește principiile și obiectivele, metodele și instrumentele apte să protejeze calitatea orașelor istorice, să favorizeze armonia vieții individuale și sociale și să perpetueze ansamblul bunurilor chiar modeste ce constituie memoria umanității.

Ca și în textul Recomandării UNESCO privind „salvgardarea ansamblurilor istorice sau tradiționale și a rolului lor în viața contemporană" (Varșovia–Nairobi, 1976), ca și în alte instrumente internaționale, se înțelege aici prin „salvgardarea orașelor istorice" ansamblul măsurilor necesare atât pentru protecția, conservarea și restaurarea acestora, cât și pentru dezvoltarea lor coerentă și adaptarea lor armonioasă la viața contemporană.

Principii obiective

1) Pentru a fi eficientă, salvgardarea orașelor și cartierelor istorice trebuie să facă parte integrantă dintr-o politică coerentă de dezvoltare economică și socială, și să fie luată în considerare în planurile de amenajare a teritoriului și urbanism, la toate nivelurile.

2) Valorile ce trebuie prezervate sunt caracterul istoric al orașului și ansamblul elementelor materiale și spirituale care îi definesc imaginea, în particular:

a) forma urbană definită de trama stradală și de subdivizarea ariilor urbane;
b) relațiile între diversele spații urbane: spații construite, spații libere, spații verzi;
c) forma și aspectul clădirilor (interior și exterior), așa cum sunt definite de structura, volumul, stilul, scara, materialele, culoarea și decorația lor;
d) relațiile orașului cu contextul său natural sau creat de om;
e) diversele vocații dobândite de oraș în cursul istoriei sale;

Orice atentat la aceste valori este de natură să compromită autenticitatea orașului istoric.

3) Participarea și implicarea locuitorilor orașului sunt indispensabile pentru succesul acțiunilor de salvgardare. Ca atare, trebuie căutate în orice împrejurare și stimulate prin necesara conștientizare a tuturor generațiilor. Nu trebuie uitat niciodată faptul că salvgardarea orașelor și cartierelor istorice privește în primul rând locuitorii acestora.

4) Intervențiile asupra unui cartier sau oraș istoric trebuie realizate cu prudență, metodă și rigoare, evitând orice dogmatism și ținând cont de problemele specifice fiecărui caz în parte.

Metode și instrumente

5) Planificarea salvgardării orașelor și cartierelor istorice trebuie să fie precedată de studii pluridisciplinare. Planul de salvgardare trebuie să cuprindă o analiză a datelor, în special arheologice, istorice, arhitecturale, tehnice, sociologice și economice, și trebuie să definească principalele orientări și modalitățile de acțiune la nivel juridic, administrativ și financiar. Acesta trebuie să tindă către definirea unei integrări armonioase a cartierelor istorice în ansamblul orașului.

http://patrimoniu.gov.ro

Planul de salvgardare trebuie să identifice clădirile sau grupurile de clădiri de protejat în mod special, de consevat în anumite condiţii, şi cele de demolat în circumstanţe excepţionale. Înainte de orice intervenţie, starea existentă va fi riguros analizată. Planul trebuie să primească adeziunea locuitorilor.

6) În aşteptarea adoptării unui plan de salvgardare, acţiunile necesare pentru conservare trebuie să se bazeze pe principiile şi metodele prezentei Carte şi ale Cartei de la Veneţia.

7) Conservarea oraşelor şi cartierelor istorice implică o activitate de întreţinere permanentă a construitului.

8) Funcţiunile noi şi reţelele de infrastructură cerute de oraşul contemporan trebuie adaptate la specificul oraşului istoric.

9) Ameliorarea calităţii locuirii trebuie să constituie unul din obiectivele fundamentale ale salvgardării.

10) În cazul în care apare necesară efectuarea unor transformări de clădiri sau construirea unor clădiri noi, orice completare va respecta organizarea spaţială existentă, îndeosebi subdivizarea ariilor urbane şi scara acesteia, aşa cum impune calitatea şi valoarea de ansamblu a construcţiilor existente. Cu condiţia să nu dăuneze armoniei ansamblului, introducerea de elemente cu caracter contemporan poate contribui la îmbogăţirea acestei valori.

11) Este important a contribui la o mai bună cunoaştere a trecutului oraşelor istorice, favorizând cercetările de arheologie urbană şi prezentarea adecvată a descoperirilor, fără a dăuna organizării generale a ţesutului urban.

12) Circulaţia vehiculelor trebuie strict reglementată în interiorul cartierelor istorice; zonele de parcare trebuie astfel organizate încât să nu degradeze aspectul acestora şi calitatea mediului.

13) Marile reţele de autostrăzi, prevăzute în cadrul amenajării teritoriului, nu trebuie să pătrundă în interiorul oraşelor istorice, ci doar să faciliteze traficul de apropeie de aceste oraşe şi să permită un acces uşor.

14) Trebuie luate măsuri preventive contra catastrofelor naturale şi a oricăror factori nocivi (îndeosebi poluarea şi vibraţiile) în favoarea oraşelor istorice, pentru a asigura atât salvgardarea patrimoniului lor, cât şi siguranţa şi confortul locuitorilor lor. Mijloacele utilizate pentru prevenirea sau repararea efectelor calamităţilor trebuie să fie adaptate caracterului specific al bunurilor de salvgardat.

15) Cu scopul asigurării participării şi implicării locuitorilor, trebuie desfăşurată o activitate de informare generală care să înceapă de la vârsta şcolară. Trebuie favorizate acţiunile asociaţiilor de salvgardare şi trebuie luate măsuri financiare care să faciliteze conservarea şi restaurarea construitului.

16) Salvgardarea presupune organizarea unor forme de calificare specializată pentru toate profesiile implicate».

Traducere **RODICA CRIŞAN**

http://patrimoniu.gov.ro

CARTA
PENTRU CONSERVAREA LOCURILOR CU SEMNIFICAȚIE CULTURALĂ
BURRA-BURRA, 1979 – ICOMOS AUSTRALIA

Capitolul 1

Preambul:

Avându-se în vedere Carta Internațională privind Conservarea și Restaurarea Monumentelor și siturilor (Veneția, 1964), și Rezoluția celei de a 5-a Adunări a ICOMOS (Moscova 1987), a fost adoptată următoarea cartă de către ICOMOS Australia la 19 August 1979 la Burra-Burra. Au fost adoptate revizuiri la 23 februarie 1981 și la 23 aprilie 1988.

Definiții:

Articolul 1

În scopul acestei Carte:

1.1 Prin *loc* se înțelege situl, zona, clădirea sau altă construcție, grupul de clădiri sau alte construcții împreună cu conținutul asociat și împrejurimile.

1.2 Semnificația culturală reprezintă valoarea estetică, istorică, științifică sau socială pentru generațiile trecute, prezente sau viitoare.

1.3 *Substanța* reprezintă tot materialul *fizic* al *locului.*

1.4 *Conservarea* reprezintă toate procesele de îngrijire a *locului* astfel încât să fie menținută *semnificația* lui *culturală.* Aceasta include *întreținerea* și poate include, în funcție de circumstanțe, și conservarea, *restaurarea, reconstrucția* și *adaptarea* și va fi în mod obișnuit o combinație având cel puțin una dintre ele.

1.5 *Întreținerea* reprezintă grija continuă de protecție a *substanței*, conținutului și zonei de protecție[1] a unui *loc* și trebuie deosebită de reparare. Repararea presupune *restaurare* sau *reconstrucție* și trebuie tratată în consecință.

1.6 *Prezervarea* reprezintă păstrarea *substanței* în starea ei existentă și întârzierea degradării ei.

1.7 *Restaurarea* reprezintă reîntoarcerea *substanței* EXISTENTE a unui *loc* la o stare anterioară prin îndepărtarea unor etape sau prin reasamblarea componentelor existente fără a se introduce un material nou.

1.8 *Reconstrucția* reprezintă reîntoarcerea unui *loc* cât de aproape posibil la o stare anterioară și se distinge prin introducerea unor materiale (noi sau vechi) în *substanță.* Aceasta nu trebuie confundată nici cu recrearea sau reconstrucția conjuncturală care ieș în afara scopului acestei carte.

[1] Zona de protecție reprezintă o zonă ce înconjoară locul, a cărei limite pot fi determinate prin criterii senzoriale: de exemplu, vizuale (cuprinzând tipuri de coame, forme de acoperișuri), auditive (cascade adiacente sau izvoare) și olfactive (zona de argăsire a pielii).

Note explicative:

Aceste note nu fac parte din Cartă și pot fi/sau fost adăugate acesteia de ICOMOS Australia.

Articolul 1.1

Locul include structuri, ruine, situri arheologice și peisaje modificate de activitatea umană.

Articolul 1.5

Distincțiile la care se face referință în articolul 1.5, de exemplu privind burlanul unui acoperiș:

- întreținerea: inspecția regulată și curățarea burlanului;
- reparația presupunând restaurare: repoziționarea la locul lui a burlanului căzut;
- reparația presupunând reconstrucție: înlocuirea burlanelor distruse.

http://patrimoniu.gov.ro

1.9 *Adaptarea* reprezintă modificarea unui *loc* pentru a se potrivi funcţiunilor compatibile propuse.

1.10 *Funcţiunea compatibilă* reprezintă o funcţiune care nu implică schimbarea substanţei culturale semnificative; care implică schimbări substanţial reversibile sau schimbări care necesită un impact minim.

Principiile conservării

Articolul 2

Scopul *conservării* este păstrarea *semnificaţiei culturale* a *locului;* ea trebuie să includă măsuri de precauţie privind securitatea, întreţinerea şi viitorul *semnificaţiei culturale*.

Articolul 3

Conservarea se bazează pe respectul *substanţei* existente şi ar trebui să necesite cele mai puţine intervenţii fizice posibile. Nu ar trebui să deformeze martorii generaţi de *substanţă*.

Articolul 4

Conservarea ar trebui să folosească toate disciplinele care pot contribui la studiul şi păstrarea *locului*. Tehnicile folosite ar trebui să fie tradiţionale dar în anumite condiţii pot fi moderne atunci când există o bază ştiinţifică fermă şi care este sprijinită de un personal cu experienţă.

Articolul 5

Conservarea unui *loc* ar trebui să ia în considerare toate aspectele *semnificaţiei culturale* ale acestuia fără amplificarea nemăsurată a unora în defavoarea altora.

Articolul 6

Politica de conservare adecvată pentru un loc trebuie întâi să fie determinată de o înţelegere a *semnificaţiei culturale* a acestuia.

Articolul 7

Politica de conservare va determina ce funcţiuni sunt compatibile.

Articolul 8

Conservarea necesită întreţinerea vizuală adecvată a zonei de protecţie; de exemplu, forma, scara, culoarea, textura sau materialele. Nu ar trebui permise construcţii noi, demolări, sau modificări care ar afecta agresiv zona de protecţie. Inserţii de factori de mediu, care afectează agresiv aprecierea sau perceperea *locului* ar trebui să fie excluse.

Articolul 2

Conservarea nu ar trebui întreprinsă până când resurse adecvate nu sunt disponibile pentru a se asigura că substanţa nu va fi lăsată într-o stare vulnerabilăşi că semnificaţia culturală nu va fi deteriorată.

Articolul 3

Urmele adiţionării, alterării sau tratamentelor anterioare pe substanţa unui loc sunt martori ai istoriei şi folosinţei acestuia.

Acţiunea de conservare ar trebui să ajute nu să împiedice interpretarea lor.

Articolul 6

O înţelegere a semnificaţiei culturale a locului este esenţială pentru buna lui conservare. Aceasta ar trebui realizată printr-o investigaţie amănunţită al cărei rezultat să fie un raport care să conţină o declaraţie privind semnificaţia culturală a locului. Adoptarea formală a declaraţiei privind semnificaţia culturală a locului este o cerinţă esenţială pentru pregătirea politicii de conservare.

Articolul 7

Continuitatea funcţiunilor unui loc poate fi semnificativă într-un anumit fel şi de aceea aceasta este de dorit.

Articolul 8

Lucrările de noi construcţii, incluzând refaceri şi adăugări pot fi acceptabile dacă:

- nu reduc sau umbresc semnificaţia culturală a locului;
- sunt conform art. 8.

http://patrimoniu.gov.ro

Articolul 9

O clădire sau o construcţie ar trebui să rămână pe locul său istoric. Mutarea întregului sau a unor părţi ale unei clădiri sau construcţii nu este acceptată decât dacă acesta este singurul mod în care i se asigură supravieţuirea.

Articolul 10

Îndepărtarea unui martor al *semnificaţiei culturale* a *locului* este inacceptabilă. Este permisă doar dacă aceasta reprezintă singurul mod în care se asigură siguranţa şi *conservarea* lui. Marorul ar trebui reintrodus în cazul în care, circumstanţele schimbându-se, acest lucru este posibil.

Prezervarea

Articolul 11

Prezervarea este adecvată atunci când starea existentă a substanţei constituie ea însăşi un martor al unei *semnificaţii culturale* specifice sau acolo unde sunt martori insuficienţi pentru a permite aplicarea altor procese de conservare.

Articolul 12

Prezervarea se limitează la protecţie, *întreţinere* şi dacă este necesar la stabilizarea *substanţei* existente dar fără a se deforma *semnificaţia culturală*.

Restaurarea

Articolul 13

Restaurarea este potrivită numai atunci când există suficienţi martori a unei etape anterioare a substanţei şi când, revenind la acea etapă, se evidenţiază *semnificaţia culturală* a *locului*.

Articolul 14

Restaurarea ar trebui să evidenţieze noi aspecte culturale semnificative ale *locului*. Ea se bazează pe respectarea tuturor mărturiilor fizice, documentare sau altele şi se opreşte în momentul în care încep presupunerile.

Articolul 9

Anumite structuri au fost concepute pentru a fi uşor mutate sau au deja o istorie a unor mutări anterioare, de exemplu acoperişurile prefabricate. Cu condiţia ca asemenea structuri să nu aibă o puternică legătură cu stilul lor prezent, mutarea acestora poate fi luată în considerare.

Dacă o structură este mutată, ar trebui mutată pe un amplasament potrivit şi cu o folosinţă potrivită. Asemenea acţiune nu ar trebui să fie făcută în detrimentul nici unui loc cu semnificaţie culturală.

Articolul 11

Prezervarea protejează substanţa fără a ascunde mărturia modului de construcţie şi a folosinţei ei.

Procesul ar trebui întotdeauna aplicat:

- acolo unde martorii substanţei sunt de o asemenea semnificaţie încât nu trebuie alteraţi. Acesta este un caz caracteristic martorilor arheologici de importanţă naţională.
- acolo unde a fost realizată o investigaţie insuficientă şi nu mai este posibil ca deciziile politicii de conservare să fie luate în concordanţă cu art. 23–25.

Articolul 12

Stabilizarea este un proces care ajută la păstrarea intactă a substanţei şi la fixarea ei. Când este realizată ca parte a activităţii de preservare aceasta nu introduce materiale noi în substanţă. Totuşi, când este necesar pentru salvarea substanţei, stabilizarea poate fi tratată ca parte a procesului de reconstrucţie şi se pot introduce noi materiale. De exemplu: tencuirea sau introducerea unor tije de ramforsare în pereţii de zidărie.

Articolul 13

A se vedea notele explicative ale art. 2.

http://patrimoniu.gov.ro

Articolul 15

Restaurarea se limitează la reasamblarea componentelor deplasate sau desfiinţarea adăugirilor în concordanţă cu art. 16.

Articolul 16

Contribuţia tuturor perioadelor *locului* trebuie respectată. Dacă un *loc* conţine *substanţa* mai multor perioade diferite, evidenţierea *substanţei* unei anumite perioade în detrimentul alteia poate fi justificat numai dacă ce este îndepărtat este de cea mai mică semnificaţie culturală şi *substanţa* care trebuie evidenţiată este de cea mai mare semnificaţie culturală.

Reconstrucţia

Articolul 17

Reconstrucţia este indicată numai când un *loc* este incomplet datorită distrugerii sau alterării, când este necesară pentru salvarea lui sau când aceasta evidenţiază *semnificaţia culturală* a unui *loc* în totalitatea lui.

Articolul 18

se limitează la întregirea unei entităţi incomplete şi nu ar trebui să afecteze majoritatea *substanţei* unui *loc*.

Articolul 19

Reconstrucţia se limitează la reproducerea substanţei a cărei formă este cunoscută ca urmare a martorilor fizici şi/sau documentari. Aceasta ar trebui să fie identificată la o inspectare atentă ca fiind o lucrare nouă.

Adaptarea

Articolul 20

Adaptarea este acceptată acolo unde *conservarea* unui *loc* nu poate fi altfel realizată şi acolo unde *adaptarea* nu micşorează substanţial din *semnificaţia* lui *culturală*.

Articolul 21

Adaptarea trebuie să se limiteze numai la ceea ce este esenţial pentru o anumită funcţiune a locului determinată în conformitate cu art. 6 şi 7.

Articolul 22

Substanţa semnificaţiei culturale inevitabil de îndepărtat urmare a procesului de adaptare, trebuie păstrată pentru a i se permite reinstalare viitoare.

Practica de conservare

Articolul 23

Lucrările asupra unui loc trebuie precedate de studii pregătite profesional privind martorii fizici, documentari sau alţii şi de înregistrarea *substanţei* existente înaintea oricărei intervenţii asupra *locului*.

http://patrimoniu.gov.ro

Articolul 24

Studiul unui *loc* în cazul oricărei intervenții asupra *substanței* sau în cazul excavărilor arheologice ar trebui întreprins acolo unde este necesar pentru a furniza datele esențiale deciziilor privind *conservarea locului* și/sau pentru a pune în siguranță martorii ce urmează a se pierde sau a deveni inaccesibili în timpul *conservării* necesare sau a altei acțiuni de neevitat. Investigarea unui *loc* pentru orice alt motiv care implică modificarea lui fizică și care adaugă substanțial la cunoașterea lui științifică poate fi permisă în conformitate cu politica de conservare a *locului*.

Articolul 25

O declarație scrisă privind politica de conservare trebuie pregătită profesional coordonând semnificația culturală și procedura propusă de conservare cu justificările și mărturiile susținătoare incluzând fotografii, desene și toți martorii corespunzători.

Articolul 26

Organizațiile și indivizii responsabili pentru deciziile politicii trebuie să fie numite/numiți și trebuie să-și asume responsabilități specifice pentru fiecare decizie în parte.

Articolul 27

Direcții profesionale adecvate și de supraveghere trebuie menținute pentru fiecare etapă de muncă și un jurnal trebuie ținut privitor la toți noii martori și deciziile adiționale, înregistrate conform art. 25 de mai sus.

Articolul 28

Înregistrările cerute de art. 23, 25, 26 și 27 ar trebui ținute într-o arhivă permanentă și făcute accesibile publicului.

Articolul 29

Conținutul art. 10 și 22 ar trebui catalogat profesional și protejat.

Cuvintele în italice sunt definite în art. 1.

Traducere arh. **MARIANA NIȚELEA**

Articolul 25

Procedura va include procesele de conservare la care se referă art. 1.4. și alte probleme descrise în principiile Cartei Burra: Politica de conservare.

http://patrimoniu.gov.ro

PRINCIPIILE CARTEI BURRA:

SEMNIFICAŢIA CULTURALĂ

CAPITOLUL 2

Conţinut:

1. **Prefaţă**
   - 1.1. ***Motivaţia principiilor***
   - 1.2. ***Aplicabilitate***
   - 1.3. ***Necesitatea stabilirii semnificaţiei culturale***
   - 1.4. ***Mijloacele necesare***
   - 1.5. ***Probleme neluate în considerare***
2. **Conceptul de semnificaţie culturală**
   - 2.1. ***Introducere***
   - 2.2. ***Valoarea estetică***
   - 2.3. ***Valoarea istorică***
   - 2.4. ***Valoarea ştiinţifică***
   - 2.5. ***Valoarea socială***
   - 2.6. ***Alte abordări***
3. **Stabilirea semnificaţiei culturale**
   - 3.1. ***Introducere***
   - 3.2. ***Colectarea de informaţii***
   - 3.3. ***Cercetarea semnificaţiei culturale:***
     - 3.3.1. *Extinderea cercetărilor*
     - 3.3.2. *Intervenţia asupra substanţei*
     - 3.3.3. *Ipoteze*
   - 3.4. ***Declararea semnificaţiei culturale***
4. **Raportul**
   - 4.1 ***Conţinut***
   - 4.2. ***Materialul scris***
   - 4.3. ***Materialul grafic***
   - 4.4. ***Surse***
   - 4.5. ***Prezentare şi adoptare***

1. PREFAŢA

1.1. *Motivaţia principiilor*

Aceste principii au intenţia de a clarifica natura lucrărilor profesionale realizate în cadrul termenilor Cartei Burra. Ele recomandă o procedură metodică pentru cercetarea semnificaţiei culturale a locului, pentru pregătirea unei declaraţii privind semnificaţia culturală şi pentru punerea la dispoziţia publicului a informaţiilor.

1.2. *Aplicabilitate*

Principiile se aplică pentru orice loc cu probabilă semnificaţie culturală, indiferent de tip sau mărime.

1.3. *Necesitatea stabilirii semnificaţiei culturale*

Cercetarea semnificaţiei culturale şi pregătirea unei declaraţii privind semnificaţia culturală, îmbinate într-un raport definit în secţiunea 4.0., sunt cerinţele esenţiale premergătoare luării deciziilor privind viitorul unui loc.

1.4. *Mijloacele necesare*

În conformitate cu art. 4 al Cartei Burra, studierea unui loc se va face utilizându-se toate disciplinele relevante. Mijloacele profesionale solicitate de un astfel de studiu nu sunt cele obişnuite. Nu se poate admite că un singur practician are toată paleta de mijloace necesare pentru cercetarea semnificaţiei culturale şi pentru pregătirea unei declaraţii. Uneori pe parcursul lucrărilor va fi necesar să se angajeze şi alţi specialişti.

1.5. *Problemele neluate în considerare*

Cercetarea semnificaţiei culturale şi pregătirea declaraţiei nu implică sau nu iau în considerare probleme cum ar fi: necesitatea acţiunii de conservare, dificultăţi legale, funcţiuni posibile, stabilitate structurală sau costuri şi beneficii. Aceste probleme se vor trata în cadrul dezvoltării unei politici de conservare.

2. CONCEPTUL DE SEMNIFICAŢIE CULTURALĂ

2.1. *Introducere*

În cadrul Cartei Burra, prin semnificaţie culturală se înţelege „valoare estetică, istorică, ştiinţifică sau socială pentru generaţiile trecute, prezente sau viitoare". Semnificaţia culturală este un concept care ajută la estimarea valorii locului. Locurile care ar putea avea semnificaţie sunt acelea care ajută la o înţelegere a trecutului sau îmbogăţesc prezentul şi care vor fi de valoare pentru generaţiile viitoare.

De altfel există o varietate de adjective folosite la definirea semnificaţiei culturale în Australia, adjectivele: estetic, istoric, ştiinţific şi social date în ordine alfabetică în Carta Burra, pot acoperi toate celelalte valori.

Înţelesul acestor termeni în contextul semnificaţiei culturale este discutat mai jos. Ar trebui notat că ei nu se exclud reciproc, de exemplu, stilul arhitectural are şi aspecte istorice şi estetice.

2.2. *Valoarea estetică:*

Valoarea estetică include aspecte ale percepţiei senzoriale pentru care pot şi ar trebui listate criterii.

Asemenea criterii pot include consideraţii privind forma, scara, culoarea, textura şi materialul substanţei; mirosurile şi sunetele asociate locului şi funcţiunii sale.

http://patrimoniu.gov.ro

2.3. *Valoarea istorică:*

Valoarea istorică acoperă istoria esteticii, ştiinţei şi societăţii şi de aceea, într-o formă mai largă fundamentează toţi termenii prezenţi în această secţiune.

Un loc poate avea valoare istorică pentru că a influenţat sau a fost influenţat de un personaj, un eveniment, fază sau activitate istorică. Poate avea valoare istorică de asemenea ca şi sit al unui important eveniment. Pentru orice loc semnificaţia va fi mai mare acolo unde martorii evenimentelor sau asocierilor supravieţuiesc in situ sau acolo unde zonele de protecţie sunt substanţial intacte decât acolo unde acestea au fost modificate sau unde martorii nu au supravieţuit. În orice caz, unele evenimente sau asocieri pot fi atât de importante încât conferă locului semnificaţie indiferent de tratamentele ulterioare.

2.4. *Valoarea ştiinţifică*

Valoarea ştiinţifică sau de cercetare a unui loc va depinde de importanţa, raritatea, calitatea sau reprezentativitatea datelor implicate şi de gradul în care locul poate furniza noi informaţii substanţiale.

2.5. *Valoarea socială*

Valoarea socială reprezintă acele calităţi pentru care un loc a devenit un focar al sentimentului spiritual, politic, naţional sau al altui sentiment cultural pentru un grup majoritar sau minoritar.

2.6. *Alte abordări*

Împărţirea în valori estetice, istorice, ştiinţifice şi sociale este o manieră de înţelegere a conceptului de semnificaţie culturală. Oricum, se pot dezvolta categorii mult mai precise pentru a înţelege dezvoltarea unui loc anumit.

3. STABILIREA SEMNIFICAŢIEI CULTURALE

3.1. *Introducere*

Pentru stabilirea semnificaţiei culturale a unui loc este necesar a cerceta toate informaţiile relevante pentru înţelegerea locului şi substanţei. Această misiune include un raport ce cuprinde material scris şi grafic. Conţinutul raportului ar trebui realizat astfel încât să se adapteze locului şi limitărilor misiunii, dar va fi în general divizat în două secţiuni: prima, cercetarea semnificaţiei culturale (a se vedea 3.2 şi 3.3.) şi a doua, declararea semnificaţiei culturale (a se vedea 3.4.).

3.2. *Colectarea informaţiilor*

Informaţiile relevante privind cercetarea semnificaţiei culturale ar trebui adunate. Asemenea informaţii se referă la:

a) secvenţele de dezvoltare ale locului şi relaţiile lui cu substanţa salvată;
b) existenţa şi natura pierderii sau alterării substanţei;
c) raritatea şi/sau interesul tehnic al tuturor sau al unei părţi a locului;
d) funcţiile locului şi ale părţilor sale;
e) relaţiile locului şi părţilor sale cu zona de protecţie;
f) influenţele culturale care au afectat forma şi substanţa locului;
g) semnificaţia locului pentru populaţia care foloseşte sau a folosit locul sau descendenţii acestei populaţii;
h) conţinutul istoric al locului cu referiri speciale la modurile în care substanţa acestuia a fost influenţată de forţe istorice sau ea însăşi a influenţat cursul istoric;
i) potenţialul ştiinţific sau de cercetare al locului;
j) relaţiile locului cu alte locuri, de exemplu privind design-ul, tehnologia, funcţiunea, localitatea sau originea;
k) orice alt factor relevant pentru înţelegerea locului.

3.3. *Cercetarea semnificaţiei culturale*

Cercetarea semnificaţiei culturale urmăreşte colectarea informaţiilor.

Validitatea raţionamentelor va depinde de grija cu care datele sunt colectate şi sunt puse în aplicare.

În cercetarea semnificaţiei culturale practicianul ar trebui să enunţe concluziile. Aspectele nerezolvate ar trebui identificate. Oricare ar fi considerată principala semnificaţie a unui loc, ar trebui să li se acorde considerare tuturor celorlalte aspecte cu semnificaţie.

3.3.1. *Extinderea cercetărilor*

În cercetarea acestor probleme un practician ar trebui să înregistreze suficiente elemente ale locului în vederea constituirii unei baze pentru discutarea problemelor. În timpul acestor cercetări toate problemele urgente ce ameninţă locul, cum ar fi stabilitatea sau securitatea ar trebui raportate clientului.

3.3.2. *Intervenţiile asupra substanţei*

Intervenţiile asupra sau îndepărtarea substanţei la această etapă ar trebui să se facă strict conform condiţiilor Cartei Burra.

3.3.3. *Ipoteze*

Ipotezele nu ar trebui prezentate ca fapte deja stabilite. Ipotezele fezabile sau posibile ar trebui listate cu martorii pro şi contra împreună cu linia raţionamentului care a fost urmat. Orice încercare care a fost făcută pentru a se verifica o ipoteză ar trebui înregistrată, pentru a se evita repetarea aceloraşi cercetări.

http://patrimoniu.gov.ro

3.4. *Declarația semnificației culturale*

Practicianul ar trebui să pregătească o declarație succintă a semnificației culturale, sprijinită de sau referitoare la materialul grafic suficient pentru a ajuta identificarea substanței cu semnificație culturală.

Este esențial ca această declarație să fie clară și condensată, exprimând simplu de ce locul este de valoare și fără a relista martorii fizici sau documentari.

4. RAPORTUL

4.1. *Conținutul*

Raportul va cuprinde materialul scris și grafic și va prezenta o cercetare a semnificației culturale și o declarație a semnificației culturale.

Pentru a evita un volum care nu este necesar se va include numai materialul direct relevant privind procesul de cercetare a semnificației culturale și privind declarația semnificației culturale.

A se vedea de asemenea Principiile Cartei Burra: Procedurile de întocmire a studiilor și rapoartelor.

4.2. *Materialul scris*

Textul ar trebui să fie clar prezentat și ușor de urmărit. În completarea cercetării și declarării semnificației culturale prezentată în 3.2, 3.3. și 3.4 ar trebui inclus:

a) numele clientului;
b) numele tuturor practicienilor angajați în vederea realizării misiunii;
c) autorul raportului;
d) data;
e) sinteza sau rezumatul;
f) obligativitățile misiunii, de exemplu: timpul, banii, expertiza;
g) sursele (a se vedea 4.4.).

4.3. *Materialul grafic*

Materialul grafic poate include hărți, planuri, desene, diagrame, schițe, fotografii și tabele și ar trebui să fie bine reprodus în scopul interpretării lui.

Toate componentele prezentate în raport ar trebui identificate în materialul grafic. Asemenea componente ar trebui identificate și descrise într-o anexă.

Desene detaliate pot să nu fie necesare. Un grafic poate să ajute cel mai bine la atingerea scopului raportului.

Materialul grafic care nu servește unui scop precis nu ar trebui inclus.

4.4. *Sursele*

Toate sursele folosite în raport trebuie citate cu suficientă precizie pentru a permite altora să le localizeze. Este necesar să fie listate toate sursele consultate, chiar dacă nu au fost citate.

Toate sursele majore neconsultate dar care se crede a fi de folos pentru stabilirea semnificației culturale ar trebui listate.

Referitor la sursele documentare private, numele și adresa proprietarului ar trebui listate dar numai cu acordul acestuia.

4.5. *Prezentare și adoptare*

Raportul ar trebui prezentat și declarația privind semnificația culturală adoptată în concordanță cu Principiile Cartei Burra: Procedurile de întocmire a studiilor și rapoartelor.

PRINCIPIILE CARTEI BURRA:

POLITICA DE CONSERVARE

CAPITOLUL 3

Aceste principii care se referă la dezvoltarea politicii de conservare și strategiei de implementare a acestei politici, au fost adoptate de ICOMOS Australia la 25 mai 1985 și revizuite la 23 aprilie 1988. Acestea ar trebui citite în concordanță cu Carta Burra.

Conținut:

1. **Prefață**
   - 1.1. ***Motivația principiilor***
   - 1.1. ***Intenția principiilor***
   - 1.2. ***Semnificația culturală***
   - 1.3. ***Necesitatea dezvoltării politicii de conservare***
   - 1.4. ***Mijloacele necesare***
2. **Scopul politicii de conservare**
   - 2.1. ***Introducere***
   - 2.2. ***Substanța și zona de protecție***
   - 2.3. ***Funcțiunea***
   - 2.4. ***Interpretarea***
   - 2.5. ***Managementul***
   - 2.6. ***Controlul intervențiilor fizice asupra substanței***
   - 2.7. ***Obligativitățile de investigare***
   - 2.8. ***Dezvoltări viitoare***
   - 2.9. ***Adoptare și revizuiri***
3. **Dezvoltarea politicii de conservare**
   - 3.1. ***Introducere***
   - 3.2. ***Colectarea de informații:***
     - 3.2.1. *Substanța semnificativă*
     - 3.2.2. *Resursele și solicitările clientului, proprietarului și deținătorului;*
     - 3.2.3. *Alte solicitări și probleme;*
     - 3.2.4. *Starea substanței;*
     - 3.2.5. *Funcțiuni;*
     - 3.2.6. *Informații comparative;*
     - 3.2.7. *Informații nedisponibile.*
   - 3.3. ***Cercetarea informațiilor***
   - 3.4. ***Declararea politicii de conservare***
   - 3.5. ***Consecințele politicii de conservare***
4. **Implementarea politicii de conservare**
5. **Raportul**
   - 5.1. ***Introducere***
   - 5.2. ***Materialul scris***
   - 5.3. ***Materialul grafic***
   - 5.4. ***Sursele***

1. PREFAȚA

1.1. Intenția principiilor

Aceste principii au intenția de a clarifica natura muncii profesionale realizate în cadrul termenilor Cartei Burra. Ele recomandă o procedură metodică pentru dezvoltarea politicii de conservare a unui loc, pentru declarația de semnificație culturală și pentru strategia de implementare a acestei politici.

1.2. *Semnificația culturală*

Stabilirea semnificației culturale și pregătirea declarației de semnificație culturală sunt condiții esențiale pentru dezvoltarea unei politici de conservare (a se vedea Principiile Cartei Burra: Semnificația culturală).

1.3. *Necesitatea de dezvoltare a politicii de conservare*

Dezvoltarea politicii de conservare, formulată într-un raport conform definirii în secțiunea 5.0., este o condiție esențială pentru luarea deciziilor privind viitorul locului.

1.4. *Mijloacele necesare*

Conform Cartei Burra, studiul unui loc ar trebui să folosească toate disciplinele relevante. Mijloacele profesionale necesare unui asemenea studiu nu sunt cele obișnuite. Nu se poate admite că un singur practician va avea toate mijloacele necesare dezvoltării politicii de conservare și va pregăti raportul adecvat. Pe parcursul misiunii poate fi necesară consultarea altor profesioniști sau organizații.

2. SCOPUL POLITICII DE CONSERVARE

2.1. *Introducere*

Scopul politicii de conservare este de a enunța cum conservarea locului poate cel mai bine să fie realizată prin obiective de lungă și scurtă durată. Aceasta va fi specifică locului respectiv.

Politica de conservare va include problemele listate mai jos.

2.2. *Substanță și zonă de protecție*

Politica de conservare ar trebui să identifice cele mai adecvate moduri de îngrijire a substanței și zonei de protecție a locului reieșite din declarația de semnificație și din alte obligativități. O combinație specifică de acțiuni de conservare ar trebui identificată. Aceasta, ar putea sau nu, să implice modificări ale substanței.

http://patrimoniu.gov.ro

2.3. ***Funcţiunea***

Politica de conservare ar trebui să identifice o funcţiune sau o combinaţie de funcţiuni sau obligativităţi de folosire care sunt compatibile cu menţinerea semnificaţiei culturale a locului şi care sunt fezabile.

2.4. ***Interpretări***

Politica de conservare ar trebui să identifice modalităţi adecvate de a face înţeleasă semnificaţia locului în concordanţă cu menţinerea acelei semnificaţii. Aceasta poate fi o combinaţie a tratamentului substanţei, funcţiunii locului şi folosinţei materialului interpretativ introdus.

În anumite cazuri semnificaţia culturală şi alte obligativităţi pot exclude introducerea unor asemenea funcţiuni şi materiale.

2.5. ***Management***

Politica de conservare ar trebui să identifice o structură managerială prin intermediul căreia politica de conservare să fie capabilă de a fi implementată. Ar trebui de asemenea să identifice:

a) pe cei responsabili privind conservarea, deciziile manageriale şi privind managementului de zi cu zi al locului;
b) mecanismul prin care aceste decizii sunt luate şi înregistrate;
c) mijloacele prin care se asigură securitatea şi întreţinerea regulată a locului.

2.6. ***Controlul intervenţiilor fizice în substanţă***

Politica de conservare ar trebui să includă măsuri de precauţie în cadrul controlului intervenţiilor fizice. Ea poate să:

a) specifice intervenţiile de neevitat;
b) identifice impactul oricărei intervenţii asupra semnificaţiei culturale;
c) specifice gradul şi natura intervenţiilor acceptabile pentru alte scopuri decât cele de conservare;
d) specifice propunerile clare de cercetare;
e) specifice cum propunerile de cercetare vor fi urmărite;
f) îngrijească conservarea substanţei şi a conţinutului semnificativ îndepărtat de loc;
g) îngrijească analizele materialului;
h) îngrijească diseminarea informaţiilor rezultate;
i) specifice tratamentul sitului când intervenţiile sunt terminate.

2.7. ***Obligativităţi de investigare***

Politica de conservare ar trebui să identifice dificultăţile sociale, religioase, legale sau alte dificultăţi culturale care ar putea limita accesibilitatea sau investigarea locului.

2.8. ***Dezvoltare viitoare***

Politica de conservare ar trebui să stabilească principiile pentru dezvoltările ulterioare ce vor surveni ca urmare a schimbării necesităţilor.

2.9. ***Adoptare şi revizuiri***

Politica de conservare ar trebui să conţină măsuri de adoptare şi revizuiri.

3. DEZVOLTAREA POLITICII DE CONSERVARE

3.1. ***Introducere***

Pentru dezvoltarea unei politici de conservare a locului este necesar a se cerceta toate informaţiile relevante privind viitoarea îngrijire a locului şi a substanţei lui. Esenţială acestei misiuni este declaraţia semnificaţiei culturale.

Misiunea include un raport prezent în secţiunea 5. Conţinutul raportului ar trebui adaptat locului şi limitărilor misiunii, dar în general va avea trei secţiuni:

a) dezvoltarea politicii de conservare (a se vedea 3.2 şi 3.3.);
b) declaraţia privind semnificaţia culturală (a se vedea 3.4 şi 3.5.);
c) dezvoltarea unei strategii adecvate pentru implementarea politicii de conservare (a se vedea 4.0).

3.2. ***Colectarea de informaţii***

Pentru a dezvolta politica de conservare, vor fi colectate suficiente informaţii relevante privind:

3.2.1. *Substanţa semnificativă*

Stabilirea sau confirmarea naturii, mărimii şi gradului de nemodificare a substanţei semnificative incluzându-se conţinutul ei (a se vedea Principiile Cartei Burra: Semnificaţia culturală).

3.2.2. Resursele şi solicitările clientului, proprietarului şi deţinătorului. Se vor investiga necesităţile, aspiraţiile, propunerile curente, finanţele disponibile etc., din punct de vedere al locului.

3.2.3. *Alte solicitări şi probleme*

Se vor investiga alte solicitări şi probleme posibil de a afecta viitorul locului şi zonei lui de protecţie incluzând:

a) documente federale, statale sau locale, ordonanţe şi documentaţii de urbanism;
b) necesităţile comunităţii şi aspiraţiile acesteia.

3.2.4. *Condiţia substanţei*

Se va supraveghea substanţa în suficientă măsură pentru a stabili cum starea ei fizică va afecta opţiunile de tratament al substanţei.

3.2.5. *Funcţiuni*

Se vor colecta date privind funcţiunile astfel încât să se determine dacă aceste funcţiuni sunt fezabile sau, sunt sau nu, compatibile cu semnificaţia locului.

3.2.6. *Informații comparative*

Se vor colecta informații comparative despre conservarea locurilor similare (dacă se potrivesc).

3.2.7. *Informații nedisponibile*

Se vor identifica informațiile care au fost căutate și sunt nedisponibile și care ar putea fi absolut necesare pentru determinarea politicii de conservare sau pentru implementarea ei.

3.3. ***Cercetarea informațiilor***

Informațiile culese mai sus ar trebui apoi cercetate în corelare cu obligațiile survenite din declarația semnificației culturale în scopul dezvoltării politicii de conservare.

În cursul cercetării ar putea fi necesară și colectarea altor informații.

3.4. ***Declarația privind semnificația culturală***

Practicianul ar trebui să pregătească o declarație privind politica de conservare, care să se refere la fiecare idee listată în 2.0, cum ar fi:

- substanța și amplasamentul;
- funcțiunea;
- interpretarea;
- managementul;
- controlul intervențiilor asupra substanței;
- obligativitățile de investigare;
- dezvoltarea viitoare;
- adoptare și revizuiri.

Declarația privind politica de conservare ar trebui să se refere la suficient material documentar și grafic pentru a putea explica problematica considerată.

3.5. ***Consecințele politicii de conservare***

Practicianul ar trebui să rezolve maniera în care implementarea politicii de conservare va sau nu va:

a) schimba locul inclusiv zona de protecție a acestuia;
b) afecta semnificația lui;
c) afecta localitatea și farmecul ei;
d) afecta clientul, proprietarul și deținătorul;
e) afecta alți implicați.

4. IMPLEMENTAREA POLITICII DE CONSERVARE

Urmărind pregătirea politicii de conservare, o strategie pentru implementarea ei ar trebui pregătită în urma consultărilor cu clientul. Strategia poate include informații despre:

a) resursele financiare ce ar trebui folosite;
b) personalul tehnic sau alt personal ce ar trebui folosit;
c) etapele evenimentelor;
d) programarea evenimentelor;
e) structura de management.

Strategia ar trebui să permită implementarea politicii de conservare în condiții care sunt în permanentă schimbare.

5. RAPORTUL

5.1. ***Introducere***

Raportul este mijlocul prin care politica de conservare este exprimată și pe care se bazează acțiunea de conservare.

A se vedea de asemenea Principiile Cartei Burra: Procedee de întocmire a studiilor și rapoartelor.

5.2. ***Materialul scris***

Materialul scris va include:

a) declarația privind semnificația culturală;
b) dezvoltarea politicii de conservare;
c) strategia de implementare a politicii de conservare.

Ar trebui de asemenea să includă:

a) numele clientului;
b) numele tuturor practicienilor angajați în misiune, munca pe care aceștia o realizează și orice raport separat pe care aceștia îl fac;
c) autorul raportului;
d) data;
e) sinteza sau rezumatul;
f) obligativitățile misiunii cum ar fi: timpul, banii, expertiza;
g) sursele.

5.3. ***Materialul grafic***

Materialul grafic poate include hărți, planuri, desene, diagrame, schițe, fotografii și tabele bine reproduse.

Materialul care nu servește un scop anumit nu ar trebui inclus.

5.4. ***Sursele***

Toate sursele folosite în raport trebuie citate cu suficientă precizie pentru a permite celorlalți de a le localiza.

Toate sursele de informații atât documentare cât și orale, consultate în timpul misiunii ar trebui listate, chiar dacă sau dovedit sau nu fructuoase.

Referitor la sursele private de documente, numele și adresa proprietarului ar trebui dată dar numai cu acordul acestuia.

5.5. ***Prezentare și adoptare***

Raportul ar trebui prezentat iar declarația privind politica de conservare ar trebui adoptată în concordanță cu Principiile Cartei Burra: proceduri de realizare a studiilor și rapoartelor.

http://patrimoniu.gov.ro

PRINCIPIILE CARTEI BURRA:

PROCEDURILE DE ÎNTOCMIRE A STUDIILOR ȘI RAPOARTELOR

CAPITOLUL 4

Aceste principii privind pregătirea studiilor și rapoartelor profesionale au fost adoptate de ICOMOS Australia la 23 aprilie 1988. Acestea ar trebui citite în concordanță cu Carta Burra.

Conținut:

1. **Prefață**
2. **Acordurile dintre client și practician;**
3. **Responsabilitatea privind conținutul raportului;**
4. **Raportul preliminar;**
5. **Acțiunea de urgență;**
6. **Acțiuni adiționale;**
7. **Recomandări privind investigațiile ulterioare;**
8. **Prezentare și comentarii;**
9. **Adoptarea și revizuirea raportului;**
10. **Martori ulteriori;**
11. **Accesibilitatea informației.**

1. PREFAȚA

Aceste principii se referă la practica profesională de pregătire a studiilor și rapoartelor în termenii Cartei Burra.

Se atrage de asemenea atenția asupra necesității consultanței privind procedurile etice și legale stipulate în notele de practică emise de diferitele organisme profesionale.

2. ACORDURILE DINTRE CLIENT ȘI PRACTICIAN

Înaintea întocmirii unui studiu sau unui raport, clientul și practicianul trebuie să convină asupra:

a) amploarei misiunii, de exemplu aceasta să includă până la pregătirea declarației de semnificație, până la pregătirea declarației de politică de conservare sau până la pregătirea strategiei de implementare;

b) delimitarea locului;

c) oricărui aspect ce necesită investigații intense;

d) datelor de începere a misiunii de predare a raportului draft și a raportului final;

e) onorariului și condițiilor pentru fiecare plată și cheltuială;

f) folosirii oricărui consultant sau subconsultant partener sau oricărui alt profesionist pentru expertize speciale;

g) bazelor oricărei investigații ulterioare ce va fi cerută, de exemplu în cadrul termenilor art. 7 de mai jos sau secțiunii 3.3. din Principiile Cartei Burra: Politica de conservare;

h) reprezentantului clientului față de care practicianul este responsabil pe parcursul misiunii;

i) surselor, materialelor sau serviciilor care vor fi furnizate de client incluzându-se și studiile și rapoartele anterioare;

j) oricărei solicitări privind forma sau multiplicarea raportului;

k) numărului de copii ale raportului care vor fi furnizate pentru fiecare etapă;

l) dreptului de autor și confidențialității;

m) cum va fi citat autorul;

n) condițiilor în care raportul poate fi publicat sau distribuit de client, de practician sau de către alții;

o) procedurilor pentru fiecare prezentare solicitată a raportului;

p) condițiilor de comentare a raportului și privind orice amendament ulterior;

q) responsabilității pentru realizarea depozitului arhivei.

3. RESPONSABILITATEA PENTRU CONȚINUTUL RAPORTULUI

Conținutul raportului este responsabilitatea practicianului. Raportul nu poate fi modificat fără acordul practicianului.

4. RAPORTUL PRELIMINAR

Este folositor pentru raport să fie prezentat clientului în prima formă pentru a fi siguri că este înțeles și pentru a putea introduce comentariile clientului.

5. ACȚIUNEA DE URGENȚĂ

Dacă practicianul crede că acțiunea de urgență poate fi necesară pentru îndepărtarea unei amenințări asupra substanței, de exemplu stabilitatea, securitatea, practicianul ar trebui imediat să sfătuiască clientul să solicite sfatul unui specialist.

6. ACȚIUNI ADIȚIONALE

Când devine clar că anumite aspecte ale misiunii vor necesita mai multe investigații sau mai multe expertize decât a fost admis prin buget sau prin termenii acordului, practicianul ar trebui să-și avertizeze clientul imediat.

7. RECOMANDĂRI PENTRU INVESTIGAȚII ULTERIOARE

Privitor la aspectele nerezolvate ale semnificației culturale, politicii de conservare sau ale strategiei de implementare a politicii de conservare, recomandările

pentru investigații ulterioare ar trebui făcute numai acolo unde:

a) clientul a fost informat de necesitatea unor asemenea investigații la etapa adecvată, acestea fiind imposibil de realizat în bugetul și în timpul stabilit prin misiune;
b) informații ulterioare sunt anticipate ca rezultat al intervențiilor asupra substanței; rezultat care nu ar fi lizibil în cadrul etapei respective ci va deveni lizibil în viitor.

Asemenea recomandări ar trebui să indice ce aspecte ale semnificației culturale, politicii de conservare sau de implementare pot fi relevate prin studii asemănătoare.

8. **PREZENTARE ȘI COMENTARE**

Raportul oricărui proiect de interes public ar trebui prezentat pentru ca organismele interesate și publicul să îl poată comenta și un timp rezonabil ar trebui permis pentru receptarea și studierea explicațiilor. Unde prezentarea publică nu este la îndemână, comentariile vor trebui cerute personalităților organizațiilor sau specialiștilor.

9. **ADOPTAREA ȘI REVIZUIREA RAPORTULUI**

Recomandările ar trebui făcute pentru adoptarea formală a raportului și pentru oricare dintre revizuirile ulterioare.

10. **MARTORI ULTERIORI**

Dacă după completarea raportului apar martori ulteriori, de exemplu la intervenția asupra substanței sau în urma informațiilor din alte surse, este de dorit pentru acești martori să fie specificați practicianului astfel încât, în caz de necesitate, raportul să fie modificat.

11. **ACCESUL LA INFORMAȚII**

Tot materialul referitor la semnificația culturală ar trebui pus la dispoziția publicului pentru creșterea nivelului de cunoștințe. Publicarea de către client sau de către practician ar trebui încurajată.

http://patrimoniu.gov.ro

CARTA
PENTRU PROTECŢIA ŞI GESTIUNEA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC,

adoptată la conferinţa ICAHM, ICOMOS, Lausanne, 1990

INTRODUCERE

Este unanim recunoscut că deslușirea originilor şi dezvoltării societăţii umane este de o importanţă fundamentală pentru umanitate în întregime, permiţându-i să recunoască rădăcinile sale culturale şi sociale.

Patrimoniul arheologic constituie mărturia esenţială a activităţilor umane din trecut. Protecţia sa şi gestionarea sa atentă sunt deci indispensabile pentru a permite arheologilor şi altor savanţi să îl studieze şi să-i interpreteze în numele generaţiilor prezente şi viitoare şi în beneficiul lor.

Protecţia acestui patrimoniu nu se poate baza numai pe punerea în operă a unor tehnici arheologice. Ea impune o bază mult mai largă de cunoaştere şi de competenţe profesionale şi ştiinţifice. Unele componente ale patrimoniului arheologic fac parte din structurile arhitecturale, în acest caz, ele trebuie protejate cu respectul criteriilor privind patrimoniul arhitectural enunţate în 1964 prin Carta de la Veneţia, pentru restaurarea şi conservarea monumentelor şi siturilor; altele fac parte din tradiţiile vii ale populaţiilor autohtone a căror participare devine astfel esenţială pentru protecţia şi conservarea lor.

Pentru aceste motive şi multe altele, protecţia patrimoniului arheologic trebuie să se bazeze pe colaborarea efectivă între specialiştii de diferite discipline. Ea impune şi colaborarea cu serviciile publice, cu cercetători, cu întreprinderi private sau publice şi a marelui public. În consecinţă, această Cartă enunţă principii aplicabile în diferite sectoare ale gestiunii patrimoniului arheologic. Ea include sarcinile puterilor publice şi ale legislatorilor, reguli profesionale aplicabile inventarierii, prospectării, săpăturilor, documentării, cercetării, menţinerii, conservării, reconstruirii, informării, prezentării, punerii la dfispoziţia publicului şi afectării patrimoniului arheologice la fel ca şi definirii calificării personalului însărcinat cu protecţia sa.

Această Cartă a fost motivată de succesul Cartei de la Veneţia, ca document normativ şi sursă de inspiraţie în domeniul politicii şi practicilor guvernamentale, ştiinţifice şi profesionale.

Carta trebuie să enunţe principiile fundamentale şi recomandările de o însemnătate globală; motiv pentru care nu poate lua în considerare dificultăţile şi virtuţile proprii unor regiuni sau ţări. Pentru a răspunde unor astfel de nevoi, carta ar trebui în consecinţă să fie completată pe un plan regional şi naţional prin principii şi reguli suplimentare.

Art. 1

Definiţie şi introducere

„Patrimoniu arheologic" este acea parte a patrimoniului nostru material pentru care metodele arheologice furnizează cunoaşterea de bază. Acesta înglobează toate urmele de existenţă umană şi priveşte locurile unde se vor fi exersat activităţi umane, oricare ar fi ele, structuri, vestigii abandonate de orice natură la suprafaţa solului, în subsol sau sub apă, împreună cu materialul cu care sunt asociate.

Art. 2

Politica de „conservare integrată"

Patrimoniul arheologic este o bogăţie culturală fragilă şi de neînnoit. Agricultura şi planurile de ocupare ale solului rezultând din programele de amenajare trebuie, în consecinţă, reglementate în aşa fel ca să se reducă la minimum posibil distrugerile acestui patrimoniu. Politica de protejare a patrimoniului arheologic trebuie să fie sistematic integrată celei privind agricultura, ocuparea solului, planificarea, dar, totodată, şi în politica culturală, a mediului înconjurător şi a educaţiei. Politica de protejare a patrimoniului arheologic trebuie revăzută periodic, pentru a fi mereu pusă la zi. Crearea unor reţele arheologice trebuie să facă parte din această politică. Politica de protejare a patrimoniului arheologic trebuie să fie luată în considerare de planificatori la scară naţională, regională şi locală.

Participarea activă a populaţiei trebuie să fie integrată politicii de conservare a patrimoniului arheologic; această participare este esenţială de fiecare dată când este vorba de patrimoniul unei populaţii autohtone. Participarea trebuie să fie fondată pe accesul la cunoaştere, condiţie necesară oricărei decizii. Informarea publicului este, deci, un element important al „conservării integrate".

Art. 3

Legislaţie şi economie

Protecţia patrimoniului arheologic este o obligaţie morală pentru fiecare fiinţă umană, dar este de asemenea o responsabilitate publică şi colectivă. Această responsabilitate trebuie să se traducă prin adoptarea unei legislaţii adecvate şi prin garantarea fondurilor suficiente pentru finanţarea unor programe de conservare a patrimoniului arheologic.

http://patrimoniu.gov.ro

Patrimoniul arheologic este un patrimoniu comun pentru toate societățile umane și este o datorie a tuturor țărilor să ia măsurile potrivite ca să fie disponibile fondurile necesare pentru protecția lui.

Legislația trebuie să garanteze conservarea patrimoniului arheologic în funcție de nevoile istoriei și tradițiilor fiecărei țări și a fiecărei regiuni, dându-se locul cuvenit, atât conservării „in situ", cât și imperativelor cercetării științifice.

Legislația trebuie să se bazeze pe ideea că patrimoniul arheologic este moștenirea întregii umanități și a grupurilor umane, nu a unei persoane particulare sau unei noțiuni anume.

Legislația trebuie să interzică orice distrugere, degradare sau alterare prin modificări a monumentului, al sitului arheologic sau a zonei înconjurătoare, în absența acordului serviciilor arheologice competente.

Legislația trebuie să pretindă o păstrare corectă la fel și o gestiune și o conservare satisfăcătoare a patrimoniului arheologic și să-i garanteze mijloace materiale.

Legislația trebuie să prevadă din principiu o cercetare prealabilă și alcătuirea unei documentații arheologice complete în fiecare caz în care, eventual, s-a autorizat o distrugere.

Legislația trebuie să prevadă sancțiuni adecvate, proporționale infracțiunilor față de textele privind patrimoniul arheologic.

În cazul în care legislația nu extinde protecția sa decât asupra patrimoniului înscris și clasificat pe un inventar oficial, trebuie prevăzute dispoziții care să asigure protecția temporară a monumentelor și siturilor neprotejate, descoperite recent, până în momentul când o evaluare arheologică se va face.

Una din amenințările fizice cele mai mari este rezultatul programelor de amenajări de teritoriu. O obligație principală a celor ce fac amenajări, aceea de a proceda la efectuarea unui studiu asupra impactului arheologic anterior definitivării programului, trebuie inclusă în legislația adecvată, stipulându-se ca să fie integrat în bugetul proiectului și costul cercetării.

Principiul după care orice program de amenajare trebuie conceput în așa fel ca să reducă la minimum posibil repercursiunile asupra patrimoniului arheologic, trebuie prevăzut special în lege.

Art. 4

Inventare

Protecția patrimoniului arheologic trebuie să se bazeze pe cunoașterea cât mai completă posibil a monumentelor existente, a întinderii și a naturii lor. Inventarele generale ale potențialului arheologic sunt astfel de instrumente de lucru esențiale pentru elaborarea strategiei de protecție a patrimoniului arheologic. În consecință, inventarierea trebuie să fie o obligație fundamentală în protecția și gestiunea patrimoniului arheologic.

În același timp, inventarul constituie o bancă de date, furnizând izvoare primare în vederea studiului și a cercetării științifice. Stabilirea unor inventare trebuie deci să fie considerată ca un proces dinamic permanent. Rezultă de asemenea că inventarele trebuie să integreze informația la diferite nivele de precizie și fiabilitate, căci cunoștințe, chiar superficiale, pot furniza puncte de plecare pentru măsuri de protecție.

Art. 4

Intervențiile asupra sitului

În arheologie, cunoașterea este în largă măsură tributară intervenției științifice asupra sitului. Intervenția asupra sitului cuprinde întreaga gamă de metode de cercetare, de explorare nedistructivă până la săpătura integrală, trecând prin sondaj restrâns sau colectarea de eșantioane.

Trebuie admis ca principiu fundamental că orice strângere de informație asupra patrimoniului arheologic nu trebuie să distrugă decât un minimum de martori arheologici, necesar în procesul de atingere a scopului științific sau de conservare. Metodele de intervenție nedistructive – observațiile aeriene, observațiile pe teren, observații subscvatice, eșantionaj, prelevările, sondajele – trebuie să fie încurajate în toate situațiile, fiind preferabile unor săpături integrate.

Săpăturile trebuie să implice întotdeauna o alegere a datelor care vor fi înregistrate și conservate în defavoarea celorlalte informații, care se vor pierde sau eventual, se vor distruge total odată cu monumentul sau situl. *Decizia de a se proceda la o săpătură nu trebuie deci să fie luată decât după o matură judecată.*

Săpăturile trebuie executate de preferință în siturile și monumentele condamnate unei distrugeri datorate programelor de amenajare modificând ocuparea sau utilizarea solului, sau în cazurile de jefuire sau de degradare sub efectul agenților naturali.

În cazuri excepționale, siturile neamenințate vor putea fi săpate în funcție de prioritățile cercetării științifice, ori în scopul unei prezentări către public. În aceste cazuri săpăturile trebuie precedate de o evaluare științifică amănunțită a potențialului sitului. Săpătura trebuie să fie parțială și să păstreze un sector nederanjat în vederea unor cercetări ulterioare.

Cu ocazia săpăturilor trebuie alcătuit un raport, pe baza unor norme bine definite, care să fie pus la dispoziția comunității științifice și anexat la inventarul respectiv, într-un răstimp rezonabil, după terminarea lucrărilor.

Săpăturile trebuie făcute în conformitate cu recomandările UNESCO *(Recomandările definind principiile internaționale de aplicat în ceea ce privește săpăturile arheologice*, adoptate la Conferința generală, sesiunea a IX-a de la Delhi, 5 dec. 1956), și de asemenea cu normele profesionale, internaționale și naționale.

http://patrimoniu.gov.ro

Art. 6
Păstrarea şi conservarea

Conservarea „în situ" a monumentelor şi siturilor trebuie să fie obiectul fundamental al conservării patrimoniului arheologic, aici fiind inclusă conservarea lor pe termen lung, grija pentru dosare de documente, colecţii etc., care le definesc. Orice translatare violează principiul conform căruia patrimoniul trebuie conservat în contextul său original. Acest principiu subliniază necesitatea păstrării, conservării şi gestiunii convenabile. De aici decurge faptul că patrimoniul arheologic nu trebuie nici expus riscurilor şi consecinţelor săpăturilor, nici abandonat în starea de după săpături, fără o finanţare permiţând menţinerea sa şi conservarea, prealabil, garantată.

Angajarea şi participarea populaţiei locale trebuie să fie încurajată ca mijloc de acţiune în păstrarea patrimoniului arheologic. În unele cazuri, se poate accepta ca populaţia autohtonă să preia responsabilitatea protejării şi gestiunii monumentelor şi siturilor locale.

Resursele financiare fiind inevitabil limitate, păstrarea activă nu s-ar putea realiza decât într-o manieră selectivă. Păstrarea va trebui să se exerseze asupra unui eşantion întins de situri şi monumente determinate pe criterii ştiinţifice de calitate şi reprezentative şi nu numai asupra monumentelor celor mai prestigioase şi mai seducătoare.

Recomandarea UNESCO din 1956, trebuie să se aplice în aceeaşi măsură şi în ceea ce priveşte păstrarea şi conservarea patrimoniului arheologic.

Art. 7
Prezentare, informare, reconstituire

Prezentarea patrimoniului arheologic marelui public este un mijloc esenţial de a-l face să ajungă la cunoaşterea originilor şi dezvoltării societăţilor moderne. În acelaşi timp este mijlocul cel mai important pentru a-l face să înţeleagă necesitatea protejării acestui patrimoniu. Prezentarea către marele public trebuie să fie o popularizare a stadiului de cunoaştere ştiinţifică şi trebuie să fie în consecinţă mereu actualizată. Ea trebuie să ţină cont de multiplele posibilităţi de a face accesibilă înţelegerea trecutului.

Reconstituirea trebuie să răspundă la două funcţii importante, fiind concepută pentru scopuri de cercetare experimentală şi pedagogică. Reconstituirea trebuie să se facă cu mari precauţii pentru a nu perturba nici un element arheologic păstrat: ea trebuie astfel să ia în considerare dovezile de orice fel în aşa fel ca să se obţină *autenticitatea*. Reconstituirile nu trebuie să se construiască pe vestigiile arheologice ele însele şi trebuie să fie identificabile ca reconstituiri.

Art. 8
Calificarea profesională

Pentru a asigura gestiunea patrimoniului arheologic, este esenţial să stăpâneşti numeroase discipline de înalt nivel ştiinţific. Formarea unui număr suficient de profesionişti în sectoarele de competenţă ale arheologiei, trebuie să fie, deci, un obiectiv important al politicii de educare în fiecare ţară.

Formarea de experţi în diferitele sectoare de specializare înaltă necesită, în sine, cooperarea internaţională. Normele de formare profesională şi de etică profesională ar trebui elaborate şi respectate. Pregătirea arheologică universitară trebuie să cuprindă în programele sale schimbările intervenite în politica de conservare, mai puţin preocupată de săpăturile arheologice, în raport cu conservarea „in situ". Ea ar trebui de asemenea să ţină cont de faptul că studiul istoriei populaţiilor indigene este la fel de important ca şi cel al monumentelor şi siturilor de mare prestigiu, atunci când se defineşte şi se pune problema conservării patrimoniului arheologic.

Protecţia patrimoniului arheologic este un proces dinamic şi permanent. În consecinţă, toate facilităţile trebuie acordate profesioniştilor care lucrează în acest domeniu, în aşa fel ca să se permită perfecţionarea lor permanentă.

Art. 9
Cooperarea internaţională

Patrimoniul arheologic fiind o moştenire comună a umanităţii în ansamblu, cooperarea internaţională este esenţială pentru a stabili şi face respectate criteriile de gestionare a patrimoniului. Există o nevoie presantă de circuite internaţionale care să permită schimburile de informaţii şi împărtăşirea experienţei între profesioniştii însărcinaţi cu gestiunea patrimoniului arheologic. Aceasta implică organizarea de conferinţe, de seminarii, de ateliere, etc., la scară mondială şi la scară regională şi de asemenea crearea de centre regionale de informare de înalt nivel. ICOMOS ar trebui, prin grupurile sale specializate, să ţină cont de această situaţie în proiectele sale de lungă sau medie durată.

În aceeaşi măsură programele internaţionale de schimburi de personal administrativ şi ştiinţific ar trebui desfăşurate astfel ca să furnizeze mijloacele de ridicare a nivelului de competenţă în acest domeniu. Sub auspiciile ICOMOS, programele de asistenţă tehnică ar trebui dezvoltate.

Traducere **IOANA BOGDAN CĂTINICIU**

http://patrimoniu.gov.ro

CONVENȚIA EUROPEANĂ PENTRU PROTECȚIA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC

(revizuită)

La VALETTA 16. I. 1992

PREAMBUL

Statele membre ale Consiliului Europei și alte State, părți ale Convenției culturale europene, semnatare ale prezentei Convenții (revizuite),

Considerând că scopul Consiliului Europei este de a realiza o uniune mai strânsă între membrii săi, tocmai pentru a salva și promova idealurile și principiile care sunt patrimoniul lor comun;

Ținând cont de Convenția culturală europeană semnată la Paris la 19 dec. 1954, și mai ales articolele sale 1 și 5; ținând cont de Convenția pentru salvarea patrimoniului arhitectural al Europei, semnată la Granada, la 3 oct. 1985; ținând cont de Convenția europeană asupra infracțiunilor vizând bunurile culturale, semnată la Delphes, la 23 iunie 1985;

Având în vedere recomandările Adunării parlamentare relativ la arheologie și mai ales Recomandările 848(1978), 921 (1981), 1072 (1988);

Având în vedere Recomandarea no R (89) – privitor la protecția și punerea în valoare a patrimoniului arheologic în contextul lucrărilor de amenajare urbană și rurală;reamintind că patrimoniul arheologic este un element esențial pentru cunoașterea trecutului civilizațiilor;

Recunoscând că patrimoniul arheologic european, mărturie a istoriei antice, este grav amenințat de degradare atât prin multiplicarea marilor lucrări de amenajare cât și prin riscuri naturale, săpături clandestine sau neștiințifice, sau din insuficienta informare a publicului;

Afirmând că este important să se instituie, acolo unde nu există încă, măsurile de control administrativ și șiințific care se impun, și că este locul să se integreze preocupările de salvare arheologică în politicile de amenajare urbană și rurală, și de dezvoltare culturală;

Subliniind că responsabilitatea protecției patrimoniului arheologic revine nu numai Statului direct implicat, dar și ansamblului țărilor europene, pentru a reduce riscurile de degradare și pentru a promova conservarea, favoriza schimburile de experți și de experiență;

Constatând necesitatea de a completa principiile formulate prin Convenția Europeană pentru protecția patrimoniului arheologic, semnată la Londra la 6 mai 1969, ca urmare a evoluției politicilor de amenajare în țările europene.

S-au convenit cele ce urmează:

Definiția patrimoniului arheologic

Art. 1

1. Scopul prezentei Convenții (revizate) este de a proteja patrimoniul arheologic atât ca sursă a memoriei colective europene, cât și ca instrument al studiului istoric și științific.

2. În acest scop, sunt considerate ca elemente ale patrimoniului arheologic toate vestigiile, bunuri și alte urme de existență a umanității din trecut, care totodată:

I. salvarea și studiul permit retrasarea dezvoltării istoriei umanității și relația acesteia cu mediul natural înconjurător;

II. principalele mijloace de informare sunt constituite prin săpături arheologice sau descoperiri, la fel ca și alte metode de cercetare privind umanitatea și mediul său înconjurător;

III. implementarea se situează în tot spațiul ținând de jurisdicția Părților.

3. Sunt incluse în patrimoniul arheologic structurile, construcțiile, ansamblurile arhitecturale, siturile amenajate, mărturiile mobile, monumente de orice natură, precum și contextul lor, ori că se află în sol, sau sub apă.

Identificarea patrimoniului și măsuri de protecție

Art. 2

Fiecare Parte se angajează să aplice, după modalitățile proprii fiecărui Stat, un regim juridic de protecție a patrimoniului arheologic care să prevadă:

I. gestiunea unui inventar al patrimoniului său arhelogic și clasarea monumentelor sau zonelor protejate;

II. constituirea de zone rezervate arheologic, chiar fără vestigii aparente la suprafață sau sub apă, pentru conservarea de mărturii materiale de studiu pentru generațiile viitoare;

III. obligația pentru cel ce face descoperiri să semnaleze autorităților competente descoperirea întâmplătoare a unor elemente de patrimoniu arheologic și de a le pune la dispoziție pentru a fi examinate.

Art. 3

Cu scopul de a ocroti patrimoniul arhelogic și pentru a garanta semnificația științifică a operațiunilor de cercetare arheologică, fiecare Parte se angajează:

http://patrimoniu.gov.ro

I. să aplice proceduri de autorizare și de control a săpăturilor și a altor activități arheogice pentru ca:
a) să prevină orice săpătură sau deplasare ilicită a elementelor de patrimoniu arheologic,
b) să asigure ca toate săpăturile și prospecțiunile arheologice să fie întreprinse într-o manieră științifică și sub rezervă că:
– metodele de investigare nedistructive să fie folosite atât de des cât este posibil;
– elementele patrimoniului arhelogic să nu fie extrase, în timpul săpăturii, nici lăsate expuse în timpul sau după săpătură fără ca dispoziții convenabile să nu fi fost luate pentru păstrarea, conservarea și gestionarea lor;

II. să vegheze ca săpăturile și alte tehnici potențial distructive să nu fie practicate decât de persoane calificate și special abilitate;

III. să supună autorizării prealabile specifice, în cazurile prevăzute de legislația internă a Statului, folosirea detectoarelor de metale și altor echipamente de detecție sau procedee pentru cercetarea arheologică.

Art. 4

Fiecare Parte se angajează să aplice măsuri de protecție fizică a patrimoniului arheologic prevăzând după împrejurări:

I. achiziționarea sau protecția prin alte mijloace potrivite, de către puterea politică a spațiilor destinate să constituie zone de rezervație arheologică;

II. amenajarea de depozite potrivite pentru vestigiile arheologice deplasate din locul lor de origine.

Conservarea integrată a patrimoniului arheologic

Art. 5

Fiecare parte se angajează:

I. să găsească punerea de acord și articularea nevoilor respective ale arheologiei și ale amenajării, veghind ca arheologii să participe:
a) la crearea politicii de planificare vizând stabilirea strategiilor echilibrate de protecție, de conservare și de punere în valoare a siturilor prezentând un interes arheologic;
b) la derularea în fazele diferite a programelor de amenajare;

II. să asigure o consultare sistematică între arheologi, urbaniști și cei care fac amenajarea teritoriului, pentru a permite:
a) modificarea planurilor de amenajare susceptibile să altereze patrimoniul arheologic;
b. să acorde timp și mijloace suficiente pentru efectuarea unui studiu științific convenabil al sitului, și publicarea rezultatelor obținute;

III. să vegheze ca studiile de impact asupra mediului și deciziile care rezultă din acesta să ia în considerare în totalitate siturile arheologice și contextul lor,

IV. să prevadă, ca în cazul când, în timpul lucrărilor de amenajare s-au desoperit elemente de patrimoniu arheologic și când se dovedește posibil, conservarea *in situ* a acestor elemente;

V. să facă în așa fel ca deschiderea pentru public a siturilor arheologice, mai ales amenajările menite să primească un mare număr de vizitatori, să nu aducă atingere caracterului arheologic și științific al siturilor și mediului propriu.

Finanțarea cercetării și conservarea arheologică

Art. 6

Fiecare Parte se angajează:

I. să prevadă un suport financiar al cercetării arheologice prin puterea publică națională, regională sau locală, în funcție de competențele lor respective;

II. să mărească mijloacele materiale acordate arheologiei preventive:
a) luând dispoziții utile pentru ca, în timpul marilor lucrări de amenajări publice sau private, să fie prevăzute luarea în sarcină completă, prin fonduri provenind în modul potrivit din sector public sau privat costurile tuturor operațiunilor arheologice necesare, legate de aceste lucrări;
b.) fixând în bugetul acestor lucrări, cu același titlu ca și studiile de impact impuse de preocupările de mediu și de amenajare a teritoriului, studiile și prospecțiunile arheologice prealabile, documentele științifice de sinteză, la fel ca și comunicarea și publicarea completă a descoperirilor.

Strângerea și difuzarea informațiilor științifice

Art. 7

Cu scopul de a facilita studiul și difuzarea cunoașterii descoperirilor arheologice, fiecare Parte se angajează:

I. să realizeze sau actualizeze investigațiile, inventarele și cartografia siturilor arheologice în spațiul supus jurisdicției sale;

II. să adopte toate dispozițiile practice cu scopul de a obține, la sfârșitul operațiunilor arheologice, un document științific de sinteză publicabil, prealabil difuzării obligatorii a studiilor integrale de specialitate.

http://patrimoniu.gov.ro

Art. 8

Fiecare Parte se angajează:

I. să înlesnească schimbul pe plan național și internațional a elementelor de patrimoniu arheologic, cu scopuri științifice profesionale, luând toate măsurile utile pentru ca această circulație să nu aducă atingere de nici un fel la valoarea culturală și științifică a acestor elemete;

II. să încurajeze schimburile de informații asupra cercetărilor arheologice și asupra săpăturilor în curs, și să contribuie la organizarea de programe de cercetări internaționale.

Sensibilizarea publicului

Art. 9

Fiecare Parte se angajează:

I. să întreprindă o acțiune educativă cu scopul de a trezi și dezvolta în opinia publică o conștiință a valorii patrimoniului arheologic pentru cunoașterea trecutului, precum și a pericolelor care amenință acest patrimoniu;

II. să promoveze accesul publicului la elementele importante ale patrimoniului său arheologic, mai ales în situri și să încurajeze expunerea pentru public a bunurilor arheologice selecționate.

Prevenirea circulației ilicite a elementelor de patrimoniu arheologic

Art. 10

Fiecare Parte se angajează:

I. să organizeze schimbul de informații între puterea publică competentă și instituțiile științifice asupra săpăturilor ilicite constante;

II. să aducă la cunoștința instanțelor competente ale Statului de origine, parte a acestei convenții (revizuită) toate ofertele suspecte că provin din săpături ilicite sau din deturnări din săpături oficiale, și toate precizările necesare asupra acestui subiect;

III. în ceea ce privește muzeele și alte instituții similare a căror politică de achiziții este supusă controlului Statului, se vor lua măsurile necesare pentru ca acestea să nu achiziționeze elemente de patrimoniu arheologic suspect de a proveni din descoperiri necontrolate, din săpături ilicite sau deturnare din săpături oficiale;

IV. pentru muzee și alte instituții similare, aflate pe teritoriul uneia din Părți, dar unde politica de achiziții nu este supusă controlului Statului:

a) să li se transmită textul acestei convenții (revizuită);

b) să nu economisească nici un efort pentru a asigura respectarea de către numitele muzee și instituții a principiilor formulate în paragraful 3 de mai sus;

V. Să reducă, atât cât este posibil, prin acțiuni educative, de informare, de vigilență și de cooperare, circulația elementelor de patrimoniu arheologic provenind din descoperiri necontrolate, din săpături ilicite sau deturnări din săpăturile oficiale.

Art. 11

Nici o dispoziție din prezenta Convenție (revizuită) nu aduce atingere tratatelor bilaterale sau multilaterale care există sau ar putea să existe între Părți, vizând circulația ilicită a bunurilor de patrimoniu arheologic și restituirii lor proprietarului legitim.

Asistență tehnică și științifică reciprocă

Art. 12

Părțile se angajează:

I. să fie gata să facă o asistență tehnică și științifică reciprocă, exprimată printr-un schimb de experiență de experți în problemele relative la patrimoniul arheologic;

II. să favorizeze, în cadrul legislației naționale pertinentă de acorduri internaționale prin care ele sunt legate, schimburile de specialiști în conservarea patrimoniului arheologic, aici fiind incluși și cei din domeniul formării permanente.

Controlul aplicării Convenției (revizuite)

Art. 13

În încheierea prezentei Convenții (revizuite), un comitet de experți, instituit de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei în virtutea art. 17 al Statutului Consiliului Europei, a fost însărcinat să urmărească aplicarea Convenției (revizuite) și mai ales:

I. să supună periodic Comitetului de miniștri al Consiliului un raport asupra situației în ceea ce privește politica de protecție a patrimoniului arheologic în Statele părți ale Convenției (revizuite) și asupra respectării principiilor enunțate;

II. să propună Comitetului de miniștri ai Consiliului Europei orice măsură care încearcă să pună în aplicare dispozițiile Convenției (revizuite), bineînțeles în domeniul activității multilaterale și în materie de revizuire sau amendament al Convenției (revizuită), și deasemenea cel de informare a publicului asupra obiectivelor Convenției (revizuite);

III. să facă recomandări la Comitetul de miniștri al Consiliului Europei privind invitarea Statelor nemembre ale Consiliului Europei să adere la această Convenție (revizuită).

http://patrimoniu.gov.ro

Clauze finale

Art. 14

1. Prezenta Convenţie (revizuită) este deschisă semnării Statelor membre ale Consiliului Europei şi altor State părţi ale Convenţiei culturale europene.

Aceasta va fi supusă ratificării, acceptării sau aprobării. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau adoptare vor fi depuse pe lângă Secretariatul General al Consiliului Europei.

2. Un Stat semnatar al Convenţiei europene de protecţie a patrimoniului arheologic, semnat la Londra la 6 mai 1969, nu poate depune instrumentele de ratificare, de acceptare sau aprobare dacă n-a denunţat mai sus numita Convenţie sau dacă n-a denunţat-o simultan.

3. Prezenta Convenţie (revizuită) va intra în vigoare 6 luni după data la care patru State, dintre care cel puţin trei State membre ale Consiliului Europei, îşi vor exprima consimţământul de a fi legate prin Convenţie (revizuită) conform cu dispoziţiile paragrafelor precedente.

4. În cazul în care, prin aplicarea celor două paragrafe precedente, efectul denunţării la Convenţia din 6 mai 1969 şi intrarea în vigoare a prezentei Convenţii (revizuite) nu vor fi simultane, un Stat contractant poate declara, în momentul depunerii instrumentelor sale de ratificare, de acceptare sau de aprobare, că el va continua să aplice convenţie din 6 mai 1969 până la intrarea în vigoare a prezentei Convenţii (revizuite).

5. Prezenta Convenţie (revizuită) va intra în vigoare în privinţa fiecărui Stat semnatar care va exprima ulterior consimţământul său ca să fie legat de ea la şase luni după data de depunere a instrumentelor de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

Art. 15

1. După intrarea în vigoare a prezentei Convenţii (revizuite), Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei va putea invita orice alt Stat membru al Consiliului, ca şi al Comunităţii Economice Europene să adere la prezenta Convenţie (revizuită), printr-o decizie luată prin majoritatea prevăzută în art. 20.d al Statutului Consiliului Europei şi cu unanimitate a reprezentanţilor statelor contractante având dreptul să participe la Comitet.

2. Pentru fiecare Stat care a aderat sau pentru Comunitatea Economică Europeană, în caz de aderare, Convenţia (revizuită) va intra în vigoare şase luni după data de depunere a instrumentelor de aderare pe lângă Secretariatul General al Consiliului Europei.

Art. 16

1. Fiecare Stat poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare, de aprobare sau adeziune, să desemneze teritoriul sau teritoriile la care se va aplica prezenta Convenţie (revizuită).

2. Fiecare Stat poate, în orice alt moment ulterior, printr-o declaraţie adresată Secretariatului General al Consiliului Europei, să extindă aplicarea prezentei Convenţii (revizuite) la orice alt teritoriu desemnat în declaraţia sa.

Convenţia (revizuită) va intra în vigoare în privinţa acestui teritoriu şase luni după data de recepţie a declaraţiei de către Secretarul General al Consiliului Europei.

3. Orice declaraţie făcută în virtutea celor două paragrafe precedente va putea să fie retrasă, în ceea ce priveşte teritoriul desemnat în această declaraţie, prin notificaţia adresată Secretarului General. Retragerea va primi efect şase luni după data primirii notificării de către Secretarul General.

Art. 17

1. Fiecare Parte poate, în orice moment să denunţe prezenta Convenţie (revizuită) adresând o notificare Secretarului General al Consiliului Europei.

2. Denunţarea va avea efect şase luni după data primirii notificării de către Secretarul General.

Art. 18

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica Statelor membre ale Consiliului Europei, şi celorlalte State părţi ale Convenţiei culturale europene, la fel ca şi tuturor Statelor Comunităţii economice europene care au aderat sau care au fost invitate să adere la prezenta Convenţie (revizuită):

I. fiecare semnătură

II. depunerea fiecărui instrument de ratificare, de acceptare, de aprobare sau aderare;

III. fiecare dată de intrare în vigoare a prezentei Convenţii (revizuită), conform cu articolele sale 14, 15 şi 16;

IV. orice alt act, notificare sau comunicare având legătură cu prezenta Convenţie (revizuită).

Pentru conformitate, subsemnaţii, legal autorizaţi în acest sens, au semnat prezenta Convenţie (revizuită).

S-a făcut la La Valetta, la 16 ian. 1992, în lb. franceză şi în lb. engleză, cele două texte făcând parte din acelaşi document, depus în arhivele Consiliului Europei.

Secretarul general al Consiliului Europei va comunica o copie conformă certificată fiecărui Stat membru al Consiliului Europei, Statelor semnatare a Convenţiei culturale europene, şi oricărui Stat membru al Comunităţii economice europene invitat să adere la prezenta convenţie (revizuită).

Traducere **IOANA BOGDAN CĂTINICIU**

http://patrimoniu.gov.ro

LA CHARTE SUR LA PROTECTION ET LA GESTION DU PATRIMOINE CULTUREL SUBAQUATIQUE de L'ICOMOS

(ratifiée par la 11e Assemblée Générale de l'ICOMOS, réunie à Sofia, Bulgarie, du 5–9 Octobre 1996)

Introduction

Cette charte vise à encourager la protection et la gestion du patrimoine culturel subaquatique qui se trouve dans les eaux intérieures, les eaux côtères, les mers peu profondes et les fonds marins des océans. Elle met l'accent sur les circonstances et les attributs particuliers qui entourent le patrimoine culturel subaquatique et elle devrait être perçue comme un supplément à la Charte sur la protection et la gestion du patrimoine archéologique, 1990. La charte de 1990 définit le «patrimoine archéologique" comme la partie du patrimoine matériel pour lequel les méthodes archéologiques constituent le premier moyen d'acquérir de l'information, en ce qui a trait aux vestiges associés à la présence humaine, les lieux ayant un rapport avec toute manifestation de l'activité humaine, les constructions abandonnées et les vestiges de toutes sortes, de même que les objets culturels mobiles associés. Aux fins de la charte, on entend par patrimoine culturel subaquatique le patrimoine archéologique qui se trouve dans un environnement subaquatique ou en a été retiré. Ceci comprend les structures et les sites submergés, les lieux de naufrage. les épaves et leur contexte archéologique et naturel.

Par son caractère même, le patrimoine culturel subaquatique est un bien culturel de dimension internationale. Une large partie du patrimoine culturel subaquatique se trouve en territoire international et résulte des communications et des échanges internationaux au cours desquels les bateaux et leur contenu se sont perdus, loin de leur point d'origine ou de leur destination.

L'archéologie est concernée par la conservation des biens culturels dans leur environnement. Dans le langage de la gestion des biens culturels, on dit que le patrimoine culturel subaquatique est à la fois fini et non renouvelable. Si le patrimoine culturel subaquatique doit nous aider à apprécier l'environnement dans l'avenir, nous devons prendre nos responsabilités individuelles et collectives maintenant pour en assurer sa survie.

L'archéologie est une activité publique; chac un a droit de puiser dans le passé pour enrichir sa propre vie, et tout effort pour restreindre la connaissance du passé est une entrave à l'autonomie personnelle. Le patrimoine culturel subaquatique contribue à la formation de l'identité culturelle et peut servir à affermir le sens d'appartenance des membres d'une collectivité. S'il est géré avec soin, le patrimoine culturel subaquatique peut jouer un rôle positif dans la promotion des loisirs et du tourisme.

L'archéologie est animée par la recherche. Celle-ci enrichit la connaissance en pénétrant le monde de la diversité de la culture humaine à travers les âges et en présentant de nouvelles perspectives en ce qui concerne la vie passée. Une telle connaissance et de telles perspectives nous aident à comprendre la vie d'aujourd'hui et de ce fait nous permettent d'envisager les enjeux `a venir.

De nombreuses activités subaquatiques sont en elles-mêmes bénéfiques et souhaitables, mais elles peuvent avoir des conséquences malheureuses. Le patrimoine culturel subaquatique peut être menacé par des travaux de construction qui altèrent les fonds marins ou qui modifient les courants, les sédiments et les parcours des polluants. Le patrimoine culturel subaquatique peut être aussi menacé par l'exploitation sans discernement des ressources naturelles. En plus, des moyens d'accès inappropriés, ou l'impact cumulatif de la collecte de «souvenirs» peuvent avoir un effet néfaste.

Beaucoup de ces menaces peuvent être éliminées, ou au moins en grande partie réduites, si des archéologues sont consultés dès le départ et si des mesures d'atténuation de ces impacts sont mises en place. La présente Charte vise à mettre en place des normes archéologiques élevées pour s'opposer d'une façon rapide et efficace à ce genre de menaces pour le patrimoine culturel subaquatique.

Le patrimoine culturel subaquatique est aussi menacé par des activités totalement indésirables puisqu'elles ne profitent qu' à quelquesuns au détriment du plus grand nombre. L'exploitation commerciale du patrimoine culturel subaquatique pour la vente ou la spéculation est foncièrement incompatible avec la protection et la gestion du patrimoine. La Charte vise à assurer que toutes les interventions archéologiques aient un but, une méthodologie et des résultats escomptés qui soient clairs, de façon à ce que chaque objet apparaisse transparent aux yeux de tous.

Article 1

Les principes de base

La conservation «in situ» du patrimoine culturel subaquatique devrait être considérée comme la première option.

L'accès au public devrait être encouragé.

http://patrimoniu.gov.ro

Des techniques non destructives, des prospections et des échantillonnages non intrusifs devraient être favorisés de préférence à la fouille.

Les interventions archéologiques ne doivent pas avoir plus de conséquences négatives sur le patrimoine culturel subaquatique qu'il n'est nécessaire pour atteindre les objectifs d'atténuation ou de recherche du projet.

Les interventions archéologique ne doivent pas inutilement déplacer les restes humains ou perturber les lieux sacrés.

Les interventions archéologiques doivent être documentées de façon adéquate.

Article 2

Le plan du projet

Avant de procéder à des interventions archéologiques, un plan du projet doit être élaboré en tenant compte des éléments suivants:

- les objectifs d'atténuation ou de recherche du projet;
- la méthodologie et les techniques à employer;
- le financement prévu;
- le calendrier du projet;
- les membres de l'équipe de recherche, leurs compétences, leur expérience et leurs responsabilités;
- la conservation des matériaux;
- la gestion et l'entretien du site;
- les procédures de collaboration avec des musées et d'autres institutions;
- la documentation;
- les mesures de santé et de sécurité;
- la préparation du rapport;
- le dépôt des archives de fouille, y compris les éléments du patrimoine culturel subaquatique récupérés durant les interventions;
- la diffusion y compris la participation du public.

Le plan du projet devrait être révisé et modifié selon les circonstances.

Les interventions archéologiques doivent être conduites selon le plan de projet. Le plan de projet devrait être consultable par l'ensemble de la communauté archéologique.

Article 3

Le financement

Un financement adéquat doit être assuré avant le début des interventions archéologiques afin que toutes les étapes du programme soient réalisées, y compris la conservation, la préparation du rapport et sa diffusion. Le plan de projet devrait inclure des plans d'intervention qui assureront la conservation du patrimoine culturel subaquatique et de la documentation qui s'y rapporte dans le cas d'une interruption du financement prévu.

Le financement du projet ne doit pas se faire par la vente d'éléments du patrimoine culturel subaquatique ou par le recours à toute strategie qui ferait que le patrimoine culturel subaquatique ou la documentation s'y rapportant seraient dispersés irrémédiablement.

Article 4

Le calendrier

On doit s'assurer avant le début des interventions archéologiques de disposer du temps nécessaire pour compléter toutes les étapes du plan de projet, y compris la conservation, la préparation du rapport et sa diffusion. Le plan du projet doit comprendre les mesures alternatives qui assureront la conservation du patrimoine culturel subaquatique et la documentation qui s'y rapporte au cas où le projet serait écourté.

Article 5

Objectifs, méthodologie et techniques des interventions archéologiques

Les objectifs des interventions archéologiques et le détail de la méthodologie et des techniques à employer doivent être établis dans le plan de projet. La méthodologie devrait concorder avec les objectifs des interventions archéologiques et les techniques employées devraint être les moins perturbatrices que possible.

Une analyse des artefacts et de la documentation, faisant suite au travail sur le terrain, fait partie intégrante de toutes les interventions archéologiques; des dispositions à cet effet doivent figurer dans le plan du projet.

Article 6

Compétences, responsabilités et expérience

Tous les membres de l'équipe de recherche doivent avoir les compétences et l'expérience requises pour leur participation au projet. Ils doivent être parfaitement au courant du travail qu'on attend d'eux et le comprendre.

Toute intervention archéologique impliquant des modifications au patrimoine culturel subaquatique sera entreprise sous la direction et la surveillance d'un archéologue subaquatique désigné dont les compétences sont, reconnues et qui possède une expérience adaptée à la nature de cette intervention archéologique.

Article 7

Études préliminaires

Une évaluation préliminaire examinant la fragilité, l'importance, le potentiel d'une ressource culturelle subaquatique doit précéder et documenter toutes les interventions archéologiques pouvant modifier cette ressource.

http://patrimoniu.gov.ro

L'évaluation d'une ressource doit comprendre une étude de base portant sur les observations historiques et archéologiques disponibles, les caractéristiques archéologiques et environnementales du site et les conséquences d'une intrusion sur la stabilité `a long terme du secteur touché par les interventions archéologiques.

Article 8

La documentation

Toutes les interventions archéologiques doivent être documentées d'une façon aussi compète que possible et selon les normes professionnelles actuelles de la documentation archéologique.

La documentation doit fournir un état détaillé des données recuillies sur le site, ce qui comprend; la provenance des éléments du patrimoine culturel subaquatique déplacés ou retirés au cours des interventions archéologiques, les carnets de notes de terrain, les plans et les dessins, les photographies et toute autre forme de documentation.

Article 9

La conservation matérielles

Le programme de conservation des objets doit prévoir le traitement des vestiges archéologiques pendant les interventions archéologiques, pendant leur transport et à long terme.

La conservation des objets doit se faire selon les normes professionnelles actuelles.

Article 10

La gestion et l'entretien du site

Un programme de gestion du site doit être préparé, précisant les mesures de protection et de gestion «in situ» du patrimoine culturel subaquatique pendant et après les travaux sur le terrain. Le programme devrait comprendre des renseignements à l'intention du public, des dispositions raisonnables pour la stabilisation du site, et des mesures de surveillance et de protection contre les perturbations. On devrait promouvoir l'accès du public au patrimoine culturel subaquatique, sauf dans les cas où l'accès serait incompatible avec la protection et la gestion du site.

Article 11

Les mesures de santé et de sécurité

La santé et la sécurité des équipes et des tierces parties procédant à des interventions archéologiques sont primordiales. Tous les membres d'une équipe procédant à des interventions archéologiques doivent travailler en respectant une politique de sécurité qui satisfasse les exigences légales et professionnelles et qui soit décrite dans le plan du projet.

Article 12

Les rapports

Des rapports intérimaires devraient être présentés conformément au calendrier proposé dans des dépôts d'archives reconnus et accessibles au public.

Chaque rapport devrait comprendre:
- un compte rendu des objectifs;
- un compte rendu de la méthodologie et des techniques employées;
- un compte rendu des résultats obtenus;
- des recommandation pour les interventions archéologiques futures, la gestion du site et la conservation des éléments du patrimoine culturel subaquatique retirés lors des interventions archéologiques.

Article 13

L'archivage

Les éléments du patrimoine culturel subaquatique retirés pendant les interventions archéologiques et toute la documentation pertinente, doivent être déposés auprès d'une institution qui en donnera accès au public et les conservera de façon permanente. On devrait prendre, avant le début des interventions archéologiques, des dispositions quant au dépôt des archives; ces dispositions devraient être consignées dans le plan du projet. Les archives devraient être conservées conformément aux normes professionnelles actuelles.

L'intégrité scientifique des archives du projet doit être assurée; le dépôt dans des institutions différentes ne devrait pas empêcher qu'on puisse les réunir pour poursuivre les interventions archéologiques. Les objets du patrimoine culturel subaquatique ne doivent pas être dérangés comme des articles de valeur commerciale.

Article 14

La diffusion

On devrait sensibiliser le public aux résultats des interventions archéologiques et à l'importance du patrimoine culturel subaquatique par des présentations de vulgarisation faites dans divers médias. On ne devrait pas nuire à de telles présentations en imposant des droits d'accès élevés.

La collaboration avec les communautés et les groupes locaux doit être encouragée, tout comme la collaboration avec les communautés et les groupes qui sont particulièrement liés au patrimoine culturel subaquatique en cause. Il est souhaitable que les interventions archéologiques se fassent avec le consentement et l'appui de ces communautés et de ces groupes.

L'équipe conduisant des interventions archéologiques devra chercher à faire participer les communautés et les groupe intéressés dans la mesure

http://patrimoniu.gov.ro

où une telle participation est compatible avec les objectifs de protection et de gestion; lorsque cela est possible d'acquérir et de développer certaines compétences archéologiques par la formation et l'éducation.

La collaboration avec les musées et d'autres institutions devrait être encouragée. Avant les interventions archéologiques, on devrait se procurer tous les résultats des recherches antérieures et les rapports faits par les institutions collaboratrices. De plus, on devrait prendre des dispositions pour les visites du site.

Un rapport final de synthèse sur les interventions archéologiques doit être présenté dès que possible, en tenant compte de la complexité de l'intervention archéologique, et déposé dans les dépôts d'archives publiques les plus concernées.

Article 15

La collaboration internationale

La collaboration internationale est essentielle pour la protection et la gestion du patrimoine culturel subaquatique et devrait être favorisée de façon à maintenir des normes élevées dans les interventions archéologiques. La collaboration internationale devrait être encouragée pour mieux utiliser les archéologues et autres professionnels qui sont spécialisés dans les interventions archéologiques ayant pour objet le patrimoine culturel subaquatique. Des programmes d'échange de professionnels devraient être envisagés comme moyen de diffuser les meilleures pratiques.

http://patrimoniu.gov.ro

CONVENȚIA UNIDROIT
privind bunurile culturale furate sau exportate ilegal*

Statele părți la prezenta convenție adoptată la Roma la 24 iunie 1995,

reunite la Roma, la invitația Guvernului Repiblicii Italiene, între 7 și 24 iunie 1995, în cadrul unei Conferințe diplomatice pentru adoptarea proiectului Convenției UNIDROIT privind restituirea internațională a bunurilor culturale furate sau exportate ilegal,

convinse de importanța fundamentală a protejării patrimoniului cultural și a schimburilor culturale pentru promovarea înțelegerii între popoare și a răspândirii culturii pentru bunăstarea omenirii și progresul civilizației,

profund preocupate de traficul ilegal de bunuri culturale și de daunele ireparabile cauzate în mod frecvent de acesta atât bunurilor respective, cât și patrimoniului cultural al comunităților naționale, tribale, autohtone sau al altor comunități și patrimoniului comun al tuturor popoarelor, îndeosebi prin jefuirea siturilor arheologice și pierderea unor informații arheologice, istorice și științifice de neînlocuit ce rezultă din aceasta,

hotărâte să contribuie eficient la lupta împotriva traficului ilegal de bunuri culturale prin stabilirea unui corpus minimal de reguli juridice comune, în scopul restituirii și înapoierii bunurilor culturale între statele contractante și al facilitării păstrării și ocrotirii patrimoniului cultural în interesul tuturor,

subliniind că prezenta convenție are drept obiectiv de a facilita restituirea și înapoierea bunurilor culturale și că instituirea în anumite state a unor mecanisme, precum compensarea, necesare pentru asigurarea restituirii și înapoierii, nu implică adoptarea unor astfel de măsuri de către alte state,

afirmând că adoptarea prevederilor prezentei convenții pentru viitor nu constituie în nici un fel o aprobare sau o legitimare a oricărui trafic ilegal produs înaintea intrării sale în vigoare,

afirmând că adoptarea prevederilor prezentei convenții pentru viitor nu constituie în nici un fel o aprobare sau o legitimare a oricărui trafic ilegal produs înaintea intrării sale în vigoare.

conștiente de faptul că prezenta convenție nu va aduce, prin ea însăși, o soluție problemelor puse de traficul ilegal, dar că ea amorsează un proces vizând întărirea cooperării culturale internaționale și menținerea locului cuvenit comerțului licit și acordurilor interstatale în cadrul schimburilor culturale,

confirmând că aplicarea prezentei convenții ar trebui să fie însoțită de alte măsuri eficiente pentru protejarea bunurilor culturale, cum ar fi elaborarea și folosirea de registre, protejarea materială a siturilor arheologice și cooperarea tehnică,

recunoscând acțiunile întreprinse de diferite organisme pentru a proteja bunurile culturale, în special de Convenția UNESCO din 1970 referitoare la traficul ilegal și elaborarea unui cod de conduită în sectorul privat,

au adoptat următoarele dispoziții:

CAPITOLUL I

Domeniu de aplicare și definiție

ARTICOLUL 1

Prezenta convenție se aplică cererilor cu caracter internațional pentru:

a) restituirea bunurilor culturale furate;
b) înapoierea bunurilor culturale scoase de pe teritoriul unui stat contractant cu încălcarea legislației sale care reglementează exportul bunurilor culturale, în scopul protejării patrimoniului său cultural (denumite în continuare *bunuri culturale exportate ilegal*).

ARTICOLUL 2

Prin *bunuri culturale*, în sensul prezentei convenții, se înțelege bunurile care, cu titlu religios sau laic, prezintă importanță pentru arheologie, preistorie, istorie, literatură, artă sau știință și care aparțin uneia dintre categoriile enumerate în anexă la prezenta convenție.

CAPITOLUL II

Restituirea bunurilor culturale furate

ARTICOLUL 3

(1) Posesorul unui bun cultural furat trebuie să îl restituie.

(2) În sensul prezentei convenții, un bun cultural provenit din săpături licite, dar reținut ilicit este considerat ca fiind furat, dacă această calificare este conformă cu legislația statului în care au avut loc acele săpături.

(3) Orice cerere de restituire trebuie să fie făcută în termen de 3 ani de la data la care solicitantul a cunoscut locul unde se află bunul cultural și identitatea posesorului și, în toate cazurile, într-un termen de 50 de ani de la data furtului.

* Traducere, text reprodus din Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 176.

http://patrimoniu.gov.ro

(4) Totodată, o acțiune de restituire a unui bun cultural care face parte integrantă dintr-un monument sau dintr-un sit arheologic identificat sau care face parte dintr-o colecție publică nu este supusă nici unui termen de prescripție în afară de termenul de 3 ani din momentul în care solicitantul a aflat locul în care se găsește bunul cultural și identitatea posesorului.

(5) Prin derogare de la dispozițiile paragrafului precedent, orice stat contractant poate declara că o acțiune se prescrie într-un termen de 75 de ani sau într-un termen mai mare, prevăzut de legislația sa. O acțiune, intentată într-un alt stat contractant, de restituire a unui bun cultural deplasat dintr-un monument, dintr-un sit arheologic sau dintr-o colecție publică, situat într-un stat contractant care face o astfel de declarație, se prescrie, de asemenea, în același termen.

(6) Declarația menționată la paragraful precedent trebuie făcută în momentul semnării, ratificării, acceptării, aprobării sau aderării.

(7) Prin *colecție publică*, în sensul prezentei convenții, se înțelege orice ansamblu de bunuri culturale inventariate sau identificate în alt mod și aparținând:

a) unui stat contractant;
b) unei colectivități regionale sau locale dintr-un stat contractant;
c) unei instituții religioase situate într-un stat contractant; sau
d) unei instituții înființate, în principal, în scopuri culturale, pedagogice sau științifice într-un stat contractant și recunoscută în acel stat ca fiind de interes public.

(8) Pe lângă aceasta, acțiunea de restituire a unui bun cultural religios sau care prezintă o importanță colectivă, care aparține și este folosit de o comunitate autohtonă sau tribală dintr-un stat contractant pentru folosința tradițională sau rituală a acelei comunități, este supusă termenului de prescripție aplicabil colecțiilor publice.

ARTICOLUL 4

(1) Posesorul unui bun cultural furat, pe care trebuie să îl restituie, are dreptul la plata, în momentul restituirii, a unei compensații echitabile, cu condiția să nu fi știut sau să nu fi putut afla, în mod rezonabil, că bunul furat era furat și să poată dovedi că a acționat cu diligența cuvenită la achiziționarea lui.

(2) Fără a aduce atingere dreptului posesorului la compensația prevăzută la paragraful precedent, este necesar să se facă eforturi rezonabile pentru ca persoana care a transferat bunul cultural posesorului sau orice altă persoană care l-a transferat anterior să plătească compensația atunci când aceasta este în conformitate cu legislația statului în care este făcută cererea.

(3) Plata compensației posesorului de către solicitant, atunci când aceasta este cerută, nu aduce atingere dreptului solicitantului de a cere unei alte persoane rambursarea ei.

(4) Pentru a stabili dacă posesorul a acționat cu diligența cuvenită, se va ține seama de toate împrejurările achiziției, în special de calitatea părților, de prețul plătit, de consultarea de către posesor a oricărui registru accesibil în mod rezonabil, referitor la bunuri culturale furate și orice altă informație sau documentație relevantă, pe care ar fi putut să o obțină pe căi rezonabile, și de consultarea unor organisme la care ar fi putut avea acces sau de orice alt demers pe care o persoană rezonabilă l-ar fi întreprins în asemenea împrejurări.

(5) Posesorul nu poate beneficia de un statut mai favorabil decât acela al persoanei de la care a dobândit bunul cultural prin moștenire sau în alt mod, cu titlu gratuit.

CAPITOLUL III

Înapoierea bunurilor culturale exportate ilegal

ARTICOLUL 5

(1) Un stat contractant poate cere tribunalului sau oricărei alte autorități competente a unui alt stat contractant să ordone înapoierea unui bun cultural exportat ilegal de pe teritoriul statului solicitant.

(2) Un bun cultural exportat temporar de pe teritoriul statului solicitant în scopuri cum ar fi: expoziții, cercetare sau restaurare, în baza unei autorizații eliberate potrivit legislației sale, care reglementează exportul de bunuri culturale în vederea protejării patrimoniului său cultural, și care nu a fost înapoiat conform condițiilor acelei autorizații, este considerat ca fiind exportat ilegal.

(3) Tribunalul sau oricare altă autoritate competentă a statului solicitat trebuie să ordone înapoierea bunului cultural, dacă statul solicitant stabilește că scoaterea bunului de pe teritoriul său afectează semnificativ cel puțin unul dintre următoarele interese:

a) conservarea materială a bunului sau a contextului său;
b) integritatea unui bun complex;
c) conservarea informației referitoare la acel bun, cum ar fi, de exemplu, cea de natură științifică sau istorică;
d) folosirea tradițională sau rituală a acelui bun de către o comunitate autohtonă sau tribală;

sau stabilește că bunul este pentru statul solicitant de o importanță culturală semnificativă.

(4) Orice cerere introdusă în temeiul paragrafului 1 al prezentului articol trebuie să conțină sau să fie însoțită de orice informație de fapt sau de drept, care

să permită tribunalului sau autorității competente a statului solicitat să stabilească dacă sunt întrunite condițiile de la paragrafele (1)–(3).

(5) Orice cerere de înapoiere trebuie să fie introdusă într-un termen de 3 ani de la data la care statul solicitant a cunoscut locul unde se află bunul cultural și identitatea posesorului și, în toate cazurile, în termen de 50 de ani de la data exportului sau de la data la care ar fi trebuit să fie înapoiat în baza autorizației menționate la paragraful 2 al prezentului articol.

ARTICOLUL 6

(1) Posesorul unui bun cultural, pe care l-a dobândit după ce acel bun a fost exportat ilegal, are dreptul, în momentul înapoierii, la plata de către statul solicitant a unei compensații echitabile, cu condiția ca posesorul să nu fi știut sau să nu fi putut afla în mod rezonabil, în momentul dobândirii, că bunul fusese exportat ilegal.

(2) Pentru a stabili dacă posesorul a știut sau ar fi trebuit să știe, în mod rezonabil, că bunul cultural a fost exportat ilegal, se va ține seama de împrejurările dobândirii, inclusiv de lipsa certificatului de export necesar conform legislației statului solicitant.

(3) În locul compensației și de comun acord cu statul solicitant, posesorul care trebuie să înapoieze bunul cultural pe teritoriul acelui stat poate hotărî:

a) să rămână proprietar al bunului său

b) să transfere proprietatea, cu titlu oneros sau gratuit, unei persoane, la alegerea sa, rezidentă în statul solicitant și care să prezinte garanțiile necesare.

(4) Cheltuielile decurgând din înapoierea bunului cultural conform prezentului articol revin statului solicitant, fără a prejudicia dreptul acestuia de a i se rambursa cheltuielile de către orice altă persoană.

(5) Posesorul nu poate beneficia de un statut mai favorabil decât acela al persoanei de la care a dobândit bunul cultural prin moștenire sau în alt mod, cu titlu gratuit.

ARTICOLUL 7

(1) Prevederile acestui capitol nu se aplică atunci când:

a) exportul bunului cultural nu mai este ilegal în momentul în care se cere înapoierea lui;

sau

b) bunul a fost exportat în timpul vieții persoanei care l-a creat sau pe parcursul unei perioade de 50 de ani după decesul acelei persoane.

(2) Prin derogare de la prevederile lit. b) a paragrafului precedent, dispozițiile acestui capitol se aplică atunci când bunul cultural a fost creat de un membru sau de membri ai unei comunități autohtone sau tribale pentru folosința tradițională sau rituală a acelei comunități și bunul trebuie înapoiat acelei comunități.

CAPITOLUL IV

Dispoziții generale

ARTICOLUL 8

(1) O cerere întemeiată pe prevederile cap. II și III poate fi introdusă la tribunalele sau la alte autorități competente ale statului contractant în care se află bunul cultural, ca și la tribunalele sau la alte autorități care au competență, în conformitate cu reglementările în vigoare în statele contractante.

(2) Părțile pot conveni să supună litigiul lor fie unui tribunal sau altei autorități competente, fie arbitrajului.

(3) Măsurile provizorii sau de conservare, prevăzute de legislația statului contractant în care se află bunul, pot fi aplicate chiar dacă cererea pe fond de restituire sau de înapoiere a bunului a fost făcută la tribunalele sau la orice alte autorități competente ale altui stat contractant.

ARTICOLUL 9

(1) Prezenta convenție nu împiedică un stat contractant să aplice orice reglementare mai favorabilă, în materie de restituire sau de înapoiere a unor bunuri culturale furate sau exportate ilegal, decât cele prevăzute de prezenta convenție.

(2) Prezentul articol nu trebuie interpretat ca dând naștere vreunei obligații de a recunoaște sau de a învesti cu putere executorie o hotărâre a unui tribunal sau a oricărei alte autorități competente a unui stat contractant care se îndepărtează de la prevederile prezentei convenții.

ARTICOLUL 10

(1) Prevederile cap. II se aplică numai unui bun cultural care a fost furat după intrarea în vigoare a prezentei convenții față de statul în care a fost făcută cererea, sub rezervă ca:

a) bunul să fi fost furat de pe teritoriul unui stat contractant după intrarea în vigoare a prezentei convenții față de acel stat;

sau

b) bunul să se afle într-un stat contractant după intrarea în vigoare a prezentei convenții față de acel stat.

(2) Prevederile cap. III nu se aplică decât unui bun cultural exportat ilegal după intrarea în vigoare a convenției față de statul solicitant, precum și față de statul în care s-a făcut cererea.

(3) Prezenta convenție nu legitimează în nici un fel o tranzacție ilicită, de orice natură, care a avut loc înaintea intrării în vigoare a prezentei convenții sau în raport cu care aplicarea acesteia este exclusă de

http://patrimoniu.gov.ro

paragrafele (1) sau (2) ale prezentului articol şi nici nu limitează dreptul vreunui stat sau al vreunei persoane de a intenta, în afara cadrului prezentei convenţii, o acţiune de restituire sau de înapoiere a unui bun cultural furat sau exportat ilegal înaintea intrării în vigoare a prezentei convenţii.

CAPITOLUL V

Dispoziţii finale

ARTICOLUL 11

(1) Prezenta convenţie este deschisă spre semnare la şedinţa de închidere a Conferinţei diplomatice pentru adoptarea proiectului Convenţiei UNIDROIT privind restituirea internaţională a bunurilor culturale furate sau exportate ilegal şi va rămâne deschisă spre semnare, de către toate statele, la Roma, până la 30 iunie 1996.

(2) Prezenta convenţie este supusă ratificării, acceptării sau aprobării de către statele care au semnat-o.

(3) Prezenta convenţie este deschisă aderării tuturor statelor care nu sunt semnatare, începând de la data la care va fi deschisă spre semnare.

(4) Ratificarea, acceptarea, aprobarea şi aderarea sunt supuse depunerii, în acest scop, a unui instrument în formă legală la depozitar.

ARTICOLUL 12

(1) Prezenta convenţie intră în vigoare în prima zi a celei de-a şasea luni de la data depunerii celui de-al cincilea instrument de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare.

(2) Pentru orice stat care ratifică, acceptă, aprobă sau aderă la prezenta convenţie, după depunerea celui de-al cincilea instrument de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, convenţia intră în vigoare faţă de acest stat în prima zi a celei de-a şasea luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare.

ARTICOLUL 13

(1) Prezenta convenţie nu face derogare de la instrumentele internaţionale prin care un stat contractant este legat din punct de vedere juridic şi care conţin prevederi referitoare la materiile reglementate de prezenta convenţie, numai dacă statele legate prin astfel de instrumente nu fac o declaraţie contrară.

(2) Orice stat contractant poate încheia acorduri cu unul sau mai multe state contractante în vederea facilitării aplicării prezentei convenţii în relaţiile lor reciproce. Statele care vor încheia astfel de acorduri vor transmite o copie depozitarului.

(3) În relaţiile lor reciproce, statele contractante membre ale unor organizaţii de integrare economică sau ale unor organisme regionale pot declara că aplică normele interne ale acestor organizaţii sau organisme şi că nu aplică în relaţiile cu aceste state prevederile prezentei convenţii, al căror domeniu de aplicare coincide cu cel al normelor respective.

ARTICOLUL 14

(1) Orice stat contractant, care cuprinde două sau mai multe unităţi teritoriale, indiferent dacă acestea posedă sau nu sisteme de drept diferite, aplicabile în materiile reglementate de prezenta convenţie, va putea declara, la semnarea sau la depunerea instrumentelor de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare, că prezenta convenţie se va aplica în toate unităţile sale teritoriale sau numai într-una sau în mai multe dintre şi va putea să înlocuiască în orice moment această declaraţie cu o nouă declaraţie.

(2) Aceste declaraţii vor fi notificate depozitarului şi vor menţiona expres unităţile teritoriale la care se aplică convenţia.

(3) Dacă, în virtutea declaraţiei făcute în baza prezentului articol, prezenta convenţie se aplică uneia sau mai multor unităţi teritoriale ale unui stat contractant şi nu tuturor, referirea la:

a) teritoriul unui stat contractant, menţionat la art. 1, înseamnă teritoriul unei unităţi teritoriale a acelui stat;

b) tribunalul sau altă autoritate competentă a statului contractant sau a statului solicitat înseamnă tribunalul sau altă autoritate competentă a unei autorităţi teritoriale a acelui stat;

c) statul contractant în care se află bunul cultural menţionat la paragraful (1) al art. 8 înseamnă unitatea teritorială a acelui stat în care se află bunul;

d) legea statului contractant în care se află bunul menţionat la paragraful (3) al art. 8 înseamnă legea unităţii teritoriale a acelui stat în care se află bunul; şi

e) un stat contractant menţionat la art. 9 înseamnă o unitate teritorială a acelui stat.

(4) Dacă un stat contractant nu face nici o declaraţie în baza paragrafului 1 al prezentului articol, prezenta convenţie se aplică la tot teritoriul acelui stat.

ARTICOLUL 15

(1) Declaraţiile făcute în baza prezentei convenţii, la semnare, sunt supuse confirmării la ratificare, acceptare sau aprobare.

(2) Declaraţiile şi confirmarea declaraţiilor vor fi făcute în scris şi vor fi notificate oficial depozitarului.

(3) Declaraţiile vor deveni efective o dată cu intrarea în vigoare a prezentei convenţii faţă de statul declarant. Totodată, declaraţiile a căror notificare oficială va fi primită de depozitar după această dată vor deveni efective în prima zi a celei de-a şasea luni de la data depunerii lor la depozitar.

http://patrimoniu.gov.ro

(4) Orice stat, care face o declarație în baza prezentei convenții, o poate retrage în orice moment printr-o notificare oficială, adresată în scris depozitarului. Această retragere va deveni efectivă în prima zi a celei de-a șasea luni de la data depunerii notificării.

ARTICOLUL 16

(1) Orice stat contractant va trebui să declare, în momentul semnării, ratificării, acceptării, aprobării sau aderării, că cererile de înapoiere sau de restituire a bunurilor culturale, făcute de către un stat în baza art. 8, îi pot fi supuse, potrivit uneia sau mai multor proceduri, după cum urmează:

a) direct la tribunale sau la alte autorități competente ale statului declarant;
b) prin intermediul uneia sau mai multor autorități desemnate de acel stat să primească astfel de cereri și să le transmită tribunalelor sau altor autorități competente ale acelui stat;
c) pe căi diplomatice sau consulare.

(2) Orice stat contractant poate, de asemenea, desemna tribunalele sau alte autorități competente care să ordone restituirea sau înapoierea bunurilor culturale în baza prevederilor cap. II și III.

(3) Declarațiile făcute în baza paragrafelor (1) și (2) ale prezentului articol pot fi modificate în orice moment printr-o nouă declarație.

(4) Prevederile paragrafelor (1)–(3) ale prezentului articol nu afectează prevederile acordurilor bilaterale sau multilaterale de asistență juridică în materie civilă și comercială, care pot exista între statele contractante.

ARTICOLUL 17

Orice stat contractant remite depozitarului, într-un termen de 6 luni de la data depunerii instrumentului său de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, o informare scrisă într-una dintre limbile oficiale ale convenției, cu privire la legislația care reglementează exportul de bunuri culturale. Această informare va fi actualizată periodic, dacă este cazul.

ARTICOLUL 18

Nici o rezervă nu este admisă, în afara acelora care sunt expres autorizate prin prezenta convenție.

ARTICOLUL 19

(1) Prezenta convenție poate fi denunțată de oricare dintre statele părți în orice moment, după data la care ea intră în vigoare față de acel stat, prin depunerea la depozitar a unui instrument în acest scop.

(2) Denunțarea devine efectivă în prima zi a celei de-a șasea luni de la data depunerii instrumentului de denunțare la depozitar. Atunci când în instrumentul de denunțare se specifică un termen mai lung pentru intrarea în vigoare a denunțării, aceasta devine efectivă la expirarea termenului respectiv, după depunerea instrumentului de denunțare la depozitar.

(3) Derogând de la această denunțare, prezenta convenție se va aplica, în orice caz, oricărei cereri de restituire sau de înapoiere a unui bun cultural, făcută înainte de data la care această denunțare devine efectivă.

ARTICOLUL 20

Președintele Institutului Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT) poate convoca, periodic sau la cererea a cinci state contractante, un comitet special în vederea examinării funcționării practice a prezentei convenții.

ARTICOLUL 21

(1) Prezenta convenție va fi depusă pe lângă Guvernul Republicii Italiene.

(2) Guvernul Republicii Italiene:

a) informează toate statele care au semnat prezenta convenție sau care au aderat la ea și pe președintele Institutului Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT) cu privire la:
   (i) orice nouă semnare sau orice depunere de instrumente de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare și data la care această semnare sau depunere a avut loc;
   (ii) orice declarație făcută în baza prevederilor prezentei convenții;
   (iii) retragerea oricărei declarații;
   (iv) data intrării în vigoare a prezentei convenții;
   (v) acordurile menționate la art. 13;
   (vi) denunțare a prezentei convenții, precum și data la care această depunere a avut loc și data la care denunțarea devine efectivă;
b) transmite copii autentificate de pe prezenta convenție tuturor statelor semnatare și tuturor statelor care aderă la ea și președintelui Institutului Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT);
c) îndeplinește orice altă funcție care revine în mod obișnuit depozitarilor.

Drept pentru care, subsemnații împuterniciți, legal autorizați, au semnat prezenta convenție.

Întocmită la Roma la 24 (douăzeci și patru) iunie 1995 (o mie nouă sute nouăzeci și cinci), într-un singur exemplar, în limbile engleză și franceză, ambele texte având aceeași valabilitate.

http://patrimoniu.gov.ro

ANEXĂ

a) Colecții și specimene rare de zoologie, de botanică, de mineralogie și de anatomie; obiecte ce prezintă un interes paleontologic;
b) bunurile privind istoria, inclusiv istoria științei și a tehnicii, istoria militară și socială, precum și viața conducătorilor, gânditorilor, savanților și artiștilor naționali și evenimentele de importanță națională;
c) produsul săpăturilor arheologice (regulamentare și clandestine) sau al descoperirilor arheologice;
d) elementele provenind din dezmembrarea unor monumente artistice sau istorice și a siturilor arheologice;
e) antichități cu o vechime de peste 100 de ani, cum ar fi: inscripții, monede și sigilii gravate;
f) bunuri de interes etnologic;
g) bunuri de interes artistic, cum ar fi:
   (i) tablouri, picturi și desene făcute în întregime manual, pe orice suport și din orice material (cu excepția desenelor industriale și a articolelor făcute manual);
   (ii) lucrări originale ale artei statuare și sculpturii, din orice material;
   (iii) gravuri, stampe și litografii originale;
   (iv) asamblări și montaje artistice originale, din orice material;
h) manuscrise rare și incunabule, cărți, documente și publicații vechi de interes special (istoric, artistic, științific, literar etc.), separate sau în colecții;
i) timbre poștale, timbre fiscale și similare, separate sau în colecții;
j) arhive, inclusiv arhivele fonografice, fotografice și cinematografice;
k) obiecte de mobilă mai vechi de 100 de ani și instrumente muzicale vechi.

CARTELE ITALIENE DE RESTAURARE

CARTA DIN 1932

Constituie versiunea italiană a Cartei de la Atena (1931), redactată de Consiliul Superior pentru antichități și arte frumoase, sub formă de **Norme pentru restaurarea monumentelor,** publicată în „Buletinul Artelor al Ministerului educației naționale" în ianuarie 1932. Această formulare propunea *unificarea metodelor și criteriilor de intervenție* asupra monumentelor, în spiritul documentului internațional.

«Consiliul Superior pentru antichități și arte frumoase, concentrându-și studiul asupra normelor ce trebuie să guverneze restaurarea monumentelor, fapt ce se ridică în Italia la nivel de problemă națională importantă și convins de necesitatea de a menține și perfecționa permanent primatul incontestabil pe care, în această activitate, compusă din știință, artă și tehnică, țara noastră îl deține:

- convins de multipla și foarte grava responsabilitate pe care fiecare lucrare de restaurare o implică (fie că este sau nu însoțită de săpături arheologice) prin asigurarea stabilității elementelor avariate, prin conservarea sau readucerea monumentului la funcțiunea de obiect de artă, prin atingerea unui complex de documente de istorie și artă transpus în piatră cu nimic mai puțin prețioase decât cele ce se conservă în muzee și arhive, prin posibilitatea unor studii anatomice ce pot avea ca rezultat noi și neașteptate concluzii privind istoria artelor și a construcțiilor; convins, ca atare, că nici o motivație, de grabă, de utilitate practică, de susceptibilitate personală, nu poate impune în acest domeniu manifestări care să nu fie perfecte, care să nu aibă un control continuu și sigur, care să nu corespundă unei puternic afirmate unități de criterii și stabilind că, în mod evident, aceste principii trebuie aplicate atât în cazul restaurărilor efectuate de operatori privați, cât și în cazul celor efectuate de instituții publice, începând cu însăși Soprintendenze[2]-le însărcinate cu conservarea și investigarea monumentelor;
- luând în considerare faptul că în intervenția de restaurare trebuie să se reunească, fără a se eluda reciproc nici măcar în parte, diverse criterii de naturi diferite, cum ar fi: rațiunile istorice ce nu vor să fie ștearsă nici una dintre fazele ce au contribuit la constituirea monumentului, nici să fie falsificată cunoașterea acestuia prin adăugiri care să inducă în eroare pe studioși, nici dispărut materialul pe care îl evidențiază cercetările analitice; concepția arhitecturală ce urmărește readucerea monumentului la funcțiunea sa artistică și, pe cât posibil, la o unitate de linie (a nu se confunda cu unitatea de stil); criteriile ce decurg din sentimentul locuitorilor, din spiritul orașului, cu amintirile și nostalgiile sale și, în fine, acel criteriu indispensabil ce caracterizează cerințele administrative privind mijloacele necesare și utilizarea practică;
- consideră că, după peste 30 de ani de activitate în acest domeniu, desfășurată pe ansamblu cu rezultate excepționale, este posibil și necesar a trage învățăminte concrete din aceste rezultate, care să valideze și să precizeze o teorie a restaurării deja conturată cu consecvență în deciziile Consiliului Superior și în orientarea majorității Soprintendenze-lor privind antichitățile și arta medievală și modernă, și, pe baza acestei teorii verificate de practică, enunță principiile esențiale.

Din aceste motive afirmă:

1. că mai presus de orice altă intenție, maximă importanță trebuie acordată grijii asidue pentru întreținere și lucrărilor de consolidare destinate să redea monumentelor rezistența și durabilitatea afectate de degradări sau dezmembrări;
2. că problema refacerilor determinate de rațiuni artistice și de unitatea arhitectonică, strâns legate de criteriul istoric, se poate pune numai atunci când se bazează pe date absolut certe furnizate de monument și nu pe ipoteze, pe elemente preponderent existente ca și pe elemente preponderent noi;
3. că, în cazul monumentelor îndepărtate de utilizările noastre și de civilizația noastră, trebuie de regulă exclusă orice completare și luată în considerare numai anastiloza, respectiv recompunerea de părți existente dezmembrate eventual cu adăugarea de elemente neutre care să reprezinte acel minim necesar

[1] Traducere din limba italiană după *Documenti, norme ed istruzioni per il restauro dei monumenti*, a cura di Emanuele Romeo, în „Restauro – criteri, metodi, esperienze", a cura di Stella Casiello. Electa Napoli, 1990.

[2] 'Birou teritorial al Ministerului bunurilor culturale și ambientale care îndeplinește competențele acestuia privind tutelarea patrimoniului cultural. Funcție de bunurile de care se ocupă, poate fi pentru bunuri ambientale și arhitecturale, pentru bunuri artistice și istorice, arheologie, arhivistică.' Cfr. *Il nomenclature di architettura*, Rosenberg & Sellier, Torino 1993 (n.n.).

http://patrimoniu.gov.ro

pentru reîntregirea liniei și asigurarea condițiilor de conservare;

4. că în cazul monumentelor ce pot fi considerate vii sunt admise numai acele utilizări ce nu se îndepărtează prea mult de destinațiile inițiale, încât să nu inducă, prin adaptările necesare, alterări esențiale ale clădirii;

5. că trebuie conservate toate elementele având caracter artistic sau de mărturie istorică, indiferent cărei epoci îi aparțin, fără ca dorința de unitate stilistică și de revenire la forma originară să intervină cu efectul excluderii unora în favoarea altora, și că pot fi eliminate cele de tipul închiderilor de goluri sau spații dintre coloane ale porticelor care, lipsite de importanță sau semnificație, reprezintă desfigurări inutile; decizia asupra unor astfel de valori și a respectivelor eliminări trebuie în orice caz argumentată cu acuratețe și nu redusă la o judecată personală a autorului sau a unui proiect de restaurare;

6. că alături de respectul față de monument și de diversele sale faze trebuie să acționeze cel privind condițiile sale de situare în context, care nu trebuie alterate prin izolări inoportune, prin construirea de clădiri noi învecinate dominante prin masă, culoare, stil;

7. că în adăugirile ce rezultă necesare, fie pentru consolidare, fie pentru atingerea scopului unei reintegrări totale sau parțiale, fie pentru utilizarea practică a monumentului, criteriul esențial de urmărit trebuie să fie, dincolo de cel privind limitarea unor astfel de elemente noi la un minimum posibil, cel de a da acestora un caracter de simplitate nudă și de concordanță cu schema constructivă; și că se poate admite realizarea în stil similar numai a continuării de linii existente în cazul în care este vorba de expresii geometrice lipsite de individualitate decorativă;

8. că, în orice caz, aceste adăugiri trebuie marcate evident și cu acuratețe, fie prin utilizarea de material diferit de cel originar, fie prin adoptarea de elemente de legătură simple și fără profilatură, fie prin aplicarea de sigle sau epigrafe, în așa fel încât niciodată o restaurare executată să nu poată induce în eroare studioșii și reprezenta o falsificare a unui document istoric;

9. că, în scopul întăririi ansamblului slăbit al monumentului și reintegrării masei acestuia, toate mijloacele constructive cele mai moderne pot furniza ajutoare prețioase și este oportună valorificarea lor atunci când adoptarea de mijloace constructive analoge celor vechi nu permite atingerea scopului; și că sprijinul experimental al diverselor științe trebuie totodată chemat să-și aducă contribuția la toate celelalte etape locale și complexe de conservare a structurilor avariate, în care procedeele empirice trebuie să lase locul celor riguros științifice;

10. că, în cazul săpăturilor și investigărilor ce pun în evidență opere antice, lucrările de eliberare trebuie urmate în mod metodic și imediat de sistematizarea ruinelor și protejarea stabilă a operelor de artă recuperate ce pot fi conservate in situ;

11. că, în cazul săpăturilor arheologice ca și în cazul restaurării monumentelor, constituie o condiție esențială și expresă însoțirea lucrărilor de către o documentație precisă, constituită din relatări analitice cuprinse într-un jurnal al restaurării și ilustrate de desene și fotografii, așa încât toate elementele determinate în structura și forma monumentului, toate fazele lucrărilor de recompunere, de eliberare, de completare, să fie disponibile permanent și sigur.

În fine, convins că în vremuri atât de anevoioase și complexe, afirmarea principiilor generale trebuie completată și eficientizată prin examinarea și discutarea cazurilor specifice, Consiliul formulează următoarele condiții:

a) judecata Consiliului superior să fie sistematic cerută înaintea începerii lucrărilor pentru toate restaurările de monumente ce depășesc activitatea curentă de conservare, fie că respectivele restaurări sunt promovate și efectuate de operatori privați, fie de instituții publice sau de înseși Soprintendenze;
b) în fiecare an la Roma să fie ținută o consfătuire amicală (ale cărei documente ar putea fi publicate în Buletinul Artelor al Ministerului Educației Naționale) unde responsabilii locali de patrimoniu[3] să expună cazurile și problemele cu care se confruntă pentru a solicita atenția colegilor în ceea ce privește propunerile de soluționare;
c) să devină obligatorie completarea și menținerea metodică a sus-menționatelor jurnale de restaurare și posibilitatea ca din datele și consemnările analitice rezultate din acestea să se realizeze o publicație științifică analogă celei de arheologie.»

INSTRUCȚIUNILE DIN 1938

În 1938 Ministerul Educației Naționale a emanat o nouă serie de instrucțiuni privind restaurarea monumentelor, întărind și perfecționând prevederile Normelor din 1932.

«1. Statului, responsabil de patrimoniul artistic național, îi revine misiunea conducerii și controlului oricărei activități orientate către tutela, conservarea și restaurarea operelor de artă, fie acestea în proprietate publică sau privată. Ca atare orice restaurare va trebui să fie efectuată fie direct de organele tehnice ale Ministerului educației naționale, fie sub controlul și în conformitate cu directivele acestora.

[3] În textul original 'soprintendenti' (n.n.).

http://patrimoniu.gov.ro

2. Constituie o exigenţă fundamentală prevenirea la timp, printr-o atentă întreţinere, a oricărei cauze de degradare a monumentelor şi operelor de artă; către o astfel de garanţie preventivă, orientată spre conservarea datului istoric în integritatea sa, trebuie să se îndrepte în principal activitatea Birourilor guvernamentale însărcinate cu tutela patrimoniului artistic, cu participarea tuturor instituţiilor publice şi private interesate.

3. În restaurarea monumentelor şi operelor de artă trebuie cu desăvârşire exclusă orice lucrare de completare sau refacere, sau în orice caz adăugarea de elemente care nu sunt strict necesare pentru stabilitatea, conservarea şi înţelegerea operei.

4. Eventuala adăugare sau înlocuire, admisă de enunţul precedent, trebuie menţinută în limitele celei mai absolute simplităţi şi executată cu materiale şi tehnici care să-i dovedească modernitatea şi să evite, prin eliminarea oricărei reluări decorative sau figurative, orice confuzie cu vechiul.

5. Atunci când prezintă în sine interes artistic sau constituie un document semnificativ pentru istoria operei, integrările şi modificările suferite în trecut de un monument sau o operă de artă trebuie conservate în cadrul restaurării care în nici un caz nu trebuie să se inspire din concepte abstracte de unitate stilistică sau să traducă în practică ipoteze privind forma originară a operei, chiar bazate pe mărturii figurative sau literare.

6. În cazul săpăturilor şi explorărilor ce pun în lumină opere antice, lucrările de eliberare trebuie metodic şi imediat urmate de sistematizarea şi consolidarea ruinelor şi de protecţia stabilă a acelor opere de artă ce se consideră oportun a fi conservate în locul unde au foest găsite. Menţinerea in situ trebuie evitată atunci când rezultă ineficace orice procedeu conservativ. În acest caz, înlocuirea cu copii ale elementelor extrase va trebui să se menţină întotdeauna în limitele unei documentări exacte şi să nu tindă către completarea sau refacerea ansamblului originar.

7. Având în vedere că orice monument coordonează în raport cu propria unitate figurativă spaţiul înconjurător, acest spaţiu face în mod firesc obiectul aceluiaşi respect riguros ca şi monumentul însuşi. Ca atare trebuie categoric exclusă, ca arbitrară, translatarea edificiilor monumentale, alterarea de contexte monumentale păstrate în formele originare şi a acelor ansambluri de clădiri care, chiar fără a conţine elemente artistice particulare, capătă, prin soluţia urbanistică, valoare istorică şi artistică.

Izolarea de edificii monumentale ce nu mai sunt integrate în contextul lor originar, trebuie să se inspire din principiul unei absolute neutralităţi spaţiale şi de perspectivă, evitându-se astfel orice sistematizări cu caracter generic monumental şi scenografic.

8. Din evidente raţiuni de demnitate istorică şi pentru necesara claritate a conştiinţei artistice actuale, este cu desăvârşire interzisă, chiar şi în zone fără interes monumental sau peisager, construirea de clădiri în 'stiluri' vechi, acestea reprezentând o dublă falsificare, în ceea ce priveşte vechea şi recenta istorie a artelor.

9. În legătură cu toate restaurările va trebui să fie pregătită o documentaţie detaliată grafică şi fotografică, însoţită de o prezentare privind procedeele tehnice folosite, elementele istorice eventual puse în lumină, rezultatele finale ale lucrărilor.

Aceste documentaţii, fie că se referă la monumente sau la opere de artă, trebuie conservate în arhiva centrală de restaurare din Roma.

Ministerul educaţiei naţionale va promova cunoaşterea şi difuzarea rezultatelor ştiinţifice obţinute.»

INSTRUCŢIUNILE DIN 1972

În şedinţa din 15 martie 1972, Consiliul superior al antichităţilor şi artelor frumoase a prezentat Ministerului Instrucţiunii Publice[4] şi membrilor Consiliului sus-numit o serie de Instrucţiuni pentru restaurarea monumentelor, redactate de un grup de consilieri coordonat de Cesare Brandi. Aceste Instrucţiuni au căpătat denumirea de *Carta Restaurării 1972*, după cum se precizează la finele art.1. Aprobate de Consiliu, Instrucţiunile au fost aduse la cunoştinţa organismelor locale de protecţie a patrimoniului ('soprintendenze') prin intermediul unei circulare ministeriale.

«Art. 1. Toate operele de artă din orice epocă, în accepţiunea cea mai largă, de la monumentele de arhitectură până la cele de pictură şi sculptură, chiar fragmentare, şi de la obiectul paleolitic până la expresiile figurative ale culturilor populare şi ale artei contemporane, oricărei persoane sau instituţii ar aparţine, în scopul salvgardării şi restaurării lor, fac obiectul prezentelor instrucţiuni ce se intitulează 'Carta Restaurării 1972'.

Art. 2. În plus faţă de operele menţionate la articolul precedent, sunt asimilate acestora, în scopul asigurării salvgardării şi restaurării lor: ansamblurile de clădiri de interes monumental, istoric sau ambiental şi îndeosebi centrele istorice; colecţiile de artă, mobilierul şi decoraţiile interioare conservate în dispunerea lor tradiţională; grădinile şi parcurile considerate de relevanţă deosebită.

Art. 3. Intră sub incidenţa prezentelor instrucţiuni, în afara operelor menţionate la art. 1 şi 2, şi operaţiunile menite să asigure salvgardarea şi restaurarea relicvelor antice în legătură cu cercetările terestre şi acvatice.

---

[4] Ministerului respectiv îi revenea la vremea aceea sarcina protecţiei patrimoniului cultural italian.

http://patrimoniu.gov.ro

Art. 4. Se înţelege prin salvgardare orice măsură conservativă care nu implică intervenţia directă asupra operei; se înţelege prin restaurare orice intervenţie destinată menţinerii în stare de eficienţă, facilitării lecturii şi transmiterii integrale către viitor a operelor şi obiectelor definite la articolele precedente.

Art. 5. Fiecare organism local [5] şi Institut cu răspundere în domeniul conservării patrimoniului istorico-artistic şi cultural va întocmi un program anual amănunţit al lucrărilor de salvgardare şi restaurare, precum şi al cercetărilor subterane şi subacvatice, de îndeplinit atât pe cheltuiala statului cât şi a altor instituţii sau persoane, program ce va fi aprobat de Ministerul Instrucţiunii Publice cu acordul Consiliului superior al antichităţilor şi artelor frumoase. În cadrul acestui program, şi chiar ulterior prezentării acestuia, orice intervenţie asupra operelor la care se face referire la art. 1 va trebui să fie ilustrată şi justificată printr-un memoriu tehnic din care să rezulte, dincolo de vicisitudinile conservative ale operei, starea sa actuală, natura intervenţiilor considerate necesare şi cheltuielile aferente.

Acest memoriu va fi de asemenea aprobat de Ministerul Instrucţiunii Publice, cu acordul prealabil al Consiliului superior al antichităţilor şi artelor frumoase, în cazurile urgente sau care suscită dubii, ca şi în cazurile prevăzute de lege.

Art. 6. În legătură cu finalităţile cărora, conform art. 4, trebuie să le corespundă operaţiunile de salvgardare şi restaurare, sunt interzise fără deosebire pentru toate operele de artă la care se referă art. 1, 2 şi 3:

1. realizarea de completări în stil sau analogice, chiar şi în forme simplificate şi chiar dacă există documente grafice sau plastice care pot indica starea trecută sau aspectul operei finite;
2. eliminări sau demolări care să anuleze memoria trecerii operei prin timp, cu excepţia cazului când este vorba de alterări limitate, dăunătoare imaginii sau distonante în raport cu valorile istorice ale operei, precum şi de completări în stil care falsifică opera;
3. mutarea, construirea sau reamplasarea în locuri diverse de cele originare, cu excepţia cazului când acest fapt este determinat de raţiuni superioare de conservare;
4. alterarea condiţiilor privind accesoriile şi contextul în care a ajuns până în vremurile noastre opera de artă, ansamblul monumental sau ambiental, ansamblul de mobilier şi decoraţii interioare, grădina, parcul etc.;
5. alterarea sau înlăturarea patinei.

Art. 7. În legătură cu aceleaşi finalităţi la care se referă art. 6 şi cu referire la toate operele la care se referă articolele 1, 2 şi 3 sunt admise următoarele operaţiuni şi reîntregiri:

1. adăugiri de părţi auxiliare cu rol static sau reîntregirea unor părţi mici confirmate istoric, realizate, după caz, fie marcând clar limita completărilor, fie folosindu-se material diferit dar armonizat, posibil de distins clar cu ochiul liber îndeosebi în zonele de racordare cu părţile vechi, evidenţiate şi datate funcţie de posibilităţi;
2. operaţiuni de curăţire care, pentru picturi şi sculpturi policrome, nu trebuie să ajungă la eliminarea culorii, respectând patina şi eventualele vopsele vechi; pentru toate celelalte tipuri de opere nu trebuie să se ajungă la suprafaţa nudă a materiei din care sunt realizate acele opere;
3. anastiloze documentate cu certitudine, recompunerea unor opere aflate în stare fragmentară, reintegrarea unor opere lacunare reconstituind zonele intermediare cu conţinut inconsistent fie într-o tehnică clar diferenţiabilă de ochiul liber, fie cu zone neutre armonizate la nivel diferit de părţile originare, fie lăsând la vedere suportul originar, în orice caz niciodată prin completarea ex novo a unor zone decorate şi inserarea unor elemente noi determinante pentru plastica operei;
4. modificări şi inserări de elemente noi cu scop static şi conservativ în ceea ce priveşte structura materială, la nivelul straturilor interne, aşa încât, după realizarea operaţiei, aspectul să nu rezulte alterat nici din punct de vedere cromatic nici ca material la nivelul superficial observabil;
5. realizarea unui nou anturaj sau amenajări exterioare ale operei, atunci când nu mai există sau sunt distruse anturajul sau amenajarea tradiţională, sau atunci când condiţiile de conservare impun mutarea.

Art. 8. Orice intervenţie asupra operei sau având legătură cu opera, la ale cărei finalităţi se face referire la art. 4, trebuie astfel realizată şi cu asemenea materiale şi tehnici încât să prezinte garanţia că în viitor nu va face imposibilă o nouă eventuală intervenţie de salvgardare sau restaurare. Mai mult, orice intervenţie trebuie în prealabil studiată şi motivată în scris, iar cu referire la desfăşurarea sa va trebui ţinut un jurnal urmat de un raport final însoţit de o documentaţie fotografică ilustrând starea operei înainte, în timpul şi după intervenţie. În plus, vor fi consemnate toate cercetările şi analizele eventual efectuate cu sprijinul fizicii, chimiei, microbiologiei şi altor ştiinţe. După toate aceste documente se va păstra o copie în arhiva organismului local de protecţie a patrimoniului [6]; o altă copie va fi trimisă la Institutul central de restaurare.

[5] În text *Soprintendenza* (n.n.).

[6] În text: *Soprintendenza*.

http://patrimoniu.gov.ro

În cazul unor operaţiuni de curăţire, într-un loc pe cât posibil marginal al zonei curăţate, se va conserva un martor al stadiului anterior intervenţiei, iar în cazul unor adăugiri, părţile extrase vor trebui pe cât posibil conservate sau înregistrate într-o arhivă-depozit a organismelor locale [7] competente.

Art. 9. În raport cu procedeele şi materialele a căror utilizare este curentă sau admisă, utilizarea de noi procedee de restaurare şi noi materiale va trebui să fie autorizată de Ministerul Instrucţiunii Publice pe baza recomandării conforme şi argumentate a Institutului central de restaurare, căruia îi revine totodată sarcina de a promova pe lângă respectivul Minister o activitate având ca scop recomandarea neutilizării de materiale şi metode învechite, nocive şi neverificate, sugerarea utilizării de noi metode şi materiale, definirea cercetărilor necesar a fi întreprinse cu echipamente şi specialişti ce depăşesc dotarea şi personalul său.

Art. 10. Măsurile ce au ca scop protejarea împotriva acţiunilor poluante şi a variaţiilor atmosferice, termice şi higrometrice a operelor la care se face referire la articolele 1, 2 şi 3, nu trebuie să fie de natură să altereze sensibil aspectul materiei şi culoarea suprafeţelor sau să implice modificări substanţiale şi permanente ale mediului în care operele au fost istoric păstrate. Atunci când astfel de modificări sunt indispensabile pentru o finalitate superioară a actului conservativ, aceste modificări trebuie făcute în aşa fel încât să se evite orice dubiu privind epoca în care au fost executate şi cu mijloacele cele mai discrete.

Art. 11. Metodele specifice ce trebuie utilizate ca procedură de restaurare particulară pentru monumente de arhitectură, pictură, sculptură, pentru centrele istorice în ansamblul lor, ca şi pentru executarea săpăturilor arheologice, sunt specificate în anexele a, b, c, la prezentele instrucţiuni.

Art. 12. În cazul în care există dubii în ceea ce priveşte atribuirea competenţelor tehnice sau apar conflicte în domeniu, decizia va aparţine Ministerului pe baza rapoartelor responsabililor locali[8] sau a conducătorilor de Institut interesaţi, după audierea Consiliului superior al antichităţilor şi artelor frumoase.»

CARTA DIN 1987 [9]

'Carta conservării şi restaurării obiectelor de artă şi cultură' s-a născut în cadrul congresului din 1985 privind protecţia patrimoniului cultural şi a fost concepută şi redactată de un grup de specialişti din Administraţie, Universitate şi Consiliul Naţional de Cercetare, coordonat de Paolo Marconi. A fost publicată în iunie 1988 în nr. 57 din 'Giornale dell' Arte'.

Această Cartă reînnoieşte, completează şi înlocuieşte în plan pragmatic Carta precedentă, formulând norme de protecţie cu referire la toate obiectele de interes artistic, istoric şi cultural în sens larg. Mai mult, Carta se referă, alături de 'operele de artă', la peisaje, parcuri, cadre naturale, agregări urbane şi rurale, mărturii de obiceiuri şi tradiţii, în contextul unei noţiuni actualizate şi amplificate de 'bun cultural'. Textul, precedat de o introducere în care sunt prezentate consideraţii generale şi instrucţiuni în ceea ce priveşte conservarea şi prevenirea, salvgardarea, restaurarea şi întreţinerea, este subdivizat în 6 părţi: prima (anexa A) se referă la instrucţiunile pentru salvgardarea centrelor istorice; cea de-a doua (anexa B) cuprinde normele privind conservarea, întreţinerea şi restaurarea operelor de interes arhitectural; a treia şi a patra (anexele C şi D) prezintă instrucţiunile pentru conservare şi restaurare a operelor cu caracter plastic, pictural, grafic şi de artă aplicată; anexele E şi F se ocupă de conservarea şi restaurarea de carte şi a obiectelor de arhivă. În continuare este prezentat numai textul anexelor A şi B, privitoare la protecţia centrelor istorice şi restaurarea bunurilor arhitecturale.

Anexa A

Instrucţiuni protecţia centrelor istorice

Definirea unui 'centru istoric' este posibilă numai cu condiţia de a unifica sub conceptul de *aşezare umană* atât oraşul cât şi satul şi de a subînţelege prin termenul *istoric* complexul de semnificaţii actuale şi potenţiale atribuite 'centrului'. Cu alte cuvinte un 'centru istoric' poate fi definit *ca o aşezare umană a cărei semnificaţie este de neînlocuit în istoria unei arii culturale a umanităţii.* Algues-Mortes şi San Giminignano, de exemplu, pot fi considerate prototipuri consacrate de centre istorice. Şi totuşi istoria specifică a altor centre, chiar dintre cele mai mari, arată că în foarte multe cazuri conceptul de 'centru istoric' se poate identifica cu cel de 'centru vechi' şi constitui o singură zonă, zona istorică, a unui oraş chiar foarte mare, dezvoltat concentric sau după anumite direcţii în formele cele mai moderne şi, uneori, chiar cele mai haotice, răvăşitoare şi aproape acoperind limitele zonelor ce constituiau centrul originar sub valul revărsat al urbanizării moderne.

Prima sarcină a protejării, conservării şi restaurării priveşte deci centrele şi/sau zonele istorice supravieţuitoare, ameninţate nu numai de calamităţile naturale şi de cele produse de oameni, ci şi de dezvoltarea urbană 'sălbatică' şi de la fel de sălbatica industrializare. Această sarcină, departe de a fi uşoară, implică astăzi competenţele şi iniţiativele administrative cele mai variate: ale Regiunilor, a Ministerului Bunurilor Culturale şi Ambientale, a Ministerului Lucrărilor Publice, a Ministerului Mediului şi altele.

---

[7] Idem.
[8] În text: *soprintendenti.*
[9] În octombrie acelaşi an, la Washington, ICOMOS împlinea un demers urmat timp de aproape un deceniu, ratificând – în finalul adunării sale generale – textul *Cartei internaţionale pentru salvgardarea oraşelor istorice.*

http://patrimoniu.gov.ro

În lipsa unei legi care să impună coordonarea tuturor instituţiilor publice implicate în activitatea de protecţie, conservare şi asanare (şi este de dorit ca acest fapt să se realizeze rapid şi chiar din iniţiativa Ministerului Bunurilor Culturale şi Ambientale), pot fi enunţate aici numai câteva principii generale şi câteva indicaţii de detaliu privind tehnica urbanistică.

La întocmirea unui proiect de intervenţie asupra unui centru istoric trebuie evaluate cu atenţie:

a) natura istorică a aşezării originare;
b) raţiunile care au determinat în trecut supravieţuirea sau parţiala sa dispariţie, sau, încă, relativa sa stagnare sau conservare;
c) raţiunile care, pe termen scurt sau lung, ameninţă conservarea sa, fie că este vorba de tendinţe de abordare, fie că este vorba de tendinţe de demolare şi reconstrucţie cu scopul unei mai bune utilizări a terenului sau a unei structuri oarecare; la acestea se adaugă motivaţiile unor eventuale situaţii de dezechilibru hidrogeologic derivate în principal din absenţa unei culturi şi a unei practici sistematice a utilizării resurselor naturale şi artificiale.

În general, împrejurările care au frânat distrugerea, abandonarea sau folosirea sălbatică trebuie identificate şi chemate să contribuie la salvgardarea şi asanarea unui centru istoric. De aceea, în cea mai mare parte a cazurilor este prudent şi oportun un studiu atent şi articulat al posibilităţilor fireşti de reutilizare a structurilor unui centru şi de refacere, pe cât posibil, a aspectelor sale caracteristice, atât în ceea ce priveşte volumele, cât şi în ceea ce priveşte distribuţia acestora şi relaţia lor cu strada, ca şi în ceea ce priveşte distribuţia acestora şi relaţia lor cu strada, ca şi în ceea ce priveşte coloratura clădirilor şi amenajările urbane care au supravieţuit. În acest studiu vor trebui evident respinse formele de reutilizare care ar face zadarnică intervenţia de asanare şi conservare.

Între primele instrumente de readecvare a unui centru istoric la situl în care este amplasat, trebuie menţionate planurile de restructurare şi salvgardare hidrogeologică ce trebuie confruntate sistematic cu planurile de utilizare agricolă şi forestieră; şi în acest caz lipsa unei culturi şi a unei practici sistematice poate fi esenţială. Odată prestabilit acest cadru referitor la amenajarea teritorială, este evident că în *planurile de restructurare* urbanistică şi de *salvgardare* a unui centru istoric va trebui înainte de toate analizat atent aspectul ambiental în sens larg: un centru minuscul bine conservat şi bine delimitat (de exemplu Monteriggioni) necesită o zonă concentrică de protecţie de menţinut cu culturi verzi, cu o rază proporţională cu centrul respectiv, în timp ce zone istorice deja în curs de a fi invadate de construcţia intensivă trebuie să facă obiectul unor limitări adecvate de înălţimi şi volume. După cum este evident, în toate aceste cazuri instrumentele urbanistice trebuie să intervină la momentul oportun şi preventiv, ţinând cont că în caz de întârziere impactul formelor de urbanizare intensivă poate strânge ca într-un laţ zonele istorice, supunându-le unui stress vehicular intolerabil, inclusiv din punct de vedere ecologic.

În ceea ce priveşte elementele izolate prin care se pune în aplicare acţiunea de salvgardare a organismului în ansamblul său, sunt de luat în considerare atât elementele construite cât şi elementele ce constituie spaţiile libere exterioare (străzi, pieţe, etc.) şi interioare (curţi, grădini, etc.), alte structuri semnificative (ziduri, porţi, fortăreţe, etc.), ca şi eventuale elemente naturale ce acompaniază ansamblul, caracterizându-l mai mult sau mai puţin accentuat: anturaje, cursuri de apă, particularităţi geomorfologice (cum ar fi Rupe di Orvieto), etc.

Elementele construite din compunere trebuie conservate nu numai sub aspectele lor formale ce determină calitatea expresiei lor arhitecturale sau ambientale, ci şi în ceea ce priveşte caracteristicile lor tipologice ca expresie a unor funcţiuni ce au caracterizat în timp utilizarea acestor elemente. În orice caz, cu referire la aceste elemente se aplică normele cuprinse în anexa B.

La intervenţiile de *restructurare* urbană se poate adăuga *reamenajarea căilor de circulaţie*. Aceasta trebuie să se raporteze la analiza şi revizuirea legăturilor carosabile şi a fluxurilor de trafic ce privesc structura respectivă, cu scopul principal de a reduce aspectele patologice şi de a readuce utilizarea centrului istoric la funcţiuni compatibile cu structurile de odinioară.

Revizuirea amenajărilor urbane priveşte străzile, pieţele şi toate spaţiile libere existente (curţi, spaţii libere interioare, grădini, etc.), cu scopul unei legături omogene între clădiri şi spaţiile libere interioare. Această revizuire va lua în considerare, aşa cum s-a mai arătat, şi aspectele cromatice ale clădirilor din centrele istorice.

Principalele tipuri de intervenţii la nivel de componente construite sunt:

1. *Asanarea statică şi igienică* a clădirilor, tinzând către conservarea structurii lor materiale şi o utilizare echilibrată a acesteia; o astfel de intervenţie trebuie efectuată conform tehnicilor, modalităţilor şi instrucţiunilor pentru restaurarea de arhitectură (vezi anexa B). În acest tip de intervenţie este de importanţă deosebită respectarea calităţilor tipologice, constructive şi funcţionale ale organismului, evitând acele transformări care să-i altereze caracteristicile.

2. *Renovarea funcţională,* de acceptat numai acolo unde rezultă indispensabilă pentru menţinerea în uz a clădirii. În acest tip de intervenţie este fundamentală respectarea calităţilor tipologice şi constructive ale clădirilor, evitând acele funcţiuni care

http://patrimoniu.gov.ro

să deformeze excesiv echilibrul tipologic-constructiv (inclusiv static) al organismului.

Instrumentele operative pentru tipurile de intervenţii sus-menţionate sunt în principal:

a) planurile teritoriale de coordonare şi ameliorare a resurselor hidrice, geologice, agricole, forestiere, în legătură cu planurile de circulaţii feroviare şi rutiere, maritime, fluviale şi lacustre;
b) planurile teritoriale de coordonare urbanistică, de integrat celor precedente;
c) planurile regulatoare regionale, de încadrat în cele precedente;
d) planurile regulatoare generale (comunale) restructurând raporturile între centrul istoric şi teritoriu, între centrul istoric şi oraş în ansamblul său;
e) planuri de detaliu privind restructurarea centrului la nivelul elementelor sale cele mai semnificative;
f) planuri de execuţie la nivel de unitate urbanistică, extinse la o insulă sau la un ansamblu de elemente organic grupabile;
g) planuri de culoare, verificate corespunzător pe bază de date fizico-chimice, dincolo de informaţiile vizuale, şi cu mijloacele specifice unei abordări care să ţină cont de „tradiţia cromatică" a fiecărui centru istoric inclusiv prin intermediul unor cercetări filologice, iconografice şi documentare.

Ar fi trebuit să urmeze aici o tratare specială a mediului neurbanizat atât natural cât şi construit. Din păcate pentru „frumuseţile naturale", parcurile şi rezervaţiile, grădinile aferente sau nu unor oraşe şi monumente istorice, atenţia cuvenită nu a fost acordată până acum în mod organic. Subiectul va cere, cu un prilej de dorit a fi apropiat în timp, un document specific. Acum este suficient de spus că problema, extrem de complexă şi în strânsă interacţiune cu tematici ecologice, nu poate fi abordată decât în legătură sistematică şi în colaborare cu ministerele Agriculturii şi Lucrărilor Publice, cu cel al Mediului, cu Facultatea de Ştiinţe şi în particular, cu biologi, botanişti, geologi.

Anexa B

Instrucţiuni privind conduita conservării, întreţinerii şi restaurării operelor de interes arhitectural

Consideraţii preliminare

În ceea ce priveşte problema specifică a restaurării de arhitectură, **Carta Restaurării** din 1972 era tributară în mare măsură criteriilor adoptate pentru restaurarea obiectelor de artă preponderent grafic-picturale, unde aspectele vizuale sunt privilegiate în raport cu structura materială. Se intenţionează de această dată satisfacerea necesităţii unui statut particular al restaurării de arhitectură, care să recunoască clădirilor monumentale şi contextelor ambientale caracteristici specifice de comportament faţă de agresiunea factorilor poluanţi, abuzurile utilizatorilor, riscul seismic.

Sarcina restaurării de arhitectură este cea de a interpreta o construcţie istorică, identificând adăugirile şi agresiunile suferite, conferindu-le o ameliorare statică adecvată şi controlabilă, cu mijloace compatibile şi reversibile (reîntregiri de zidării, contraforţi, tiranţi nemascaţi etc.). Până acum exigenţa de a disimula mijloacele de consolidare pentru a nu altera aspectul şi caracterul construcţiei a justificat recurgerea la tehnologii inovative care permit realizarea de consolidări invizibile, dar în general ireversibile, falsificatoare, incompatibile şi puţin durabile, conservând în fapt aspectul şi nu structura materială a construcţiei.

Pe de altă parte, utilizarea tehnicilor tradiţionale nu a fost nici o dată exclusă de precedentele Carte ale Restaurării (Carta italiană din 1932, Carta de la Veneţia din 1964, Carta Restaurării din 1972). Într-adevăr, acestea făceau referire la utilizarea tehnicilor inovative numai în cazul în care cele tradiţionale nu prezentau suficientă încredere, şi se limitau la a recomanda adoptarea de soluţii apte să facă perceptibilă intervenţia nouă pe vechi. Dar, în lumina unei experienţe mai mature, utilizarea tehnicilor tradiţionale trebuie considerată aplicabilă nu numai la simple *ameliorări* ale situaţiei statice, ci în numeroase cazuri de „patologie obişnuită", după cum se va arăta mai precis în continuare.

În orice caz, declararea în favoarea recuperării tehnicilor tradiţionale nu este suficientă, întrucât este necesară ştiinţa aplicării lor.

Utilizarea extrem de largă a tehnicilor inovative în cadrul construcţiilor moderne în general şi chiar în domeniul restaurării, a determinat o decădere a tehnicilor tradiţionale, considerate nu numai învechite, ci şi incorecte dacă nu greşite. O revitalizare a acestor tehnici este posibilă numai dacă, studiate cu atenţie, ele vor putea fi popularizate în şcoli şi Universităţi prin intermediul unei activităţi didactice specifice.

Proiectarea operaţiunilor de conservare şi restaurare.

Proiectarea şi executarea de cicluri regulate de întreţinere şi control al stării de conservare a unui monument de arhitectură constituie unica garanţie privind oportunitatea şi adecvarea activităţii preventive în raport cu opera în ceea ce priveşte caracterul intervenţiilor şi frecvenţa lor.

Procedura enunţată permite, acolo unde conţinutul intervenţiilor o cere, instituirea de „şantiere permanente" având ca efect perfecţionarea meseriilor, posibilitatea schimbului de experienţă, formarea unor echipe de veritabili „cunoscători" ai celor mai acunse

http://patrimoniu.gov.ro

caracteristici ale construcției și ale comportamentului său în timp. O astfel de procedură permite de asemenea economii financiare importante și evitarea, pe cât posibil, a unor intervenții deranjante sau denaturante cu caracter inovativ sau de reconstrucție.

În ceea ce privește utilizarea clădirilor monumentale, trebuie subliniat faptul că forme adecvate de reutilizare contribuie la asigurarea supraviețuirii acestora. Chiar și în acest scop, lucrările de adaptare vor trebui să se limiteze la cele minim necesare, respectând, pe cât posibil, particularitățile tipologice și constructive ale operei, inclusiv parcursurile sale interioare.

Nici un proiect de conservare sau restaurare nu va putea fi considerat apt de a trece la faza de execuție dacă nu este precedat de un atent studiu al operei și al contextului său, ce trebuie evaluat și finanțat în mod specific. Parte integrantă a acestui studiu o vor constitui cercetările bibliografice, iconografice, arhivistice etc. având ca scop dobândirea tuturor datelor istorice posibile, ca și cercetările experimentale în ceea ce privește proprietățile materialelor puse în operă. În această fază este necesar a acorda maximă importanță istoriei transformărilor materiale ale monumentului, urmărind, în special în legătură cu diversele sale utilizări, obținerea tuturor indicațiilor utile întocmirii proiectului de conservare și/sau restaurare.

Documentația grafică, respectiv releveul în plan și elevație, va trebui atent controlată atât în ceea ce privește opera cât și în ceea ce privește contextul său, ținând cont de necesitatea corelării erorilor deseori grave și în lanț, ce inevitabil sunt comise ca urmare a procedeelor de relevare cunoscute (fotogrametrie, relevee topometrice, transcrieri de diverse tipuri).

Întreg materialul adunat conform celor arătate mai sus, devine un ghid prețios pentru proiectarea intervențiilor de conservare și/sau restaurare, permițând cu relativă siguranță decizia privind adăugirile de eliminat și cele de conservat ca semnificative.

În cazul în care monumentul sau ansamblul arhitectural de conservat se află într-una din numeroasele zone astăzi declarate seismice, este necesar a acorda o atenție deosebită utilizărilor anterioare, precum și utilizării ce se intenționează a fi propusă prin proiectul final de execuție.

Oricum, în cazurile de patologie obișnuită este întotdeauna preferabilă adoptarea tehnicilor și materialelor tradiționale, mai compatibile cu operele de conservat, după cum recomandă și Comitetul Național de Prevenire a Riscului Seismic la Bunurile Culturale (1986).

În ceea ce privește instalațiile de canalizare și echiparea cu servicii, acestea trebuie prevăzute încă din primele faze de proiectare la dimensiunile și amplasamentele lor definitive astfel încât să nu altereze nici comportamentul static al clădirii, nici aspectele sale vizibile, evitându-se astfel intervenții grele și necontrolabile (spargerea zidăriilor, prăbușiri, etc.) în cursul lucrărilor.

În orice caz, se reamintește faptul că proiectantul și conducătorul lucrărilor trebuie să prezinte personal listele de prețuri și categoriile speciale de lucrări, evitându-se astfel contradicții și neînțelegeri periculoase pentru buna desfășurare a execuției.

Metodologie și tehnici de intervenție

În cazul unor mici dar delicate intervenții de întreținere, este recomandabil a recurge la antreprize specializate cărora le este încredințat modul de realizare a lucrărilor. În schimb, în cazul unor intervenții mari și complexe este recomandabilă încredințarea lucrărilor pe categorii, datorită caracteristicilor administrative mai bine adaptate complexității lucrărilor. Între altele, încredințarea lucrărilor pe categorii presupune o precizie apreciabilă a contabilității și lasă o mărturie prețioasă a lucrărilor executate.

În orice caz, lucrările de restaurare trebuie în mod continuu urmărite și conduse, atât pentru asigurarea calității execuției acestora, cât și pentru a putea interveni cu promptitudine în fața unor elemente noi, dificultăți sau deficiențe ale zidăriilor; în fine, pentru a evita, în special când intervin demolări de mică sau mare amploare, dispariția unor elemente inițial ignorate sau eventual scăpate la investigarea preliminară, dar cu siguranță utile pentru cunoașterea clădirii și concepția restaurării. În particular, înainte de răzuirea, vopsirea sau eventuala îndepărtare a unor tencuieli, conducătorul lucrărilor trebuie să verifice existența unor eventuale urme de decorație și/sau granulația și coloratura originară a pereților și bolților, etc. Într-adevăr, respectarea și salvgardarea pe cât posibil a autenticității elementelor constitutive constituie o exigență fundamentală a restaurării.

1. *Intervenții de consolidare a zidăriilor.* În cazul unor zidării ieșite din verticală, chiar dacă necesități cu caracter peremptoriu sugerează demolarea și reconstrucția acestora, trebuie înainte de toate examinată și încercată posibilitatea redresării fără înlocuirea zidăriei originare. De altfel practica redresării este întâlnită încă din șantierele de restaurare ale secolului al XIX-lea, prin intermediul unor tăieri locale și introducerii de tiranți; în orice caz trebuie ținut cont de faptul că trauma tăierilor , chiar închise ulterior cu mortare speciale, nu constituie o practică recomandabilă într-un context cu seismicitate mare sau atunci când zidul nu este suficient de bine construit cu pietre, cărămizi și mortare de bună calitate. În caz contrar se impune, în virtutea unor interese superioare de conservare, demontarea și remontarea zidului, dacă este realizat din piatră de talie, sau desfacerea și refacerea acestuia, dacă este realizat din cărămidă sau

http://patrimoniu.gov.ro

din zidărie cu miez de umplutură, pentru a-l aduce la verticală.

În multe cazuri zone de zidărie prost executată şi cu mortare degradate sau cu materiale prost asociate, apar intercalate în contexte de factură şi rezistenţă bună. În aceste cazuri este o practică tradiţională eliminarea zonei compromise sau fisurate şi refacerea acesteia cu materiale de bună calitate (pe cât posibil compatibile cu cele alăturate) prin reţesere.

Această procedură este încă adoptată de multe antreprize, în special în provincie. Ea necesită multă pricepere în ceea ce priveşte sprijinirile provizorii şi prevederea contradicţiilor mortarului: ca atare merită să fie utilizată şi încurajată. Este evident faptul că în cazul unor zidării cu valoare istorică şi artistică, trebuie făcut tot posibilul pentru a conserva partea degradată chiar recurgând la căptuşiri interioare din zidărie; mai puţin recomandabile sunt totuşi, din diverse motive, foarte răspânditele metode de consolidare locală sau difuză cu „cusături armate" injectate cu mortare pe bază de ciment sau răşini. Înainte de toate, chiar dacă permit asimilarea peretelui cu o diafragmă de beton armat (cu condiţia unei bune execuţii), „cusăturile armate"sunt o metodă adoptabilă numai în cazul unor pereţi cu miez de umplutură sau suficient de poroşi, prin calitatea pietrei şi prin degradarea mortarelor, încât să garanteze o absorbţie semnificativă a materialului de cimentare şi o înecare reală a oţelului armăturii. Atunci când aceste două condiţii nu sunt îndeplinite, intervenţia se poate dovedi în scurt timp ineficientă sau chiar dăunătoare. În cazul zidăriilor cu miez de umplutură sau suficient de poroase ce pot beneficia de efectele benefice ale impregnării, trebuie cu toate acestea acordată atenţie compoziţiei mortarelor: într-adevăr în multe zone (Bologna, Sicilia, etc.) acestea sunt compuse din ipsos care, în contact cu oţelul îl corodează în câţiva ani anulând efectele pozitive ale impregnării. Atunci când este vorba de zidării din argilă nearsă cu mortar de pământ sau zidării din piatră cu mortar de pământ (mult mai răspândite decât se crede în întreaga peninsulă) injectările nu sunt practicabile. Într-adevăr, utilizarea acestora ar implica modificarea caracteristicilor zidăriilor. Spălarea prealabilă injectării implică riscul eliminării mortarelor de pământ, cu posibile cedări în cursul lucrărilor, şi al desfacerii parţiale a cărămizilor nearse. De aceea sunt utilizabile numai procedeele manuale de completare parţială cu mortare de var şi reţeseri locale.

De altfel, în cazurile cele mai favorabile, procedeul injectărilor armate ar putea fi valabil dacă ar fi practic posibil controlul acoperirii uniforme a oţelului cu ciment, lucru astăzi imposibil.

Atunci când procedeul injectărilor armate trebuie neapărat adoptat, este necesar a acorda o atenţie deosebită procedeelor de retenţie a mortarului fluid, care de cele mai multe ori impun modificarea profundă a aspectului zidului, prin completările de rosturi, tencuieli, prelingeri, etc.

Injectările armate sunt în general acceptabile în cazul zidăriilor neregulate, cu miez de umplutură sau de natură să primească ulterior un placaj din material ceramic.

2. *Eventuale înlocuiri sau reîntregiri de paramente din piatră sau cărămidă.* Înlocuirile şi eventualele completări de paramente din zidărie, acolo unde este necesar şi întotdeauna limitate la minimum, trebuie întotdeauna să poată fi deosebite de elementele originare, diferenţiind materialele sau suprafeţele noi. În cadrul metodelor de diferenţiere se recomandă maxima sobrietate, reamintind că frecvent este suficientă înlocuirea unui travertin martelat, dar degradat inclusiv din punct de vedere static, cu travertin prelucrat la fir elicoidal şi nefrecat, nici lustruit, şi similar pentru tuf, calcar şi alte tipuri de pietre.

În ceea ce priveşte cărămizile, este suficientă punerea în operă de către un muncitor cu formaţie de şantier industrial pentru a evidenţia ţeserea nouă, chiar dacă cărămida a fost atât de bine arsă şi fasonată încât este comparabilă cu cele din context. Se va evita doar „învechirea" zonei cu mijloace mecanice de corodare cu scopul de a o face să semene cu contextul corodat.

3. *Intervenţii pe decoraţii aplicate din stuc, frescă, graffite.* În cazul acestor elemente, atunci când la exterior se exclude efectul combinat al intemperiilor şi contactul mai mult sau mai puţin direct cu razele de soare, cea mai mare parte a cauzelor de degradare se poate reduce la spălare şi infiltraţii de apă. Spălarea, prelingerile, infiltraţiile şi îmbibările sunt de obicei de origine pluvială, dar, în special atunci când edificiile au fost reutilizate în condiţii de confort moden, daunele sunt frecvent determinate de instalaţiile sanitare moderne.

De aceea, cea mai bună metodă de prevenire a eroziunii, dezagregării şi desprinderii constă în asigurarea unei întreţineri constante şi a eventualelor reparaţii prompte ale învelitorii şi pluvialelor, cu referire atât la bolţile şi pereţii interiori, cât şi la suprafeţele exterioare. Odată asigurată perfecta eficienţă a învelitorii şi a sistemelor de colectare a apelor meteorice, de orice tip ar fi acestea, se poate trece la consolidarea stucaturilor, frescelor şi graffitelor, fără teama de a vedea în scurt timp devenit inutil efortul de restaurare. Atunci când degradările depind de alte cauze decât cele menţionate, trebuie efectuate investigări specifice. Studiind eventualii curenţi osmotici ascendenţi şi condiţiile microclimatice exterioare şi interioare clădirii, posibil a fi supus stucaturile, frescele şi graffitele unor fenomene particulare de convecţie, condens etc., operaţiunile de consolidare vor trebui să se bazeze pe analize atente ce trebuie să conducă la identificarea cauzelor fenomenelor de degradare.

http://patrimoniu.gov.ro

Pentru particularitățile operative se face trimitere la cele expuse în anexa C.

4. *Reîntregiri și/sau înlocuiri de tencuieli și/sau vopsitorii*. Înaintea oricărei intervenții trebuie analizat cu grijă gradul de aderență a tencuielii la suport și amploarea eventualelor desprinderi. Mijlocul cel mai simplu și eficace rămâne cel al „ciocnirii" cu încheietura degetelor. În condiții adecvate de spațiu, un bun releveu al zonelor neaderente sau slab aderente poate fi obținut cu ajutorul termografiei. Dacă zonele neaderente ale tencuielii sunt originare, este necesară refacerea aderenței lor prin metodele și tehnicile bine cunoscute, experimentate deja de ICR[10].

În cazul în care zonele neaderente nu sunt originare sau demolarea este oricum inevitabilă, se impune înlocuirea locală cu petice realizate cu material și granulometrie pe cât posibil similare contextului, cu aditivi sintetici în cantități mici, așa încât rezultatul să fie compatibil cu contextul. Se înțelege că în categoria tencuielilor originare nu pot fi incluse tencuielile de întreținere repetat renovate, cu excepția cazului când unul sau altul din straturile adăugate ar cuprinde informații capabile să contribuie la reconstruirea unor evenimente din istoria clădirii.

Identificarea coloraturii originare a unei tencuieli originare este, după cum se știe, o întreprindere destul de dificilă și delicată. Examenul stratigrafic poate fi determinat cu condiția ca prelevarea probei, de cca. 10 × 10 cm, să fie efectuată în zone în care se știe cu certitudine sau se poate deduce că au rămas măcar mici părți din tencuiala originară, nu numai pentru că nu au fost afectate de cădere sau înlăturare precum restul tencuielii, ci și pentru că sunt suficient protejate de variațiile climatice (poduri, cornișe de mari dimensiuni, profile orizontale intermediare, cornișe ale ferestrelor). Odată stabilită coloratura originară, nu numai în ceea ce privește aspectul, ci și compoziția chimică, precum și natura tencuielii ca granulometrie și material folosit, se poate trece, atunci când s-a stabilit a fi necesar, la o retencuire similară celei originare, întotdeauna cu grija de a marca, într-un mod oarecare și cu sobrietate, limita dintre tencuiala originară și cea nouă. Se înțelege că acest marcaj discret va avea valoare îndeosebi atunci când transformarea noii tencuieli datorită învechirii o va face asemănătoare tencuielii originare.

Nu puține dificultăți intervin în atingerea obiectivulu sus-menționat: dificultatea de a găsi var bine stins și de timp suficient (6 luni): dificultatea reproducerii vechilor culori, pe de o parte utilizabile în condiții bune doar cu var de calitate bună, pe de altă parte înlocuite progresiv de noi coloranți, sintetici și cu cost mai mic, dar inadecvați pentru a rezista la exterior. Aceste dificultăți explică, cel puțin parțial, numeroase alterări și erori în ceea ce privește aspectul cromatic al edificiilor monumentale. Cu atât mai mult sunt utile și necesare cerințele dificile de a aduna informații exacte și complete, pe cât posibil, din sursele de arhivă, din cele literare și deseori (dar cu oarecare prudență) chiar de la martori oculari. Analize și documentații exhaustive, pigmenți naturali eventual îmbogățiți cu substanțe proteice și amestecați cu var (bine învechit: peste un an) dacă culoarea trebuie aplicată pe vechea tencuială, sunt condițiile necesare pentru a ajunge cu o aproximație corespunzătoare la caracteristicile tencuielii originare, inclusiv în ceea ce privește durabilitatea.

5. *Intervenții de consolidare a pietrei sau cărămizilor aparente*. Nu întotdeauna paramentele de piatră sau cărămidă aparente au fost astfel concepute de la origini: frecvent, îndeosebi în secolul al XX-lea, acestea au devenit aparente cu ajutorul unor campanii energice și răspândite de eliminare a tencuielilor, nu întotdeauna însoțite de preocuparea pentru refacerea rosturilor expuse, accelerându-le astfel degradarea. În orice caz, atunci când s-a luat decizia de a lăsa un parament aparent, este necesară revizuirea stării rosturilor și la nevoie, prevederea închiderii lor cu mortare compatibile și asemănătoare celor din context. Consolidarea generală se va realiza funcție de caracteristicile particulare ale tipului de piatră, utilizând materiale și modalități de consolidare corespunzătoare cerințelor specificate de recomandările NORMAL și de experimentările ICR.

Atunci când s-a demonstrat cu argumente istorice că pietrele și/sau cărămizile au fost acoperite și protejate de tencuieli, stucaturi sau vopsitorii colorate pe bază de var, se va putea decide, de la caz, realizarea unei replici a respectivei tencuieli (în orice caz benefică pentru mai buna conservare a materialului expus), funcție de contextul în care este amplasat monumentul și din alte considerente de ordin istoric și critic.

În orice caz va trebui să se prevadă în prealabil o curățire eficientă a paramentelor cu mijloace și tehnici deja larg experimentate de ICR.

În ceea ce privește metodele de protejare a paramentelor de piatră sau cărămidă, nu există pe moment un acord satisfăcător. Aplicarea de rășini sintetice impermeabilizante prezintă într-adevăr încredere numai într-o măsură redusă, întrucât, din diverse motive, acestea nu rezultă în final total hidrofobe. În consecință se pare că pot doar încetini procesul de excoriere și descuamare a suprafețelor de piatră, dar nu pot evita și acțiunea înghețului, nici cea a sulfatării carbonaților de calciu, acolo unde aceasta din urmă este favorizată de combinația între particule carbonice (transportate de prelingerile de apă în porozitățile pietrei), oxigen și ploi acide.

Mai curând decât a fi încredințată unor miraculoase invenții de fluide protective, conservarea pietrei, ca și cea a organismelor vii, pare a fi legată de eliminarea cauzelor ce produc poluarea atmosferică.

---
[10] Instituto Centrale di Restauro (n.n.).

http://patrimoniu.gov.ro

6. *Intervenții de consolidare a structurilor din lemn.* Lăsând la o parte incendiile, durabilitatea structurilor din lemn este în ansamblu mult superioară față de ceea ce se crede, cu condiția unei bune ventilări a tuturor părților componente începând cu cele încastrate în zidării. În ultimele decenii, pierderea a numeroase acoperișuri seculare se datorează închiderii golurilor prevăzute pentru ventilarea capetelor de grinzi, cu scopul de a evita tranzitul insectelor și păsărilor.

Buna ventilare a podurilor este deci cea mai bună garanție a conservării componentelor din lemn și a neoxidării eventualelor agrafe și/sau ancore, în timp ce umiditatea podurilor poate cauza răspândirea infestărilor biologice. De aceea recomandarea generală este cea de a menține și promova buna ventilare a acoperișurilor de lemn prin deschideri de răsuflători, ventilații de coamă și altele similare, împiedicând accesul păsărilor cu plase adecvate. Nu sunt recomandabile materialele excesiv impermeabilizante, ca straturile bituminoae armate, în timp ce este acceptabil cartonul dublu blindat așezat în fîșii orizontale care asigură o bună impermeabilizare și totodată respirația podului. Și mai puțin recomandabilă este utilizarea de foi de cupru cu materiale sintetice la față, ce pot genera condens la contactul cu astereala, accelerându-i degradarea.

În cazul în care este absolut indispensabilă înlocuirea structurilor din lemn, este bine de luat în considerare, înainte de toate, posibilitatea unei intervenții gradate, așa cum se făcea frecvent în trecut: în cazurile cele mai grave înlocuind o întreagă grindă, în alte cazuri legându-le cu bride metalice pentru a preveni crăpăturile longitudinale etc.

Este recomandabil ca pentru astfel de situații să se constituie depozite de lemn din demolarea unor construcții vechi. Organismele locale de patrimoniu și administrațiile pentru lucrări publice ar trebui să depună eforturi susținute pentru constituirea unor astfel de depozite și evitarea îndreptării materialului lemnos din demolări exclusiv către categoria deșeurilor.

În general, consolidarea unor structuri din lemn presupune deopotrivă a le asigura ventilarea, a le ignifuga, dezinfesta și a le întări. În acest scop, nu se poate spune că lipsesc rășinile și substanțele chimice de diverse tipuri. Este totuși recomandabil a recurge la aceste procedee numai în cazurile de reală necesitate, inclusiv având în vedere faptul că ele cresc riscul de inflamabilitate.

Nu trebuie uitate anumite calități de neînlocuit ale structurilor din lemn: în planșee, dincolo de elasticitate, acestea exercită un contact moale asupra zidăriei. Într-adevăr, lemnul se deformează plastic, fără a fractura piatra sau cărămida, în cazul unei ușoare flexiuni acționând asupra reazemelor, spre deosebire de fier. În fine, lăsând la o parte caracteristicile higroscopice, lemnul are o capacitate de izolare acustică și portantă semnificativă.

În privința planșeelor de lemn trebuie respinsă practica turnării unor dale de beton slab armate direct peste scânduri sau plăci cu simpla interpunere a unor folii de material plastic. Într-adevăr, dala impermeabilă împiedică circulația fiziologică a aerului între nivele favorizând putrezirea lemnului în cazul acumulării de umiditate, fie ea datorită condensului, fie unor conducte defectuoase; în plus dala face imposibilă orice intervenție de întreținere limitată la succesive înlocuiri ale elementelor de lemn degradate. În concluzie, este preferabil de intervenit, în cadrul lucrărilor de întreținere, prin demontare și remontare parțială, ca o reconsiderare a practicilor tradiționale.

7. *Sculptură în piatră.* Sculpturile în piatră amplasate la exteriorul clădirilor sau în piețe trebuie supravegheate intervenindu-se cu operațiuni de consolidare și protecție sezonieră, prin metode cunoscute și verificate.

Pentru buna conservare a fântânilor din piatră sau bronz, este necesară decalcifierea apei, pentru a elimina depunerea de cruste calcaroase și periodicele curățiri dăunătoare.

Când buna conservare a unei sculpturi în amplasamentul originar nu este posibilă, este convenabilă transferarea ei într-un spațiu interior ale cărui condiții climatice sunt cunoscute ca favorabile.

Pentru a nu sărăci semnificativ decorația exterioară a construcțiilor, poate fi uneori necesară amplasarea punctuală a unor copii fidele în locul originalelor transferate într-un loc sigur. Este recomandabil ca executarea acestor copii să fie încredințată unor experți sculptori în piatră, metal, etc., capabili să realizeze reproducerile la scara 1:1. În schimb este bine să fie evitată practica mulajelor, cu scopul de a menaja „stratul de îmbătrânire naturală" (patina) și eventualele tente de culoare ale originalelor, față de traumele provocate de aplicarea și desprinderea formelor. Aceste traume și daune sunt cu atât mai probabile cu cât decizia de transferare a operei a fost motivată de starea sa proastă de conservare. Evident, după consolidare pericolele legate de aceste operațiuni de realizare a mulajelor se atenuează mult, însă cu două condiții:

a) consolidarea să fie executată după toate regulile meseriei și cu substanțe absolut neadezive în raport cu cele utilizate pentru mulaj;

b) realizarea mulajului să fie efectuată cu experiența și îndemânarea necesară atât în ceea ce privește introducerea masticului siliconic între sculptură și coaja formei din rășină armată, cât și în ceea ce privește ulterioara eliberare a originalului de mulaj.

Cu siguranță trebuie acordată atenție modificărilor de încărcări care uneori implică înlocuirea originalelor cu copii din alte materiale, eventual sintetice, și în orice

http://patrimoniu.gov.ro

caz dificil de omogenizat, cel puțin din punct de vedere al greutății specifice, cu materialul originalului.

Este evident că „stratul de îmbătrânire naturală" nu trebuie afectat, atât din considerente istorice și estetice, cât și datorită funcției sale protective. De aceea, înainte de a iniția orice fel de operațiune de curățire, este indispensabilă realizarea investigărilor uzuale, cu atenție specială privind prezența de tente de culoare (vezi paragraful 4).

Pot fi îndepărtate materialele străine acumulate la suprafața pietrei (depuneri pulverulente, funingine, excremente de păsări, etc.) utilizând perii vegetale sau jeturi de aer cu presiune moderată. Se vor evita periile metalice și rașchetele și sunt în general de exclus jeturile cu presiune mare de nisip, apă și vapori. De asemenea sunt nerecomandabile spălările cu substanțe corozive sau cu mare putere de curățire.

8. Intervenții pe elemente metalice. Fierul forjat pre-modern este considerabil mai rezistent la oxidare decât fierul industrial, dar chiar și acesta cu timpul oxidează și se „umflă", ceea ce are drept urmare compromiterea elementelor din piatră cu care se află în contact fiind utilizat sub formă de agrafe, dornuri sau grilaje (v. grilajele de fier forjat ale podului Sant Angelo din Roma). În astfel de cazuri nu rămâne altă soluție decât aceea de a înlocui fierul în cauză (când nu are decât rol static) cu elemente metalice cu stabilitate fizico-chimică sigură – spre exemplu oțelul inoxidabil tip AISI 304 sau 316, sau chiar, pentru a evita coroziunea interstițială, oțelul cu zincare grea, sau chiar titaniul.

În aceste cazuri ar putea fi reconsiderat în mod convenabil procedeul pre-modern foarte bun de a fixa dornuri, agrafe și alte piese similare în lăcașurile din piatră cu plumb topit. Atunci când este vorba de grilaje deja tensionate în lăcașurile originare până la a pune în pericol stabilitatea, în special dacă sunt expuse unor puternice variații termice, se va proceda la lărgirea lăcașurilor pentru a permite dilatările temporare și a suporta mai bine dilatările permanente.»

RECOMANDĂRI DEFININD PRINCIPIILE INTERNAȚIONALE DE APLICAT ÎNDOMENIUL SĂPĂTURILOR ARHEOLOGICE

adoptate de Conferința generală în sesiunea a noua, New Delhi, 5 dec. 1956

Conferința generală UNESCO, reunită la New Delhi, 5 nov.–5 dec. 1956 în a 9-a sesiune,

Luând în considerare că cea mai sigură garanție a păstrării monumentelor și operelor trecutului este respectul și atașamentul pe care li-l poartă popoarele, ele însele și, convinși că aceste sentimente pot fi gradual favorizate printr-o acțiune potrivită inspirată prin voința Statelor membre de a dezvolta știința și relațiile internaționale,

Convinși că sentimentele care produc contemplarea și cunoașterea operelor trecutului pot facilita în mare măsură înțelegerea reciprocă a poparelor și că în acest scop, trebuie acționat ca operele trecutului să beneficieze de o cunoaștere bazată pe cooperare internațională și să se favorizeze prin toate mijloacele realizarea misiunii sociale a cunoașterii acestora,

Considerând că dacă fiecare Stat este direct interesat în descoperirile arheologice care sunt făcute pe propriul teritoriu, și comunitatea internațională în întregime se bucură de această îmbogățire,

Considerând că istoria omului implică cunoașterea diferitelor civilizații; că , în consecință, în interesul comun, este necesar ca toate vestigiile arheologice să fie studiate, eventual salvate și colecționate,

Convinși că este necesar ca toate autoritățile naționale însărcinate cu protecția patrimoniului arheologic să se inspire de anume principii comune, validate de experiență și puse în operă de serviciile arheologice naționale,

Apreciind că dacă regimul săpăturilor arheologice ține înainte de toate de competența fiecărui Stat, este necesar totuși a concilia acest principiu cu cel al colaborării internaționale largă și liber consimțite,

Având în față propunerile privind principiile internaționale de aplicat în sfera săpăturilor arheologice, problema care a constituit punctele 9.4.3. a ordinii de zi a sesiunii, după ce s-a decis cu ocazia celei de a opta sesiuni că aceste propuneri vor face obiectul unei reglementări internaționale sub forma unei recomandări către Statele membre,

Se adoptă, în această a cincea zi a lui decembrie 1956, recomandarea următoare:

Conferința generală recomandă Statelor membre să aplice dispozițiile de mai jos, adoptând, sub formă de lege națională sau în alt fel, măsuri vizând să dea efect în teritoriul de sub jurisdicția lor normelor și principiilor formulate în prezenta recomandare.

Conferința generală recomandă Statelor membre să aducă prezenta recomandare la cunoștința autorităților și organismelor care se ocupă cu săpăturile arheologice și muzeelor.

Conferința generală recomandă Statelor membre să îi prezinte la date și sub forma pe care o vor determina, rapoarte privind modul în care au dat curs acestei recomandări.

DEFINIȚII

Săpături arheologice

1. Ca efect al acestei recomandări se înțelege prin săpături arheologice orice cercetare care încearcă să descopere obiecte de caracter arheologic; se înțelege că aceste cercetări comportă o adâncire în sol ori o explorare sistematică la suprafața solului sau o explorare efectuată în fundul sau în subsolul apelor interioare sau teritoriale ale unui Stat membru.

Bunuri protejate

2. Dispozițiile prezentei recomandări se aplică vestigiilor a căror conservare prezintă interes public din punct de vedere istoric sau de artă, fiecare Stat putând adopta criteriul cel mai potrivit a determina interesul public pentru vestigiile din teritoriul propriu. Ar trebui supuse regimului prevăzut de prezenta recomandare mai ales monumentele, mobile sau imobile, care prezintă un interes din punct de vedere arheologic, în sensul cel mai larg.

3. Criteriul servind la determinarea interesului public pentru vestigii ar putea varia după faptul că se are în vedere conservarea lor, sau de obligația de a declara descoperirile, obligație impusă celui care a făcut săpăturile sau descoperitorului.

a) În primul caz, criteriul care constă în protejarea tuturor obiectelor anterioare unei date determinate ar trebui abandonat și să fie înlocuit cu un criteriu de protecție constând în apartenența acestora la o epocă dată, sau având o vechime de un număr minimum de ani fixată prin lege.

b) În al doilea caz, fiecare Stat membru ar trebui să adopte criterii mult mai largi, impunând celor care fac săpături sau descoperitorului obligația de a declara toate bunurile de caracter arheologic, mobile sau imobile descoperite.

http://patrimoniu.gov.ro

Protecția patrimoniului arheologic

4. Fiecare Stat membru va trebui să asigure protecția patrimoniului său arheologic ținând mai cu seamă cont de problemele puse de săpăturile arheologice și în acord cu recomandările prezente.

5. Fiecare Stat membru va trebui:

a) Să supună controlului și autorizării prealabile a autorității competente orice explorare sau săpături arheologice;

b) Să oblige pe cel care a descoperit vestigii arheologice să le declare cât mai rapid posibil autorităților competente;

c) Să aplice sacțiune contravenienților de la aceste reguli;

d) Să prevadă confiscarea obiectelor nedeclarate;

e) Să precizeze regimul sub-solului arheologic și, când acesta este proprietate de stat, să o prevadă explicit în legislație;

f) Să aibă în vedere crearea unei proceduri de clasare a elementelor esențiale ale patrimoniului său arheologic între monumentele istorice.

Organele de protecție a săpăturilor arheologice

6. Dacă diversitatea tradițiilor și inegalitățile resurselor se opun adoptării de către Statele membre a unui sistem de organizare uniformă de către toate Statele membre a unui sistem de organizare uniformă a serviciilor administrative de conducere a săpăturilor arheologice, anume principii ar trebui, totuși, să fie comune tuturor serviciilor naționale.

a) *Serviciul săpăturilor arheologice ar trebui să fie, atât cât este posibil, o administrație centrală a Statului, sau cel puțin o organizare dispunând, în virtutea legii, de mijloace permanente pentru a-i permite să ia, în caz de nevoie, măsurile de urgență necesare.* Aceste servicii, însărcinate de administrația generală cu activitatea arheologică, ar trebui să poată, în colaborare cu institute de cercetare și universități să organizeze însușirea tehnicilor de săpături arheologice. Acest serviciu ar trebui să constituie în aceeași măsură o arhivă centrală generală cu hărți, privind monumentele mobile și imobile, la fel ca și o documentație păstrată la fiecare muzeu mai important, arhive ceramice, iconografice etc.

b) Continuitatea asigurării resurselor financiare va trebui susținută tocmai pentru a garanta:

I) buna funcționare a serviciilor;

II) executarea unui plan de lucru proporțional cu bogăția arheologică a țării, inclusiv publicarea științifică a rezultatelor;

III) controlul descoperirilor întâmplătoare;

IV) întreținerea șantierelor și monumentelor.

7. Un control atent va trebui exersat de fiecare Stat membru, asupra restaurării vestigiilor și obiectelor arheologice descoperite.

8. O autorizație prealabilă acordată de autoritatea competentă va trebui cerută pentru orice deplasare a monumentelor a căror păstrare *in situ* este un criteriu esențial.

9. Fiecare Stat membru va trebui să prevadă păstrarea intactă, totală sau parțială, a unui număr de situri arheologice de diverse epoci pentru ca cercetarea lor să poată beneficia de progresul tehnicilor de cercetare și de sporirea cunoștințelor arheologice. În fiecare dintre marile situri în curs de săpare, în măsura în care terenul permite, s-ar putea păstra în diverse locuri rezerve menite să permită controlul ulterior al stratigrafiei la fel ca și structura mediului arheologic.

Constituirea colecțiilor centrale și regionale

10. Arheologia fiind o știință comparativă, va trebui să se țină cont în crearea și organizarea muzeelor și depozitelor de șantier de necesitatea de a înlesni, cât mai mult posibil, munca de comparare. În acest scop, colecțiile centrale și regionale, sau, uneori, excepțional locale ar putea să fie constituite în siturile arheologice deosebit de importante, mai degrabă decât din mici colecții risipite, cu un acces restrâns. Aceste instituții vor trebui să aibă în permanență o organizare administrativă și un personal științific suficient pentru ca să fie asigurată o bună conservare a obiectelor.

11. Va trebui să se creeze, pe lângă siturile arheologice importante câte un mic muzeu de caracter educativ, permițând vizitatorilor să priceapă mai bine importanța vestigiilor care le sunt prezentate.

Educarea publicului

12. Autoritatea competentă va trebui să întreprindă o acțiune educativă în scopul de a trezi și dezvolta respectul și atașamentul față de trecut, mai ales prin studiul istoriei, participarea studenților la unele săpături, difuzarea prin presă a știrilor arheologice, emanând de la specialiștii recunoscuți, organizarea de circuite turistice, de expoziții și conferințe, având ca obiect metodele aplicabile în cercetarea arheologică precum și rezultatele obținute, clara prezentare a siturilor arheologice cercetate și a monumentelor descoperite, editarea la prețuri convenabile a monografiilor și a ghidurilor, într-o redactare accesibilă. Pentru a înlesni accesul publicului la aceste situri arheologice, Statele membre vor lua măsuri utile pentru a permite circulația.

http://patrimoniu.gov.ro

III. Regimul săpături și colaborarea internațională

Autorizația de săpături concesionate străinilor

13. Fiecare Stat membru pe teritoriul căruia vor fi întreprinse săpături, va trebui să reglementeze condițiile generale cărora li se va supune concesionarea săpăturilor, mai ales în privința controlului de către administrația națională, durata concesiunii, cauzele care pot justifica retragerea ei, suspendarea lucrărilor sau substituirea administrației naționale concesionarului pentru a continua cercetarea.

14. Condițiile impuse străinilor care execută săpături trebuie să fie aceleași ca și cele impuse cercetătorilor naționali, și în consecință contractul de concesiune va trebui să evite să formuleze, fără justificare, exigențe suplimentare.

Colaborări internaționale

15. Pentru a răspunde intereselor majore ale științei arheologice și celor ale colaborării internaționale, Statele membre vor trebui să încurajeze săpături printr-un regim liberal. Se va putea asigura societăților savante sau persoanelor corespunzător calificate, fără distincție de naționalitate, posibilitatea de a concura în mod egal la concesionarea de săpături arheologice. Statele membre ar trebui să încurajeze efectuarea de săpături arheologice prin misiuni mixte compuse din echipe științifice din propria țară și din arheologi reprezentând instituții străine, sau prin misiuni internaționale.

16. Atunci când o misiune este concesionată unei misiuni străine, reprezentantul Statului concesionar, dacă a fost desemnat unul, va trebui să fie un arheolog capabil să ajute misiunea și să colaboreze cu ea.

17. Statele membre care nu dispun de mijloacele necesare organizării de șantiere în străinătate vor trebui să primească toate facilitățile pentru a putea trimite arheologi pe șantiere deschise de alte State membre cu acordul direcorului șantierului.

18. Un Stat care nu dispune de mijloacele suficiente, tehnice sau de altă natură pentru a desfășura săpături arheologice de calitate științifică, va putea face apel la tehnicieni străini, pentru a participa la ele, sau să recurgă la misiuni străine pentru a le conduce.

Garanții reciproce

19. Autorizația de săpături nu va trebui acordată decât instituțiilor reprezentate prin arheologi calificați sau prin persoane oferind serioase garanții științifice, morale și financiare, acestea din urmă fiind în măsură să dea siguranța că săpăturile întreprinse vor fi duse la bun sfârșit, conform clauzelor contractului de concesiune și în răstimpul prevăzut.

20. Autorizația de săpături acordată arheologilor străini va trebui să comporte garanții reciproce de durată și stabilitate menite să favorizeze efectuarea acestora, și de a pune la adăpost de revocări nejustificate în cazul, special, în care rațiuni recunoscute ca fundate i-ar obliga să suspende lucrările pentru un timp determinat.

Conservarea vestigiilor

21. Autorizarea de săpătură va defini obligațiile celui care efectuează săpăturile pe durata concesiunii și după expirarea acesteia. Ea va trebui să prevadă păstrarea și întreținerea, repunerea în starea anterioară a terenului, ca și conservarea în cursul lucrărilor și la sfârșitul săpăturilor a obiectelor aduse la lumină. Pe de altă parte, autorizația trebuie să precizeze ce ajutor poate aștepta cel ce face săpăturile din partea Statului, pentru ca să poată face față obligațiilor sale, dacă acestea se vor dovedi prea dificile.

Accesul la săpătură

22. Savanții calificați de orice naționalitate vor putea să viziteze un șantier arheologic, chiar și înainte de publicarea rezultatelor, cu ajutorul directorului de săpătură, în cursul efectuării lucrărilor.

Apartenența rezultatelor săpăturii

23. a) Fiecare Stat membru va trebui să determine clar principiile care reglementează pe teritoriul său apartenența materialelor obținute pe parcursul săpăturilor.

b) Rezultatele săpăturilor vor trebui să fie afectate înainte de toate, la constituire, muzeelor din țara în care au fost întreprinse săpăturile, în colecții complete și pe deplin reprezentative pentru civilizația istorică și arta țării respective.

c) Cu grija primordială de a favoriza studiile arheologice prin difuzarea obiectelor originale, autoritatea care a concesionat va putea lua în considerare, ca după publicarea științifică, să cedeze celui care a efectuat săpăturile o parte din materialul descoperit în săpăturile sale, constând în echivalențe sau în manieră generală din obiecte sau grupe de obiecte de care această autoritate se poate dispensa, datorită similitudinii acestora cu altele obținuite din aceeași cercetare. Cedarea unei părți din materialul obținut către cel care a făcut cercetarea în cadrul concesiunii, trebuie să fie supusă întotdeauna condiției ca ele să fie afectate un răstimp determinat unor centre științifice destinate publicului, considerându-se că dacă această clauză nu a fost îndeplinită sau încetează de a fi respectată obiectele cedate vor fi returnate autorității concesoare.

d) Exportul temporar al obiectelor descoperite, cu excepția celor deosebit de fragile, sau de importanță națională, va trebui autorizat, la cererea motivată a unei instituții științifice,

http://patrimoniu.gov.ro

publice sau private, în cazul că studiul nu ar putea fi efectuat pe teritoriul statului concesionar din cauza insuficienței mijloacelor de cercetare bibliografică și științifice sau este dificilă din motive de acces.

e) Fiecare Stat va trebui să prevadă posibilitatea de a ceda, de a schimba sau de a depozita, în favoarea muzeelor străine a obiectelor care nu prezintă un interes pentru colecțiile naționale.

Proprietatea științifică; drepturi și obligații ale arheologului

24. a) Statul care acordă dreptul de săpătură va trebui să garanteze celui care o face, proprietatea științifică asupra descoperirilor sale pe o perioadă rezonabilă.

b) Statul va trebui să impună arheologului obligația de a publica, într-un răstimp prevăzut prin contract, sau în absența acestuia într-un răstimp rezonabil, rezultatele descoperirilor sale. Acest răstimp nu poate fi mai mare de doi ani pentru rapoartele preliminare. Pe o durată de cinci ani după efectuarea descoperirii, autoritățile arheologice vor trebui să se oblige să nu comunice pentru un studiu detaliat, ansamblul obiectelor obținute prin săpături, nici documentația științifică respectivă, fără acordul scris al celui care a făcut săpătura. Aceleași autorități vor avea obligația să împiedice în aceleași condiții fotografierea sau reproducerea materialelor arheologice inedite. Pentru a permite, când este cazul, o publicare dublă, simultană, a raportului preliminar, cel care a făcut cercetarea va trebui să pună la dispoziția autorităților, la cererea acestora, o copie a textului acestui raport.

c) Publicațiile științifice ale cercetărilor publicate într-o limbă de difuzare restrânsă, vor trebui însoțite de un rezumat și dacă este posibil și o traducere a tablei de materii și a legendei figurilor, într-o limbă de circulație.

Documentația de șantier

25. Sub rezerva dispozițiilor din paragraful 24, serviciile arheologice naționale vor trebui să înlesnească, în măsura posibilului, consultarea documentației și accesul în depozitele proprii a arheologilor și savanților calificați, mai ales a celor care au obținut o concesionare pentru un sit determinat sau a celor care doresc să o obțină.

Reuniuni regionale și ședințe de discuții științifice

26. Cu scopul de a face mai eficient studiul problemelor de interes comun, Statele membre vor putea organiza din timp în timp reuniuni regionale ale cercetătorilor din serviciile arheologice ale Statelor interesate. Pe de altă parte, fiecare Stat membru ar putea organiza discuții științifice între arheologii care lucrează pe teritoriul lor.

IV. Comerțul cu antichități

27. În interesul major al patrimoniului arheologic comun, va trebui pregătită o reglementare a comerțului de antichități comună tuturor Statelor membre, cu scopul de a se evita ca prin comerț să se producă evaziunea materialului arheologic sau să se impieteze protecția săpăturilor și constituirea de colecții publice.

28. Muzeele străine vor trebui să poată, pentru a răspunde misiunii lor științifice și educative să achiziționeze obiecte eliberate de orice opoziție din punctul de vedere al reglementărilor prevăzute de autoritatea competentă a țării de origine.

V. Sancțiuni pentru săpăturile clandestine și exportul ilicit de obiecte provenind din săpături arheologice.

Protecția siturilor arheologice de săpături clandestine și de distrugeri.

29. Fiecare Stat membru va trebui să ia toate măsurile pentru a împiedica săpături clandestine și degradarea monumentelor definite în paragraful 2 și 3 de mai sus și a siturilor arheologice, la fel ca și exportul de obiecte provenind din ele.

Colaborarea internațională în scopul sancționării

30. Toate dispozițiile utile vor trebui luate pentru ca în cazul în care se oferă o cedare de obiecte arheologice, muzeele să se asigure că nimic nu îndreptățește bănuiala că aceste obiecte provin din săpături clandestine, furturi sau alte asemenea operații considerate ca ilicite de către autoritățile de specialitate din țara de origine. Orice ofertă suspectă și orice precizare necesară relativ la ea se va aplica în ipoteza exportului.

Când obiectele arheologice au fost cumpărate de către muzee, se vor publica cât de rapid posibil indicații suficiente care să permită identificarea acestora și precizarea modului în care au fost achiziționate.

Repatrierea obiectelor arheologice în țara de origine

31. Serviciile de săpături arheologice și muzeele vor trebui să fie gata să colaboreze mutual în scopul de a asigura sau înlesni repatrierea în țara de origine a obiectelor provenind din săpături clandestine sau furturi, și a obiectelor al căror export a fost făcut prin violarea legislației țării de origine. Este de dorit ca fiecare Stat membru să ia măsurile ce se impun pentru ca să asigure repatrierea. Aceste principii ar trebui să fie aduse la cunoștința serviciilor interesate, vizate în paragrafele 23 c, d și e, de mai sus [Aici textul avut la dispoziție este lacunar – n. trad.].

http://patrimoniu.gov.ro

VI. Săpături în teritoriu ocupat

32. În cazul unui conflict armat, fiecare Stat membru care ar ocupa teritoriul unui alt Stat va trebui să se abţină să efectueze săpături arheologice în teritoriul ocupat. În cazul descoperirii întâmplătoare, făcute în cazul lucrărilor militare, puterea ocupantă va trebui să ia toate măsurile posibile pentru a proteja aceste descoperiri, pe care va trebui să le redea împreună cu documentaţia respectivă pe care o deţine, autorităţilor competente din teritoriul anterior ocupat.

VII. Acorduri bilaterale

33. Statele membre vor trebui, de fiecare dată când este necesar sau de dorit, să încheie acorduri bilaterale pentru a reglementa problemele de interes comun care pot apărea ca urmare a aplicării prin aplicarea dispoziţiilor prezentei recomandări.

Textul de mai sus este textul autentic al recomandării care s-a adoptat conform uzantelor de către Conferinţa generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură în a noua sesiune, care s-a ţinut la New Delhi şi a fost declarată închisă la 5 dec. 1956.

Pentru conformitate şi-au pus semnătura azi 5 dec. 1956.

Preşedintele Conferinţei Generale

Directorul general

Copie certificată conform

Paris

Consilierul Juridic al UNESCO

Traducere **IOANA BOGDAN CĂTINICIU**

http://patrimoniu.gov.ro

1968 – RECOMANDĂRI REFERITOARE LA PROTEJAREA BUNURILOR CULTURALE PERICLITATE DE LUCRĂRI PUBLICE SAU PRIVATE

– UNESCO –

– extrase –

- Recomandările au fost adoptate urmare a îngrijorării comunității internaționale referitor la situația monumentelor antichității periclitate de către construcția Barajului de la Aswan, de pe Nil.
- Esența Recomandărilor stă în cerința armonizării conservării patrimoniului cultural cu schimbările cerute de dezvoltarea societății.

Pentru a realiza acest lucru, sunt de realizat în principal următoarele:

- un inventar al bunurilor culturale, accentuând asupra acelora ce sunt situate în zone de lucrări publice ce pot să le pună în pericol;

I. DEFINIȚII

1. Pentru scopurile acestei Recomandări, termenul de „bunuri culturale" se referă la:

(a) [bunuri] imobile, precum siturile arheologice, istorice sau științifice, structuri ori alte caracteristici de valoare istorică, științifică, artistică ori arhitecturală, fie ele religioase sau laice, incluzând grupări de structuri tradiționale, cartiere istorice din medii urbane sau rurale precum și structuri etnologice existente în forme valide ale culturilor precedente. Ea se aplică imobilelor constând în ruine supraterane precum și mărturiilor arheologice sau istorice descoperite subteran. Termenul de bun cultural include de asemenea terenul unor astfel de bunuri.

(b) Bunuri mobile de importanță culturală incluzând pe acelea existente în sau recuperate de bunurile imobile sau cele aflate în pământ și care se pot găsi în situri istorice sau arheologice sau în alte părți.

- identificarea bunurilor culturale permite o evaluare a priori a dificultăților și repercursiunilor deciziilor de inițiere de lucrări publice majore, permițând luarea măsurilor necesare conservării patrimoniului;

II. PRINCIPII GENERALE

4. Inventarieri protective ale bunurilor culturale, fie ele listate [clasate] sau nu, trebuiesc realizate. Acolo unde astfel de inventarii nu există, trebuie acordată prioritate stabilirii lor (...) pentru asemenea bunuri ce pot fi periclitate de către lucrări publice sau private.

- recomandarea accentuează asupra necesității conservării bunurilor culturale „in situ", arătând că dacă motive economice sau sociale de neevitat determină transformarea bunurilor culturale, trebuie procedat la un studiu și o inventariere atentă pentru a permite cercetări viitoare. (Art. 9)

11. Structurile importante și celelalte monumente ce au fost transferate pentru a fi salvate de la distrugere urmare a lucrărilor publice sau private trebuie amplasate într-un sit și într-o dispoziție care să se asemene cu cea precedentă și cu asociațiile naturale, artistice și istorice.

- Costul conservării bunurilor culturale periclitate de către lucrările publice trebuie suportat fie din bugete speciale fie din bugetul lucrărilor în cauză.
- Întărirea măsurilor și structurilor administrative care pot proteja bunurile culturale puse în pericol de către lucrări publice sau private.

III. MĂSURI DE PREZERVARE ȘI SALVARE:

Măsuri administrative:

20. (a) Trebuie înființate organisme consultative sau de coordonare care să fie compuse din reprezentanții autorităților și instituțiilor responsabile pentru salvgardarea patrimoniului cultural, pentru lucrări publice, pentru urbanism, pentru cercetare și educație și care să avizeze competent conservarea și protejarea bunurilor culturale periclitate de către lucrări publice sau private și care în particular [să rezolve] conflictul de interes între cerințele lucrărilor publice sau private și prezervarea și salvgardarea bunurilor culturale.

(b) Administrația locală, municipală sau provincială trebuie să aibă servicii responsabile pentru protejarea și salvarea bunurilor culturale periclitate de către lucrările publice sau private. Aceste servicii trebuie să fie capabile să cheme în ajutor organismele sau serviciile naționale cu atribuțiuni în acest domeniu (...).

(c) Trebuie luate măsuri administrative pentru crearea unei autorități sau comisii însărcinate cu programele de dezvoltare urbană în toate localitățile posedând cartiere istorice, fie ele

listate sau nu și care trebuie protejate împotriva lucrărilor de construcții publice sau private.

21. În stadiul cercetării preliminare a oricărui proiect presupunând construiri în localități recunoscute drept importante din punct de vedere cultural sau posibil de a conține bunuri importante din punct de vedere istoric sau arheologic, trebuie pregătite câteva variante ale proiectului, la nivel municipal sau regional, înainte ca orice decizie să fie luată. Alegerea între aceste variante trebuie făcută pe baza unei analize complete și comparate, astfel încât să fie aleasă soluția cea mai avantajoasă atât din punct de vedere economic cât și din punctul de vedere al protecției și conservării bunurilor culturale.

Traducere și selecție text
lector arh. **SERGIU NISTOR**

http://patrimoniu.gov.ro

1972 – RECOMANDĂRI REFERITOARE LA PROTECȚIA LA NIVEL NAȚIONAL A PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NAȚIONAL

– UNESCO –

– extrase –

Spre deosebire de Convenția Patrimoniului Mondial, această Recomandare se preocupă de protecția națională pe care fiecare Stat o prevede pentru patrimoniul său natural și cultural.

Protecția acestor bunuri este privită ca un complex de măsuri de: identificare, studiere, conservare, restaurare, prezentare și integrare în societatea contemporană.

Definește patrimoniul cultural și natural în același mod cu definiția dată de Convenția Patrimoniului Mondial, cu excepția nemenționării „valorii universale deosebite" în corpul definiției. (Art. 1 și 2).

Schițează rolul organismelor naționale cu principalele lor atribuțiuni în domeniul patrimoniului cultural și natural.

Servicii publice specializate:

13. Ținând cont de condițiile existente în fiecare țară, Statele Membre ar trebui să stabilească în teritoriu, acolo unde nu există, unul sau mai multe servicii publice specializate și responsabile pentru rezolvarea următoarelor funcțiuni:

(a) *dezvoltarea și aplicarea măsurilor de orice fel ce determină protecția, conservarea și prezentarea patrimoniului cultural și natural național și pentru transformarea lui într-un factor activ al vieții comunității; și în primul rând prin compilarea unui inventar al patrimoniului cultural și natural și prin stabilirea serviciilor de documentare corespunzătoare;*

(b) *pregătirea și recrutarea personalului științific, tehnic și administrativ necesar pentru realizarea programelor de identificare, protecție, conservare și integrare;*

(c) *organizarea cooperării între specialiști din discipline diverse pentru studierea problemelor tehnice ale conservării patrimoniului cultural și natural;*

(d) *folosirea sau crearea de laboratoare pentru studiul problemelor științifice ce decurg din conservarea patrimoniului cultural și natural;*

(e) *asigură ca proprietarii sau chiriașii realizează lucrările necesare de restaurare și întrețin construcțiile în cel mai bun mod din punct de vedere al condițiilor artistice și tehnice.*

Menționează rolul cooperării dintre serviciile specializate și organismele consultative, experți și reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale de profil. (Art. 14)

Cooperarea trebuie să funcționeze, pe picior de egalitate, și între serviciile specializate de protecție a patrimoniului și cele responsabile cu coordonarea dezvoltării, mediului, lucrărilor publice și amenajării teritoriului. (Art. 16 și 16)

Trebuie luate măsuri pentru planificare coordonata încă din stadiul studiilor și trebuie concepute mecanisme de rezolvare a conflictelor (art. 16).

Măsurile protective pe care Statele sunt recomandate să le ia în considerare sunt detaliate pe următoarele categorii:

Măsuri științifice și tehnice: (Art. 19–39)

1. inspectarea periodică a patrimoniului pentru evitarea lucrărilor costisitoare de restaurare prin întreținere și prin programe de conservare permanentă; (Art. 19)

2. investigarea și descoperirea metodelor de protecție suplimentară pentru acele componente ale patrimoniului care sunt periclitate în mod neobișnuit de sever; (Art. 21)

3. *„Suplimentar, acestor componente ale patrimoniului natural și cultural trebuie să le fie restituită, ori de câte ori posibil, utilizarea originară, sau să le fie dată o nouă utilizare mai potrivită, cu condiția ca valoarea lor culturală să nu fie diminuată" (Art. 22)*

4. lucrările efectuate asupra patrimoniului cultural trebuie să aibă drept scop păstrarea aspectului tradițional al acestuia cât și protecția lui de construcții noi care să impieteze prin relații de masă și culoare; (Art. 23)

5. este de evitat demolarea împrejurimilor monumentelor istorice precum și strămutarea acestora, în afara cazurilor justificate; (Art. 24)

6. luarea de măsuri împotriva poluării și a celorlalte efecte adverse ale dezvoltării tehnologice precum și împotriva efectelor dezastrelor naturale; (Art. 25)

7. restaurarea ansamblurilor istorice trebuie să conducă la un ambient în care omul să poată trăi, dezvolta și să-și găsească împlinirea; (Art. 26)

8. fiecare stat este chemat să realizeze și să țină la zi într-o formă potrivită, cât de curând posibil un inventar al bunurilor culturale și naturale care, fără a fi de o importanță deosebită, sunt inseparabile de ambientul [în care își au locul] și contribuie la caracterul acestuia; (Art. 29, Art. 30)

9. *„Pentru a asigura luarea în considerație a patrimoniului la toate nivelurile amenajării teritoriului Statele Membre trebuie să realizeze cartografierea și documentarea exhaustivă a bunurilor de patrimoniu cultural și natural în chestiune". (Art. 31)*

10. ansamblurilor de patrimoniu care nu mai au o destinație trebuie să le fie căutată o utilizare potrivită; (Art. 32)

11. protecția, conservarea, punerea în valoare și reabilitarea ansamblurilor de patrimoniu arhitectural se realizează prin intermediul planurilor de protecție încorporate în reglementarea urbanistică generală sau zonală; (Art. 33)

12. planurile de protecție și punere în valoare a ansamblurilor sau zonelor de patrimoniu trebuie:

- să prevadă zone de protecție
- să condiționeze utilizarea terenurilor
- să specifice clădirile de păstrat și condițiile conservării lor
- să specifice destinările construcțiilor istorice
- să prevadă relația dintre zona protejată și restul dezvoltării urbane
- să procedeze la consultarea reprezentanților și rezidenților în cauză; (Art. 33, 34)
- să supună avizării autorității de protecție a patrimoniului cererile de autorizare a construirii; (Art. 35)

13. modificările interioare ale construcțiilor din ansamblurile de patrimoniu care sunt realizate pentru prevederea de facilități moderne de locuire trebuie admise cu condiția ca ele să nu afecteze drastic caracteristicile istorice ale interioarelor; (Art. 36)

14. statele membre sunt chemate ca, pe baza evidenței patrimoniului, să dezvolte planuri pe termen scurt și pe termen lung de protecție a patrimoniului pentru a atinge un nivel satisfăcător de conservare a acestuia; (Art. 37)

15. Statele Membre ar trebui să prevadă servicii consultative pentru orientarea activității organizațiilor neguvernamentale și a proprietarilor imobiliari în domeniul politicilor de conservare (Art. 38.)

Măsuri legislative (Art. 40–48)

1. legislația protectivă trebuie să protejeze atât obiectul izolat cât și asocierea de componente patrimoniale; (Art. 40)

2. protejarea bunului de patrimoniu trebuie să acționeze egal indiferent de existența sau modificarea regimul proprietății asupra sa; (Art. 41, Art. 46)

3. necesitatea obținerii de aviz din partea organismelor specializate pentru orice lucrare ce ar afecta caracterul zonelor protejate; (Art. 42)

4. legislația urbanistică și de amenajarea teritoriului trebuie să țină cont de cea protectivă; (art. 43)

5. legislația protectivă trebuie să permită asistența financiară către proprietarul unui bun protejat sau acționarea în locul acestuia pentru protejarea bunului de patrimoniu și recuperarea cheltuielilor; (Art. 43)

6. permiterea expropierii unui bun protejat în vederea salvării sale; (Art. 44)

7. reglementarea afișării și reclamelor luminoase sau însemnelor comerciale, a campării, ridicării de stâlpi, piloni, întinderii de cabluri de electricitate, elemente de mobilier urban care pot afecta aspectul și caracterul zonelor de patrimoniu; (Art. 45)

8. penalizarea distrugerii, degradării, mutilării, combinată cu obligarea revenirii la situația inițială (Art. 47, Art. 48)

Măsuri financiare (Art. 49–59)

1. prevederea în bugetele centrale și locale a fondurilor pentru conservarea patrimoniului; (Art. 49)

2. cheltuielile pentru protecția, conservarea și punerea în valoare a bunurilor culturale trebuie suportate în principal de către utilizatorii acestora; (Art. 50)

3. sprijinul financiar sau deducerea fiscală trebuie acordată doar dacă proprietarul se conformează standardelor de calitate a lucrărilor de conservare; (Art. 51)

4. se poate lua în considerare despăgubirea proprietarilor pentru consecințele programelor protective; (Art. 52)

5. avantajele financiare de care se pot bucura proprietarii patrimoniului pot fi dependente, acolo unde este cazul, de punerea la dispoziția publicului a bunului pentru vizitare, fotografii, etc.; (art. 53)

6. trebuie prevăzute fonduri în bugetele locale sau centrale pentru protecția bunurilor de patrimoniu puse în pericol de lucrări publice; (Art. 54)

7. pentru creșterea resurselor financiare în vederea conservării, Statele Membre pot organiza unul sau mai multe „Fonduri pentru Conservarea Patrimoniului" ca agenții publice capabile să primească daruri, donații sau legații; (Art. 55) și trebuie prevăzute deduceri fiscale pentru cei care fac asemenea donații; (Art. 56)

8. Statele Membre trebuie să prevadă aranjamente financiare speciale care să permită creditarea lucrărilor de conservare; de asemenea trebuie evitată creșterea prețurilor prin specula imobiliară din zonele de intervenție; (Art. 57)

9. trebuie evitată strămutarea păturilor mai puțin avute ale populației din locuințele istorice reabilitate urmare a creșterii chiriilor; (Art. 58)

Acțiunea educativă în sprijinul patrimoniului (Art. 60–65):

- organizarea de către stabilimentele educaționale a unor cursuri, conferințe și seminarii pe teme de istoria artei, arhitecturii, ambient și amenajarea teritoriului;
- organizarea de campanii de conștientizare a publicului cu privire la valorile de patrimoniu și necesitatea conservării sale;

Cooperarea internațională (Art. 66)

Traducere și selecție text
lector arh. **SERGIU NISTOR**

http://patrimoniu.gov.ro

1976 – RECOMANDĂRI REFERITOARE LA PROTEJAREA ȘI ROLUL CONTEMPORAN AL ZONELOR ISTORICE [1]

– UNESCO –

– extrase –

- Considerată necesară urmare a „pericolului de uniformizare și depersonalizare a locuirii pe care urbanismul modern o răspândește în întreaga lume".
- Această Recomandare propune Statelor să adopte o politică cuprinzătoare de protejare a arealelor istorice din teritoriul lor național și menționează în acest sens principalele măsuri care ar trebui luate.
- Măsurile considerate necesar de a fi întreprinse sunt împărțite în câteva categorii:
  - legislative;
  - tehnice;
  - sociale și de participare a publicului.

Considerații:

1. „zonele istorice sunt parte a ambientului cotidian al omului de pretutindeni,

2. ele reprezentând prezenta vie a trecutului care le-a creat,

3. producând cadrul variat al vieții necesar pentru a se potrivi cu diversitatea societății,

4. prin aceasta adăugându-și valoare și câștigând o dimensiune umană suplimentară".

Preambul, par.1.

5. „protecția și integrarea [zonelor istorice] în viața colectivităților este un factor esențial în urbanism și amenajarea teritoriului"

Preambul, par. 2.

6. „zonele istorice sunt un patrimoniu imobiliar a cărui distrugere poate deseori cauza dereglări sociale, chiar dacă nu conducând către o pierdere economică".

Preambul, par. 5.

I. DEFINIȚII

1. Pentru scopurile prezentei recomandări:

(a) „Zone istorice și ansambluri arhitecturale (inclusiv vernaculare)" sunt considerate a reprezenta orice grup de construcții, structuri și spații deschise, inclusiv situri arheologice sau paleontologice, constituind așezări umane în mediu urban sau rural și a cărui coeziune și valoare sunt recunoscute din punct de vedere arheologic, arhitectural, preistoric, istoric, estetic sau socio-cultural. Printre aceste zone, care sunt foarte variate ca natură, este posibil de distins următoarele: situri preistorice, orașe istorice, cartiere istorice, sate și cătune precum și ansambluri monumentale omogene, fiind înțeles că acestea din urmă trebuie de regulă păstrate cu grijă nemodificate.

(b) „Ambientul" este definirea contextului natural sau artificial care influențează în mod static sau dinamic perceperea acestor zone ori sunt legate în mod direct de acestea prin legături spațiale, sociale, economice sau culturale.

(c) „Salvgardare" trebuie înțeles în sensul identificării, protecției, conservării, restaurării, renovării, întreținerii și revitalizării zonelor istorice sau tradiționale și a ambientului lor.

II. PRINCIPII GENERALE

3. Fiecare zonă istorică și împrejurimile sale trebuie considerată în totalitate ca un întreg coerent al cărui echilibru și natură specifică depind de fuziunea părților din care este compus și care include atât construcțiile cât și activitățile umane, organizarea spațială cât și împrejurimile. Toate elementele, inclusiv activitățile umane, oricât de modeste, au o semnificație în relația lor cu întregul, ce nu poate fi ignorată.

4. Zonele istorice și vecinătățile lor trebuie protejate activ împotriva deteriorărilor de orice fel, în mod special cele rezultând din folosirea neconformă, completări nenecesare și schimbări prost concepute sau nepotrivite care aduc atingere autenticității, precum și datorate poluării. Orice lucrări de restaurare trebuie să se bazeze pe principii științifice. În mod similar, o mare atenție trebuie acordată armoniei și expresiei estetice de legăturile și contrastul variatelor părți care alcătuiesc ansamblurile și care dau fiecăruia un caracter aparte.

III. POLITICA NAȚIONALĂ, REGIONALĂ ȘI LOCALĂ

7. (...) O astfel de politică trebuie să influențeze activitatea de planificare la nivel național regional și local și să prevadă îndrumări pentru urbanism și pentru amenajarea teritoriului la nivel regional și rural la toate nivelurile, activitățile decurgând din aceasta formând o componentă esențială a formulării scopurilor și a programelor, asumarea responsabilităților și conducerea operațiunilor. Cooperarea cu persoane fizice sau cu asociații private trebuie gândită în implementarea acestei politici de protecție.

[1] Adoptate la Nairobi, în cea de-a noua sesiune a Conferinței Generale a UNESCO, 26.11.1976.

http://patrimoniu.gov.ro

IV. MĂSURI DE PROTECȚIE

Măsuri legislative și administrative

9. Aplicarea unei politici cuprinzătoare pentru salvgardarea zonelor istorice și a vecinătăților lor trebuie să se bazeze pe principii valabile pe întreg teritoriul statului.(...) Legile privitoare la urbanism și amenajarea teritoriului precum și politica locuirii trebuie de asemenea revizuite astfel încât să fie coordonate și aliniate la legile referitoare la salvgardarea patrimoniului arhitectural.

10. Prevederile stabilind un sistem pentru salvgardarea zonelor istorice trebuie să stabilească un set de principii referitoare la elaborarea de planuri și documentații necesare și în particular la:

- condițiile generale și restricțiile în zonele istorice și în vecinătatea lor;
- exprimarea publică a programelor și operațiunilor ce trebuie întreprinse în scopul conservării și prevederii de servicii publice;
- întreținerea și cei responsabili să o execute;
- domeniul în care sunt aplicabile măsurile de urbanism, dezvoltare și amenajare a teritoriului;
- desemnarea organismelor responsabile pentru autorizarea restaurărilor, modificărilor, noilor construcții sau a demolărilor în interiorul perimetrelor protejate;
- modalitățile prin care programele de salvgardare sunt finanțate și duse la îndeplinire.

11. Planurile și documentațiile de protecție trebuie să definească:

- teritoriul și obiectele ce trebuie protejate;
- condițiile și restricțiile specifice ce se aplică acestora;
- standardele ce trebuie respectate în cadrul lucrărilor de întreținere, restaurare și îmbunătățire;
- condițiile generale reglementând realizarea echipării edilitare necesare în mediul urban sau rural;
- condițiile reglementând noile construcții.

12. Aceste legi trebuie să cuprindă prevederi care să prevină:

- încălcarea reglementărilor de protecție precum și
- creșterea speculativă a prețurilor proprietăților din zona protejată, lucru ce ar compromite protecția și restaurarea înfăptuită în interesul comunității ca un întreg.

Aceste prevederi pot implica măsuri de planificare urbană care să permită influențarea prețurilor terenurilor, precum sunt:

- stabilirea de planuri de dezvoltare la scara cartierului,
- acordând dreptul de preemțiune unui organism public,
- expropierea în scopul conservării sau reabilitării sau
- intervenția automată în cazul în care proprietarii nu reușesc să acționeze [în scopul conservării] și să prevadă penalități eficiente precum
- suspendarea operațiunilor,
- restaurarea obligatorie și/sau
- amenda corespunzătoare.

15. În mod special, prevederile referitoare la asanare și locuințe sociale trebuie plănuite sau amendate astfel încât să se potrivească cu politica de protecție și să o slujească. Acordarea de subsidii trebuie să urmărească dezvoltarea locuințelor sociale și a construcțiilor publice prin reabilitarea vechilor construcții. Orice demolare trebuie să afecteze doar construcții fără valoare istorică sau arhitecturală și subvențiile trebuie controlate cu grijă. În plus, o parte din fondurile alocate construcției de locuințe sociale trebuie îndreptată spre reabilitarea de vechi construcții.

16. Consecințele legale ale măsurilor de protecție în domeniul construcțiilor și al terenurilor trebuie făcute publice și trebuiesc înregistrate de un organism oficial competent.

17. Considerând condițiile specifice din fiecare țară și ținând cont de alocarea responsabilităților de protejare:

(a) trebuie să existe o autoritate responsabilă pentru asigurarea coordonării tuturor celor interesați, de la nivel național, regional, local și până la grupurile de indivizi;

(b) planurile și documentațiile de protecție trebuie întocmite doar după ce studii științifice avansate au fost realizate de către echipe multidisciplinare de specialiști compuse în special din:

- specialiști în conservare și restaurare, inclusiv istorici de artă;
- arhitecți și urbaniști;
- sociologi și economiști;
- ecologiști și arhitecți peisagiști;
- specialiști în igienă publică și asistență socială;
- și, în general, orice alți specialiști în discipline implicate în protecția și reabilitarea zonelor istorice;

(c) autoritățile trebuie să inițieze sondarea opiniei publice și să organizeze participarea publicului;

(d) aprobarea planurilor sau documentațiilor de protecție trebuie făcută de către un organism abilitat prin lege;

(e) autoritățile responsabile de punerea în aplicare a măsurilor și reglementărilor de protecție la toate nivelurile, național, regional și local, trebuie încadrate cu personal suficient și să dispună de mijloace tehnice, administrative și financiare adecvate.

http://patrimoniu.gov.ro

Măsuri tehnice, economice și sociale

18. Trebuie realizată la nivel național, regional sau local lista cu zonele istorice și vecinătățile lor ce sunt de protejat. Aceasta trebuie să indice prioritățile astfel încât resursele limitate pentru protejare să fie judicios alocate. Orice măsură de protecție, de indiferent ce natură, ce trebuie luată de urgență, trebuie luată fără a mai aștepta întocmirea planurilor sau documentațiilor de protecție.

19. O cercetare a zonei ca întreg, inclusiv o analiză a evoluției sale spațiale, trebuie realizată. Ea trebuie să acopere datele arheologice, istorice, arhitecturale, tehnice și economice. Un document analitic trebuie întocmit astfel încât să determine care construcții și ansambluri sunt de protejat cu mare grijă, care sunt de conservat în anumite condiții sau, în cazuri excepționale și complet documentate, care pot fi distruse. Aceasta va permite autorităților publice de a stopa orice lucrări incompatibile cu recomandările. În paralel trebuie întocmit un inventar al spațiilor publice și private și a vegetației în aceleași scopuri.

20. Suplimentar față de inventarul arhitectural sunt necesare cercetări complexe ale datelor sociale, economice, culturale, tehnice și structurale în contextul lor urban sau regional.

Studiile vor include, dacă este posibil,

- date demografice și
- analiza activităților economice, sociale și culturale,
- modul de viață și relațiile sociale,
- regimul de proprietate asupra terenurilor,
- infrastructura urbană,
- starea rețelei de drumuri,
- rețeaua de comunicații și legături reciproce între zona protejată și zonele învecinate.

Autoritățile trebuie să dea o atenție deosebită acestor studii și trebuie să aibă în vedere ca planurile de protecție nu pot fi întocmite fără ele.

21. După ce cercetarea descrisă mai sus a fost realizată, și înaintea întocmirii planurilor și specificațiilor de protecție, trebuie programată în principiu o etapă de considerare a capabilitățiii urbanistice, arhitecturale, economice și sociale a structurii urbane sau rurale de asimilare a funcțiunilor și a compatibilității lor cu caracterul zonei.

Programarea operației trebuie să asigure:

- aducerea densității de locuire la nivelul dorit;
- realizarea lucrărilor în etape;
- cazare temporară pentru perioada lucrărilor cât și
- strămutarea definitivă a acelor rezidenți care nu se vor mai putea întoarce la fostele lor locuințe.

Operațiunile trebuiesc realizate cu cea mai apropiată colaborare din partea comunităților și grupurilor interesate. (...)

22. Odată planurile și specificațiile întocmite și aprobate de către autoritatea publică competentă este de dorit ca ele să fie executate de către autori sau sub autoritatea lor.

23. În zonele istorice conținând trăsături din diverse perioade, prezervarea trebuie realizată luând în considerare manifestările tuturor perioadelor.

27. Standardele normale de securitate aplicabile incendiilor sau catastrofelor naturale trebuie urmărite și în programele de asanare sau dezvoltare din zonele istorice, în măsura în care acestea sunt compatibile cu criteriile aplicabile conservării și protecției patrimoniului cultural. În cazul apariției unui conflict, trebuie căutate soluții speciale, cu colaborarea tuturor serviciilor implicate, pentru a obține maximum de securitate și a nu impieta asupra patrimoniului cultural.

28. O atenție specială trebuie acordată reglementărilor de control pentru noile construcții pentru a asigura că arhitectura lor se adaptează armonios organizării spațiale și ambientului ansamblului istoric. În acest scop trebuie ca o analiză a contextului urban să preceadă orice construcție nouă, nu numai pentru a defini caracteristicile generale ale ansamblului, dar și pentru a analiza trăsăturile sale dominante cum ar fi:

- înălțimea, culoarea, materialele și forma,
- elemente constante în construirea fațadelor sau a acoperișurilor,
- relația dintre volumul construcției și cel al spațiului, precum și proporțiile lor medii sau poziția lor.

O atenție specială trebuie dată mărimii loturilor, de vreme ce este un pericol ca orice reorganizare a parcelarului să cauzeze o schimbare a masei construite nefavorabilă armoniei întregului.

29. Izolarea unui monument prin demolarea vecinătății sale, precum și strămutarea acestuia nu trebuie în mod normal să fie autorizată, în afara unor circumstanțe excepționale și pentru rațiuni irefutabile.

30. Zonele istorice precum și vecinătățile lor trebuie să fie protejate de desfigurare urmare a ridicării de stâlpi, piloni și cabluri de electricitate sau telefonie sau prin amplasarea de antene de televiziune sau reclame de mari dimensiuni. Acolo unde acestea există trebuie luate măsurile necesare pentru eliminarea lor. Afișajul, reclamele de neon și orice altfel de reclame comerciale, pavimentul stradal și mobilierul urban trebuie proiectate cu cea mai mare grijă pentru a se încadra armonios în întreg. Eforturile speciale trebuie făcute pentru prevenirea oricărei forme de vandalism.

31. Statele Membre precum și grupurile interesate trebuie să protejeze zonele istorice și vecinătățile lor de riscurile ambientale din ce în ce mai

http://patrimoniu.gov.ro

serioase cauzate de anumite dezvoltări tehnologice – în particular diferitele forme de poluare – prin interzicerea amplasării industriilor periculoase în proximitatea acestor zone și prin luarea măsurilor preventive de contrare a efectelor distructive ale zgomotului, șocurilor și vibrațiilor cauzate de mașini sau vehicule. Trebuie stabilite prevederi pentru luarea în continuare de măsuri de contracarare a efectelor adverse ale supraexploatării turistice.

32. Statele Membre trebuie să încurajeze și să sprijine autoritățile locale să caute soluții conflictului existent în majoritatea ansamblurilor istorice între traficul auto de-o parte, și scara construcțiilor și a calităților lor arhitecturale pe de-o alta.

Pentru rezolvarea conflictului și a încuraja traficul pietonal, trebuie dată o atenție deosebită amplasării și accesului către parkingurile periferice sau chiar centrale și traseelor care să faciliteze deopotrivă traficul pietonal, accesul de deservire și transportul public. Multe operații de reabilitare cum ar fi amplsarea cablurilor de electricitate sau telefonie în pământ, prea scumpe pentru a fi realizate de unele singure ar putea fi coordonate ușor și economic cu dezvoltarea sistemului de trafic.

33. Protecția și restaurarea trebuie acompaniate de activități de revitalizare.

Este de aceea esențial de a menține funcțiunile existente corespunzătoare, în special comerțul și meșteșugurile, și de a stabili unele noi, care, dacă sunt viabile, pe termen lung trebuie să fie compatibile cu contextul economic și social al orașului, regiunii sau țării în care ele sunt introduse. Costul operațiunilor de salvgardare trebuie evaluate nu numai în termeni de valoare culturală a construcțiilor, dar și prin intermediul valorii pe care acestea o acumulează prin utilizarea lor. Problemele sociale ale salvgardării nu pot fi corect apreciate dacă nu se referă la amândouă din aceste scale de valoare. Aceste funcțiuni trebuie să răspundă nevoilor sociale, culturale și economice ale locuitorilor fără să aducă atingere caracterului specific al zonei în cauză.

O politică de revitalizare culturală trebuie să facă din zonele istorice centrele activității culturale și să le dea un rol în dezvoltarea culturală a comunității din jurul lor.

35. Acțiunile de salvgardare trebuie să cupleze contribuția autorităților publice cu cea făcută de indivizi sau proprietari colectivi și locuitori și utilizatori, separat cât și împreună, care trebuie încurajați să facă sugestii și în general să joace un rol activ.

Cooperarea constantă între comunitate și indivizi trebuie să fie stabilită la toate nivelurile, în mod special prin metode ca:

- adaptarea informațiilor tipurilor de persoane interesate;
- cercetări adaptate persoanelor chestionate;
- stabilirea de grupuri consultative atașate echipelor de urbaniști;
- reprezentarea proprietarilor, locuitorilor și a utilizatorilor într-un corp consultativ în cadrul organismelor de decizie;
- conducerea operațiunilor prin cuplarea unor corporații publice care să joace un rol în salvgardare.

36. Formarea de grupuri de conservare voluntare și de asociații non-profit precum și stabilirea de recompense onorifice sau financiare trebuie încurajată astfel încât să fie recunoscut aportul meritoriu în salvgardare.

37. Trebuie asigurate fondurile necesare pentru elementele de investiție publică prevăzute în planurile de protecție a zonelor istorice și a vecinătăților lor prin includerea prevederilor adecvate în bugetul autorităților centrale, regionale și locale.

Toate aceste fonduri trebuie administrate centralizat de către organisme publice, semi-publice sau private cărora li s-a încredințat coordonarea tuturor formelor de sprijin financiar la nivel național, regional sau local împreună cu direcționarea lor în concordanță cu planul general de operațiuni.

38. Asistența publică prevăzută în forma descrisă mai jos trebuie să se bazeze pe principiul că ori de câte ori este necesar și posibil, măsurile luate de către autoritățile competente trebuie să aibă în vedere „extracostul" restaurărilor, însemnând un cost adițional impus posesorului în comparație cu piața imobiliarului.

40. Subvenții, subsidii, credite cu dobândă redusă sau deduceri fiscale trebuie să fie făcute disponibile pentru proprietarii privați sau utilizatori care realizează operațiuni în conformitate cu planurile de conservare și cu standardele impuse de către acestea.

Deducerile fiscale, subvențiile sau creditele trebuie acordate în primul rând grupurilor de proprietari sau utilizatori de locuințe sau spații comerciale în funcțiune, de vreme ce operațiunile în cooperare sunt mai economice decât acțiunea individuală.

Deducerile fiscale acordate proprietarilor privați și utilizatorilor trebuie, atunci când este cazul, să depindă de convenții reclamând respectarea unor condiții puse în numele interesului public și asigurând integritatea construcțiilor precum permiterea vizitării clădirii și accesului la parc, grădină, realizarea de fotografii etc.

41. Fonduri speciale trebuie constituite de către bugetele organismelor publice și private pentru protecția ansamblurilor arhitecturale puse în pericol de către lucrări edilitare publice sau private sau de poluare. Autoritățile publice trebuie să prevadă fonduri speciale pentru repararea distrugerilor cauzate de către dezastre naturale.

http://patrimoniu.gov.ro

42. Suplimentar, departamentele și agențiile guvernamentale responsabile de lucrări publice trebuie să prevadă bugetele și programele lor astfel încât să contribuie [prin acestea] la reabilitarea asnsamblurilor istorice prin finanțarea lucrărilor care sunt deopotrivă în conformitate cu scopurile lor și cu cele ale planurilor de protecție.

43. Pentru a crește resursele financiare disponibile, Statele Membre trebuie să încurajeze crearea de agenții publice sau/și private de finanțare pentru protecția zonelor istorice și a vecinătăților lor.

Aceste agenții trebuie să aibă un statut corporatist și să fie îndrituite să primească donații din partea persoanelor private, fundații și concerne industriale sau comerciale. Donatorilor li se pot oferi deduceri fiscale.

44. Finanțarea lucrărilor de orice fel realizate în vedera protecției zonelor istorice și a vecinătăților lor prin activitatea unor corporații de credit trebuie facilitată prin intermediul unor instituții publice sau private de credit, care vor fi responsabile de creditarea proprietarilor cu rate reduse ale dobânzilor și cu o perioadă de rambursare întinsă pe o perioadă lungă de timp.

45. Statele Membre și alte niveluri guvernamentale interesate pot facilita crearea de asociații non-profit responsabile de achiziția, și acolo unde este potrivit, revinderea clădirilor după restaurare; prin utilizarea unor fonduri de rulment stabilite cu scopul esențial de a da posibilitatea proprietăților de imobile istorice care doresc să le protejeze și să le păstreze caracterul să continue să le locuiască.

46. Este foarte important ca măsurile de protecție să nu conducă la o fractură în structură socială. Pentru a evita ca cei mai săraci rezidenți să trebuiască să se mute din clădirile și ansamblurile menite renovării, compensarea creșterilor de chirie îi poate face să-și păstreze locuințele, spațiile comerciale și atelierele și modul lor tradițional de viață și activitate, în special meșteșugurile rurale, agricultura de mică anvergură, pescuitul, etc.

Această compensare, care trebuie să fie relaționată cu veniturile îi va ajuta pe cei interesați să plătească chiriile crescute rezultate din operațiunile realizate.

V. CERCETARE, EDUCAȚIE ȘI INFORMARE

48. Statele Membre și grupurile interesate vor încuraja studiul sistematic și cercetarea asupra:

- aspectelor urbanistice ale zonelor istorice și a vecinătăților lor;
- conexiunilor între protejare și planificare la diversele niveluri;
- metodelor de conservare aplicabile în zonele istorice;
- degradării materialelor;
- aplicării tehnologiilor moderne în lucrările de conservare;
- tehnicilor tradiționale indispensabile în conservare.

49. Educația specifică implicată în problemele de mai sus, inclusiv perioade de practică, trebuie introduse și dezvoltate. Suplimentar, este esențial de a încuraja pregătirea muncitorilor calificați și a meșteșugarilor specializați în lucrări de protejare a zonelor istorice, inclusiv a spațiilor deschise care le înconjoară [pe acestea]. Este în special necesar să fie încurajate meseriile tradiționale care sunt periclitate de către procesul de industrializare. Este de dorit că instituțiile interesate să coopereze în această privință cu agențiile internaționale specializate precum ICCROM, ICOMOS și ICOM.

50. Educația în domeniul protecției zonelor istorice a personalului administrativ [implicat] în dezvoltarea locală trebuie finanțată și condusă de autoritățile corespunzătoare în cadrul unor programe pe termen lung.

51. Conștientizarea nevoii de conservare [a zonelor istorice și a vecinătății lor] trebuie încurajată prin educația școlară, extrașcolară și universitară și prin utilizarea de media precum cărți, presă, televiziune, radio, cinema și expoziții itinerante. Informația clară, completă, trebuie însoțită de către avantajele – nu numai estetice, dar și sociale și economice – pe care le produce o politică bine condusă de protecție a zonelor istorice și a vecinătăților lor. Asemenea informații trebuie să aibă o largă circulație în mediul organismelor specializate, guvernamentale și private cât și în opinia publică pentru ca aceasta să știe de ce și cum i se va îmbunătăți ambientul.

52. Studiul zonelor istorice trebuie inclus în educația la toate nivelurile, în mod special în pregătirea istorică, astfel încât să inoculeze în mințile tinerilor înțelegerea și respectul față de operele trecutului și pentru a le demonstra rolul acestui patrimoniu în viața contemporană. Această educație trebuie să facă uz larg de media audio-vizuale și de vizitarea ansamblurilor istorice.

VI. COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ

54. Statele Membre trebuie să coopereze în vederea protejării zonelor și a vecinătăților acestora, cerând sprijin, dacă este de dorit, din partea organizațiilor internaționale, atât interguvernamentale cât și neguvernammentale, în particular celor ale Centrului de Documentație UNESCO-ICOM-ICOMOS. O astfel de cooperare bi-sau multilaterală trebuie cu

http://patrimoniu.gov.ro

grijă coordonata și trebuie să ia forma unor măsuri precum următoarele:

(a) schimbul de informații sub toate formele și de publicații științifice și tehnice;
(b) organizarea de seminarii și grupuri de lucru asupra unor subiecte particulare;
(c) prevederea de burse de studii și deplasare precum și difuzarea de personal și echipament științific, tehnic sau administrativ;
(d) acțiuni comune de combatere a poluării;
(e) implementarea pe scara largă a proiectelor de conservare, restaurare și reabilitare în zone istorice și publicarea experienței acumulate. În zonele de frontieră în care sarcina dezvoltării și protejării zonelor istorice și vecinătăților lor ridică probleme afectând în comun State Membre de fiecare parte a graniței, ele trebuie să-și coordoneze politicile și activitățile pentru a asigura că patrimoniul cultural este folosit și protejat în cel mai bun mod cu putință;
(f) asistența mutuală între state vecine pentru protejarea zonelor de interes comun caracteristice pentru dezvoltarea culturală și istorică a regiunii.

Traducere și selecție text
lector arh. **SERGIU NISTOR**

http://patrimoniu.gov.ro

ÎMPREUNĂ PENTRU PROTEJAREA MONUMENTELOR BUCUREŞTIULUI:

AUTORITĂŢI ŞI SOCIETATE CIVILĂ

Având în vedere situaţia de criză în care monumentele istorice ale oraşului Bucureşti se află, Oficiul pentru Patrimoniul Cultural Naţional Bucureşti împreună cu Alianţa Naţională a Uniunilor de Creatori şi Grupul pentru Dialog Social au organizat la sediul GDS joi, 9 aprilie 1998, o întâlnire privind găsirea unor posibilităţi imediate de acţiune în domeniul protejării patrimoniului imobil urban.

La această masă rotundă au fost invitaţi reprezentanţi ai Primăriei Municipiului şi primăriilor de sector şi ai organizaţiilor neguvernamentale cu obiective în domeniu, avându-se în vedere faptul că numai printr-o cooperare reală între administraţia publică locală – protector al monumentelor istorice locale, şi societatea civilă – deţinători de monumente şi organizaţii neguvernamentale cu atribuţii în domeniul protejării – se vor putea găsi mijloacele absolut necesare conservării memoriei urbane.

Cei prezenţi, printre care se aflau: prof. dr. Andrei Pippidi, preşedintele Comisiei Naţionale a Monumentelor Istorice, dl. Alexandru Paleologu, senator PNL, dna Dorana Coşoveanu, consilier la Ministerul Culturii, dl Popovăţ, viceprimar al Municipiului Bucureşti, dl Ştefan Damian, director al Direcţiei pentru Cultură şi Culte a Primăriei Municipiului Bucureşti, dna prof. dr. Sanda Voiculescu, şef catedră restaurarea monumentelor – Institutul de Arhitectură „I. Mincu" şi alţii, au subliniat necesitatea adoptării de urgenţă a proiectului de lege privind protejarea monumentelor istorice, realizat sub egida Ministerului Culturii în 1997, proiect care până în prezent nu a fost înaintat ministerelor de resort spre consultare.

Ideile majore care au fost dezbătute, alături de necesitatea adoptării de urgenţă a noului cadru legislativ împreună cu regulamentul şi metodologiile lui de aplicare, au fost legate de:

- greutăţile financiare cu care se confruntă primăriile privind protejarea monumentelor istorice aflate în proprietate sau administrare,
- lipsa unor instrumente legislative care să permită crearea de fonduri speciale la nivelul primăriilor locale pentru protejarea monumentelor locale;
- nivelul scăzut de cultură al populaţiei privind valoarea monumentelor istorice pentru comunitate cauzată de lipsa unei discipline în cadrul programei şcolare care să sensibilizeze şi educe viitorii cetăţeni în spiritul respectului faţă de patrimoniul imobil al oraşului;
- mijloacele indirecte de protejarea monumentelor prin intermediul regulamentelor de urbanism.

În finalul întâlnirii, preşedintele ANUC şi UAR, dl. arh. Alexandru Beldiman, a propus pentru declanşarea unor acţiuni concrete în ce priveşte adoptarea proiectului de lege cât şi pentru găsirea strategiilor de acţiune privind protejarea monumentelor, crearea unui grup de lucru care să aibă următoarele obiective:

1. sensibilizarea autorităţilor legislative şi ale administraţiei publice centrale şi locale cât şi a publicului prin intermediul mass-media pentru adoptarea de urgenţă a unui cadru legislativ necesar protejării monumentelor istorice;
2. formularea de strategii în parteneriat (autorităţi publice şi societate civilă) pentru conservarea memoriei urbane;
3. sensibilizarea opiniei publice comunitare privind semnificaţia monumentelor istorice în cadrul memoriei urbane şi necesitatea protejării acestor valori.

Acest colectiv urmează ca în cel mai scurt timp să formuleze un program viabil în parteneriat cu Primăria Municipiului Bucureşti şi primăriile de sector cât şi cu organizaţiile neguvernamentale cu responsabilităţi în domeniul protejării monumentelor oraşului.

Arh. **MARIANA NIŢELEA**

http://patrimoniu.gov.ro

PROCESELE-VERBALE ALE ȘEDINȚELOR DE AVIZARE, ORGANIZATE DE COMITETUL DE STAT PENTRU ARHITECTURĂ ȘI CONSTRUCȚII, CU ÎNCEPERE DIN 1952

PROCES-VERBAL NR. 43
al ședinței din 31.VIII. ora 9,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Președinte: Prof. Grigore Ionescu
Arh. Ștefan Balș
Arh. Richard Lieblich
Pictor G. Russu
Tov. I. Simionescu
Prof. Horia Teodoru
Referenți: Arh. George M. Cantacuzino
Dr. Petre Năsturel

I. *Lucrări de restaurare la Mănăstirea Polovraci, raion Novaci, reg. Craiova.*

(Adresa Min. Cultelor nr. 12400/11.VIII.1953)
Valoarea lucrării: 39 000 lei (din fonduri proprii)
Proiectant: Serv. tehnic al Mitropoliei Olteniei
Referent: Arh. G. M. Cantacuzino

Dosarul cuprinde: memoriu justificativ, antemăsurătoare, lista prețurilor, analiza de prețuri, deviz estimativ, extras de materiale.

Proiectul prevede lucrări de întreținere necesare de efectuat la biserică, chilii, biserica bolniță și zidul înconjurător, și anume:

a) la biserică: refacerea soclului de piatră;
b) la chilii: desfacerea și refacerea învelitorii de șiță, rosturi de zidărie și spoitul pereților;
c) la bolniță: zidărie de piatră la soclu și rostuiri, tencuieli interioare, pardoseli de cărămidă, grinzi la tavane;
d) la zidul împrejmuitor: săpături, tencuieli, rostuiri și învelitoare cu șiță a zidului.

Consiliul, luând în discuție proiectul, constată că dosarul, astfel cum este prezentat, este incomplet, formularea articolelor din deviz fiind sumară, de aceea dă aviz favorabil numai lucrărilor de acoperire cu șiță, atât la biserică cât și la chilii, bolniță și ziduri de împrejmuire.

În ceea ce privește celelalte lucrări, Consiliul amână luarea unei hotărâri până la completarea dosarului cu următoarele piese:

1. Un memoriu care să conțină și datele tehnice, nu numai rezumatul istoric, adică datele necesare asupra modului de execuție a lucrărilor prevăzute în deviz.

2. Planurile bolniței cu indicarea locului unde urmează să se execute lucrările prevăzute, precum și detaliile de construcție necesare.

3. Un plan de situație a întregului ansamblu cu indicarea traseului zidului înconjurător.

4. Se va indica:

a) Piatra care va fi utilizată la refacerea soclului bisericii, simpla noțiune de piatră de carieră, astfel cum se indică în deviz, fiind insuficientă.
b) De ce este prevăzută spoirea tencuielilor vechi la chilii; spoiala nu întărește tencuielile, deci e inutilă și dăunătoare aspectului monumentului.
c) Din ce fel de cărămidă se execută pardoseala la bolniță; dacă aceasta se face din cărămidă obișnuită, atunci nu poate fi admisibilă punerea ei pe lat.
d) Locul unde se montează scara de brad dreaptă la bolniță.
e) Pentru ce sunt necesare săpăturile de-a lungul zidurilor împrejmuitoare și dacă, necesare fiind, s-au luat măsurile pentru ca, cu această ocazie să se întreprindă și cercetări arheologice de către Academia RPR.

II. *Executarea de picturi în frescă la biserica parohială din satul Slătioarele, com. Jilavele, raion Urziceni, reg. Ploiești*

Adresa Min. Cultelor nr. 13098 din 13.VIII.1953
Referent: Dr. Petre Năsturel

Se prevede „executarea din nou a picturii în frescă, pictura veche în ulei, executată pe la 1880, neprezentând nici un interes artistic".

Dosarul cuprinde planurile bisericii (plan de situație, plan, fațadă, secțiuni, detalii), un proces-verbal de necesitate al parohiei, precum și un deviz întocmit de pictorul S. Hermeneanu.

Consiliul, ținând seama de raportul delegatului CSAC Dr. P. Năsturel care a cercetat, făcând și sondaje împreună cu delegatul Comisiei de Pictură Bisericească, pictor G. Russu, monumentul la fața locului și din care reiese că pictura actuală nu are într-adevăr nici o valoare artistică, dă aviz favorabil acestor lucrări de pictură cu următoarele condițiuni:

http://patrimoniu.gov.ro

a) Darea jos a tencuielii se va face de la altar, păstrându-se vechea frescă, acolo unde se află sub pictura în ulei actuală.
b) Pictura nouă va fi executată ţinându-se seama de stilul celei vechi scoase la iveală.
c) Se va încerca scoaterea picturii de ulei la catapeteasmă, în vederea regăsirii şi păstrării picturii actuale.
d) Tavanul pronaosului va fi demontat şi refăcut, revenindu-se la forma veche care se va reconstitui după resturile ce se vor găsi.

III. *Adresa CSP 319033/953 cu privire la conservarea ruinelor bisericii Sf. Niculae din mănăstirea Cernica.*

Referent: Arh. R. Lieblich

Consiliul, luând notă de referatul delegaţilor CSAC (prof. Gr. Ionescu, dr. P. Năsturel şi arh. R. Lieblich) care au făcut cercetări la faţa locului, constată că monumentul care datează din anul 1815 nu are valoare deosebită arhitecturală şi nici istorică. Totuşi, avându-se în vedere că picturile din naos cu seamă cele din pronaos, merită să fie păstrate, propune ca pronaosul (care se găseşte astăzi în stare relativ bună) să fie amenajat ca biserică propriu-zisă, eventual muzeu, ridicându-se un zid şi o absidă de altar în partea sa de est. Pentru aceasta se va putea utiliza materialul rezultat din dărâmarea părţilor superioare al zidurilor şi bolţilor naosului, precum şi a absidei actuale a altarului.

Zidurile naosului vor fi păstrate până la înălţimea planului de naştere al fostelor bolţi (astăzi prăbuşite), spaţiul rezultat tratându-l ca pe un atrium.

IV. *Diverse*

a) Dându-se citire adresei Min. Cultelor nr. 14044/953, care cuprinde tabloul de monumente istorice (biserici şi mănăstiri) ce urmează să se restaureze în 1954 şi pentru care se vor întocmi proiecte încă din 1953, Consiliul aprobă acest tablou, făcând următoarele completări:

1. La poziţia 1 – Mănăstirea Tismana – tema de proiectare va fi aducerea la starea originală a bisericii şi a paraclisului (a anexelor).

2. La poziţia 3 – Mănăstirea Vatra Moldoviţei – fără palatul domnesc (probabil eclisiarniţa, E.G.).

3. La poziţia 4 – Turnul fostei Mănăstiri Humor – restaurarea şi nu consolidarea turnului.

4. La poziţia 5 – Consolidarea şi refacerea bisericii Ruginoasa.

Temele propuse vor putea fi eventual modificate potrivit cu situaţia ce se va constata în urma cercetărilor la faţa locului.

b) Consiliul ia notă de sesizarea făcută de tov. prof. Grigore Ionescu cu privire la situaţia fostului Palat Cantacuzino din com. Vărăşti, satul Dobreni, raion Vidra, reg. Bucureşti, unde acest monument este distrus în vederea întrebuinţării materialului de construcţie de către locuitori. De aceea se hotărăşte a se înştiinţa telegrafic Sf. Popular al Reg. Bucureşti care va trebui să ia toate măsurile necesare pentru a opri această distrugere.
c) Consiliul ia notă de asemenea de informaţia asupra situaţiei proaste a palatului de la Filipeştii de Târg şi propune ca un delegat al CSAC-ului să se deplaseze la faţa locului pentru a constata şi referi.

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. R. Lieblich
Pictor Gh. Russu
I. Simionescu
Prof. H. Teodoru

PROCES-VERBAL NR. 44
al şedinţei din 2 septembrie 1953, ora 9,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. Ghika Budeşti
Arh. R. Lieblich
Tov. I. Paşa
Tov. I. Simionescu
Prof. H. Theodoru
Referenţi: Arh. Gh. Cantacuzino
Dr. P. Năsturel

I. *Lucrări de protejare la biserica din Mihăeşti, raion Băbeni, reg. Piteşti*

Adr. Min. Cultelor nr. 13225/953
Valoarea lucrărilor: 4 771,50 lei (fonduri proprii)
Proiectant: Ing. Orleanu
Referent: Arh. Gh. M. Cantacuzino

Dosarul cuprinde un deviz estimativ.

Se prevăd lucrări de refacere a învelitoarei de şiţă şi spoieli exterioare.

Consiliul, ţinând seama de punctul de vedere al Ministerului Cultelor, dă aviz favorabil lucrărilor de refacere a învelitoarei de şiţă recomandând:

1. Păstrarea întocmai a formei vechiului acoperiş.
2. Şiţa să fie tăiată la fel cu cea veche existentă şi se va monta după ce va fi înmuiată în carbolineum.

În ceea ce priveşte spoielile exterioare, Consiliul nu aprobă executarea lor.

http://patrimoniu.gov.ro

II. *Lucrări de restaurare la biserica Sf. Gheorghe Mogoşoaia – Bucureşti*

Adresa Min. Cultelor nr. 13770/953
Valoarea lucrărilor: 36 928,36 lei (fonduri proprii)
Titular de investiţii: Arhiepiscopia Bucureşti
Proiectant: Arh. Ionescu Berechet
Referent: Arh. Gh. M. Cantacuzino

Dosarul cuprinde: memoriu, deviz estimativ, analiza de preţuri, antemăsurătoare, lista de materiale, precum şi o planşă cu planul şi faţadele bisericii.

Lucrările prevăd refacerea completă a acoperişului.

Consiliul, luând în discuţie proiectul, dă aviz favorabil cu următoarele recomandări:

Proiectul nu este în conformitate cu acoperişul existent. Deoarece acoperişul actual de şindrilă are un aspect foarte satisfăcător va fi refăcut întocmai, exact cu aceleaşi pante şi cu colţurile dinspre pridvor teşite. Fermele se vor aşeza în aşa fel, încât să nu fie nevoie de a se demonta întreg acoperişul, în cazul în care s-ar reconstrui turla, ale cărei urme se văd deasupra bolţilor pronaosului. Se constată că piesele fermelor şi longeronii sunt bine dimensionaţi. Se va trimite un plan complet cu poziţia fermelor şi cu profilul acoperişului, înainte de începerea lucrărilor.

Consiliul propune ca acoperişul să nu fie demontat decât în etape şi reconstruit paralel în etape, pentru a se putea copia cu mai multă fidelitate forma acoperişului existent.

III. *Construcţia unei magazii în curtea bisericii Dărmăneşti, reg. Bacău*

(Adresa Min. Cultelor Nr. 12457/953)
Referent: Dr. P. Năsturel

Consiliul, luând în discuţie cererea Mitropoliei Moldovei, prin care aceasta face cunoscut că parohia Dărmăneşti din comuna P.-Neamţ intenţionează să construiască o magazie în curtea bisericii, amână luarea unei hotărâri, deoarece dosarul trebuie completat cu un plan de situaţie, cu proiectul şi devizul construcţiei noi, precum şi cu un memoriu în care să se arate scopul acestei lucrări.

IV. *Mutarea catapetesmei de la biserica din Oglinzi, raion Tg.-Neamţ la biserica din Pârâul Negru, raion Dorohoi*

Adr. Academiei RPR nr. 25337/953
Referent: Dr. P. Năsturel

La cererea Mitropoliei Moldovei, transmisă CSAC prin Academia RPR, de a se aproba mutarea catapetesmei de la biserica de lemn din Oglinzi la biserica din Pârâul Negru, Consiliul dă aviz nefavorabil, neadmiţându-se nici dezmembrarea şi nici strămutarea acestui important monument.

V. *Lucrări de pictură la biserica Sf. Ioan Botezătorul din Râmnicu-Vâlcea*

Adr. Min. Cultelor nr. 13224/953
Referent: Dr. P. Năsturel

Consiliul ia în discuţie cererea Episcopiei Râmnicului, care intenţionează să execute lucrări de spălare şi refacere a picturii la biserica Sf. Ioan Botezătorul din Râmnicu-Vâlcea şi constatând lipsa avizului Comisiunii de Pictură Bisericească a Patriarhiei, amână luarea unei hotărâri până la completarea dosarului cu această piesă. Totodată hotărăşte a se trimite un delegat la faţa locului pentru cercetare.

VI. *Lucrări de pictură la biserica Mărcuţa – Bucureşti – raion T. Vladimirescu*

Adr. Patriarhiei nr. 6822/953
Referent: Dr. P. Năsturel

Consiliul, constatând că dosarul este incomplet, neavând nici acordul Ministerului Cultelor, amână luarea unei hotărâri până la completarea lui şi hotărăşte totodată a se trimite un delegat la faţa locului pentru cercetare.

VII. *Diverse:*

Consiliul ia notă de faptul că ruinele mănăstirii Gorgota (lângă Târgovişte) sunt expuse distrugerii totale prin ridicarea cărămizilor de către localnici şi de aceea hotărăşte trimiterea unei telegrame la Sfatul popular al regiunii Ploieşti pentru oprirea distrugerii, precum şi trimiterea la faţa locului a unui delegat, o dată cu prima deplasare ce se va face la Târgovişte.

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. Ghika Budeşti
Arh. R. Lieblich
I. Paşa
I. Simionescu
Prof. H. Teodoru

PROCES-VERBAL NR. 45
al şedinţei din 4.IX.1953, ora 9,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Gh. Russu
Tov. I. Simionescu
Prof. H. Theodoru
Referenţi: Arh. Gh. M. Cantacuzino
Dr. P. Năsturel

I, II, III. *Lucrări de pictură la bisericile: Micşuneştii Mari, raion Snagov; Petreşti – Costeşti; Crucile – Muereni, raion Amaradia, reg. Craiova*

http://patrimoniu.gov.ro

Adresele Min. Cultelor nr. 13769/953; 13226/953 și adresa Patriarhiei nr. 7040/953

Referent: Dr. P. Năsturel

Consiliul, constatând că toate dosarele de mai sus nu conțin avizul Comisie de pictură bisericească a Patriarhiei și cel al Ministerului Cultelor, amână luarea unei hotărâri până la completare, urmând ca acestea să fie cercetate și la fața locului.

IV. *Înlocuirea catapetesmei vechi a fostei Mănăstiri Glavacioc cu o nouă tâmplă*

Adresa Min. Cultelor nr. 13373/953

Referent: Dr. P. Năsturel.

Se proiectează înlocuirea catapetesmei vechi a bisericii fostei mânăstiri Glavacioc cu o tâmplă nouă. Consiliul dă în principiu aviz favorabil acestei lucrări, cu condiția de a se înainta spre avizare CSAC proiectul tâmplei împreună cu releveul exact al vechii catapetesme.

V. *Normative pentru executarea lucrărilor de protejare și restaurare a monumentelor istorice de arhitectură*

Referent: Arh. Gh. M. Cantacuzino

Cercetându-se în continuare redactarea capitolelor:

a) betoane;
b) zidărie de cărămidă;
c) zidărie de piatră, normele pentru executarea lucrărilor de protejare și restaurare, Consiliul le aprobă mici rectificări de formă, care s-au consemnat direct în text.

Președinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Gh. Russu
Tov. I. Simionescu
Prof. H. Teodoru

PROCES-VERBAL NR. 46
al ședinței din 8 septembrie 1953, ora 9,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Președinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Șt. Balș
Arh. Ghika Budești
Arh. R. Lieblich
Tov. Gh. Russu
Tov. Prof. H. Teodoru
Referenți: Arh. Gh. Cantacuzino
Arh. F. Fischer
Dr. P. Năsturel

I. *Lucrări de construcție la biserica episcopală din Oradea*

Adresa Min. Cultelor nr. 11901/953
Valoarea lucrării: 101 112 lei
Referent: Arh. F. Fischer

Se prevede construcția din nou a unei săli de întrunire necesară pentru nevoile parohiei, precum și cele ale episcopiei, alipită bisericii episcopale.

Dosarul conține:

Piese scrise: antemăsurătoare, deviz, analiza de prețuri, copie după avizul Secției culturale Oradea, precum și avizul Min. Cultelor.

Piese desenate: planul bisericii și al sălii (sc. 1/100) secțiune (sc. 1/100).

În afară de aceasta se constată că proiectul nu este complet, lipsind fațadele și planul de situație din care să se poată vedea dacă această sală nu s-ar putea plasa în altă parte.

Consiliul, luând în discuție proiectul, dă aviz nefavorabil construcției noi a sălii alipită de biserică, deoarece clădirea amplasată în acest fel strică monumentalitatea bisericii episcopale.

II. *Lucrări de întreținere la biserica de lemn din Lărgășani – Rădăcinești, raion Adjud, reg. Bârlad*

Valoarea lucrării: 22 000 lei
Referent: Arh. F. Fischer
Proiectant: Serv. Tehnic al Episcopiei Buzăului

Dosarul a mai fost analizat în ședința din 19 august a.c. când Consiliul a amânat luarea unei hotărâri, deoarece dosarul urma să fie completat cu documentație suplimentară din care să reiasă că interiorul bisericii nu prezintă o valoare deosebită și deci poate fi tencuită.

În ședința de față se prezintă și dosarul acestei biserici întocmit de fosta Comisiune a Mon. Istorice.

Consiliul reluând în discuție proiectul, dă aviz nefavorabil lucrărilor de tencuire interioară, așa cum sunt prevăzute în deviz, pentru a păstra înfățișarea caracteristică a bârnelor de stejar aparente. Intervalele dintre grinzi vor fi astupate cu pene de lemn bătute în silă și câlți îmbibați în carbolineum. Numai în cazul când se intenționează a se face pictură se vor lipi fâșii de pânză pe crăpături, deasupra cărora se va da grundul necesar pictării.

III. *Lista a 3-a de monumente istorice de arhitectură*

Referent: Dr. P. Năsturel

Se dă citire listei de monumente din orașul București. Consiliul fiind de acord cu aceste propuneri, făcând totuși unele mici modificări și recomandând a se adăuga: Casa din str. Emil Zola colț cu aleea Modrogan (arh. Doicescu Octav).

http://patrimoniu.gov.ro

Urmează ca în şedinţa viitoare să se continue examinarea acestor liste.

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. Ghika Budeşti
Arh. R. Lieblich
Tov. Gh. Russu
Prof. H. Teodoru

PROCES-VERBAL NR. 47
al şedinţei din 10. IX.1953, ora 9,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. R. Lieblich
Arh. Ghika Budeşti
Tov. Prof. Horia Teodoru
Referenţi: Arh. Gh. Cantacuzino
Arh. Gh. Curinschi
Dr. P. Năsturel

I. *Lucrări de restaurare la biserica Răducanu din Tg.-Ocna*

Adresa Min. Cultelor nr. 13949/953
Valoarea lucrării: 42 500 lei (din fonduri proprii)
Proiectant: Ing. Eftimie Alexandru
Referent: Arh. Gh. Curinschi

Dosarul cuprinde:
Piese scrise: memoriu, deviz, antemăsurătoare, lista de preţuri, analiza de preţuri.
Piese desenate: schiţă secţiune orizontală, schiţă secţiune verticală.

Proiectul prevede următoarele lucrări de reparaţii: tencuieli exterioare, cu praf de piatră, rostuitul zidăriei de piatră, refacerea profilaturii, refacerea tâmplăriei, înlocuirea treptelor de piatră şi a pardoselii de piatră a pridvorului, trotuar cu dale de piatră în jurul bisericii.

Consiliul, luând în dezbatere proiectul, dă aviz favorabil cu următoarele recomandări:

1. La desfacerea tencuielilor să se caute, dacă cumva nu se găsesc sub tencuială profile mai vechi. La refacerea profilelor se va ţine seama de cele vechi.
2. Înainte de desfacerea pardoselii pridvorului se va întocmi un releveu exact al acestei pardoseli.
3. Rosturile dintre pietre la soclu vor fi pline, nefuguite, mortarul netrebuind să treacă peste ele.
4. În cazul când terenul din jurul bisericii nu asigură o bună îndepărtare a apelor se vor face nivelările necesare acestui scop.
5. Să fie anunţat CSAC-ul înainte de începerea lucrărilor, pentru a trimite la faţa locului un specialist.

II. *Lucrări de restaurare a turnului mănăstirii Humor*

(Adresa Min. Cultelor nr. 13946/953)
Valoarea lucrării: 17 515 lei (din care 4000 din fondurile Min. Cultelor)
Proiectant: Arh. monahia Xenia Secăreanu
Referent: Arh. Gh. Curinschi

Dosarul cuprinde:
Piese scrise: deviz, antemăsurătoare, analiza de preţuri.
Piese desenate: nu sunt.

Devizul prevede următoarele lucrări: înlocuirea şarpantei şi a învelitoarei de şindrilă a turnului şi repararea zidăriei de piatră.

Consiliul, luând în discuţie proiectul, ia următoarea hotărâre: ţinându-se seama de deosebita importanţă a monumentului şi având-se în vedere că studiul restaurării sale complete este în curs de executare la Institutul ISPROR şi că acoperişul este stricat şi deci conservarea sa este periclitată, se dă aviz favorabil numai pentru refacerea învelitoarei, urmând ca celelalte lucrări să se facă în campania viitoare pe baza proiectului de restaurare întocmit de ISPROR.

III. *Cererea parohiei Sf. Niculae – Galaţi privind lucrările de recondiţionare a faţadelor bisericii Sf. Arhangheli Metoc Galaţi*

Adresa nr. 58/9.IX.1953

Consiliul, ţinând seama de referatul tov. prof. Grigore Ionescu şi prof. H. Teodoru, care au cercetat monumentul la faţa locului, dă aviz favorabil cu următoarele condiţii:

1. Pe latura de nord, în partea dinspre est a absidei laterale, pe o porţiune de circa 1 × 2 m, se va lăsa o porţiune de zidărie neacoperită cu tencuieli, pentru ca să se poată vedea urmele brâului cu două rânduri de zimţi de cărămidă care împodobea altădată faţada monumentului.
2. Pe toată înălţimea soclului, de la sol până la profilul lui superior de piatră, se va reface tencuiala cu mortar de var gras amestecat cu nisip aspru, fără nici un amestec de ciment, pentru ca umezeala din temelie să poată să se evaporeze cu uşurinţă.
3. Lespezile de piatră de deasupra soclului se vor rostui cu mortar de ciment. Rosturile vor fi pline, nefuguite şi se va veghea ca să nu se treacă cu mortar peste marginile neregulate ale lespezilor. Pretutindeni piatra va rămâne neacoperită. Lespezile stricate sau lipsă se vor înlocui cu altele noi, exact de acelaşi format cu cele vechi.

http://patrimoniu.gov.ro

4. La cornişa monumentului, lăcrimarul se va curăţa de tencuială şi lespezile de piatră care o alcătuiesc vor rămâne aparente, rostuindu-se ca mai sus.

5. Cojindu-se toate tencuielile burduşite, nu se vor curăţa rosturile vechii zidării. Înainte de a se reface noile tencuieli se va spăla cu mare grijă şi se va uda abundent zidăria veche, pentru ca noile tencuieli să facă o priză cât mai bună.

6. Coşul necesar încălzirii bisericii cu o sobă metalică, ce se va îndepărta în timpul verii, se poate executa cu olane smălţuite în interior pe latura Sud a naosului, lângă absidă, executându-se un şanţ prin exterior. Olanele vor fi aşezate la o adâncime de 25 cm de suprafaţa exterioară a zidului.

7. Ar fi potrivit să se înlăture cercevelele şi tocul exterior al ferestrelor, acestea cuplându-se spre interior (fereastră dublă cu deschidere interioară şi cu grilă metalică în exterior).

IV. *Diverse*

Semnalându-se unele mutilări la biserica Scaune din Bucureşti, datorită unor instalaţii electrice, Consiliul hotărăşte să se trimită o adresă parohiei pentru a se cere comunicarea autorizaţiei cu care s-au făcut aceste lucrări.

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. Ghika Budeşti
Arh. R. Lieblich
Prof. H. Teodoru

PROCES-VERBAL NR. 48
al şedinţei din 15.IX.1953, ora 9,30

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. R. Lieblich
Tov. Paşa Ion
Prof. H. Teodoru
Referenţi: Arh. Gh. Cantacuzino
Arh. Gh. Curinschi
Dr. P. Năsturel

I. *Restaurarea mănăstirii Neamţ (galeriile de acces)*

Adresa Min. Cultelor nr. 15086/953
Valoarea lucrării: 179 000 lei
Titular de investiţii: Min. Cultelor
Proiectant: ISPROR
Referent: Arh. Gh. Curinschi
Faza de proiectare: proiect tehnic

Dosarul cuprinde:

Piese scrise: notă explicativă, deviz, analiza de preţ, baza şi seria preţurilor, extras de materiale.

Piese desenate: plan parter şi etaj (sc. 1/100); faţada-secţiuni (sc. 1/100); 6 planşe de detaliu; tabel materiale şi manoperă; plan capitole lucrări.

Proiectul în fază de sarcină de proiectare a fost examinat în şedinţa nr. 40 din 12.VIII.1953, când Consiliul a dat aviz favorabil cu recomandări.

În şedinţa de faţă, Consiliul constatând că proiectanţii au ţinut seama de toate recomandările făcute anterior, dă aviz favorabil proiectului cu recomandarea de a se revizui ornamentele de cioplitură a stâlpilor de lemn şi de a întocmi un desen reprezentând aripa restaurată din care să se vadă acoperişul, aşa cum se va modifica în viitor.

II. *Discutarea adresei nr. 26761/953 a Comitetului pentru Aşezămintele Culturale, privitoare la şantierul arheologic Cetatea de Vest Suceava*

Consiliul, luând notă de raportul colectivului de conducere a şantierului arheologic de la Suceava, hotărăşte să fie invitat într-o şedinţă viitoare cel puţin un membru al acestui colectiv, pentru ca, pe baza unui plan al săpăturilor şi al zidurilor descoperite (plan care să conţină cotele necesare pentru a se putea determina nivelele diferite), să se poată lua o hotărâre.

III. *Discutarea adresei nr. 2735/953 a Min. Industriei Metalurgice, privitoare la spargerea unor ziduri şi plafoane din fosta casă Vernescu*

Referent: Arh. Gh. Cantacuzino

Consiliul, ţinând seama de cele expuse de referent, care a cercetat monumentul la faţa locului şi având în vedere că transformările şi amenajările pe care beneficiarul intenţionează să le facă ar denatura şi totodată ar zdruncina edificiul, dă aviz nefavorabil acestor lucrări.

Urmează ca aceasta să se comunice beneficiarului, arătându-se totodată că spargerea zidului dintre sala de şedinţe (dinspre Calea Victoriei) şi încăperea din colţ, pentru a amenaja o scenă, ar slăbi construcţia, iar sacrificarea salonului dinspre grădină ar reprezenta o mare pierdere artistică ca şi dislocarea şemineurilor. Salonul acesta este decorat cu stucaturi valoroase, iar plafonul pictat de Mirea este capodopera acestui artist. Cu stucaturile şi picturile sale, această încăpere reprezintă un ansamblu decorativ dintre cele mai rare şi mai valoroase.

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. R. Lieblich
Tov. Ion Paşa
Prof. H. Teodoru

http://patrimoniu.gov.ro

PROCES-VERBAL NR. 49
al şedinţei din 23.IX.1953, ora 10,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Preşedinte: Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. Ghika Budeşti
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Ion Paşa
Tov. I. Simionescu
Prof. H. Teodoru
Referenţi: Arh. Gh. Cantacuzino
Dr. P. Năsturel

I. *Lucrări de apărare şi consolidare la mănăstirea Gura Motrului*

Adresa Min. Cultelor nr. 14667/953.
Valoarea lucrării: 97 000 lei, din care: 60 000 lei din fondurile Min. Cultelor şi 37 000 lei din fondul Mitropoliei Olteniei
Titular investiţii: Min. Cultelor reprezentat prin Tov. I. Simionescu
Proiectant: Serv. Tehnic Mitropolia Olteniei, Arh. I. Atanasescu
Referent: Arh. Gh. M. Cantacuzino

Dosarul cuprinde:

Piese scrise: antemăsurătoare, lista preţurilor, analiza preţurilor, analiza mortar, deviz estimativ, tabel de repartiţie valorică a materialelor, extras manoperă, extras materiale, memoriu justificativ, memoriu istoric, fişa mănăstirii.

Piese desenate: plan de situaţie releveu, planul zidului spre nord, secţia longitudinală şi transversală a terenului; planurile bisericii – proiect de restaurare; casele stareţiei – releveu şi amenajare; chiliile – releveu şi proiect de reconstrucţie; planurile clopotniţei – releveu.

Un proiect executat de ing. Popovici şi arh. Ionescu Berechet a mai fost examinat în şedinţa din 2 aprilie a.c., când Consiliul a dat aviz favorabil cu recomandări.

De data aceasta se prezintă un nou proiect executat de arh. I. Atanasescu, în care sunt prevăzute lucrările de: restaurare a bisericii (acoperişul), restaurarea şi amenajarea stareţiei, refacerea zidurilor de incintă fără însă a menţiona restaurarea turnului clopotniţă de la intrare, pentru care fuseseră alocate fondurile Ministerului Cultelor şi pentru care CSAC a dat avizul favorabil.

Din memoriul justificativ reiese că arh. I. Atanasescu a executat o parte din aceste lucrări, cu fondurile stareţiei (sau ale Mitropoliei) fără a aştepta noul aviz.

Faţă de această situaţie, Consiliul hotărăşte amânarea unei hotărâri până la prezentarea unui raport de către delegaţii CSAC care urmează să cerceteze situaţia la faţa locului.

II. *Restaurarea şi amenajarea conacului din Floreşti (Crevedia) ca locuinţe pentru personal şi club al sanatoriului TBC osos*

Adresa Sf. Popular Reg. Bucureşti nr. 3415/9.IX.1953
Valoarea lucrării: 450 000 lei fonduri proprii
Titular de investiţii: Min. Sănătăţii
Proiectant: Sf. Pop. Reg. Bucureşti, arh. Marinescu
Referent: Arh. Gh. M. Cantacuzino

Dosarul cuprinde următoarele piese:

Piese scrise: copie după scrisoarea de comandă, tema program, tema proiectului, memoriu justificativ, anteevaluarea.

Piese desenate: plan situaţie (sc. 1/500), plan parter releveu (sc. 1/100), plan etaj releveu (sc. 1/100), plan parter transformare (sc. 1/100), plan etaj transformare (sc. 1/100), plan acoperiş transformare (sc. 1/100), faţada principală şi posterioară, faţada laterală, secţiune (sc. 1/100), plan parter poartă (sc. 1/20), plan faţadă poartă (sc. 1/20), faţadă laterală şi secţie (sc. 1/20).

În urma expunerii făcute de către tov. arh. Cantacuzino pe baza memoriului care justifică transformarea conacului în pavilion de locuinţe pentru personal şi club al Sanatoriului şi în urma discuţiilor purtate în şedinţă se fac următoarele constatări şi obiecţii:

A. Conacul de la Floreşti poate fi considerat monument istoric de arhitectură, deoarece în starea actuală reprezintă stilul caselor din veacul trecut, având un aspect asemănător cu Palatul Ştirbey şi cu Palatul Ghika din Tei, incluzând şi ziduri vechi, precum şi pivniţe boltite din epoca brâncovenească.

B. Deoarece proiectul nu denaturează întru nimic monumentul ci dimpotrivă îi asigură o restaurare serioasă, schimbând numai unele încăperi cu suprimări şi adăugiri neînsemnate de ziduri, Consiliul dă aviz favorabil acestor lucrări, cu următoarele recomandări:

1. Păstrarea arhitecturii faţadelor, precum şi a bolţilor interioare (fără a le vărui).

2. Evitarea izolărilor în general (prevăzute în proiect) şi înlocuirea lor cu sistemul de uscare a zidurilor prin tuburi Knappen.

3. Amenajarea parcului fără tăierea copacilor, cu eventuale completări de plantaţii.

4. Proiectanţii vor urmări lucrările pe şantier, având obligaţia de a sesiza CSAC de orice schimbare sau abatere de la proiectul avizat.

http://patrimoniu.gov.ro

III. *Diverse*

1. În urma comunicării tov. prof. Grigore Ionescu cu privire la castelul Corvineștilor din Hunedoara, a cărui zonă de protecție este încălcată de Combinatul Hunedoara prin construcții noi, Consiliul hotărăște intervenirea pe lângă acest combinat, pentru respectarea spațiului de protecție.

2. Consiliul, luând notă de comunicarea tov. dr. Petre Năsturel, care a cercetat mănăstirea Comana, unde astăzi este instalat un cămin de copii și unde se intenționează a se dărâma niște ziduri, hotărăște oprirea acestor lucrări de dărâmare și lămurirea organelor Sf. Popular local asupra importanței acestui monument istoric și a monumentelor istorice în general în cultura unei țări.

Președinte: Prof. Marcu Duiliu
Membri: Arh. Ghika Budești
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Ion Pașa
I. Simionescu
Prof. H. Teodoru

PROCES-VERBAL NR. 50
al ședinței din 28 septembrie, ora 10,30

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Președinte: Prof. Marcu Duiliu
Membri: Arh. Șt. Balș
Arh. Ghika Budești
Arh. Berechet Ionescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Tov. I. Pașa
Tov. I. Russu
Tov. I. Simionescu
Prof. H. Teodoru

I. *Lucrări de apărare și consolidare la mănăstirea Motrului*

Adresa Min. Cultelor Nr. 14667/953
Valoarea lucrării: 97 000 lei din care 60 000 din fondurile Min. Cultelor și 37 000 din fondul Mitropoliei Olteniei
Titular de investiții: Min. Cultelor reprezentat prin tov. I. Simionescu
Referent: Arh. Gh. M. Cantacuzino

Dosarul cuprinde:

Piese scrise: antemăsurătoare, lista prețurilor, analiza prețurilor, analiză mortar, deviz estimativ, tabel de repartiție valorică a materialelor, memoriu justificativ, memoriu istoric, fișa mănăstirii.

Piese desenate: plan de situație releveu, planul zidului spre nord, secțiune longitudinală și transversală a terenului, planurile bisericii proiect de restaurare, casele stareției releveu și amenajare, chiliile releveu și proiect de reconstrucție, planurile clopotniței releveu.

Un proiect executat de ing. Popovici și arh. Berechet Ionescu a mai fost examinat în ședința din 2 aprilie a.c., când Consiliul a dat aviz favorabil cu recomandări.

De data aceasta se prezintă un nou proiect executat de arh. I. Atanasescu în care sunt prevăzute lucrările de restaurare a bisericii (acoperișul), restaurarea și amenajarea stăreției, refacerea zidurilor de incintă.

Tov. arh. Ghika Budești face o expunere amănunțită a celor constatate la fața locului cu ocazia deplasării făcute la mănăstirea Gura Motrului în ziua de 26.IX.1953 împreună cu delegații Mitropoliei Olteniei și ai Serv. Tehnic al Episcopiei Craiovei.

Tov. referent arată că lucrările de învelire a turnului clopotniță au fost executate încă din toamna anului 1952, cu mijloacele eparhiei și stăreției, rămânând neexecutat din devizul avizat în ședința din 2 aprilie a.c. a Consiliului Mon. Istorice numai treptele de stejar la scara interioară a clopotniței și repararea pardoselii de scânduri de la platforma clopotelor.

În ce privește biserica, tov. referent a constatat că învelitoarea a fost și mai mult deteriorată în urma unei noi furtuni survenite în vara acestui an, fiind necesare lucrări pentru protejarea construcției cu mult mai importante decât cele prevăzute în devizul avizat în 2 aprilie. Este probabil că lemnăria șarpantei și astereala să fie în stare rea ca și streașina care este putrezită fiindcă plouă prin învelitoare. Referentul socotește însă că nu este posibil să se dea amploare de restaurare lucrărilor necesare, astfel cum a fost propus de Serv. Tehnic al Episcopiei Craiovei, atâta timp cât nu există un proiect științific de restaurare, aprobat de Comisia Monumentelor Istorice. Propunerile din proiectul de la dosar sunt discutabile și necorespunzătoare.

La stăreție, majoritatea lucrărilor din devizul avizat în aprilie au fost executate pare-se încă mai dinainte, cu mijloacele eparhiei și stăreției; se exceptează scara de acces la etajul I, care este din lemn, foarte incomodă și șubredă. Devizul avizat în aprilie prevedea refacerea acestei scări tot din lemn și acoperirea ei. Nu a existat însă un proiect. Proiectul și devizul nou întocmit de Serv. Tehnic al Episc. Craiova propune construirea unei scări din zidărie pentru care însă nu există proiect de execuție. Desenele de la dosar sunt sumare și nu concordă cu prevederile din devizul refăcut. Scara desenată este descoperită, iar devizul conține o serie de articole pentru acoperirea ei. Rezolvarea acestei scări și alegerea amplasării ei nu sunt sprijinite pe o documentare istorico-arheologică valabilă și nu se încadrează într-un plan general al

http://patrimoniu.gov.ro

incintei. În plus, scara propusă ia lumină de la sala trapezăriei și, eventual, dacă va fi acoperită, de la unele încăperi ale etajului stăreției. Scara nu poate fi executată decât pe baza unui proiect definitiv, cu toate detaliile necesare, nefiind admisibil să se improvizeze la fața locului soluții discutabile și neadecvate.

Zidurile împrejmuitoare ale incintei, ziduri groase cu contraforți masivi, se mențin în general destul de bine, cu excepția zidului de pe latura nord, care este grav avariat și are câteva spărturi largi.

S-a început zidăria cu cărămidă de fabrică pe fundația existentă a unui perete de circa 8 m lungime și 2 m înălțime și gros de o cărămidă. Această zidărie nu este solidarizată în nici un fel cu masivul zidăriei existente.

S-au executat șanțuri pentru regăsirea fundațiilor vechilor chilii. Aceste șanțuri deschise riscă să provoace degradarea urmelor descoperite, care nu au fost relevate științific.

Față de cele de mai sus și în urma discuțiilor purtate, Consiliul dă *aviz nefavorabil* proiectului și devizului nou întocmit de Serv. Tehnic al Episc. Craiovei, înaintat de Min. Cultelor cu nr. 14667/953 înreg. la CSAC sub Nr. 11740/11.IX.1953.

Pentru fazele ulterioare se precizează următoarele condiții:

1. Se va întocmi de urgență un nou deviz redus pentru lucrări cu caracter de apărare și întreținere, de executat încă în toamna 1953. Acest deviz va cuprinde:
   - Refacerea provizorie a acoperișului bisericii și turlelor cu materialul de care se dispune, cuprinzând completări la jgheaburi și burlane;
   - Refacerea scării de lemn existente la stăreție;
   - Zidirea spărturilor din zidul de împrejmuire cu zidărie țesută din nou și solidarizată cu zidăria veche. Se vor lăsa ștrepi pentru legătura zidăriei cu pereții despărțitori ai chiliilor.
   - Închiderea șanțurilor săpate pentru descoperirea urmelor de fundații ale chiliilor.
2. Se va da în studiu un proiect de restaurare a mănăstirii.
3. Pe baza rezolvărilor din proiectul de ansamblu se vor detalia proiecte pentru un lot minimal de lucrări de executat în 1954, care va cuprinde:
   - Refacerea definitivă a acoperișurilor la corpul bisericii și la turlele acesteia.
   - Construirea unei scări pentru deservirea comodă a încăperilor de la etaj ale stăreției.
   - Refacerea scării interioare a clopotniței și reparații la podeaua platformei clopotelor.
   - Completarea paramentelor zidului împrejmuitor pe latura nord a incintei, protecția crestei zidurilor împrejmuitoare pentru scurgerea apelor și reparații generale la zidăria acestora.

Cu ocazia discuțiilor avute în legătură cu lucrările de păstrare la mănăstirea Gura Motrului, Consiliul atrage atenția Min. Cultelor că încă cu avizul nr. 54/2.IV.1953 a arătat necesitatea ca orice lucrări de păstrare sau restaurare să fie executate sub conducerea și supravegherea proiectantului și a unui tehnician care să fie permanent prezent pe șantier, pentru a pune în aplicare proiecte complete și detalii de execuție dinainte întocmite, care vor fi avizate de către CSAC.

II. *Lucrări de pictură la biserica Mărcuța – București*

Adresa Min. Cultelor Nr. 15409/953, înregistrată la CSAC sub Nr. 12485/953.

Valoarea lucrării: 6 280 lei fonduri proprii
Proiectant: Pictor I. Musceleanu
Referent: Dr. P. Năsturel

Dosarul cuprinde următoarele piese: antemăsurătoare, deviz și caiet de sarcini precum și avizul favorabil al Comisiei pentru pictură bisericească și al Min. Cultelor.

Devizul prevede scoaterea văruielii care acoperă o bună parte din pictură, spălarea picturii și completarea ei, în afară de pictura ctitorilor care se va curăța și nu se va completa sub nici un motiv.

Consiliul, luând în discuție proiectul și raportul referentului care a cercetat biserica la fața locului dă aviz favorabil cu următoarele recomandări:

1. Se va desființa cafasul, așa precum a cerut Comisia de pictură bisericească.
2. Instalația electrică va fi modificată în așa fel încât țevile să nu mai treacă peste frumoasele portrete ale ctitorilor, proiectul nou de instalație electrică va trebui să fie avizat de CSAC.
3. Se va cerceta dacă în pridvor, sub tencuiala sau văruiala actuală, nu se regăsește pictura veche amintită în Pisania din 1733. În caz afirmativ, se va proceda la spălarea acestei picturi, alcătuindu-se un nou deviz pentru acest caz anume.

III. *Lucrări de pictură la biserica Curtea Veche – București*

Adresa Patriarhiei nr. 16154/953
Valoarea lucrării: 23 450 lei fonduri proprii
Proiectant: Pictor Iosif Vass
Referent: Dr. P. Năsturel

Dosarul cuprinde: devizul întocmit de pictorul I. Vass, dosarul întreg al licitației ținute pentru adjudecarea lucrării, adresa Patriarhiei și a Min. Cultelor.

Devizul prevede spălarea picturii în ulei a bisericii și restaurarea ei pe alocuri, precum și spălarea catapetesmei.

Consiliul, luând în discuție cererea, *dă aviz favorabil* cu următoarele recomandări:

1. Icoanele praznicare ale catapetesmei se vor auri după spălare dacă va fi nevoie, dar fără a li se pune câte un schelet de metal.

http://patrimoniu.gov.ro

2. Catapeteasma se va curăța discret și nu se va ıri din nou sub nici un motiv.

3. Icoana veche de pe catapeteasmă, înfățișând na lui Avram, nu se va spăla, ci se va încredința omisiei pentru pictură bisericească a Patriarhiei, spre staurare și dezinfectare.

4. Fragmentele de frescă veche din pronaos și oscomidie vor rămâne neatinse și nespălate.

5. Întrucât la licitație pare a fi precumpănit eocuparea de economii, Consiliul recomandă ca conomiile să nu dăuneze calitatea când e vorba de onumente istorice și e de părere ca responsabilul să e însuși executantul.

IV. *Diverse*

Luând notă de comunicarea făcută de pictorul h. Russu cu privire la biserica din Bărbulești, otrivit procesului verbal al parohiei din 21.IX.1953, nexat referatului din 26.IX al tov. pictor Russu, onsiliul înregistrează faptul că lucrarea e în curs de facere și recomandă a nu se picta decât după ce ncuiala va fi bine uscată.

reședinte: Prof.Duiliu Marcu
embri: Arh. Șt. Balș
Arh. Ghika Budești
Arh. Berechet Ionescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Ion Pașa
Pictor Gh. Russu
Tov. I. Simionescu
Prof. H. Teodoru

PROCES-VERBAL NR. 51
al ședinței din 3 octombrie 1953

OMPUNEREA CONSILIULUI:

reședinte: Prof. Duiliu Marcu
embri: Arh. Ștefan Balș
Arh. Ghika Budești
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Tov. I. Simionescu
eferent: Arh. F. Fischer

I. *Lucrări de reparații la biserica Sf. Niculae din arohia Brăiloiu – com. Brezoaiele, raion Răcari*

Adresa Min. Cultelor Nr. 15039/953
Valoarea lucrării: 6 000 lei fonduri proprii
Proiectant: Arh. Emilian Costescu
Referent: Arh. Ferdinand Fischer

Dosarul cuprinde: deviz estimativ, antemăırătoare, plan și secțiune la sc. 1/50, precum și o otografie. Se cere aprobarea articolelor 5, 6 și 7 din avizul întocmit încă din anul 1947, deviz ce cuprinde numai lucrări de protejare.

Aceste lucrări sunt:

a) Țesătură din cărămidă presată la crăpăturile mari de la sânul nord și pridvor.
b) Tencuieli exterioare la țesături.
c) Reparația crăpăturilor mici.

Consiliul, luând în discuție dosarul, *dă aviz favorabil* numai lucrărilor urgente de protejare și anume: reparația crăpăturilor în punctele unde clădirea nu necesită subzidiri.

Aceste lucrări vor fi executate numai sub supravegherea unui tehnician, asistența tehnică urmând să fie dată de Arhiepiscopia București.

II. *Lucrări de reparații și întreținere la Castelul Peleș din Sinaia*

Valoarea lucrării: 450 000 lei din fondul Comitetului pentru Artă
Proiectant: Arh. Damian
Referent: Arh. R. Lieblich

Prin adresa Nr. 30354/2 oct. 1953, Comitetul pentru Artă solicită avizul CSAC asupra unor lucrări începute la Castelul Peleș din Sinaia și oprite din ordinul CSAC.

Lucrările constau din:

a) Repararea balustradei de piatră din dreptul fântânii arteziene și bazinului circular de pe terasa din fața curții interioare a castelului.

b) Repararea scării de la marginea sud-estică a terasei estice și parțial pe fațada de sud.

c) Impregnarea cu ulei a lemnăriei aparente de pe fațada estică și parțial pe fațada de sud.

d) Reparații de tencuieli și spoieli exterioare căzute sau burdușite.

e) Reparații și revizuiri la instalația electrică interioară, precum și la instalația sanitară.

Consiliul, luând în discuție problema, dă aviz favorabil lucrărilor cu următoarele condiții:

1. Încă în anul acesta se va avea grijă de a se revizui integral sistemul de canalizare a apelor de scurgere, precum și cel de aducțiune a apelor.

2. Se va proiecta, pentru a fi executat în anul viitor, un sistem de drenare, asigurându-se colectarea și evacuarea tuturor apelor subterane.

3. Tratarea cu ulei a lemnăriei va fi executată astfel încât să nu apară vreo diferență de culoare între piesele vechi și cele noi (schimbate în locul celor putrezite).

4. Tencuielile vor fi executate cu cea mai mare grijă, aceea de la soclu făcându-se cu mortar de var gras, nu cu mortar de ciment.

5. Dosarul va fi completat cu toate piesele desenate (plan de situație, planuri de instalații și releveu) precum și cu un memoriu.

http://patrimoniu.gov.ro

6. Lucrările se vor executa sub supravegherea unui tehnician numit din partea Comitetului pentru Artă, care va avea răspunderea lor.

III. *Lucrări de protejare la biserica Călugăra – reg. Bacău (biserica Sf. Nicolae – Călugăra din satul Măgura, integrat orașului Bacău – E.G.)*

Adresa Min. Cultelor nr. 15577/953
Valoarea lucrării: 8 744 lei din fonduri proprii
Proiectant: Arh. A. Cortez
Referent: Arh. F. Fischer

Dosarul cuprinde: memoriu tehnic, antemăsurătoare, analiza prețurilor, deviz estimativ, extras de materiale.

Lucrările prevăzute în proiect sunt: refacerea învelitorii de tablă galvanizată la acoperișul bisericii și turlelor, repararea burlanelor și jgheaburilor și montarea unei sobe de teracotă.

Consiliul, luând în discuție proiectul, *dă aviz favorabil* cu recomandarea ca refacerea acoperișului să fie făcută ținându-se seama de forma sa existentă.

Președinte: Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. Șt. Balș
Arh. Ghika Budești
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Tov. I Simionescu

PROCES-VERBAL NR. 52
al ședinței din 7 octombrie 1953, ora 12,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Președinte: Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Ion Pașa
Tov. I. Simionescu
Referenți: Arh. F. Fischer
Arh. P. Năsturel

I. *Lucrări de reparații la biserica Cireașov – raion Slatina, reg. Pitești (biserica Sf. Voievozi din satul Cireașov, integrat orașului Slatina – E.G.)*

Adresa Min. Cultelor Nr. 15317/23.IX.1953, înregistrată la CSAC sub Nr. 12477/24.IX.1953
Valoarea lucrării: 7 249,54 lei fonduri proprii
Proiectant: Arh. F. Fischer
Referent: Arh. Ferdinand Fischer

Dosarul cuprinde numai piese scrise: memoriu, deviz, antemăsurătoare, analiza de prețuri și lista de materiale.

Se cere aprobare pentru consolidarea colțului din dreapta al pridvorului bisericii precum și alte mici reparațiuni în exterior.

Consiliul, luând în discuție proiectul, constată că dosarul este incomplet, neavând nici o schiță releveu sau fotografie din care să reiasă exact porțiunile care necesită reparații urgente. De aceea amână luarea unei hotărâri până la completarea dosarului cu piesele cerute și decide ca beneficiarul să dispună a se face sondaje la fața locului, care vor fi executate cu cea mai mare grijă și cu scopul de a se vedea dacă nu se pot descoperi urmele unei vechi biserici, care se presupune că ar fi existat încă de pe timpul lui Mircea cel Bătrân (satul Cireașov fiind pomenit în documentele acelor timpuri). Arhitectul proiectant va face un raport detaliat asupra sondajelor.

II. *Lucrări de reparații la Biserica Sf. Spiridon – Iași*

Adresa Min. Cultelor nr. 15676/28.IX.1953 înregistrată la CSAC sub nr. 12704/30.IX.1953.
Valoarea lucrării: 24 000 lei
Referent: Arh. F. Fischer

Dosarul cuprinde:
Piese scrise: memoriu, deviz de execuție, proces-verbal de necesitate, antemăsurătoare, analiza de prețuri și extrase de materiale.
Piese desenate: 4 fotografii, 1 plan releveu sc. 1/100, 1 plan de detaliu sc. 1/10, 1 plan de detaliu sc. 1/50.

Lucrările principale se execută la terasa deschisă, deasupra pridvorului, în legătură cu cafasul corului. Terasa primește o mică streașină de 30 cm lățime, pardoseală nouă de mozaic, cinci scurgeri pentru apele de ploaie și o ușă dublă spre cor. Se intenționează și desfacerea unei uși mari la scara în spirală care urcă la cor și înființarea unui coș ștemuit în zidărie pentru o sobă necesară încălzirii cafasului. Se demontează și se montează două sobe. Restul lucrărilor se rezumă la desfaceri și refaceri de tencuieli exterioare, trotuare, reparații la învelitoarea de tablă și la jgheaburi, spoieli de fațadă, revizuirea tâmplăriei și vopsitul ei.

Consiliul, luând în examinare proiectul, *dă aviz favorabil* numai lucrărilor de apărare și de întreținere, în special revizuirii jgheaburilor și trotuarelor.

În ceeace privește celelalte lucrări, amână luarea unei hotărâri până la o viitoare ședință.

Consiliul ia notă că Min. Cultelor nu acordă fondurile solicitate de Mitropolia Moldovei și în consecință urmează ca lucrările avizate de CSAC să se execute din fonduri proprii.

III. *Înglobarea zidului cetății Târgoviște în interiorul incintei uzinei Gh. Gheorghiu-Dej din Târgoviște. (Biroul Secret – E.G.)*

Adresa Inst. de Proiectări de Uzine și Instalații Metalurgice nr. 5165/24.IX.1953, înreg. la CSAC-B.S. nr. 2998/24.IX.1953.

Lucrarea, prezentând numai interes strict istoric nu intră în preocupările directe ale CSAC-ului și de aceea

http://patrimoniu.gov.ro

urmează a se trimite Academiei RPR spre rezolvare, după ce în prealabil se va obține totuși și avizul Direcției Generale a Proiectării Orașelor din CSAC.

III. *Lucrări de reparații la Palatul Alexandru I. Cuza – Iași*

Adresa C.P.A.C. nr. 28651/21.IX.1953 înreg. la CSAC sub nr. 12440/23.IX.1953.

Valoarea lucrării: 410 000 lei
Referent: Arh. F. Fischer

Dosarul cuprinde: memoriu justificativ, 5 devize separate, având fiecare antemăsurătoare, analiza prețurilor și extras de materiale.

1. Restul reparațiilor de la etaj și casa scării în valoare de 284 000 lei
2. Deviz pentru dărâmarea clădirii din spate 35 000 lei
3. Deviz fațadă 58 000 lei
4. Deviz instalație electrică 16 600 lei
5. Deviz reparații la câteva camere parter (aripa stângă) 16 400 lei

Piese desenate: 1 plan etaj necotat la sc. 1/100
1 plan parter, 1 plan etaj (partea care se dărâmă sc. 1/100)

O parte a clădirii este terminată dintr-un fond de 100.000 lei, iar restul este în curs de execuție. Scara dreaptă de la parter la etaj este adăugată, înlocuind scara originală care a fost așezată în camera nr. 5 la parter.

După informațiile culese se lucrează acum la tavanele camerelor 2 și 7 care cuprind ca volum parterul și etajul, tavane construite din beton armat căptușite cu lemn. Fațadele par a fi în curs de execuție, din care una este terminată.

În memoriu sunt indicate și unele reparații la câteva camere parter (din devizul 5), dar care nu sunt indicate în nici un plan.

Deoarece din dosar nu reiese ce lucrări s-au executat și care urmează a se executa, Consiliul amână luarea unei hotărâri și decide trimiterea unui delegat la fața locului pentru a se referi asupra stadiului în care se găsesc lucrările, urmând apoi să ia o hotărâre definitivă.

Președinte: Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. Șt. Balș
Arh. E. Costescu
Ion Pașa
I. Simionescu

PROCES-VERBAL NR. 53
al ședinței din 17.X.1953, ora 10,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Președinte: Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. Șt. Balș
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Gh. Russu
Prof. H. Teodoru
Referenți: Arh. Gh. Curinschi
Dr. P. Năsturel
Arh. Y. Vitez
Invitații: Tov. Buican – Vicepreședinte SRSC
Arh. Damian – SRSC
Arh. M. Brunn – IPROCIM SRC
Arh. M. Koffler – IPROCIM SRC

I. *Pavilionul de Expoziție permanentă al Societății pentru Răspândirea Științei și Culturii din Parcul Libertății*

Adresa SRSC Nr. 1633/1 oct. 1953, înreg. la CSAC sub Nr. 3082 din 1 oct. 1953.

Valoarea lucrării: 10 200 000 lei
Titular investiție: SRSC
Referent: Arh. R. Lieblich
Faza de proiectare: sarcină de proiectare

Dosarul cuprinde toate piesele scrise și desenate, precum și următoarele avize și referate:

Avizul Inspecției Sanitare de Stat
Avizul Intrepr. Comunale pentru distribuirea gazelor
Avizul beneficiarului (SRSC)
Avizul Sectorului Instalații (încălziri, electrice și sanitare)

În urma expunerii pe care o face referentul, în care arată că problema a fost discutată principial în ședința din 5 iunie a.c., când CSAC a hotărât să declare această clădire monument istoric de arhitectură, se trece la analizarea problemei.

Având în vedere că unii membri ai Consiliului fac obiecții atât asupra amplasamentului acestei clădiri, cât și asupra rentabilității (problema fundațiilor și a solului, problema reconstruirii), precum și asupra valorii sale arhitecturale, Consiliul hotărăște să amâne luarea unei hotărâri, urmând ca problema să fie rediscutată într-un cadru mai larg, eventual în Consiliul Comitetului, când va fi prezent și arhitectul șef al Capitalei și reprezentantul Direcției Sistematizării a Sfatului Popular al Capitalei.

Președinte: Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. Șt. Balș
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Gh. Russu
Prof. H. Teodoru

PROCES-VERBAL NR. 54
al ședinței din 20 octombrie 1953, ora 10,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

în prezența tov. Const. Zvesdin
Președinte: Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. E. Costescu
Arh. Berechet Ionescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich

http://patrimoniu.gov.ro

Pictor Gh. Russu
Prof. H. Teodoru
Referenţi: Arh.Gh. Curinschi
Dr. P. Năsturel
Invitaţi: Arh. E. Chefneux

I. *Adresa Academiei RPR (Muzeul Naţional de Antichităţi) Nr. 1330 din 12.X.1953 privitoare la şantierul Cetatea de vest a Sucevei*

Referent: Arh. R. Lieblich

Se citeşte adresa Academiei RPR, prin care aceasta „susţine lăsarea la suprafaţă a zidurilor descoperite ale cetăţii de vest din Suceava şi consolidarea lor".

Având în vedere că Academia RPR stabileşte, conform avizului CSAC 152/23.V.1953, prin această adresă, ca fundaţiile scoase la iveală prin săpături să rămână libere şi nu astupate şi indicate prin trotuare, CSAC rezumându-se numai la darea soluţiei tehnice pentru conservarea acestor urme,

Consiliul, faţă de cele arătate mai sus, hotărăşte să dea *aviz favorabil* acestor lucrări, cu condiţia asigurării perfecte a scurgerii apelor pluviale, precum şi luarea de măsuri pentru ca talpa fundaţiilor descoperite să fie în toate cazurile sub nivelul minim de îngheţ.

În scopul acesta se va proceda după cum urmează:

a) Se va nivela solul pe toată suprafaţa cercetată, astfel încât în nici un loc apele ploilor şi zăpezilor să nu se poată strânge, asigurându-se o scurgere spre vale şi în nici un loc panta terenului să nu fie mare decât 1/2.
b) Suprafaţa orizontală a fundaţiilor şi a zidurilor care rămân deasupra solului se va proteja cu un strat de ciment şi piatră sfărâmată, iar suprafaţa celor care rămân la faţa solului, cu un trotuar de piatră rezistentă cu mortar de ciment.
c) Pentru a se menţine în bune condiţiuni (fără a se apleca şi fără a se crăpa), zidurile sau fundaţiile ce se vor menţine deasupra solului trebuie să aibă în adâncimea solului o temelie de cel puţin 1 m.
d) Pe suprafaţa unde, pentru nivelarea generală a solului, este nevoie să se pună pământ de umplutură, acesta se va aşterne în straturi succesive de câte 20 cm, udându-se şi bătându-se bine cu maiul.

II. *Lucrări de restaurare la biserica fortificată Precista din Galaţi*

Faza: Consultare pe parcurs
Valoarea lucrării: 250 000 000 lei
Titular investiţie: Ministerul Cultelor
Proiectant: Arh. Eugen Chefneux
Referent: Arh. Gh. Curinschi

Avându-se în vedere terminarea lucrărilor de sondaj, de dare jos a tencuielilor şi de dărâmare a turlelor, după indicaţiile date de delegaţii CSAC (Tov. Prof. Gr. Ionescu şi H. Teodoru) la faţa locului, care constatând starea acestor turle gata să se prăbuşească, au dispus dărâmarea lor până la bază (după ce se va întocmi un releveu exact al lor), avându-se în vedere întocmirea releveelor cerute, se prezintă în original un proiect de refacere a bisericii cu două variante:

a) Varianta întâi, în care se păstrează forma ultimelor turle ca siluetă şi ca detalii de arhitectură pe corpul bisericii, care va căpăta paramentul original din cărămidă aparentă.
b) Varianta a doua, în care se prevede construirea a două turle noi ca formă, inspirate atât de elementele certe descoperite cu ocazia sandajelor, cât şi de formele asemănătoare epocii.

Consiliul, examinând aceste variante, ia notă de elementele sigure descoperite cu ocazia sondajelor făcute. Acestea sunt:

1. Paramentul vechi în registrul superior şi la cornişa bisericii (executat în cărămidă aparentă).

2. Urmele învelitorilor vechi, care vor determina panta noului acoperiş.

3. Zidul original de bază al turlei deasupra exonartexului.

4. Existenţa unui cuptor în baza turlei originale deasupra exonartexului, precum şi a două coşuri de fum în acest zid vechi.

5. Zidurile originale ale bazei turlei pantocratorului şi începutul turlei octogonale (3 straturi de cărămidă).

6. Locurile consolelor de lemn deasupra intrării în biserică şi în faţada principală.

7. Lipsa elementelor de cornişă şi prezenţa de urme ale unei balustrade vechi, acolo unde există locurile de console descoperite.

8. Existenţa unui gol de uşă ce răspundea din pod în balconul de strajă (adică în partea unde se găsesc locurile consolelor).

9. Urme de şiţă găsite în podul bisericii, de unde rezultă că biserica a fost cândva învelită cu şiţă.

Faţă de aceste dovezi certe şi ţinând seama de caracterul de biserică fortificată a acestui monument religios, majoritatea membrilor Consiliului înclină pentru varianta a doua şi anume aceea a construirii a două turle noi (păstrându-se însă părţile originale), dintre care aceea, deasupra exonartexului, mai joasă şi a cărei realizare ar necesita numai execuţia unei centuri de beton armat la înălţimea streaşinei şi nu o osatură de beton armat până la fundaţii, costisitoare şi cu o execuţie complicată, întrucât zidurile sunt executate în bună parte din bolovani de piatră.

Din declaraţiile proiectantului rezultă că învelitorile în bulb ale celor două turle au fost executate în 1918

http://patrimoniu.gov.ro

de către un meşter tinichigiu care trăieşte şi afirmă că, înainte de facerea acestor învelitori în formă de bulb, erau învelitori şi pantă dreaptă acoperită cu olane.

Întrucât, în urma discuţiilor, se emite părerea că în cazul unei soluţii cu cele două turle copiate după cele care au fost dărâmate anul acesta, trebuie studiate posibilităţile de execuţie a acestora pe schelet de beton armat şi, cum unii membri ai Consiliului observă că aceste lucrări ar putea aduce modificări importante în spaţiile interioare ale bisericii, Consiliul hotărăşte a cere proiectantului prezentarea unui studiu de principiu a problemei de rezistenţă şi, deoarece această problemă ar putea să influenţeze luarea unei hotărâri, decide să amâne luarea unei hotărâri până la prezentarea acestui studiu, după care se va pronunţa.

Preşedinte: Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. E. Costescu
Arh. Berechet Ionescu
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Gh. Russu
Prof. H. Teodoru

PROCESUL-VERBAL
al şedinţei din 21 octombrie 1953, ora 19,30 privind Pavilionul de expoziţie permanentă al Societăţii pentru Răspândirea Ştiinţei şi Culturii din Parcul Libertăţii

Adresa SRSC nr. 193/19.X.953, înregistrată la CSAC sub nr. 13955 din 20 octombrie 1953.

COMPUNEREA COMISIEI:

în prezenţa tov. arh. Nicolae Bădescu, preşedintele CSAC şi tov. ing. Florescu, vice-preşedintele CSAC

Preşedinte de şedinţă:
Tov. arh. L. Adler, vice-preşedinte CSAC
Membri: Ing. Z. Gyali, membru în Comitet
Arh. H. Maicu, membru în Comitet
Arh. D. Marcu, membru în Comitet
Arh. O. Doicescu
Arh. Fonescu, din partea Sf. Pop. al Capitalei
Arh. Gr. Ionescu
Ing. Al. Solomon, din partea MAI
Arh. H. Teodoru
Arh. H. Stern, secretar ştiinţific
Ing. Al. Costache
Arh. N. Nedelescu

De asemenea iau parte ca:
Referent: Arh. R. Lieblich
Invitaţi: Prof. Al. Buican, vice-preşedinte SRSC
Arh. Damian, din partea SRSC
Arh. M. Bruno, din partea IPROCIN SRC
Arh. M. Koffler, din partea IPROCIN SRC

După citirea referatului de către referent, tov. preşedinte al şedinţei arată că problema acestui muzeu nu trebuie privită sub aspectul învestiţiei, deoarece CSAC este de acord cu această investiţie, ci se rezumă la două chestiuni principiale la care Consiliul este chemat să răspundă:

1. Dacă să se reconstruiască edificiul din materiale durabile şi în forma sa iniţială.
2. Dacă să se construiască un nou edificiu pentru acest scop în altă parte.

În felul în care membrii Consiliului vor răspunde la aceste două întrebări de principiu se va putea lua o hotărâre.

Se pun următoarele întrebări de către cei prezenţi:
Tov. arh. Nedelescu – dacă edificiul este clasat definitiv monument istoric de arhitectură, la care referentul răspunde afirmativ.

Tov. ing. Solomon – dacă s-a examinat clădirea la faţa locului şi din punct de vedere al stării construcţiei.

Se răspunde că în urma vizitelor la faţa locului s-a constatat că starea construcţiei este în general proastă, scheletul de paiantă în parte putrezit; partea inferioară, care este construită în zidărie a trebuit să fie consolidată în anul 1930 cu elemente de beton armat. De altfel, s-a efectuat o expertiză de către prof. Hanganu, în care se constată printre altele şi unele devieri de la verticală ale zidurilor.

Tov. prof. Marcu Duiliu – care este părerea Direcţiei Sistematizării din Sfatul Popular al Capitalei asupra poziţiei acestui muzeu în parc şi asupra clădirilor din Parcul Libertăţii în general.

Tov. arh. Fonescu din partea Sistematizării răspunde că edificiul în cauză trebuie menţinut.

În urma discuţiilor, la care au luat parte toţi cei prezenţi, s-a ajuns la următoarele concluzii:

- Întrucât clădirea a fost executată pe baza unui alt program decât cel actual, cu toate modificările ce se încearcă să se aducă în interiorul clădirii, aceasta nu va putea să răspundă în cele mai bune condiţii nevoilor unui muzeu modern.
- Din examinarea situaţiei actuale din punct de vedere constructiv şi ţinând seama de datele geotehnice arătate de proiectanţi, rezultă că va trebui să fie complet dărâmată şi reconstruită de la fundaţii până la învelitoare.
- Clădirea actuală ar putea să dureze încă câţiva ani, cu mici lucrări de consolidare şi reparaţii.
- Urmând să fie dărâmată complet, pe lângă costul noii construcţii, s-ar adăuga şi costul de dărâmare şi cel de desfiinţare a fundaţiilor actuale. De aici rezultă că lucrarea va fi neeconomică.
- Valoarea arhitecturală a clădirii, deşi reprezintă un moment de efort al unui grup de arhitecţi pentru reînvierea formelor naţionale în

http://patrimoniu.gov.ro

arhitectură, nu este însă așa de mare încât să justifice reclădirea ei din materiale durabile.

Pentru toate aceste motive mai sus arătate, Consiliul dă, în majoritate:

AVIZ NEFAVORABIL,

urmând ca, pe baza unei serioase documentații, să se găsească o soluție de consolidare a clădirii în cauză pentru a se putea conserva monumentul pe un timp limitat. Arhitectul orașului, Dir. Sistematizării și Inst. Proiect București vor găsi amplasamentul unui astfel de muzeu ce se va construi din suma rămasă disponibilă până la concurența sumei de 10 200 000 lei, utilizându-se eventual materialul pregătit pentru expoziția de la Moscova. Terenul pentru construirea noului muzeu ar putea fi eventual chiar terenul din Parcul Libertății, situat în fața acestui muzeu, teren care în planul inițial al Expoziției din 1906 a fost ocupat cu un pavilion important.

Arh. Nicolae Bădescu – președinte CSAC
Ing. Florescu – vice-președinte CSAC
Arh. Ladislau Adler – președintele ședinței și președinte CSAC
Ing. Z. Gyali – membru în Comitet
Arh. Horia Maicu – membru în Comitet
Arh. Duiliu Marcu – membru în Comitet
Arh. Octav Doicescu
Arh. Fonescu – Sfatul Pop. al Capitalei
Arh. Grigore Ionescu
Ing. Al. Solomon – MAI
Arh. Horia Teodoru
Arh. Henri Ștefan – secretar științific
Ing. Al. Costache

PROCES-VERBAL NR. 55
al ședinței din 27.X.1953, ora 9,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Președinte: Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. Șt. Balș
Arh. Ghika Budești
Prof. Gr. Ionescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Gh. Russu
Tov. I. Simionescu
Prof. H. Teodoru
Deasemenea iau parte ca referenți:
Ing. Radu Agent
Arh. F. Fischer
Invitați: Arh. Toma Socolescu
Arh. E. Chefneux
Arh. C. Marcu

I. *Lucrări de împrejmuire la imobilul Ministerului de Finanțe din Calea Victoriei 152*

Adresa Sfatului Popular al Capitalei nr. 307/1953
Proiectant: Arh. C. Marcu
Titular investiții: Min. Finanțelor
Referent: Arh. F. Fischer
Dosarul cuprinde: – un plan de situație la sc. 1/500
– un detaliu la sc. 1/50

Se prevede închiderea spațiului liber dintre minister și calcanul învecinat printr-o împrejmuire metalică amplasată la alinierea străzii.

Ministerul de Finanțe își ia angajamentul de a înlătura această împrejmuire în momentul când se va dărâma imobilul vechi din dreapta, în vederea realizării pieții libere proiectate.

Consiliul, luând în dicuție proiectul, hotărăște să dea *aviz favorabil*, cu următoarele condiții:

a) Împrejmuirea să fie făcută dintr-un grilaj simplu, scund, care să nu constituie un element principal de compoziție.
b) Se vor desființa atât pilele masive cât și lampadarele.
c) Deschiderea porților se va face prin glisare;
d) Înălțimea maximă a împrejmuirii nu va depăși 1,45 m.

II. *Lucrări de restaurare la biserica fortificată Precista din Galați.*

Valoarea lucrării: 250 000 lei
Titular investiție: Min. Cultelor
Proiectant: Arh. E. Chefneux

Proiectul, în fază de consultare, parcurs, a fost examinat și în ședința din 20 octombrie 1953.

De data aceasta se prezintă și soluția principală de rezistență (beton armat).

Consiliul ia notă, atât de memoriul proiectantului, cât și de părerea referentului de specialitate, ing. Radu Agent.

Principial, din punct de vedere constructiv, nici una din variante (păstrarea formei ultimelor turle ca siluetă sau prevederea a două turle noi ca formă inspirate din elementele descoperite în urma sondajelor), nu prezintă complicații atât de mari încât să nu fie realizabile.

Având în vedere starea gravă a zidurilor vechi existente, crăpate și dislocate, acestea trebuie examinate la fața locului pentru ca după aceea să se poată lua o hotărâre.

În orice caz, se hotărăște a se executa din material durabil o machetă a monumentului așa cum era înainte de cutremur.

În general, restaurarea trebuie să fie făcută în așa fel încât să corespundă gustului beneficiarului, cerințelor timpurilor și astfel să se lege și de restul monumentului.

În consecință, Consiliul amână luarea unei hotărâri, urmând să se examineze atât starea zidurilor crăpate existente, cât și elementele descoperite cu ocazia sondajelor, pentru ca apoi, pe baza cercetărilor, să se poată vedea ce se păstrează și să se ia o hotărâre.

http://patrimoniu.gov.ro

Se dă indicaţie proiectantului ca în studiile pe care urmează să le întocmească şi să le prezinte Consiliului spre aprobare să ţină seama atât de elementele descoperite, cât şi de caracterul de biserică fortificată, precum şi de considerentele estetice dictate de cerinţele timpurilor (silueta vechilor turle şi a bisericii în general).

Preşedinte membru în comitet:
Prof. Duiliu Marcu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. Ghika Budeşti
Prof. Gr. Ionescu
Gh. Russu
I. Simionescu
Prof. H. Teodoru

PROCEŞ-VERBAL NR. 56
al şedinţei din 30 octombrie ora 10,00

COMPUNEREA CONSILIULUI:

Preşedinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Şt. Balş
Arh. Berechet Ionescu
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Ion Paşa
Tov. Gh. Russu
Tov. I. Simionescu
Prof. H. Teodoru
De asemenea iau parte ca referenţi:
Arh. F. Fischer
Dr. P. Năsturel

I. *Lucrări de pictură la biserica Crucile, raion Amaradia (Schitul Tezluiu cu biserica Înălţarea Domnului din Gruiţa, jud. Dolj – E.G.)*

Adresa Min. Cultelor nr. 15409/23.X.1953
Referent: Dr. P. Năsturel
Valoarea lucrărilor: 11 350 lei fonduri proprii

Dosarul cuprinde: deviz pentru restaurarea picturii, plan şi o secţiune la sc. 1/100.

Se prevede restaurarea sau completarea picturii, de la caz la caz, la naos, pronaos şi altar, precum şi înlăturarea varului de pe pictură.

Consiliul, luând notă de referatul prezentat – întocmit pe baza cercetărilor la faţa locului – amână luarea unei hotărâri până la întocmirea unui proiect şi deviz de restaurare arhitectonică, cunoscând că nu se pot face lucrări de pictură pe un monument care necesită reparaţii de structură.

Cererea Min. Cultelor nr. 14527/953 privitoare la ruinele bisericii Pietrari Bârlog, – R. Hurez.

Referent: Dr. P. Năsturel

Din cercetările la faţa locului se constată că ruinele casei vechi de lângă biserica Schitul din comuna Pietrari Bârlog, raionul Hurez, clădită de episcopul Climent al Râmnicului înainte de 1747, au fost dărâmate de tov. Maria Vulpe, directoarea şcolii din comună, în scopul de a se întrebuinţa materialul pentru construirea unui cămin cultural şi closete la şcoală.

Consiliul, examinând dosarul şi referatul întocmit după cercetarea ruinelor la faţa locului, recunoaşte că a fost distrus un monument istoric de arhitectură. Acest monument, potrivit legilor, trebuia păstrat şi protejat.

Consiliul socoteşte că resturile acestei clădiri, ca şi celelalte ruine din vecinătatea bisericii trebuie păstrate şi apărate în vederea cercetărilor ştiinţifice ulterioare.

De asemenea, constată existenţa unei corespondenţe cu episcopia Râmnicului încă din 24 octombrie 1953 care, dacă ar fi fost rezolvată la timp, ar fi împiedicat distrugerea monumentului.

Consiliul hotărăşte sesizarea Controlului de Stat precum şi a Min. Învăţământului (de care depinde directoarea vinovată de distrugerea ruinelor).

II. *Lucrări de reparaţii la biserica mănăstirii*

Referent: Arh. F. Fischer
Valoarea lucrărilor: 780 lei din fonduri proprii
Adresa Min. Cultelor nr. 15650/30.IX.1953, înregistrată la CSAC sub nr. 12953/5.X.1953.

Dosarul cuprinde un memoriu explicativ, un deviz estimativ, antemăsurătoare, analiza de preţuri, extras de materiale.

Se prevăd următoarele lucrări: reparaţii la învelitoarea de ţiglă, curăţatul pereţilor interiori cu perii etc.

Consiliul, examinând dosarul, dă *aviz favorabil* cu următoarele recomandări:

1. La refacerea acoperişului se vor folosi coame de ţiglă prinse cu cuie sau cu sârmă;
2. Curăţirea pereţilor se va face cu perii moi, nu cu perii de oţel.

IV. *Lucrări de pictură la biserica din Oţeştii de Sus, raionul Drăgăşani*

Adresa Min. Cultelor nr. 16157/8.X.1953
Referent: Dr. P. Năsturel
Valoarea lucrărilor: 13 250 lei fonduri proprii

Se prevede spălarea, restaurarea şi întregirea picturii în frescă a bisericii care datează din anul 1810.

Consiliul, examinând lucrarea, constată că dosarul este incomplet şi amână luarea unei hotărâri până la completarea lui.

Totodată se recomandă ca biserica să fie cercetată la faţa locului de către un delegat al Direcţiei Generale a Mon. Istorice din CSAC.

V. *Lucrări de restaurare la Castelul Corvineştilor din Hunedoara*

Adresa C.P.A.C. nr. 31317/20.X.1953.
Referent: Arh. F. Fischer

http://patrimoniu.gov.ro

Valoarea lucrărilor: 1 000 000 lei
Proiectant: ISPROR
Faza: Sarcină de proiectare
Dosarul cuprinde următoarele piese:
Piese scrise: memoriu justificativ, extras de materiale.
Piese desenate:
- plan nivel (curte sc. 1/100);
- sala dietei (releveu sc. 1/100);
- sala dietei (proiect sc. 1/100);
- o perspectivă.

Lucrările prevăzute sunt:
Sala dietei:
Se propune reconstituirea în vechile forme a acestei săli, refăcându-se bolțile cu nervuri și coloanele de sprijin după urmele aflate în pereți, care oferă toate indicațiile necesare.

Se propune redeschiderea ferestrelor originale către exterior, atât cele spre curte, cât și cele de deasupra loggiei, scoborând nivelul acoperișului actual în dreptul lor.

De asemenea, se propune completarea bolților loggiei după proiectul de restaurare din 1916, rămas neterminat, refacerea tâmplăriei cu vitrouri, precum și a tuturor pardoselilor.

Totodată, se vor completa tencuielile bolților și pereților, menținându-se cu cea mai mare grijă medalioanele pictate și diversele urme ce vor fi găsite, de valoare istorică.

Coloanele cu capete și baze sculptate după felul celor originale, precum și nervurile, vor fi construite din piatră, iar bolțile din cărămidă de format special; zidurile vor primi centuri de beton armat cu legături transversale peste extradosurile bolților, pentru a se asigura stabilitatea lor.

Acoperișul se va reface cu același material de țiglă solzi, cu completările necesare.

Pardoselile din lespezi de piatră, iar tâmplăria din stejar cu fierărie bogată.

Capela:
Se propune păstrarea în forma actuală, cu bolțile coborâte, dar cu rectificarea bolții din dreptul ferestrei rotunde deasupra intrării, pentru a nu se da loc la complicații prea mari de construcții și considerând că, chiar în forma lor actuală, bolțile prezintă un interes istoric prin vechimea lor.

Totuși, în cazul când s-ar hotărî o revenire la forma inițială, există oarecari indicii de traseu, de arc, precum și înălțimea vechilor ferestre, care vor permite reconstituirea vechilor bolți.

Se propune refacerea pardoselilor cu lespezi de piatră, precum și a tâmplăriei din lemn de stejar cu fierărie bogată și vitrouri.

Consiliul, luând în discuție aceste propuneri, dă *aviz favorabil* sarcinii de proiectare cu recomandarea:
- se vor menține structura și înălțimea actuală a capelei, întrucât forma existentă prezintă interes arhitectonic deosebit.

Președinte: Prof. Gr. Ionescu
Membri: Arh. Șt. Balș
Arh. B. Ionescu
Arh. E. Costescu
Arh. R. Lieblich
Tov. Ion Pașa
Tov. Gh. Russu
Tov. I. Simionescu
Prof. H. Teodoru

http://patrimoniu.gov.ro

„PATRIMONIUL UNIVERSAL. NATURA ŞI CULTURA PROTEJATE DE UNESCO. EUROPA CENTRALĂ ŞI DE NORD"

în versiunea editurii „Schei" – Braşov

Apariţia în limba română a unui album destinat popularizării monumentelor şi siturilor aflate sub protecţie UNESCO în nordul şi centrul Europei, precum şi intenţia editurii „Schei" – Braşov de a prezenta publicului cele mai importante monumente din patrimoniul universal, ar trebui să conducă la o apreciere pozitivă. Aceasta, pentru că este de presupus că un asemenea demers aduce în atenţia unor categorii largi de cititori diferite aspecte ale preocupărilor de protejare a patrimoniului construit, alături de informaţii asupra celor mai importante valori aparţinând acestuia.

Volumul dedicat Europei centrale şi de nord se rezumă la prezentarea unor monumente şi situri istorice sau naturale aflate în evidenţa UNESCO, din Scandinavia, Danemarca, Olanda, Germania, Elveţia, Republica Cehă, Polonia şi Lituania. Versiunea în limba română este o traducere a lucrării apărute sub patronaj UNESCO în 1997 la Barcelona, Stuttgart şi Paris, rezultat al colaborării mai multor autori şi agenţii fotografice. Albumul cuprinde referiri istorice şi descrieri cu scop de popularizare, însoţite de imagini ce marchează varietatea categoriilor de monumente din patrimoniul universal.

Sunt incluse aici centre istorice din Rauma, Lübeck, Quedlinburg, Bamberg, Berna, Praga, Telč, Varşovia, Cracovia, Zamosc şi Vilnius. Patrimoniul industrial este reprezentat în Norvegia prin oraşul şi minele din Roros, în Suedia prin oţelăriile din Engelsberg, iar în Germania prin mina din Ramelsberg şi oţelăriile din Völklingen. Situri arheologice şi naturale consemnează desene rupestre în Norvegia la Alta, în Suedia la Tanum, tumuli şi pietre runice în Danemarca, o peşteră fosiliferă la Messel în Germania sau un parc naţional, rezervaţie naturală între Polonia şi Bielorusia. Monumentele de referinţă pentru arhitectura europeană din zonele luate în discuţie cuprind în principal construcţii fortificate, biserici şi castele din diferite epoci, de la perioada romană până în secolul XX. Porta Nigra din Trier, Sf. Mihail din Hildesheim, catedralele din Speyer şi Aachen, reşedinţele din Würzburg şi Potsdam, mănăstirea St. Gallen sunt doar câteva dintre cele mai cunoscute. Prezentarea variată datorită numărului mare de autori rămâne totuşi inegală, textele referitoare la zonele istorice din ţinuturile nordice insistând mai mult pe date istorice decât pe sublinierea caracteristicilor nucleelor urbane sau monumentelor descrise, în vreme ce pentru centrele oraşelor poloneze sau cehe, ori pentru monumentele germane, informaţia arhitectural-urbanistică apare mai bine sintetizată.

Versiunea în limba română a lucrării se bucură de o ţinută grafică deosebită, datorată „DS Druck und Verlag Service GmbH – Stuttgart", cu care a colaborat editura „Schei – Braşov". Cum lucrarea nu se rezumă la un album de artă fotografică, iar ilustraţia este însoţită de text, trebuie subliniat că, indiferent de intenţia autorilor, informaţia scrisă este puternic afectată de calitatea traducerii, care face ca acest album cu pretenţii de „atlas" să nu atingă nici măcar nivelul uzualelor ghiduri turistice. Vizibil preluată din varianta germană a cărţii, versiunea în limba română suferă din pricina unor inabilităţi ce puteau fi uşor evitate dacă editura apela la o consultanţă de specialitate, sau dacă beneficia de experienţa unui traducător profesionist. Pe de altă parte, greşeli de ortografie, datorate în cel mai fericit caz neatenţiei, compromit la rândul lor ţinuta volumului.

Este greu de imaginat că directorul Centrului Patrimoniului UNESCO, în cuvântul său introductiv, ar fi apreciat catedrala din Speyer drept „monument al goticului german", sau că ar fi estimat la patru secole diferenţa dintre anii 1050 şi 1763, date de construcţie a unor biserici de lemn scandinave (p. 5). Cu prima pagină a albumului se insinuează astfel îndoiala asupra corectitudinii datelor prezentate. Inconsecvenţe în transcrierea numelor de localităţi trădează o superficialitate ce accentuează aceeaşi îndoială: Potsdam – Posdam (p. 5;106), Goslar – Golsar (p. 134–135), Quedlinburg-Quedlimburg (p. 140), Banverg – Bamberg (p. 170), Sacvitale pentru Sanvitale (p. 118) etc. Pe lângă acestea, unele traduceri din limba germană, făcute doar pe jumătate, generează chiar situaţii hilare. De pildă, în Lübeck apare „Marea Grubă a lui Peter" (p. 136), iar la Potsdam, la Sanssouci, faţada sudică are destinţia de „Winzerrhaus" (p. 108). Traducerea stângace prin „castel al plăcerilor" (p. 107) sau „casă a plăcerilor" (p. 128) a termenului german „Lustschloss", ce desemnează o reşedinţă de vară, nu constituie un caz mai fericit. În alte situaţii cuvântul este păstrat în limba germană, ignorându-se existenţa lui în română. Prusia apare ca Preussen (p. 136), Bavaria ca Bayern (p. 121), edictul lui Constantin este plasat la Mailand, denumirea germană pentru Milano (p. 152), Marea Nordului apare ca Nordsee (p. 162), Sf. Bernard, fondatorul abaţiei de la Clairvaux e transcris „Bernhard von Clairvaux" (p. 202).

Dar dacă asemenea formule nu alterează sensul frazei, păstrându-l în limitele inteligibilului, cartea mai oferă şi o variată gamă de inovaţii rezultate din evitarea cu grijă a termenilor de specialitate precum transept, absidă, naos, cristelniţă etc., intraţi de altfel în limbajul uzual şi înlocuirea lor prin cuvinte nepotrivite sensului în care sunt folosite. Se ajunge în felul acesta la descrieri a căror fantezie frizează comicul şi acordă astfel cărţii o şansă de lectură în registru umoristic, fie îşi pierd cu totul înţelesul. Iată câteva exemple:

La catedrala din Speyer apare o „centură absidială cu funţie de strană a bisericii" (p. 198). Tot aici „cele mai dificile au fost lucrările de restauraţie a interioarelor catedralei" (p. 199). La castelul din Quedlinburg se vorbeşte despre nişe „cu funcţiunea de luminofor" (p. 142). La biserica episoidală din Urnes – Norvegia descrierea se referă la „elementele de

http://patrimoniu.gov.ro

curbură sub formă de șisturi ale șindrilelor" (p. 24). Referitor la biserica Maica Domnului din Trier se spune: „Această biserică reprezintă un exemplu al goticului care are centrul de greutate al ansamblului dispus pe axa de simetrie" (p. 153). La mănăstirea Maulbronn, între diferitele spații apare „un habitat de primire" despărțit de bibliotecă și „incinta servind drept hol al aripii de sud a intrării sub formă de cruce" (p. 202). Dar fantezia descrierilor culminează aici cu imaginea bisericii, la care „tavanul drept, în care sunt implementate și traversele, din anul 1178, a fost înlocuit, în anul 1424, cu o rețea de arcade" (p. 203). Cum se face „implementarea" și ce sunt traversele este mai greu de răspuns, mai cu seamă că traverse apar și la Bamberg unde în raport cu șirul acestora se află amplasată biserica Sf. Iacob (p. 182).

Cu totul profane în domeniul de care se ocupă volumul apar și formulări ce transformă scrinurile în „obiecte de tâmplărie" (p. 118), sau plasează o „vană de botez" la „intrarea în strană" în catedrala din Roskilde – Danemarca (p. 83). Dar strana și incinta sunt doi termeni foarte des folosiți și cu cele mai neașteptate și eronate înțelesuri. Astfel strana este în mod curent folosită în text fie cu înțeles de absidă a altarului, fie cu sens de cor, iar termenul de incintă este utilizat pentru a numi naosul, uneori transeptul, care apare ca „incintă transversală", sau chiar casa scării sub formula „incintă a treptelor".

Această adevărată revoluție în limbajul arhitectural conduce la descrieri uluitoare și de neînțeles: Biserica din Wies apare astfel compusă dintr-o „primă incintă, sub formă de semicerc" și din „sala mireană, (laică)", iar „strana și altarul înalt abundă în decorații încasetate" (p. 209). La Zelená Hora, capela Sf. Ioan Nepomuk este prezentată „sub forma unei stele cu cinci încăperi eliptice, situate între zece coame de zid proeminent" (p. 254).

Folosiri greșite sau pleonastice ale unor termeni recurg la „stucaturi în relief" (p. 142), „sculpturi în relief" (p. 22), „calotă boltită" (p. 304).

Se mai vorbește despre „tehnica construcției în țiglă" (p. 53), „podirea interioarelor de fundații" (p. 92), „construcția unui palatinat" la Goslar (p. 130), sau „frumusețea acerbă"a bisericii din această localitate (p. 134). Erorile de utilizare a terminologiei specifice culminează cu plasarea în centrul orașului Berna a kilometri de „pergole de o parte și de alta a străzilor" (p. 217). „Pergola" este prezentă și la casele gotice din Praga (p. 242), sau în centrul orașului Telč (p. 262). Din fericire, includerea în text a unei descrieri din secolul al XV-lea a unor asemenea străzi în Berna, dă imaginea clară a porticelor, transformate de inventivitatea traducătorului în pergole. Nu mai puțin stupefiantă este și informația ce plasează sub conducerea lui Ian Hus „răscoala husarilor" (p. 242). Repetarea husarilor de 3 ori în același context exclude orice eroare din neatenție și deplasează registrul comic la limita penibilului.

Dar în afara unor greșeli ce țin de folosirea cuvintelor, mai apar în text contradicții la nivelul conținutului, ce coboară la rândul lor calitatea și așa discutabilă a scrierii. Legat de fundarea mănăstirii Altenmünster din Lorch, în secolul VIII, este amintit episcopul Chrodegang din Metz aparținând ordinului franciscan (p. 162). Cum putea fi acesta franciscan cu 5 secole înainte de înființarea ordinului, rămâne o enigmă. Despre orașul Quedlinburg se menționează o atestare istorică „începând cu secolul XII", apoi existența unei așezări de comercianți în 1038 și „prima atestare istorică a orașului"în 1222 (p. 141). În Olanda, Schokland apare „prin anul 1400" ca o așezare cu multe case părăsite datorită avansului mării. Drept urmare, „atât Schokland, cât și așezarea învecinată, Urk, au devenit, prin secolul al XIII-lea o insulă" (p. 86). Din păcate, exemplele sunt departe de a fi epuizate. Cu regret trebuie amintit că pentru cititorul mai puțin avizat există riscul de a-și însuși informații greșite.

Cum editura își propune să publice în anul 1998 și monumentele din patrimoniul universal al Europei de sud și sud-est, este de dorit ca mănăstirile Moldovei, Veneția sau orașele Spaniei să scape totuși de mutilările prezente în acest volum și o eventuală nouă lucrare să fie tratată cu seriozitate și profesionalism. Astfel, este păcat de „tinerețea" editurii „Schei" – Brașov, ce nu scuză diletantismul, de monumentele din patrimoniul UNESCO și de timpul cititorilor.

Arh. **LILIANA ROȘIU**

http://patrimoniu.gov.ro

INVENTARUL FONDULUI CMI DIN ARHIVA DMI

Introducere

Despre destinul patrimoniului Comisiunii Monumentelor Istorice, instituţie desfiinţată în anul 1948, ne vorbeşte un document [1] din 1954: „Avea o bibliotecă documentară, o arhivă, un muzeu, un laborator fotografic şi un atelier de reparaţiuni pentru obiectele vechi... Arhiva monumentelor istorice, care a fost mutată în decurs de 3 ani de cca 15 ori, prin subsoluri, poduri şi mansarde, a fost deteriorată şi o parte pierdută, fiind lipsită de pază şi expusă igrasiei." Desfiinţarea DMI/DPCN, din 1977, a însemnat o nouă mutare a fondurilor de arhivă şi noi degradări. Cu toate aceste „binefaceri" s-au păstrat cca 25 m liniari din fondul arhivistic al Comisiunii Monumentelor Istorice. În urma inventarierii, el a fost structurat astfel:

I. Localităţi şi monumente [2] – conţine devize de lucrări, reparaţii sau restaurare (însoţite uneori de planşe), documente referitoare la cercetarea monumentelor şi corespondenţă.
II. Legislaţie.
III. Studii, norme şi instrucţiuni.
IV. Burse şi bursieri.
V. Liste monumente istorice.
VI. Protejare, amenajare, restaurare-corespondenţă, generalităţi.
VII. Expoziţii.
VIII. Muzee şi colecţii.
IX. Membrii C.M.I.
X. Rapoarte activitate.
XI. Cercetări arheologice.
XII. Procese-verbale şedinţe avizare.
XIII. State de plată.
XV. Colaborări externe.

Importanţa istorică şi ştiinţifică a documentelor Comisiunii este deosebită. Pentru a susţine afirmaţia este de ajuns să amintim câţiva semnatari: N. Iorga, D. Onciul, C. I. Istrati, Al. Lapedatu, C. Daicoviciu, Gr. Cerkez, V. Pârvan, P. Antonescu, G. Balş, Şt. Balş, N. Ghika-Budeşti, V. Drăghiceanu, V. Brătulescu, H. Teodoru, A. Verona, I. Mihail, P. Papahagi, A. Sacerdoţeanu, I. Andrieşescu, S. Lambrino, V. Roth, I. Miloia, A. Bărcăcilă, T. Sauciuc-Săveanu, Al. Tzigara-Samurcaş, Gr. Ionescu.

După Marea Unire din 1918, C.M.I. trebuia să-şi adapteze activitatea noilor şi complexelor probleme apărute o dată cu mărirea numărului de monumente ce necesitau protecţie şi restaurare. Documentele ne vorbesc despre soluţia înfiinţării Secţiilor zonale pentru Transilvania, Banat, Basarabia, Bucovina şi Oltenia. Noua Lege a monumentelor istorice (1919) întărea autoritatea Comisiunii.

Materialele documentare [3] ajunse până la noi încep, în general, cu anul 1921. În acest an C.M.I. trimitea în întreaga ţară formulare tipizate (Chestionare), care se vor întoarce din parohii completate cu date complexe despre monumente: localizare, tipul monumentului, descriere, datare, ctitori, reparaţii anterioare, patrimoniu, inscripţii. Chestionarul va fi un reper permanent pentru componenţii Serviciului tehnic al C.M.I. Atunci când se primea o sesizare sau un deviz de reparaţii pentru un monument istoric se făcea constant trimitere la Chestionar şi la Anuarul Casei Bisericii pentru identificarea obiectivului în cauză. Devize de restaurare întocmeau frecvent şi arhitecţii Serviciului tehnic al C.M.I. Specialiştii în pictură ai Comisiunii trimiteau Caiete de sarcini pentru restaurarea picturii monumentelor. Atelierul de reparaţii restaura obiecte de cult de valoare. Neintrând în comentarii despre modalităţile de restaurare propuse în documente, nu putem trece peste ideea centrală care se desprinde după lectura miilor de pagini din arhiva Comisiunii: încrederea deosebită în cuvântul scris şi urmările acestuia pentru apărarea monumentelor. Astfel se explică nenumăratele descrieri minuţioase, bogatele date istorice, trimiterile bibliografice, schiţele cu multe detalii (întocmite în special de arhitecţii Şt. Balş şi H. Teodoru), întâlnite în documentaţii. Amplele referate de specialitate ale lui N. Ghika-Budeşti, V. Drăghicescu, V. Brătulescu, I. Mihail, I. L. Atanasescu dau seamă despre lucrul făcut cu temeinicie. Înscrisurile preşedinţilor C.M.I. (C. I. Istrati, D. Onciul, N. Iorga, Al. Lapedatu, C. Daicoviciu) se remarcă prin rigoare, concizie şi autoritate. Astfel se conturează o mentalitate specifică unei instituţii de prestigiu în epocă.

Din documentele C.M.I. reies însă şi problemele, nu puţine, cărora instituţia trebuie să le facă faţă: lucrări de reparaţii la monumente fără aviz C.M.I., construirea de biserici noi, de zid, în zona de protecţie a bisericuţelor de lemn (de multe ori demolate), bugetul insuficient (mai ales după cutremurul din 1940), săpături (fără autorizaţie) în situri arheologice făcute de căutătorii de „comori", lupta cu orgoliile şi ignoranţa unor proprietari de monumente dornici să-şi impună propriile modalităţi de restaurare a monumentelor.

În secvenţa de inventar prezentată în continuare vom întâlni materiale documentare mai bogate în date la monumentele istorice din Iaşi, Lainici, Leţcani, Lipova, Logreşti, Lugoj, Lungeşti (mănăstirea Mamul).

04.03.1998

IULIU ŞERBAN

[1] Dosar Corespondenţa din anii 1951–1955 (vol. 1, f. 238–239) a „Comisiei Ştiinţifice pentru Muzee, Monumente Istorice şi Artistice", de pe lângă Academia R.P.R.

[2] Primele dosare inventariate (nr. 1 – 1972, A–H) în BCMI nr. 1–4/1994; nr. 3–4 din 1996 şi 1–4 din 1997.

[3] La Arhivele Naţionale din Bucureşti mai există o parte din fondul C.M.I. Vezi „Îndrumător în Arhivele Statului Municipiului Bucureşti", vol. 1, Bucureşti, 1976.

http://patrimoniu.gov.ro

INVENTAR ARHIVĂ (NR. 1973–2197)

I. Localități și monumente

I–L

Nr. crt.	CUPRINSUL UNITĂȚII DE PĂSTRARE	Anul sau anii	Nr. file	Observații
0	1	2	3	4
1973	IABLANȚA, jud. Mehedinți – Bis. Sf. Gheorghe: chestionar	1921	4	
1974	IANCA, jud. Brăila – Bis. Sf. Ioan Botezătorul și Bis. Adormirea Maicii Domnului: chestionar	1921	5	
1975	IANCA, jud. Romanați – Bis. Sf. Nicolae și Bis. Sf. Ioan Botezătorul: chestionar	1921	5	
1976	IANCA NOUĂ, jud. Ialomița – Bis. Sf. Ioan Botezătorul: chestionar	1921	3	
1977	IAȘI, jud. Iași – Bis. Albă (Schimbarea la Față): chestionar	1921	3	
1978	IAȘI – Bis. Sf. Andrei: corespondență, descriere modificări din 1870; propuneri restaurare; deviz restaurare (cu 6 planșe – 1943); semnatari: Șt. Balș, H. Teodoru	1942–1943	29	
1979	IAȘI – Bis. Banu (Duminica Tuturor Sfinților): corespondență, cerere desființare cinematograf din imobilul construit în fostul cimitir; deviz restaurare acoperiș (1938); deviz reparații după cutremur; raport de expertiză al pictorului Corneliu Baba (1947); Instrucțiuni pictură; cerere modificare pridvor (cu 3 schițe – 1948); semnatari: Fundația Culturală Regală „Principele Carol", Șt. Balș, N. Iorga, mitropolit Valeriu Botoșăneanu, Corneliu Baba, Gr. Ionescu	1921–1948	47	
1980	IAȘI – Bis Barboi (Sf. Apostoli): chestionar; corespondență; deviz refacere acoperiș (1923); recepție lucrări (1926); deviz-ofertă refacere ferestre (1926); deviz consolidare după cutremur: deviz reparații turn clopotniță (1943 și 1949); deviz reparații și restaurare biserică după bombardament (1944); semnatari: N. Ghika-Budești, H. Teodoru, mitropolit Valeriu Botoșăneanu, N. Iorga, Șt. Balș, Al. Lapedatu	1921–1949	40	
1981	IAȘI – Bis. Barboi: corespondență; deviz reparații curente (1926); recepție lucrări (1928); propunere inscripție pe mormântul lui Alecu Russo; semnatari: Al. Lapedatu, S. Becu	1927–1930	11	
1982	IAȘI – Bis. Barnovschi (Adormirea Maicii Domnului): chestionar; corespondență; listă cu obiecte din patrimoniul bisericii luate de Casa Bisericii în timpul evacuării din primul război mondial; cerere returnare; deviz restaurare terasă de lângă turnul bisericii (1923); deviz electrificare; referiri asupra bisericilor Trei Ierarhi și Nicorița (lucrări necesare – 1926); descriere degradări pictură			

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
	(1926–1927); pictarea bisericii, apreciată „pe la 1850"; deviz restaurare pictură (1928); cercetare (1941); descriere după cutremur (biserică, turn, beci, ruine); deviz reparații biserică, turn clopotniță, casă parohială (1942); descriere degradări după bombardament (1944); deviz intervenții urgente (1945); deviz refacere acoperiș (1946 și 1948); semnatari: V. Drăghiceanu, N. Ghika-Budești, I. Mihail, H. Teodoru, Șt. Balș, V. Brătulescu, Min. Cultelor	1921–1948	87	
1983	IAȘI – Bis. Buna Vestire (1816): chestionar; corespondență; cerere reparații	1921–1945	9	
1984	IAȘI – Bis. Sf. Constantin și Elena (1814): corespondență; în 1866 a suferit reparații și a fost pictată; deteriorată de cutremur (1940) și de bombardament (1941); este închisă în 1942; descriere stare; deviz reparații (1942); semnatari: I. Mihail, Șt. Balș	1942	8	
1985	IAȘI – Bis. Copou (Sf. Atanasie și Chiril): chestionar; corespondență; deviz reparații și consolidare (1938); cutremurul (1940) și „bombardamentele bolșevice" (1941) provoacă avarii bisericii; deviz consolidare și restaurare (1941); lucrări criticabile (construire arc dublou sub arcul altarului), CMI protestează și refuză recepția (1944); biserica suferă din nou stricăciuni în urma bombardamentului din 1944; deviz reparații (1945); semnatari: Șt. Balș, H. Teodoru, P. Antonescu, A. Gociman (cabinetul Consiliului de Miniștri), V. Brătulescu	1921–1945	143	
1986	IAȘI – Bis. Curelari (Pogorârea Sf. Duh): chestionar; corespondență; lucrări fără aprobare CMI	1921–1942	3	
1987	IAȘI – Bis. Cuvioasa Paraschiva (Mitocul Maicilor, 1795): chestionar. Bis. Cuvioasa Paraschiva (1858): chestionar; corespondență; avariată de război; deviz reparații urgente și pictură catapeteasmă (1947); semnatari: H. Teodoru, Șt. Balș	1921–1947	18	
1988	IAȘI – Bis. Sf. Dumitru-Balș: corespondență; deviz reparații turla de deasupra pridvorului (1937); deviz reparații de întreținere (1939); cercetare; descoperirea urmelor unui pridvor pe latura de sud, descriere și propunere restaurare (1939); recepție lucrări întreținere (1939); descriere avarii după cutremur (1940) și bombardament (1944); devize reparații urgente (1943–1945); deviz reparații clădire din curtea bisericii (1948); semnatari: Șt. Balș, H. Teodoru, P. Antonescu	1937–1952	54	
1989	IAȘI – Bis. Sf. Dumitru-Misai: chestionar	1921	2	
1990	IAȘI – Bis. Sf. Gheorghe-Lozonschi: corespondență; cercetare; descriere; date istorice; deviz reparații (tencuieli, pictură din nou, refacere pictură veche, renovare catapeteasmă – 1938); semnatari: H. Teodoru, I. Mihail	1938–1939	12	
1991	IAȘI – Bis. Sf. Gheorghe (Mitropolia veche): corespondență; deviz refacere învelitoare (1921); deviz restaurare (fațade, soclu, cornișă, trotuar – 1935); cercetare după cutremur; deviz reparații și consolidare (cu 1 planșă – 1943); semnalarea existenței policandrelor de pe vremea lui Vasile Lupu; CMI cere inventar cu obiecte de patrimoniu (1943); deviz reparații urgente (1947) în urma bombardamentului din 1944; Mitropolia cere (1948) returnarea a 25 lăzi cu obiecte de patrimoniu ce fuseseră evacuate la biserica domnească din Curtea de Argeș; deviz			

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
	reparații și amenajări (1952); semnatari: I. D. Trajanescu, P. Demetrescu, mitropoliții Pimen, Irineu și Valerie, N. Ghika-Budești, Șt. Balș, Em. Costescu	1921–1952	68	
1992	IAȘI – Bis. Sf. Gheorghe (Mitropolia veche) și Catedrala Întâmpinarea Domnului (ansamblu Mitropolia): corespondență; descriere degradări biserici (1935); cerere reparații; cerere desființare cocioabe din fața Mitropoliei și amplasarea statuilor Carol I și Ferdinand; semnatari: N. Ghika-Budești, mitropolit Nicodim, N. Iorga, Min. de Interne	1923–1939	11	
1993	IAȘI – Bis. Sf. Haralambie (1799): chestionar; corespondență; deviz reparații turnuri biserică și casa parohială	1921–1945	8	
1994	IAȘI – Bis. Sf. Ilie (1718): corespondență; lucrări fără aprobare CMI; deviz reparații (cu schițe – 1929); degradări produse de cutremur (1940) și bombardament (1941); deviz reparații și consolidare (1942–1943); date istorice; deviz reparații urgente (1948); biserica este în ruină (1950), Administrația ieșeană o consideră un „focar de infecție" și cere refacerea sau dărâmarea totală; semnatari: Societatea Clerului „Ocrotirea", N. Iorga, H. Teodoru, N. Ghika-Budești, Șt. Balș, C. Daicoviciu, mitropolit Valeriu Botoșăneanu, Ministerul Cultelor	1929–1950	77	
1995	IAȘI – Bis. Sf. Ioan Botezătorul, str. Mârzescu 14: corespondență; deviz restaurare (1935); descriere degradări; date istorice; deviz consolidare după cutremur; deviz amenajare postament pentru clopote (1943); deviz reparații întreținere (1952); semnatari: mitropolit Nicodim, H. Teodoru, Șt. Balș, P. Antonescu	1935–1952	23	
1996	IAȘI – Bis. Sf. Lazăr (1716): corespondență; stare precară (1937); deviz reparații și consolidare (1937); deviz reparații după cutremur; descriere; referiri și deviz reparații biserica Bârnova (1943); semnatari: I. Mihail, H. Teodoru	1937–1943	12	
1997	IAȘI – Bis. Sf. 40 Mucenici: chestionar; corespondență; descriere; date istorice; deviz reparații (1936); deviz reparații și consolidare (1942); caiet de sarcini pentru pictură din nou (1942); deviz reparații și amenajări (1948); semnatari: Șt. Balș, H. Teodoru, I. Mihail	1921–1948	43	
1998	IAȘI – Bis. Sf. Nicolae-Ciurchi: corespondență; cercetare; istoric; descriere (lucrările din 1842): propunere restaurare pictură; contract restaurare pictură; semnatari: S. Zotta, N. Ghika-Budești, A. D. Atanasiu (pictor restaurator), Al. Lapedatu	1924–1925	13	
1999	IAȘI – Bis. Sf. Nicolae Domnesc: chestionar; corespondență; recepție lucrări (trotuar, amplasare pisanie, întreținere – 1930); conflict între CMI și Mitropolia Moldovei (cu extrase din presă – „Universul" și „Opinia"), privind folosirea bisericii; controverse privind proprietățile din jurul bisericii; executare săpături pentru construcții în vecinătatea bisericii, profanare oseminte găsite (1932), proteste ale Mitropoliei și ale CMI; memoriu (cu date istorice, patrimoniu, importanța culturală și religioasă a bisericii); cercetare; prezentare tabel cu lucrări necesare (împrejmuire, instalații electrice și apă – 1941); deviz consolidare și restaurare pictură după cutremur; CMI cere păstrarea vechiului zid de incintă cu urme de metereze și dărâmare cocioabe din apropierea curții (1942); semnalarea depozitării frescelor de pe pereții bisericii la Curtea de Argeș (evacuate în timpul războiului); semnatari:			

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
	H. Teodoru, mitropolit Pimen, N. Ghika-Budeşti, V. Drăghiceanu, Primăria Iaşi, N. Iorga, V. Brătulescu, I. Mihail, Şt. Balş, S. Zotta, G. Balş, Comitetul pentru Artă	1921–1951	123	
2000	IAŞI – Bis. Sf. Nicolae Domnesc: corespondenţă; deviz restaurare trotuar şi amplasare pisanie veche (cu 1 plan – 1929); deviz reparaţii de întreţinere (jgheaburi, învelitoare, coş pe acoperiş – cu 1 plan); cercetare în urma lucrărilor din jurul bisericii, găsirea unui bolţar de profil gotic (presupunerea că face parte din uşa principală a bisericii); date despre Planul de sistematizare pentru zona bisericii; semnatari: H. Teodoru, N. Ghika-Budeşti, G. Balş	1929	25	
2001	IAŞI – Bis. Sf. Nicolae „de sus", str. V. Conta: deviz pentru construire; detalii explicative	1916	19	
2002	IAŞI – Bis. Nicoriţa (Sf. Ioan cel Nou): chestionar; istoric; copii după inscripţii; corespondenţă; deviz reparaţii şi consolidare (1926); deviz electrificare (1934); deviz reparaţii (1934); cercetare; deviz reparaţii turle şi învelitoare (1936–1937); descriere degradări după cutremur; deviz reparaţii şi consolidare (1941–1943); deviz construire cafas (1942), CMI nu aprobă; semnatari: N. Ghika-Budeşti, P. Demetrescu, Şt. Balş, H. Teodoru, Al. Lapedatu	1921–1943	177	
2003	IAŞI – Bis. Sf. Pantelimon: chestionar; corespondenţă; lucrări de reparaţii fără aprobare CMI (1929); deviz reparaţii şi construire pridvor (1929); referiri la biserica Albă (deviz reparaţii – 1929); deviz consolidare şi reparaţii după cutremur; referiri la biserica Barboi (deviz refacere acoperiş turlă – 1951); referiri la biserica din Ruginoasa (descriere degradări); semnatari: V. Drăghiceanu, G. Balş, H. Teodoru	1921–1951	29	
2004	IAŞI – Bis. de lemn Rufeni (Sf. Voievozi): corespondenţă; degradări produse de război; cercetare; descriere; unica biserică de lemn rămasă în oraş; CMI cere restaurarea; deviz reparaţii (1943); biserica este în ruină (1951); 3 foto; Mitropolia Moldovei cere materialele ruinei şi catapeteasma pentru capela din Lunca Cetăţuiei, com. Ciurea; semnatari: H. Teodoru, Şt. Balş, mitropolit Valerie, P. Antonescu	1943–1951	15	3 foto
2005	IAŞI – Bis. Sf. Sava (a fostei mănăstiri): chestionar; corespondenţă; stare precară; descriere; date istorice; deviz reparaţii (1926); controverse în legătură cu casele din jurul bisericii; semnatari: N. Ghika-Budeşti, D. Onciul, mitropolit Iacov Bârlădeanu, G. Balş	1921–1943	31	
2006	IAŞI – Bis. Sf. Sava: corespondenţă; cerere reparaţii; deviz reparaţii (învelitoare, canalizare) şi consolidare (1933); cercetare galerii înzidite şi subteran turn; recepţie lucrări învelitoare turn clopotniţă; licitaţie pentru adjudecare lucrări restaurare; deviz restaurare turn clopotniţă (1935–1936); recepţie lucrări (1936); deviz restaurare biserică (1936); exproprieri pentru punere în valoare biserică (1937); controverse în legătură cu imobilul de pe str. Sf. Sava nr. 20; o furtună dezveleşte parţial biserica; deviz reparaţii învelitoare (1937); recepţie lucrări; deviz continuare lucrări restaurare (zidărie, ferestre, acoperiş, 1938–1940); recepţie parţială lucrări (1939); semnatari: Şt. Balş, N. Ghika-Budeşti, mitropoliţii Pimen şi Nicodim, N. Iorga, H. Teodoru, V. Drăghiceanu, V. Brătulescu, Min. Cultelor şi Artelor, Societatea „Prietenii Universităţii"	1930–1940	172	

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
2007	IAȘI – Bis. Sf. Sava: corespondență; devize consolidare și restaurare (1941–1943); degradări în urma cutremurului; recepție parțială lucrări (1941); deviz amenajare curte și împrejmuire (1943); situație cu lucrările de restaurare după cutremur; recepție lucrări (1943); deviz reparații după bombardament (învelitoare, contraforți, ferestre – 1947); descriere urmări bombardament; deviz reparații urgente (învelitoare – 1947); recepție lucrări (1948); semnatari: H. Teodoru, P. Antonescu, V. Moisescu, Șt. Balș, mitropolit Valerie, V. Brătulescu	1941–1948	156	
2008	IAȘI – Bis. Sf. Spiridon (a fostei mănăstiri): chestionar; corespondență; deviz restaurare turn clopotniță (1936); cercetare; deviz reparații biserică (1938); expropriere case din zonă (1942), Eforia Spitalelor Sf. Spiridon cere atribuirea caselor; Comitetul pentru Așezămintele Culturale nu acceptă demontarea plăcilor cu fondatorii ansamblului Sf. Spiridon (1951); semnatari: H. Teodoru, Șt. Balș	1921–1951	27	
2009	IAȘI – Bis. Sf. Ștefan: chestionar; corespondență; descriere; deviz reparații (1922); deviz consolidare și reparații după cutremur; acte financiar-contabile; recepție lucrări (1947); situație definitivă cu lucrările executate; listă cu donatori pentru reparații biserică; semnatari: D. Onciul, P. Demetrescu, P. P. Panaitescu, P. Antonescu, Șt. Balș	1921–1947	68	
2010	IAȘI – Bis. Tălpălari (Nașterea Maicii Domnului): chestionar; corespondență; schiță-plan de situație (1942); avariată de bombardament; cerere reparații; semnatari: Șt. Balș, Em. Costescu	1921–1947	6	
2011	IAȘI – Bis. schitul Tărâță (Pietrăria): chestionar; corespondență; deviz reparații și consolidare (cu 1 plan – 1943); descriere; date istorice	1921–1943	10	
2012	IAȘI – Bis. Sf. Teodor: chestionar; corespondență; cercetare; avariată de bombardament; deviz consolidare și reparații (1942–1948); recepție lucrări (1948); cercetare (1952); descriere lucrări; semnatari: Șt. Balș, C. Daicoviciu, Min. Cultelor, I. Mihail	1921–1952	78	
2013	IAȘI – Bis. Toma Cozma (1807): corespondență; cercetare; transformări radicale în 1847; parohia cere declasarea din rândul mon. istorice, CMI nu acceptă; deviz restaurare (1931); semnatari: S. Zotta, H. Teodoru, N. Ghika-Budești	1926–1945	19	
2014	IAȘI – Bis. Trei Ierarhi: corespondență; deviz reparații calorifer (1922); deviz reparații împrejmuire (1924); descriere degradare pictură (se cer intervenții urgente – 1924); semnatari: V. Drăghiceanu, N. Iorga, mitropolit Pimen, Min. Cultelor și Artelor	1922–1924	19	File degradate
2015	IAȘI – Ans. Bis. Trei Ierarhi – Sala Gotică: corespondență; descriere urmări incendiu din 1917; evaluare pagube (1 000 000 lei); Mitropolia cere reparații și înființarea unui muzeu de odoare bisericești; apeluri insistente pentru acoperirea Sălii Gotice; descriere degradări; semnatari: V. Drăghiceanu, H. Teodoru, N. Ghika-Budești, mitropolit Pimen, P. Antonescu, D. Onciul	1919–1922	23	
2016	IAȘI – Ans. Bis. Trei Ierarhi: a) Biserica – corespondență; deviz restaurare trotuar curte (1928); deviz reparații (calorifer,			

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
	împrejmuire – 1928); recepţie lucrări (1930); expropriere case din zonă (3 foto – 1937) pentru sistematizare; descriere degradări după cutremur; caiet de sarcini pentru reparaţii pictură (1943); b) Sala Gotică – descriere stare (ruină); corespondenţă; deviz pentru mutare pietre sculptate din curte în Sala Gotică (1928–1929); cereri insistente pentru refacere; referiri la biserica din Dobrovăţ (corespondenţă şi deviz reparaţii urgente – 1931); semnatari: V. Drăghiceanu, N. Ghika-Budeşti, mitropoliţii Pimen şi Nicodim, H. Teodoru, P. Antonescu, N. Iorga, Primăria Iaşi, Şt. Balş	1925–1943	124	3 foto cu case din zonă –1937
2017	IAŞI – Ans. Bis. Trei Ierarhi: a) Biserica – corespondenţă; deteriorare instalaţie încălzire; cerere reparaţie (1951); Min. Cultelor decide înlocuirea portretelor familiei regale de pe peretele N-V al pronaosului cu pictură nouă, reprezentând sinodul de la Iaşi din vremea lui Vasile Lupu; b) Sala Gotică – descriere lucrări necesare pentru refacere după planurile lui Lacomte du Noüy; date istorice; importanţa religioasă şi naţională a ansamblului; deviz restaurare (1944–1948); lucrările sunt executate sub conducerea arh. M. Stoian; caiet de sarcini pentru restaurare; constituire Comitet pentru ridicare mausoleu A. I. Cuza (1947); referiri la Muzeul regional din Constanţa (lucrări de amenajare – 1952); semnatari: Al. Lapedatu, H. Teodoru, mitropolit Irineu, Şt. Balş, P. Antonescu, Primăria Iaşi, V. Brătulescu, episcop Justinian Marina	1942–1952	102	
2018	IAŞI – Ans. Bis. Trei Ierarhi: a) Biserica – corespondenţă; CMI primeşte fragmente de pictură murală salvate înainte de restaurarea lui Lecomte du Noüy; b) Sala Gotică – adrese; corespondenţă; deviz reparaţii (învelitoare, şarpantă, zidărie sub cornişă, jgheaburi – 1927); recepţie lucrări (1928 şi 1940); descriere lucrări necesare pentru reconstituire (1940); semnatari: N. Ghika-Budeşti, mitropolit Pimen, V. Drăghiceanu, H. Teodoru, Muzeul Naţional de Antichităţi	1924–1940	37	
2019	IAŞI – Bis. Trei Ierarhi – Mormântul lui Dimitrie Cantemir: corespondenţă; deviz amenajare în biserică; oferte pentru executare placă cu inscripţie; descriere; recepţie lucrări; semnatari: H. Teodoru, V. Drăghiceanu	1935–1936	34	
2020	IAŞI – Bis. Sf. Vasile (Nicolina): corespondenţă; stare de ruină; cerere demolare; CMI aprobă; semnatari: S. Zotta, V. Drăghiceanu	1927	3	
2021	IAŞI – Bis. Sf. Vasile (Tătăraşi): chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii; lucrări pictură nouă; restaurare catapeteasmă (1937); semnatari: H. Teodoru, I. Mihail	1921–1940	16	
2022	IAŞI – Bis. Sf. Voievozi (Roşca): chestionar; corespondenţă; descriere urmări cutremur şi bombardament; deviz reparaţii şi consolidare (1942); semnatari: I. Mihail, Şt. Balş	1921–1942	16	
2023	IAŞI – Bis. Vovidenia (Intrarea în Biserică): corespondenţă; deviz reparaţii; instrucţiuni pentru reparaţii; semnatari: Şt. Balş, V. Brătulescu	1947	2	
2024	IAŞI – Bis. „Vulpe" (Adormirea Maicii Domnului): chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii (1939–1945); un plan pridvor; caiet de sarcini pentru reparaţii; semnatari: H. Teodoru, P. Antonescu	1921–1945	32	

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
2025	IAȘI – Bis. Ziua Crucii – corespondență; descriere degradări în urma cutremurului; deviz reparații; semnatari: Șt. Balș, H. Teodoru	1941–1942	28	
2026	IAȘI – Bis. Zlataust (Sf. Ioan Gură de Aur): chestionar; corespondență; deviz reparații (1936); avariată de cutremur; deviz reparații și consolidare (1942); semnatari: P. Antonescu, Șt. Balș	1921–1942	19	
2027	IAȘI – Capela penitenciarului: chestionar	1921	3	
2028	IAȘI – Casă (fostul sediu al Sindicatelor unitare), str. Col. Nic. Langa, nr. 9: schiță releveu; semnatar: Șt. Balș	1948	1	
2029	IAȘI – Casă (fostul Consulat rusesc): corespondență; datată 1793; Primăria decide demolarea pentru sistematizarea zonei; CMI cere releveu și fotografii; casa este demolată; semnatari: Șt. Balș, H. Teodoru, C. Daicoviciu	1948	9	
2030	IAȘI – Casa General Berthelot, str. Gen. Berthelor, nr. 18: corespondență; date istorice; foto; semnatari: N. Iorga, N. Ghika-Budești, V. Drăghiceanu	1923	6	1 foto
2031	IAȘI – Casă, str. Ghica Vodă nr. 16: schițe – releveu	1948	4	
2032	IAȘI – Casă, str. A. Panu nr. 69: corespondență; folosită ca depozit de sare (1941); expropriere; decret de clasare mon. istoric (1948); descriere; date istorice; deviz restaurare (1948); semnatari: Șt. Balș, H. Teodoru, V. Brătulescu, Primăria Iași, Min. Artelor	1941–1949	49	
2033	IAȘI – Casa Sturza (ruine în curtea Spitalului militar); corespondență; cercetare; date istorice; descriere; degradări produse de bombardament; semnatari: Min. Apărării Naționale, Min. Artelor	1950	7	
2034	IAȘI – Casa Daniel, str. Ștefan cel Mare nr. 68–72: corespondență; descrierea conflictului dintre proprietar și Primărie; CMI cere planuri și fotografii; presupunerea că este fostul palat al lui Petru Vodă Șchiopul; extrase din presă; casa este demolată; semnatari: H. Teodoru, Min. Justiției	1945	5	
2035	IAȘI – Crucea lui Ferencz: corespondență; descriere lucrări de reparații și amenajare	1938	4	
2036	IAȘI – Facultatea de Medicină (având în componență fostul palat Scarlat Calimachi): corespondență; cercetare; descriere degradări în urma cutremurului; CMI nu aprobă demolarea (1940); deviz consolidare și reparații (cu un plan de situație, un plan releveu, 5 planuri detalii, 11 foto – 1941); deviz reparații zid incintă (1943); demolarea zidului de incintă (1949); semnatari: N. Iorga, P. Antonescu, Min. Învățământului	1927–1949	115	11 foto
2037	IAȘI – Gimnaziul Alex. cel Bun (turnul din curte): corespondență; descriere; tentative de demolare; CMI consideră interesante pivnițele de sub turn și cere releveu în cazul demolării; semnatari: N. Iorga, H. Teodoru, V. Brătulescu	1938	8	
2038	IAȘI – Mănăstirea Cetățuia: corespondență; deteriorări cauzate de unitățile militare cazate în mănăstire în timpul primului război mondial; devize reparații de întreținere (casele domnești, sala			

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
	gotică, chilii noi, turn clopotniţă – 1921–1928); deviz restaurare (acoperiş biserică, sala gotică, chilii, turn clopotniţă – cu schiţe, 1929); recepţie lucrări (1930); cercetare pictură (1929); descriere text de pe placa de marmură de pe peretele nordic al Sălii gotice (1930); obiecte găsite în urma săpăturilor arheologice din pridvorul bisericii (1933); deviz şi caiet de sarcini pentru restaurare biserică, chilii nord, turn clopotniţă, cuhnie, case domneşti (cu schiţe releveu la biserică şi turn clopotniţă – 1950–1951); semnatari: V. Drăghiceanu, mitropolit Pimen, I. D. Trajanescu, P. Demetrescu, N. Ghika Budeşti, H. Teodoru, I. Mihail, G. Balş, Şt. Balş, Em. Costescu, V. Moisescu.	1921–1951	209	
2039	IAŞI – Mănăstirea Cetăţuia: corespondenţă; proiect alimentare cu apă (cu 3 planşe – 1938); deviz şi caiet de sarcini pentru restaurare bucătărie (1940); descriere urmări cutremur; caiet de sarcini pentru consolidare biserică (1941); caiet de sarcini pentru consolidare picturi turlă biserică (1942); deviz reparaţii şi consolidare (biserică, turn clopotniţă, anexe, bucătărie – 1942); recepţie lucrări (1943); devize continuare reparaţii (învelitoare biserică şi turn clopotniţă, pictură turle – 1943); descriere urmări conflict armat din 21–23 august 1944 (degradări mănăstire şi jefuire de bunuri); deviz intervenţii urgente (biserică, turn clopotniţă, sala gotică, bucătărie, chilii – 1945–1949); recepţie parţială lucrări (1945); referiri la biserica schitului Hlincea (deviz reparaţii şi recepţie lucrări – 1946); semnatari: Şt. Balş, P. Antonescu, H. Teodoru, I. Mihail, Al. Lapedatu, arhimandrit Dionisie Velea	1933–1949	262	3 foto casa domn, 1933
2040	IAŞI – Mănăstirea Frumoasa: chestionar; corespondenţă; cercetare; biserica este avariată de bombardament în 1944; deviz reparaţii urgente biserică (acoperiş, turn principal, boltă pronaos – 1945–1949); deviz reparaţii clădiri din curte (1944–1948); cerere reparaţii clădiri folosite de unităţi militare; prăbuşirea unui zid împreună cu arcadele sculptate de la casa M. Ghica (1951); deviz reparaţii urgente (acoperiş biserică, clădirea din S–V incintei, clopotniţă – 1951); semnatari: Şt. Balş, V. Brătulescu, mitropolit Justinian, H. Teodoru, Gr. Ionescu, Em. Costescu	1921–1952	186	
2041	IAŞI – Mănăstirea Galata: corespondenţă; starea precară a turnului clopotniţă; deviz restaurare turn clopotniţă; referiri la mănăstirea Hurezi (descriere degradări); referiri la schitul Gorovei (descoperirea unor documente vechi); semnatari: Al. Lapedatu, C. I. Istrati, N. Ghika Budeşti, Min. de Război, Gr. Pişculescu (Gala Galaction)	1916	58	
2042	IAŞI – Mănăstirea Galata: corespondenţă; descriere degradări; o parte din clădiri sunt folosite ca închisoare; date istorice; turnul clopotniţă este pe cale de a se prăbuşi (1927); semnatari: Min. Justiţiei, N. Ghika-Budeşti	1925–1927	10	
2043	IAŞI – Mănăstirea Galata: chestionar; corespondenţă; degradări accentuate de furtuni (la acoperiş biserică şi turn clopotniţă, 1928–1931); deviz reparaţii şi consolidare turn clopotniţă (1931); date istorice; descriere urmări cutremur (1940); deviz consolidare-restaurare (biserică, paraclisul vechiului palat, turn clopotniţă; cu 3 planşe turn clopotniţă, 1942–1943); degradări produse de bombardamentul din 1944; deviz reparaţii urgente (biserică şi clădiri incintă, 1946–1949); semnatari: N. Ghika-			

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
	Budești, H. Teodoru, Min. Justiției, Șt. Balș, mitropolit Nicodim, P. Antonescu, V. Moisescu, Min. de Interne	1921–1949	151	
2044	IAȘI – Mănăstirea Golia: corespondență; cerere continuare lucrări reparații începute în 1906; cerere instalare post telegrafic în turn clopotniță (1924), CMI aprobă; propunerea de a se folosi biserica de către clerul militar (1930); cercetare (1932); deviz restaurare ferestre biserică (1935); recepție lucrări; cercetare (1937); deviz restaurare-consolidare (biserică și turn clopotniță, 1937–1939); deviz restaurare pictură (1939); listă antreprenori; oferte restaurare; deviz reparații la clădirea atribuită Arhivelor Statului (1939); semnatari: N. Ghika-Budești, Al. Lapedatu, mitropolit Pimen, V. Brătulescu, V. Drăghiceanu, Societatea „Cultul Eroilor", H. Teodoru, G. Balș, Min. Apărării Naționale, N. Iorga, I. Mihail, Arhivele Statului (Iași)	1922–1942	195	
2045	IAȘI – Mănăstirea Golia: corespondență; deviz restaurare-consolidare (biserică, turn clopotniță, zid împrejmuire, 1943– 1948); 1 plan proiect consolidare biserică (1943); cercetare lucrări executate (1943); deviz reparații și consolidare pictură (1943); urmările bombardamentului din 1944 (incendiere turn de colț incintă, evacuarea a 19 vagoane cu arhivă, evacuarea odoarelor bisericii la Săcel, jud. Gorj); situație definitivă cu lucrările executate; recepție lucrări (1948); un plic cu schițe releveu, măsurători și acte șantier (1931–1948); semnatari: Șt. Balș, Primăria Iași, A. Sacerdoțeanu, Al. Lapedatu, mitropolit Irineu, Arhivele Statului (Iași), I. Mihail, V. Brătulescu, I. D. Ștefănescu	1931–1948	252	
2046	IAȘI – Muzeul Etnografic: corespondență, CMI cere reglementarea activității muzeului; – Muzeul de Antichități: corespondență; descriere împrejurări descoperire tezaur la Cucuteni (1923), tezaurul (brățări, teci de cuțite, farfurie, linguri, nasturi – toate de argint) este donat Muzeului; – Muzeul Municipal: corespondență, cerere preluare pietre de mormânt de la bisericile din Iași; propunere înființare muzee în biserica Sf. Gheorghe și în Sala gotică a mănăstirii Cetățuia; semnatari: O. Tafrali, M. Șuțu, V. Drăghiceanu	1914–1930	11	
2047	IAȘI – Muzeul Sf. Sava: corespondență; act de vânzare-cumpărare imobil din str. Sf. Sava nr. 20, pentru amenajare muzeu; cercetare; deviz reparații (1938); semnatari: N. Iorga, V. Drăghiceanu, Min. Cultelor și Artelor	1937–1940	34	
2048	IAȘI – Palatul (Muzeu) Cuza Vodă: corespondență; cercetare; deviz reparații și amenajare (1938); descriere inaugurare (1938); obiecte și documente expuse; propunere achiziții și amenajare; listă tablouri și fotografii preluate de la Muzeul militar (1938); noi achiziții (1939–1940); inventar patrimoniu (obiecte, autori, donatori – 1940); întreruperea activității datorită ocupării Muzeului de către legionari (1940); degradări; lipsă obiecte din inventar (1941); semnatari: Min. Cultelor și Artelor, V. Brătulescu, N. Iorga, R. Șuțu (directorul Muzeului), Min. Apărării Naționale, Primăria Iași, P. Antonescu	1938–1941	210	
2049	IAȘI – Palatul (Muzeu) Cuza Vodă: corespondență; deviz reparații (1942); degradări produse de bombardament; evacuare la Săcel, jud. Gorj; inventar cu patrimoniu evacuat (1945); inventar cu obiecte dispersate (la mănăstirea Golia și Alba-Iulia); semnatari: V. Brătulescu, R. Șuțu, H. Teodoru, Al. Lapedatu, Arhivele Statului (Iași), Min. Artelor și Informațiilor	1942–1948	158	

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
2050	IAȘI – Palatul (Muzeu) Cuza Vodă: corespondență; acte juridice cu cedarea casei Cuza pentru folosire ca muzeu; copii după acte juridice din 1885–1886; textul citit cu ocazia sfințirii Muzeului (1938); 1 plan de situație și 1 plan amenajare scuar (1937); instalare librăria „Cartea Rusă" într-una din camerele de la parter (1948); decret regal de clasare monument istoric (1946); stare precară; descriere degradări în urma bombardamentului; semnatari: V. Brătulescu, R. Șuțu, Primăria Iași, N. Iorga, Șt. Balș, Gr. Ionescu, H. Teodoru, regele Mihai, Min. Artelor	1937–1952	89	
2051	IAȘI – Parcul (cu ruine grădina domnească M. Sturza) Socola: corespondență; degradări vestigii; descriere; CMI cere cercetări arheologice; semnatari: H. Teodoru, V. Brătulescu	1940	3	
2052	IAȘI – Seminarul Veniamin Costachi (fostul palat M. Sturza): corespondență; date referitoare la cumpărarea palatului de către Seminar în 1890; date istorice; descriere; semnalarea existenței devizelor de reparații (1891–1893) la Arhivele Naționale; semnatari: A. Sacerdoțeanu, Dan. Bădărău, V. Brătulescu, H. Teodoru, C. Daicoviciu	1948	16	
2053	IBĂNEȘTI, jud. Dorohoi – Bis. Sf. Voievozi, Bis. Înălțarea Domnului, Bis. de lemn Sf. Nicolae (Mămuleni), Bis. Sf. Voievozi (Cristinești): chestionare	1921	12	
2054	ICLANDUL MARE, jud. Mureș – Bis. de lemn: corespondență, parohia cere demolarea, CMI solicită cercetare și releveu; semnatari: C. Daicoviciu, H. Teodoru	1937–1948	21	
2055	IDRICI, jud. Fălciu – Bis. Sf. Voievozi: corespondență; descriere; deviz reparații	1935	6	
2056	IEZER, com. Puești, jud. Tutova – Bis. Izvorul Tămăduirii, Bis. de lemn Sf. Nicolae (Puești), Bis. Sf. Voievozi (Bărtăluși), Bis. Adormirea Maicii Domnului (Ruși), Bis. Sf. Nicolae (Târgul Puești): chestionare; Bis. de lemn (Strâmba): chestionar; corespondență; cerere reparații; date istorice; descriere; deviz reparații (1935)	1921–1935	24	
2057	IGHIEL, jud. Alba – Bis. ortodoxă: cerere reparații; pictură de valoare; deviz reparații (1948); semnatari: I. Berciu, H. Teodoru	1943–1948	8	
2058	IGHIU, jud. Alba – Bis. reformată: corespondență, CMI o consideră fără valoare	1937	1	
2059	IGIROASA, jud. Mehedinți – Bis. Cuvioasa Paraschiva, Bis. Sf. Nicolae (Arvătești): chestionare	1921	4	
2060	ILOVĂȚU, jud. Mehedinți – Bis. Sf. Nicolae, Bis. de lemn Sf. Ilie (Racova), Bis. Sf. Nicolae (Dâlbocița): chestionare	1921	6	
2061	INDEPENDENȚA, jud. Covurlui – Bis. Adormirea Maicii Domnului, Bis. Pogorârea Sf. Duh, Bis. de lemn Cuvioasa Paraschiva (Izvoarele): chestionare	1921	10	
2062	INDEPENDENȚA, jud. Ilfov – Bis. Sf. Ioan Botezătorul: chestionar	1921	3	
2063	INEU, jud. Arad – Geamia veche: corespondență; cerere reparații; degradări multiple; prăbușire parțială (1930); semnatari: V. Drăghiceanu, N. Iorga, Adunarea Deputaților	1924–1950	32	

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
2064	INOTEŞTI, jud. Prahova – Bis. Sf. Ilie: chestionar	1921	2	
2065	INURI, com. Topoloveni, jud. Muscel – Bis. parohială: chestionar; corespondenţă; descriere; deviz restaurare (1938); semnatari: H. Teodoru, S. Becu	1921–1938	10	
2066	IONĂŞENI, com. Săveni, jud. Iaşi – Bis. (capelă): corespondenţă; date istorice; cerere reparaţii	1952	3	
2067	IONEŞTI, jud. Argeş – Bis. Adormirea Maicii Domnului: chestionar; Bis. Cuvioasa Paraschiva: chestionar; corespondenţă; stare precară; descriere; ruinare (1934); 2 planuri din 1945; deviz reconstituire capelă peste altarul bisericii ruinate (1948); date istorice; semnatari: Em. Costescu, N. Ghika-Budeşti, H. Teodoru, Fundaţia Culturală Regală „Regele Mihai I"	1921–1949	47	
2068	IONEŞTI, jud. Dâmboviţa – Bis. Sf. Gheorghe, Bis. Sf. Gheorghe (Ghërgheşti): chestionare	1921	7	
2069	IONEŞTI, jud. Gorj – Bis. Sf. Voievozi: chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii (1934); cercetare pictură; deviz restaurare pictură (1935); recepţie lucrări; Bis. Sf. Dumitru: chestionar; semnatari: I. Mihail, N. Ghika-Budeşti	1921–1937	43	
2070	IONEŞTI, jud. Vâlcea – Bis. Buna Vestire (Bucşani): chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii şi consolidare (1923); descriere; prezentare inscripţii chirilice; schiţă plan de situaţie; Bis. Sf. Voievozi (Obeni), Bis. Sf. Îngeri (Fişcălia), Bis. de lemn Sf. Îngeri (Răşcăieţi), Bis. de lemn Sf. Ioan Botezătorul (Scajoşi): chestionare; semnatari: Al. Referendaru, N. Ghika-Budeşti	1921–1924	27	
2071	IORDĂCHEANU, com. Cornetu, jud. Prahova – Bis. parohială, Bis. Sf. Împăraţi (Valea Boului), Bis. Sf. Nicolae (Moceşti), Bis. Sf. Nicolae (Plovca), Bis. Cuvioasa Paraschiva (Ţărculeşti): chestionare	1921	14	
2072	IPATELE, jud. Vaslui – Bis. Sf. Nicolae (Bâcu): chestionar; corespondenţă; cerere reparaţii; deviz reparaţii (1927); proiect reparaţii şi consolidare după cutremur; caiet de sarcini (tipizat); Bis. de lemn Sf. Nicolae: chestionar; semnatari: N. Ghika-Budeşti, H. Teodoru	1921–1942	36	
2073	ISACCEA, jud. Tulcea – Bis. Sf. Gheorghe, Bis. Sf. Voievozi: chestionare	1921	5	
2074	ISBĂŞEŞTI, jud. Argeş – Bis. Adormirea Maicii Domnului, Bis. parohială (Şuricari): chestionare	1921	8	
2075	ISBĂŞEŞTI, jud. Argeş – Bis. Sf. Voievozi, Bis. Sf. Nicolae (Stolnici): chestionare	1921	9	
2076	ISBICENI, jud. Romanaţi – Bis. Sf. Nicolae: chestionar	1921	3	
2077	ISCRONI, jud. Severin – Bis. de lemn (1791): corespondenţă; cerere reparaţii	1937	4	
2078	ISLAZ, jud. Brăila – Bis. Sf. Dumitru: chestionar	1921	3	
2079	ISLAZ, jud. Romanaţi – Bis. Sf. Nicolae, Bis. Trei Ierarhi: chestionare	1921	6	

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
2080	ISTRIA, jud. Constanța – Cetatea Histria: corespondență; deviz pentru construire muzeu și casa gardianului (cu 4 planuri – 1920); acte financiar-contabile; semnatari: V. Pârvan, N. Ghika-Budești, G. Simotta	1919–1921	99	
2081	ISTRIA, jud. Constanța – Cetatea Histria: corespondență; cerere împădurire în zona cetății, CMI nu aprobă; semnatari: S. Lambrino, Al. Lapedatu, V. Brătulescu	1942	7	
2082	ISVERNA, jud. Mehedinți – Bis. Sf. Nicolae: chestionar	1921	3	
2083	ISVORNA, com. Pocruia, jud. Gorj – Bis. Sf. Gheorghe, Bis. Sf. Voievozi (Sohodol), Bis. Sf. Voievozi (Pocruia): chestionare; Bis. de lemn. Sf. Andrei (Pocruia): chestionar; corespondență; cercetare; descriere; deviz reparații (1933); recepție lucrări (1939); semnatari: I. L. Atanasescu, N. Ghika-Budești	1921–1939	22	
2084	IȘALNIȚA, jud. Dolj – Bis. Adormirea Maicii Domnului: chestionar; corespondență; deviz lucrări pictură din nou (1938); recepție lucrări (1941); semnatari: A. Verona, I. Mihail, H. Teodoru	1921–1942	21	
2085	IVĂNCEȘTI, com. Bolotești, jud. Putna – Bis. Sf. Gheorghe: chestionar; corespondență; degradată în timpul primului război mondial și de cutremur; descriere degradări; reparată radical (1927); deviz restaurare (cu 4 planșe releveu și 2 planuri proiect – 1944). Bis. Adormirea Maicii Domnului (Purcelești), Bis. Înălțarea Domnului (Scânteia), Bis. Sf. Nicolae (Bolotești): chestionare și corespondență; semnatari: H. Teodoru, V. Moisescu, P. Antonescu	1921–1946	48	
2086	IVĂNEȘTI, jud. Vaslui – Bis. Sf. Voievozi, Bis. de lemn Sf. Nicolae: chestionare; Bis. Sf. Nicolae (Broșteni): corespondență; descriere; deviz reparații	1921–1922	10	
2087	IVEȘTI, jud. Tecuci – Bis. Sf. Gheorghe: chestionar	1921	3	
2088	IVEȘTI, jud. Tutova – Bis. de lemn Sf. Gheorghe: chestionar și corespondență	1921–1936	3	
2089	IZVOARELE, com. Domnița Maria, jud. Bacău – Bis. Sf. Voievozi: corespondență; istoric; deviz reparații; semnatari: Șt. Balș, H. Teodoru	1943–1944	27	
2090	IZVOARELE, jud. Ilfov – Bis. Sf. Voievozi, Capela Adormirea Maicii Domnului: chestionare	1921	4	
2091	IZVOARELE, jud. Mehedinți – Bis. de lemn Sf. Nicolae: chestionar	1921	2	
2092	IZVOARELE, jud. Olt – Bis. Sf. Treime: chestionar	1921	2	
2093	IZVOARELE, jud. Prahova – Schitul Crasna: chestionar; corespondență; descriere; deviz reparații biserică și clopotniță (1927); schiță plan de situație; deviz refacere pardoseală (1946); Bis. Sf. Voievozi, Bis. Trei Ierarhi (Costeni): chestionare; semnatari: N. Ghika-Budești, N. Iorga, V. Brătulescu, S. Becu	1921–1946	33	
2094	IZVORANU, com. Grăjdana, jud. Buzău – Bis. Sf. Nicolae, Bis. Sf. Voievozi (Mileuți): chestionare	1921	5	
2095	IZVORUL, jud. Dolj – Bis. Adormirea Maicii Domnului: chestionar	1921	2	

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
2096	IZVORUL ANEŞTILOR, jud. Mehedinţi – Bis. Adormirea Maicii Domnului, Bis. Adormirea Maicii Domnului (Petrişiu): chestionare	1921	5	
2097	IZVORUL BÂRZEI, jud. Mehedinţi – Bis. Adormirea Maicii Domnului, Bis. Sf. Nicolae (Halânga): chestionare	1921	4	
2098	IZVORUL DULCE, com. Carpenişteа, jud. Buzău – Bis. de lemn Sf. Voievozi, Bis. de lemn Sf. Gheorghe (Valea Părului), Bis. de lemn Sf. Împăraţi (Valea Hotarului): chestionare	1921	11	
2099	IZVORUL DULCE, jud. Buzău – Bis. de lemn Sf. Voievozi: corespondenţă; descriere stare precară; date istorice; cerere reparaţii	1925–1934	6	
2100	IZVORUL DE SUS, jud. Argeş – Bis. Sf. Nicolae (1701): chestionar; corespondenţă; descoperire pictură de valoare; date istorice; descriere; deviz lucrări de întreţinere (1937); deviz lucrări de întreţinere (1937); deviz restaurare pictură (1939); copia unui hrisov din 1712 în care se fac referiri la biserică şi ctitorii ei; descriere urmări cutremur (1940); recepţie lucrări pictură (1940); deviz reparaţii şi consolidare după cutremur; deviz restaurare pictură (1942); proiect confecţionare uşă (cu 2 planuri – 1943); Bis. Adormirea Maicii Domnului (Izvorul de Jos): chestionar; semnatari: V. Drăghiceanu, N. Ghika-Budeşti, Em. Costescu, I. Mihail, A, Verona, Min. Cultelor şi Artelor, H. Teodoru, P. Antonescu	1921–1946	221	
2101	IZVORUL DE SUS, jud. Olt – Bis. Sf. Ilie, Bis. de lemn Naşterea Maicii Domnului (Şoldeni), Bis. Adormirea Maicii Domnului (Fata), Bis. Sf. Apostoli (Fata), Bis. Sf. Apostoli (Izvorul de Jos): chestionare	1921	10	
2102	ÎNSURĂŢEI, jud. Brăila – Bis. Sf. Împăraţi: chestionar	1921	2	
2103	ÎNTORSURA, jud. Dolj – Bis. Sf. Împăraţi: chestionar; corespondenţă; deviz lucrări întreţinere şi consolidare (1943); Bis. Intrarea în Biserică (Radovan): chestionar; semnatari: Şt. Balş, I. L. Atanasescu	1921–1943	13	
2104	JAC, jud. Sălaj – Bis. de lemn: corespondenţă; descriere degradări; cerere reparaţii	1938	4	
2105	JARIŞTEA, jud. Putna – Bis. Duminica Tuturor Sfinţilor, Bis. Adormirea Maicii Domnului: chestionare	1921	7	
2106	JEGĂLIA, jud. Ialomiţa – Bis. Sf. Nicolae, Bis. de lemn Sf. Nicolae (Beilic): chestionare	1921	7	
2107	JIANA MARE, jud. Mehedinţi – Bis. Sf. Nicolae: chestionar	1921	3	
2108	JIBLEA, jud. Argeş – Mănăstirea Stânişoara cu Bis. Sf. Gheorghe: chestionar; corespondenţă; date istorice; legende despre constituire; Bis. Sf. Voievozi (Păuşa): chestionar; referiri la castrul Arutela (săpăturile arheologice din 1887); semnatari: N. Ghika-Budeşti, V. Brătulescu	1921–1946	17	
2109	JIENI, jud. Romanaţi – Bis. Sf. Ioan Botezătorul: chestionar	1921	3	
2110	JIJILA, jud. Tulcea – Bis. Sf. Dumitru: chestionar	1921	3	

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
2111	JIGORENI, jud. Vaslui – Bis. de lemn: corespondenţă; cerere reparaţii; instrucţiuni pentru mutarea bisericilor de lemn (tipizat)	1934–1947	5	
2112	JILAVELE, jud. Ialomiţa – Bis. Sf. Ioan Botezătorul (1697): chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii; semnatari: V. Brătulescu, S. Becu	1921–1932	10	
2113	JIROVUL, jud. Mehedinţi – Bis. Sf. Nicolae: chestionar	1921	5	
2114	JORĂŞTI, jud. Covurlui – Bis. Sf. Împăraţi, Bis. Trei Ierarhi, Bis. Sf. Nicolae (Lunca): chestionare	1921	9	
2115	JOSANI, jud. Hunedoara – Bis. parohială: corespondenţă; cerere date istorice	1950	3	
2116	JOSENI, jud. Buzău – Bis. Buna Vestire, Bis. Sf. Nicolae (Pâclele): chestionare; Bis. Sf. Voievozi (Berca): chestionar: corespondenţă; cerere folosire materiale din ruinele fostei mănăstiri, CMI nu aprobă (1923); deviz consolidare biserică (1941); semnatari: V. Drăghiceanu, V. Moisescu	1921–1941	17	
2117	JUGURENI, jud. Brăila – Bis. Sf. Dumitru: chestionar	1921	2	
2118	JUGURENI, jud. Buzău – Bis. Sf. Nicolae şi Bis. Sf. Nicolae (Finţeşti): chestionare	1921	6	
2119	JUPÂNEŞTI, jud. Muscel – Bis. de lemn Înălţarea Domnului, Bis. Sf. Voievozi: chestionare	1921	6	
2120	JURILOVCA, jud. Tulcea – Ruine cetatea Dolojman: corespondenţă; descoperire obiecte	1943	3	
2121	LACALUSEŞTI, jud. Neamţ – Bis. de lemn Sf. Nicolae: chestionar	1921	2	
2122	LACU REZI, jud. Brăila – Bis. Sf. Nicolae şi Bis. Sf. Nicolae (Pârlita): chestionare	1921	6	
2123	LAINICI, jud. Gorj – Schitul Lainici: chestionar; corespondenţă; descriere urmări (degradări şi profanări) din timpul primului război mondial; deviz reparaţii (biserică, clopotniţă, chilii, stăreţie – cu o schiţă plan de situaţie şi releveu biserică, 1920–1921); deviz reparaţii şi întreţinere biserică (1934–1936); recepţie lucrări (1936); semnatari: N. Ghika-Budeşti, I. D. Trajanescu, V. Drăghiceanu, G. Balş, N. Iorga, I. L. Atanasescu	1919–1944	55	
2124	LALOŞU, jud. Vâlcea – Bis. Sf. Voievozi, Bis. Cuvioasa Paraschiva (Malogeşti), Bis. de lemn Intrarea în Biserică (Schitu Ghindari): chestionare	1921	7	
2125	LAPOŞ, jud. Buzău – Bis. Sf. Gheorghe, Bis. de lemn Sf. Gheorghe (Lapoşel), Bis. de lemn Sf. Dimitrie (Valea Unghiului), Bis. de lemn Înălţarea Domnului (Buda): chestionare	1921	12	
2126	LARGU, jud. Buzău – Bis. Sf. Voievozi: chestionar; corespondenţă; stare de ruină	1921–1935	13	
2127	LASCĂR CATARGI, jud. Covurlui – Bis. Cuvioasa Paraschiva, Bis. Adormirea Maicii Domnului (C. Negri): chestionare	1921	6	
2128	LAZA, jud. Vaslui – Bis. Sf. Gheorghe, Bis. de lemn (Larga), Bis. de lemn. Sf. Ioan Botezătorul (Pulinca), Bis. Sf. Nicolae (Oprişiţa): chestionare	1921	12	

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
2129	LAZURI, com. Scoarţa, jud. Gorj – Bis. de lemn Sf. Ioan Gură de Aur, Bis. de lemn Sf. Gheorghe (Boteşti), Bis. Sf. Apostoli (Scoarţa), Bis. de lemn Naşterea Maicii Domnului (Petrişu): chestionare şi corespondenţă	1921–1923	13	
2130	LĂCENI, jud. Teleorman – Bis. Sf. Gheorghe: chestionar	1921	3	
2131	LĂCRIŢA, jud. Dolj – Bis. Toţi Sfinţi: fişă; corespondenţă; cerere reparaţii	1921–1940	4	
2132	LĂLOAIA, jud. Bacău – Bis. de lemn Sf. Nicolae: chestionar; corespondenţă; cerere reparaţii	1921–1940	8	
2133	LĂMĂŞENI, com Rădăşeni, jud. Suceava – Bis. Sf. Împăraţi, Bis. de lemn Sf. Nicolae: chestionare; Bis. de lemn Sf. Mercurie (Rădăşeni): chestionar; corespondenţă; cercetare; deviz reparaţii şi restaurare (inclusiv pictura – 1938); recepţie lucrări; semnatari: I. Mihail, H. Teodoru, Şt. Balş	1921–1938	26	
2134	LĂPUGIUL DE SUS, jud. Hunedoara – Bis. de lemn: corespondenţă; descriere; deviz restaurare; semnatari: I. Mihail, H. Teodoru	1930–1932	8	
2135	LĂPUŞATA, jud. Vâlcea – Bis. de lemn Sf. Nicolae (Bereşti), Bis. de lemn Intrarea în Biserică (Săruleşti), Bis. Sf. Nicolae (Zărneşti): chestionare	1921	7	
2136	LĂPUŞTEŞTI, jud. Cluj – Biserică ortodoxă: corespondenţă; cerere reparaţii	1938	4	
2137	LĂTURENI, jud. Cluj – Bis. de lemn Sf. Treime: corespondenţă; stare precară; cercetare; deviz reparaţii urgente (1949); semnatari: V. Moisescu, H. Teodoru	1943–1949	32	
2138	LĂUNELE, jud. Argeş – Bis. Sf. Voievozi: corespondenţă; stare de ruină, CMI aprobă demolarea; chestionar; semnatari: V. Brătulescu, H. Teodoru	1921–1945	15	
2139	LĂUNELE DE SUS, jud. Argeş – Bis. de lemn Adormirea Maicii Domnului (Bărbălani): chestionar: corespondenţă; stare de ruină; deviz restaurare (cu 1 planşă); Bis. Intrarea în Biserică (Teodoreşti): chestionar; semnatari: V. Moisescu, H. Teodoru	1921–1945	24	
2140	LĂZĂREŞTI, jud Ciuc – Bis. greco-catolică (1840): corespondenţă; 1 exemplar din ziarul „Ţinuturi Secuizate"	1939	5	
2141	LEHLIU, jud. Ialomiţa – Bis. Sf. Ioan Botezătorul, Bis. Sf. Atanasie şi Chiril (Panciu), Bis. Sf. Nicolae (Săpunari): chestionare	1921	10	
2142	LEICEŞTI, com. Retevoieşti, jud. Argeş – Bis. Sf. Împăraţi: chestionar	1921	3	
2143	LELEŞTI, jud. Gorj – Bis. de lemn Sf. Nicolae, Bis. Intrarea în Biserică, Bis. de lemn Adormirea Maicii Domnului (Frăteşti–Birnici): chestionare şi corespondenţă	1921–1938	11	
2144	LEOTEŞTI, jud. Romanaţi – Bis. Sf. Dumitru: chestionar	1921	3	
2145	LEPŞA, jud. Putna – Schitul Lepşa cu biserica de lemn Naşterea Maicii Domnului: chestionar; corespondenţă; incendiat în primul război mondial; cerere reparaţii	1921–1934	6	

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
2146	LEREȘTI, jud. Muscel – Bis. Sf. Voievozi: chestionar	1921	2	
2147	LESPEZI, jud. Suceava – Bis. Sf. Voievozi, Bis. Adormirea Maicii Domnului, Bis. Sf. Dumitru (Hartoagele): chestionare. Bis. de lemn Sf. Dimitrie (Heci): chestionar; corespondență; stare de ruină; deviz reparații (1942)	1921–1942	28	
2148	LEȘILE, jud. Ilfov – Bis. Sf. Împărați: chestionar, Bis. Adormirea Maicii Domnului (Stoenoaia): chestionar; corespondență. Bis. Adormirea Maicii Domnului (Petrăchioaia): chestionar; deviz pictură din nou; recepție lucrări; semnatari: A. Verona, V. Drăghiceanu	1921–1929	26	
2149	LETCA NOUĂ, jud. Vlașca – Bis. de lemn Sf. Împărați: chestionar; corespondență; stare precară; ruinare (1951); Bis. Sf. Împărați (Letca Veche): chestionar	1921–1951	11	
2150	LETEA, jud. Tulcea – Bis. de lemn Adormirea Maicii Domnului, Bis. Nașterea Maicii Domnului: chestionar și cerere reparații	1921–1938	7	
2151	LEȚCANI, jud. Iași – Bis. Sf. Spiridon: chestionar; corespondență; avariată de cutremur; deviz consolidare și reparații (1942); propunere continuare lucrări de reparații (1948); semnatari: Șt. Balș, H. Teodoru	1921–1948	58	
2152	LEU, jud. Romanați – Bis. Sf. Nicolae: chestionar; corespondență; descriere; afectată de inundație; CMI aprobă demolarea (1924). Bis. Adormirea Maicii Domnului: chestionar; Bis. Sf. Gheorghe: chestionar; corespondență; descriere; cerere reparații. Bis. Sf. Dumitru: chestionar	1921–1925	15	
2153	LEURDENI, jud. Muscel – Bis. Adormirea (Golescu), Bis. Sf. Gheorghe (Leurdenii de Jos): chestionar	1921	8	
2154	LICURICIU, jud. Gorj – Bis. Sf. Nicolae, Bis. Sf. Voievozi: chestionare. Bis. de lemn Intrarea în Biserică: chestionar; corespondență; deviz restaurare (1934); recepție lucrări (1938); semnatari: I. L. Atanasescu, H. Teodoru	1921–1939	28	
2155	LIEȘTI, jud. Tecuci – Bis. Cuvioasa Paraschiva: chestionar	1921	3	
2156	LIEȘTI, jud. Tutova – Bis. Adormirea Maicii Domnului, Bis. de lemn Sf. Nicolae: chestionare	1921	5	
2157	LIPĂNESCU, jud. Buzău – Bis. Sf. Nicolae: chestionar; corespondență; Bis. Nașterea Maicii Domnului (Scutelnici): chestionar	1921–1936	9	
2158	LIPIA, jud. Buzău – Bis. Sf. Nicolae, Bis. Duminica Tuturor Sfinților: chestionare	1921	6	
2159	LIPNIȚA, jud. Constanța – Bis. Sf. Împărați, Bis. Sf. Treime (Coșlugia): chestionare	1921	7	
2160	LIPOVA, jud. Timiș – Bis. Adormirea Maicii Domnului: corespondență; deviz restaurare pictură murală și iconostas (1926); deviz lucrări de întreținere (1927); descriere lucrări pictură, descoperire strat de pictură valoroasă, propunere restaurare; deviz restaurare (1929); recepție lucrări (1931); referiri la biserica ortodoxă din Herendești (date istorice,			

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
	descriere – 1930); semnatari: N. Ghika-Budeşti, V. Drăghiceanu, A. Verona, I. Miloia, Min. Instrucţiunii şi al Cultelor (I. Dumitru)	1922–1932	47	
2161	LIPOVA, jud. Vaslui – Bis. de lemn Buna Vestire: chestionar	1921	5	
2162	LIPOVĂŢ, jud. Vaslui – Bis. Sf. Gheorghe: chestionar; corespondenţă; descriere; necesită reparaţii după cutremur; proiect de consolidare şi reparaţii (cu 6 planşe); Bis. de lemn Sf. Gheorghe şi Biserica Naşterea Maicii Domnului (Kiţoc): chestionare; semnatari: N. Ghika-Budeşti, Prefectura Vaslui, H. Teodoru	1921–1942	46	
2163	LIPOVU, jud. Dolj – Bis. Sf. Dumitru: chestionar	1921	3	
2164	LISSA, jud. Teleorman – Bis. Sf. Gheorghe: chestionar; corespondenţă; cerere preluare clopote de la biserica din incinta cetăţii Tighina, CMI aprobă. Bis. Sf. Ioan Botezătorul (Lisa): chestionar; semnatari: Şt. Balş, N. Iorga	1921–1937	13	
2165	LITA, jud. Turda – Bis. de lemn: corespondenţă; avariată în al doilea război mondial; parohia cere mutarea bisericii la Crăeşti; semnatari: C. Daicoviciu, V. Brătulescu	1946–1947	4	
2166	LIVENI–VÂRNAV, jud. Dorohoi – Bis. de lemn Trei Ierarhi: chestionar; Bis. de lemn Sf. Gheorghe (Dumeni): chestionar; corespondenţă; parohia cere demolarea, CMI nu aprobă (1942); Bis. de lemn Sf. Nicolae (Vârcolici), Bis. de lemn Adormirea Maicii Domnului (Slobozia), Bis. Sf. Nicolae (Cordăreni), Bis. Sf. Nicolae (Liveni-Soficiu), Bis. de lemn Sf. Voievozi (Cracalia), Bis. de lemn Sf. Dumitru (Arborea): chestionare	1921–1942	30	
2167	LIVENI–VÂRNAV, jud. Dorohoi – Casa George Enescu: corespondenţă; cerere clasare monument; date istorice, descriere; decret regal pentru clasare monument istoric; semnatari: Ministerul Artelor, Şt. Balş	1947–1948	9	
2168	LOCURI RELE, jud. Gorj – Schitul Locuri rele: corespondenţă, cerere reparaţii	1940–1944	3	
2169	LOGREŞTI–BIRNICI, jud. Gorj – Schitul Logreşti cu biserica Sf. Împăraţi: chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii biserică (1938); biserica este reparată cu ajutorul donaţiei lui Magdalena Mihai Săvoiu; descriere după cutremur; deviz reparaţii ansamblu (1944). Bis. Sf. Nicolae (1779), Bis. de lemn Adormirea Maicii Domnului (Tăudăteşti): chestionare; semnatari: N. Ghika-Budeşti, I. L. Atanasescu, H. Teodoru, Şt. Balş	1921–1945	50	
2170	LOGREŞTI–MOŞTENI, jud. Gorj – Bis. de lemn Sf. Voievozi (Strâmba): chestionar; corespondenţă; deviz restaurare-consolidare (1938); Bis. de lemn Sf. Arhangheli (Amăradia): chestionar	1921–1944	25	
2171	LOPĂTARI, jud. Buzău – Bis. de lemn Sf. Voievozi: chestionar	1921	5	
2172	LOZNA, jud. Dorohoi – Bis. Adormirea Maicii Domnului, Bis. de lemn Sf. Treime (Talpa), Bis. de lemn Sf. Voievozi (Călineşti): chestionare	1921	9	
2173	LUCĂCEŞTI, jud. Bacău – Bis. Sf. Voievozi: chestionar. Bis. Sf. Voievozi (Valea Arinilor): chestionar; corespondenţă; afectată			

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
	de cutremur; deviz reparaţii (1946). Bis. de lemn. Sf. Grigore Teologul (Chiliile – Bolătău): chestionar	1921–1946	23	
2174	LUCIANCA, jud. Ilfov – Bis. Cuvioasa Paraschiva, Bis. Sf. Împăraţi (Butimanu): chestionare	1921	3	
2175	LUCIENI, jud. Dâmboviţa – Bis. Sf. Nicolae, Bis. Adormirea Maicii Domnului (Mogoşeşti), Bis. Sf. Ioan Botezătorul (Viişoara), Bis. Ciurari, Bis. Sf. Vasile (Ungureni), Bis. Cuvioasa Paraschiva (Râncăciov), Bis. de lemn Cuvioasa Paraschiva (Mislea): chestionare	1921	26	
2176	LUCIENI, jud. Muscel – Bis. Sf. Împăraţi: chestionar	1921	3	
2177	LUCIU, jud. Ialomiţa – Bis. Sf. Împăraţi, Bis. Izvorul Tămăduirii (Gura Ialomiţei): chestionare	1921	7	
2178	LUDEŞTI, jud. Dâmboviţa – Bis. Adormirea Maicii Domnului: chestionar	1921	2	
2179	LUGOJ, jud. Timiş – Bis. Adormirea Maicii Domnului: corespondenţă; deviz restaurare (inclusiv pictură) şi întreţinere biserică şi clopotniţa fostei biserici Sf. Nicolae (1939–1941); caiet de sarcini pentru restaurare; semnatari: I. Mihail, H. Teodoru, V. Brătulescu, P. Antonescu	1933–1944	33	
2180	LUICA, jud. Ilfov – Bis. Sf. Nicolae: chestionar	1921	3	
2181	LUMNICU, jud. Mehedinţi – Bis. de lemn Sf. Nicolae: chestionar; corespondenţă; stare de ruină, CMI aprobă demolarea. Bis. Sf. Nicolae (Degeraţi): chestionar	1921–1928	8	
2182	LUNCA, jud. Dorohoi – Bis. Adormirea Maicii Domnului (1834): chestionar; Bis. Adormirea Maicii Domnului (Oroftiana de Sus): chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii; recepţie lucrări	1921–1922	18	
2183	LUNCA CORBULUI, jud. Argeş – Bis. Naşterea Maicii Domnului: chestionar	1921	3	
2184	LUNCA DOCHIEI, jud. Putna – Bis. de lemn Sf. Nicolae: chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii (cu 1 plan releveu – 1931)	1921–1931	10	
2185	LUNCANI, jud. Bacău – Bis. de lemn Intrarea în Biserică: chestionar; corespondenţă; condiţii speciale pentru reparaţii învelitoare (1945); Bis. Sf. Nicolae (Podiş): chestionar	1921–1945	13	
2186	LUNCANI, jud. Cluj – Castelul Banffy: corespondenţă; ocupat de Gospodăria agricolă; degradări	1951	3	
2187	LUNCAVIŢA, jud. Tulcea – Bis. Sf. Dumitru: chestionar; corespondenţă	1921–1941	5	
2188	LUNGANI, jud. Iaşi – Bis. Sf. Nicolae: chestionar; corespondenţă; semnalarea cercetării inscripţiei de fondare de către N. Iorga; descriere lucrări de consolidare; deviz consolidare (1939); semnatari: Şt. Balş, H. Teodoru	1921–1939	7	
2189	LUNGEŞTI, jud. Vâlcea – Mănăstirea Mamu cu biserica Sf. Nicolae: chestionar; corespondenţă; date istorice; deviz restaurare clădiri incintă (1920); cercetare; degradări incintă (1933); deviz			

http://patrimoniu.gov.ro

0	1	2	3	4
	consolidare biserică (1941); cerere îndiguire contra inundaţiilor (1942); cercetare (1946); deviz restaurare chilii vest (cu 1 plan de situaţie şi 3 planuri proiect – 1946); semnatari: I. D. Trajanescu, V. Drăghiceanu, D. Onciul, I. L. Atanasescu, episcop Nifon Craioveanul, N. Ghika Budeşti, H. Teodoru, Em. Costescu, P. Antonescu	1919–1947	105	
2190	LUNGULEŢU, jud. Dâmboviţa – Bis. Sf. Gheorghe: chestionar; date istorice; descriere; deviz reparaţii şi restaurare (inclusiv pictura, 1937–1938); recepţie lucrări pictură (1939); deviz intervenţii urgente după cutremur (cu 1 plan reparaţii turlă şi o schiţă biserică, 1940–1941); Bis. de lemn Sf. Dimitrie: chestionar; semnatari: S. Becu, I. Mihail, V. Moisescu	1921–1947	62	
2191	LUPEŞTI, jud. Covurlui – Bis. Adormirea Maicii Domnului, Bis. Sf. Nicolae (Mânzăleşti): chestionare	1921	7	
2192	LUPOAIA, jud. Mehedinţi – Bis. Sf. Nicolae: chestionar; corespondenţă; descriere clopotniţă; deviz reparaţii clopotniţă (cu 1 plan – 1925); deviz consolidare şi reparaţii (1945); Bis. de lemn Sf. Gheorghe (Valea Mănăstirii): chestionar; semnatari: Al. Referendaru, V. Moisescu, V. Brătulescu	1921–1946	25	1 foto după cutremur, 1940
2193	LUPOAIA, jud. Mehedinţi – Cula Săvoiu: corespondenţă; decret regal pentru clasare monument istoric (1946); deviz restaurare (cu 3 planşe releveu – 1945); semnatari: Ministerul Artelor, V. Brătulescu, V. Moisescu	1945–1946	18	
2194	LUPŞA, jud. Cluj – Bis. de lemn (1820): corespondenţă; cerere reparaţii	1938	6	
2195	LUPŞANU, jud. Ialomiţa – Bis. Sf. Treime: chestionar; corespondenţă; date istorice; descriere; Bis. Sf. Împăraţi (Răzvan): chestionar	1921–1923	11	
2196	LUPŞA DE SUS, jud. Mehedinţi – Bis. de lemn Sf. Nicolae, Bis. de lemn Sf. Nicolae (Lupşa de Jos): chestionare şi corespondenţă	1921–1938	7	
2197	LUŢCA, jud. Roman – Bis. Sf. Arhanghelii: chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii (1941). Bis. Sf. Ilie (Sterpu): chestionar; corespondenţă; deviz reparaţii (cu 1 plan – 1949); semnatari: H. Teodoru, V. Moisescu	1921–1949	15	

http://patrimoniu.gov.ro

COMPONENȚA COMISIEI NAȚIONALE A MONUMENTELOR ISTORICE

1. Prof. dr. Petre ALEXANDRESCU – directorul Institutului de Arheologie din București
2. Conf. univ. dr. Ștefan ANDREESCU – istoric
3. Arh. Alexandru BELDIMAN – președintele Uniunii Arhitecților din România
4. Horia BERNEA – directorul Muzeului Țăranului Român
5. Conf. univ. Oliviu BOLDURA – pictor restaurator
6. Prof. ing. Alexandru CIȘMIGIU
7. Dr. Nicolae CONSTANTINESCU – arheolog
8. I.P.S. DANIEL – Mitropolit al Moldovei și Bucovinei
9. Dr. Peter DERER.– arhitect
10. Dr. Alexandru DIACICOV – arheolog
11. Hermann FABINI – arhitect
12. Prof. dr. Dinu GIURESCU
13. Călin HOINĂRESCU – arhitect
14. Sanda IGNAT – arhitect, director al Centrului de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Naționa
15. Dr. Kovacs ANDRAS – istoric de artă
16. Conf. univ. Dan MOHANU – pictor restaurator
17. Dr. Monica MĂRGINEANU-CÎRSTOIU – istoric de artă
18. Dr. Cezara MUCENIC – istoric de artă
19. Arh. Dan NICOLAE – dir. adj. Direcția Monumentelor Istorice
20. Dr. Paul NIEDERMAIER – arhitect
21. Dr. ing. Nicolae NOICA – Ministrul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului
22. Ing. Constantin PAVELESCU
23. Prof. dr. Andrei PIPPIDI – președintele Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice
24. Dr. Marius PORUMB – membru corespondent al Academiei, directorul Institutului de Istorie
25. Dr. Voica-Maria PUȘCAȘU – arheolog
26. Dr. Nicoale SABĂU – istoric de artă
27. Arh. Șerban STURDZA
28. Prof. dr. Aurelian TRIȘCU
29. Arh. dr. Nicolae VLĂDESCU
30. Prof. dr. Sanda VOICULESCU
31. Colonel Virgil VOICULESCU

Tehnoredactarea, culegerea și tiparul realizate la **TIPORED** S.R.L., București
Tel.: [illegible] 76
http://patrimoniu.gov.ro

Foto: AURELIAN STROE

ACEST NUMĂR
A APĂRUT CU SPRIJINUL MINISTERULUI CULTURII

http://patrimoniu.gov.ro

ISSN 1221-552X